T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

RADYO, TELEVİZYON VE SİNEMA ANABİLİM DALI

RADYO TELEVİZYON BİLİM DALI

21.YY HOLLYWOOD SİNEMASINDA ORYANTALİST BAKIŞ AÇISI

Yüksek Lisans Tezi

YİGİT ÇALIŞKAN

İstanbul, 2020

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

RADYO, TELEVİZYON VE SİNEMA ANABİLİM DALI

RADYO TELEVİZYON BİLİM DALI

21.YY HOLLYWOOD SİNEMASINDA ORYANTALİST BAKIŞ AÇISI

Yüksek Lisans Tezi

YİGİT ÇALIŞKAN

Danışman: DOÇ. DR. ALİ MURAT KIRIK

İstanbul, 2020

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

RADYO, TELEVİZYON VE SİNEMA Anabilim Dalı RADYO TELEVİZYON Bilim Dalı TEZLİ YÜKSEK LİSANS öğrencisi YİGİT ÇALIŞKAN'nın 21.YY HOLLYWOOD SİNEMASINDA ORYANTALİST BAKIŞ AÇISI adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 23.01.2020 tarih ve 2020-3/20 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 30/01/2020

Öğretim Üyesi Adı Soyadı **İmzası**

1.	Tez Danışmanı	Doç. Dr. ALİ MURAT KIRIK	
2.	Jüri Üyesi	Doç. Dr. AHMET ÇETİNKAYA	
3.	Jüri Üyesi	Prof. Dr. EMİNE NİLÜFER PEMBECİOĞLU	

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı	: Yigit ÇALIŞKAN
Anabilim Dalı	: Radyo, Televizyon ve Sinema
Programı	: Radyo Televizyon
Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Ali Murat KIRIK
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans – Ocak 2020
Anahtar Kelimeler	: Doğu, Batı, Oryantalizm, Öteki, Orta Doğu, Emperyalizm, Kolonyalizm, Sinema, Hollywood, Kültür Endüstrisi, Edward Said,

ÖZET

21.YY HOLLYWOOD SİNEMASINDA ORYANTALİST BAKIŞ AÇISI

Hollywood, yüzlerce yıldır batı tarafından sistematik bir şekilde sürdürülen oryantalizmin günümüzdeki en büyük temsilcisi olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri'nin uluslararası politikalarıyla bağlantılı olarak hareket eden Hollywood, günümüzün en büyük güç kaynaklarından biridir. Nitekim Hollywood sinemasının örtük veya açık mesajlarla dolu olan yapımları; diğer toplumların kültürlerini, fikirlerini, sosyal hayatlarını, ekonomilerini ve hatta inançlarını dahi doğrudan etkilemekte ve yönlendirmektedir. Hollywood sinemasınının uyguladığı elektronik kolonyalizmi ele alan bu çalışmada, 11 Eylül 2001 sonrası oluşturulan "Terörist Doğu" sunumun incelenmesi amaçlanmıştır.

Çalışma kapsamında oryantalizmin yüzlerce yıllık gelişim süreci, sinemanın icadından günümüze kadar olan süreci ve 11 Eylül terör saldırılarından sonra yeni oryantalist akımın geldiği nokta incelenmiştir. Edward Said'in "Oryantalizm" eserinin temel olarak alındığı bu çalışmada, Hollywood sinemasının 21.yüzyılda beyaz perdeye aktardığı çok sayıda oryantalist film incelenmiş; The Kingdom (Krallık) filmi Teun Van Dijk'in söylem analizi ile ayrı bir başlıkta incelenmiştir.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Yigit ÇALIŞKAN

Field : Radio, Television and Cinema

Programme : Radio and Television

Supervisor : Doc. Dr. Ali Murat KIRIK

Degree Awarded and Date : Master – January 2019

Keywords : East, West, Orientalism, Other, Middle East, Imperialism, Colonialism, Cinema, Hollywood, Culture Industry, Edward Said

ABSTRACT

ORIENTALIST PERSPECTIVE IN HOLLYWOOD CINEMA IN THE 21ST CENTURY

Hollywood has been the biggest representative of orientalism systematically sustained by the West for centuries. Hollywood that moves connected with the international policies of the USA is one of the largest power sources in today's world. Such that Hollywood cinematic productions filled with hidden or open messages can directly affect or direct cultures, ideas, social lives, economies and even beliefs of other societies. In this study that analysis electronic colonialism performed by the Hollywood cinema aims to analyse "Terrorist East" presentation that was created after 11 September 2001.

Within the scope of this study, the development process of orientalism for centuries, the process from the invention of the cinema until today and the latest point

of the new orientalist trend after 9/11 terrorist attacks are investigated. This study is based on the “Orientalism” work of Edward Said and analysed numerous orientalist movies in the 21st century reflected the screen by the Hollywood cinema and The Kingdom movie by Teun Van Dijk is analysed under a separate title with discourse analysis.

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ

GÖRSEL LİSTESİ

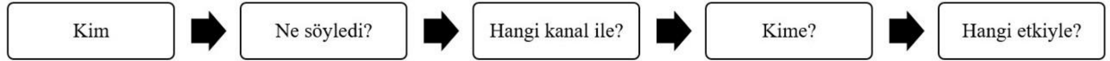
KISALTMALAR

Kısaltmalar	Açıklamalar
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
CIA	Central Intelligence Agency
FBI	Federal Bureau of Investigation
BBC	British Broadcasting Corporation
M.Ö.	Milattan Önce
TDK	Türk Dil Kurumu
bknz.	Bakınız
akt.	Aktaran
Çev.	Çeviren
C.	Cilt
vb.	Ve Benzeri
vs.	Vesaire
yy.	Yüzyıl

1. GİRİŞ

İletişim, yüzlerce tanımı olan ve her geçen gün de yeni tanımların eklendiği bir süreçtir. İletişim sadece insanlar arasında olan bir süreç değil, tüm canlıların katılabildiği ve hatta cansız varlıkların da dahil olduğu bir süreç olarak kabul edilmektedir. Bir gazeteyi okumak veya bir radyoyu dinlemek de iletişim süreci içerisinde bulunmak demektir (Gönenç, 2012: 88-89).

İletişim hayatın her alanında vardır. İnsanlar isteyerek veya istemsiz bir şekilde iletişimin her alanında sürekli olarak bulunmaktadır. İletişim üzerine de çok sayıda çalışma yapılmıştır. Fakat; Amerikan siyaset bilimcisi Harold Dwight Lasswell, iletişim sürecini şemalaştıran ilk kişi olmuştur. Kendi adıyla da anılan "Lasswell iletişim modeli", iletişim teorileri alanında devrim niteliğinde olmuştur. Klasik iletişim yöntemi olarak da geçen bu yöntem "kim, kime, hangi kanaldan, ne etkiyle, ne söyler" formülü üzerine kurulmuştur (Lasswell, 1948: 117). Bu iletişim modeli, merkez anlayışlı ve tek taraflı bir iletişim modelidir. "kim" kısmı etken ve aktif, "kime" kısmı ise edilgen ve pasiftir.

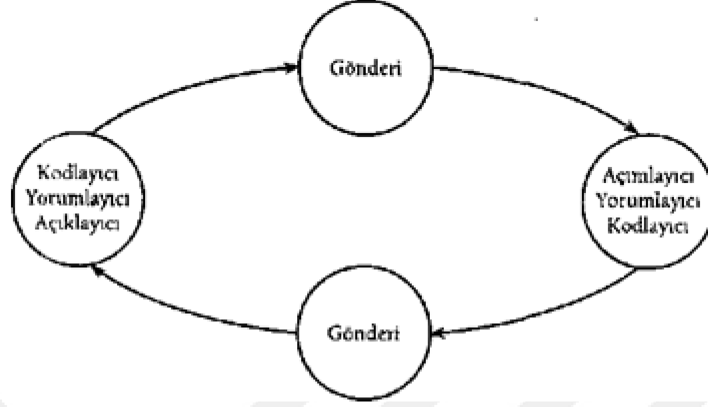

Tablo 1: Lasswell İletişim Modeli

(https://www.communicationtheory.org/lasswells-model/, Erişim Tarihi: 18.05.2019)

Harold Dwight Lasswell'in, 1948 yılında litaratüre kazandırdığı "iletişim modeli", beraberinde pek çok iletişim teorisyenini de etkilemiştir. İletişimin doğrusal değil, dairesel olması gerektiğini savunan Wilbur Lang Schramm ve Charles Egerton Osgood; kendi adlarını taşıyan "Osgood ve Schramm İletişim Modeli"ni litaratüre kazandırmışlardır (bknz. Tablo 4). Buna göre iletişim durağan değil, dinamiktir. Kaynak ve alıcı, karşılıklı iletişimde devamlı olarak yer değiştirmektedir. Kaynak, hem gönderici hem alıcı rolüne geçerken; alıcı da hem hedef hem de kaynak rolüne

geçmektedir. Geribildirimin esas alındığı iletişim modeline göre taraflar kişisel deneyimlerine bağlı olarak mesajları çözer, yorumlar ve tekrar yanıtlar şeklindedir.

Tablo 2: Osgood ve Schramm İletişim Modeli

(https://www.communicationtheory.org/osgood-schramm-model-of-communication/ , Erişim Tarihi: 18.05.2019)

Bu iki iletişim modeli, çalışma kapsamında doğu ve batının anlatımında metaforlaştırılarak kullanılacaktır. Doğu ve batı kavramları, sadece birer coğrafi kavram olarak değil; iletişim sürecinde bulunan iki insan gibi metaforlaştırılmaya çalışılacaktır. Doğu ve batı arasındaki ilişkinin temal dayanağı olarak ise oryantalizm kullanılacaktır.

Çalışmanın temel dayanağı olan oryantalizmin kavramsal çerçevesini, Edward Said'in "Oryantalizm" (1978) adlı eseri oluşturmaktadır. Oryantalizm eseri, Batı'nın yüzlerce yıldır sistematik bir şekilde Doğu'ya karşı yürüttüğü "ötekileştirme" politikasını anlatan çok önemli bir çalışmadır. Orta doğu araştırmalarında çığır açan bu eser, 26 farklı dile çevrilmiştir. Yeni araştırma alanlarının oluşmasının yanı sıra antropoloji, tarih, siyaset bilimi ve kültür araştırmaları gibi pek çok alanı da etkilemiştir. Bu önemli eser, bazı üniversitelerde ve yüksekokullarda ders müfredatına dahi alınmıştır (Köroğlu, 2016: 167). Oryantalizmi, Doğu ve Batı arasındaki ontolojik ve epistemolojik ayrıma dayali bir düşünüş biçimi olarak gören Said (2013: 12-13); bu düşünüş biçimiyle beraber Batı'nın Doğu'yu şekillendirdiğini ve yönettiğini belirtmiştir.

Çalışma içerisinde oryantalizmin yüzlerce yıllık tarihsel süreci de baz alınarak 21.Yüzyıl Hollywood sinemasında yeniden inşaası işlenecektir. Günümüzün en büyük

propaganda ve ideoloji taşıyıcısı olan Hollywood sineması yapımları, açık ve örtük anlatımlarıyla beraber Doğu'nun ötekileştirilmesini sağlamaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nin orta doğu siyasetine doğrudan katkı sağlayan yapımlar, milyonlarca insana da doğrudan ulaşmaktadır. Özellikle 11 Eylül terör saldırılarından sonra orta doğu halklarına ve Müslümanlara yönelik nefret tutumu artarken, Hollywood sineması da ürünleriyle bu durum desteklenmiştir. Önceden orta doğu ve Müslümanların işlendiği filmlerde dansöz, çöl, deve gibi meteforlar kullanılırken artık onlara ek olarak; "demokrasiyi ve özgürlükleri tehtid eden terörist müslümanlar"(!) teması da işlenmektedir.

Hollywood sinemasındaki bu değişimi ortaya koyabilmek adına, Doğu-Batı ilişkilerinin ve Hollywood sinemasının tarihsel süreci çalışma içerisinde incelenecektir. Çalışma içerisinde çok sayıda oryantalist filmin incelemesi yapılacak olsa da, Peter Berg'in yönetmenliğini yaptığı 2007 yapımı The Kingdom (Krallık) filmi ayrı bir başlık altında incelenecektir. Tuen Van Dijk'in "Söylem Analizi" çerçevesinde incelenecek olan film, 11 Eylül sonrası yapılan oryantalist filmler arasındaki en dikkat çekici yapımlardan biri olmuştur. Orta doğu ve Müslümanlara yönelik nefret duygusunu ve terörist imajının her saniye izleyicisine hissettiren film, büyük izleyici kitlelerine de ulaşmıştır. Tüm bu nedenlerin yanı sıra film oyuncularının ve film yapım şirketinin de bilinirliliği, The Kingdom (Krallık) filminin ayrı bir başlık altında incelenmesi gerekliliğini beraberinde getirmiştir.

Görsel anlatım, insanlık tarihi boyunca hep var olan bir iletişim modeli olmuştur. İnsanlar, yazı yazmayı bilmeden önce ve hatta konuşmayı dahi bilmeden önce istemsiz bir şekilde görsel anlatım ile iletişim kurmuşlardır. İnsanlar mağara duvarlarına, ağaç kabuklarına görsel anlatılar yaparak birbirleriyle iletişim kurmayı başarmıştır. İnsanlık tarihinin her döneminde görsel anlatım sıklıkla kullanılmıştır. Kimi zaman bir papirüs üzerindeki anlatıda, kimi zaman ise muhteşem bir Rönesans Dönemi tablosunda bu anlatı modelini görmek mümkündür. Arnheim (2007: 29), insanın bilme yetkisinin en önemli kaynağı olarak görme duyusu olduğunu söylemiştir. Görüntü verilerini toplayan ve kaydeden bu duyu, zihnin düşünmesini sağlamaktadır. İnsanlar için düşüncenin olabilmesi için görme duyusunun yeri çok önemlidir. Nitekim herhangi bir olayı

hatırlamak için dahi görsel çağrışımlar üzerinden hareket edilmektedir. Bir eğlence aracı olarak ortaya çıkan sinema ise direkt olarak izleyicinin görme ve duyma duyularına ulaşmaktadır. Bu duyular, insanların düşüncelerini ve hatta dünya görüşlerini dahi etkilemektedir. Amerika Birleşik Devletleri, sinemanın insanlar üzerinde bıraktığı yoğun etkiyi farkeden ilk ülke olmuştur. Sinemayı, propaganda ve ideolojilerin taşıycısı bir araç olarak kullanarak; milyonlarca insanı doğrudan etkilemiş ve yönlendirmiştir.

Althusser (akt. Kazancı, 2002: 55), ideolojinin her yerde olduğuna inanmaktadır. Ona göre ideoloji, yaşananların bir kopyasıdır ve varoluş nedenini yaşam pratiğinden almaktadır. Böylece Althusser (2000: 48) ideolojiyi, birey ile bireyin dünyası arasındaki ilişkinin dışa vurumu olarak yorumlamaktadır. İdeolojik oluşumun olabilmesi için kaynak görevi gören bir özne ve süreklilik olması gerekmektedir. Günümüzde bu özneye en iyi örnek olarak Hollywood sinemasını söylemek mümkündür. Hollywood sineması, sürekli olarak ABD'nin mevcut siyasi ve kültürel ideolojilerini üreten bir kaynak görevi görmektedir. Bu yüzden sinemanın ilk yıllarında Kızılderilileri, İkinci Dünya Savaşı zamanında Japonları ve Almanları, Soğuk Savaş Dönemi'nde Rusları, Körfez Savaşı ve 11 Eylül olaylarından sonra da Müslümanları hedef alan sayısız yapımlar yapmıştır. Günümüzdeki en etkili kitle iletişim aracı olan sinema, ortak duyunun inşasını ve işleyişini sağlamaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nin, dünyanın en büyük gücü olarak anılmasının en önemli nedenlerinden biri de Hollywood sinemasını elinde barındırıyor olmasıdır. Nitekim Vietnam'da bataklığa düşen ve maddi-manevi büyük zararlarla ayrılan ABD, savaşı beyaz perdede kazanmıştır. ABD'nin büyük zararla ayrıldığı savaş, dünya kamuoyunda genel olarak "ABD'nin zaferiyle sonuçlandı" izlenimini uyandırmaktadır. Savaş sırasında dahi ABD yönetimi, Hollywood yapımcılarına asker ve askeri malzeme desteği sağlayarak Vietnam konulu filmler yapılmasını sağlamıştır. Bunlardan en ünlüsü John Wayne'nin yönettiği "Yeşil Bereliler (The Green Berets)" filmi olmuştur. Aynı isimle Robin Moore'nin romanından uyarlanan film, ABD'nin Vietnam'da bulunmasının haklı gerekçelerini sıralayan militarist bir yapımdır. ABD, Vietnam'da fiilen savaş halindeyken dahi Pentagon'dan çok sayıda helikopteri ve danışmanı film stüdyosuna yollamıştır (Valantin, 2006: 38). ABD'nin 1968 yılının Ocak ayında Tet

şehrine yaptığı saldırıdan hemen sonra film gösterime sunulmuştur. Militarist film sayesinde savaş karşıtı olan halkının ve dünya kamuoyunun desteğini almayı amaçlamıştır. Nitekim bu konuda da başarılı olunmuştur.

1983-1994 yılları arasında Washington-Pentagon-Hollywood üçgeninin sayısız ortak yapımı görülmektedir. Direkt olarak Beyaz Saray tarafından sipariş verilen filmler maddi ve askeri anlamda yoğun bir şekilde desteklenmiştir. Bu dönemin en önemli yapımlarından biri hiç kuşku yok ki 1986 yapımı "Top Gun" filmi olmuştur. Tony Scott'un yönetmenliğini yaptığı film, Vietnam sonrası zedelenen imajın onarılması adına önemli bir yapıt olmuştur. Pentagon bu film için bünyesinde bulunan uçak gemisini, uçaklarını ve pilotlarını film setine yollamıştır. Hatta yönetmen Tony Scott'ın isteği doğrultusunda uçaklar havada kareografiler yapmış, uçuş halindeyken dahi çekimler yapılması sağlanmıştır. Başrollerinde Tom Cruise ve Kelly McGillis'in oynadığı film, 1986 yılının en çok hasılat yapan filmi olmuştur. Fakat; sipariş filmin asıl amacı gelir elde etmek değil, Vietnam sonrası oluşan büyük askeri açığın kapatılmasını sağlamaktır. Nitekim Amerikan Deniz Kuvvetleri sinema salonlarının dışına "askere alma büroları" kurarak; yoğun bir görsel şölen ve şovenist duyguların işlendiği filmden çıkan gençleri askeriyeye davet etmiştir (Valantin, 2006: 23). Washington'un siparişi ile yapılan çok sayıda militarist film sayesinde Pentagon, askeri açığını dahi sinema salonları sayesinde kapatabilmiştir. ABD, sinemanın kitleleri etkileme ve yönlendirme gücünü halkı üzerinde de uyguladığının açık bir göstergesi olmuştur.

3 Aralık 1989 tarihinde Soğuk Savaş Dönemi'nin bitmesinden sonra ABD yeni düşman arayışını orta doğuda bulmuştur. 15 Ocak 1991 yılında Körfez Savaşı'nın resmen başlaması ile Hollywood sinemasının odak noktası "orta doğu ve Müslümanlar" olmuştur. ABD'nin uluslararası ilişkileriyle doğrudan bağlantılı olan Hollywood, çok sayıda orta doğu filmini sunmuştur. Filmler sırasında kullanılan meteforlar genellikle çöller, develer, dansözler ve çirkin insanlar olmuştur. Fakat; 11 Eylül 2001 terör saldırılarından sonra yeni oryantalist dönem başlamıştır. Peşinden gelen Afganistan ve Irak işgalleriyle beraber orta doğu ve Müslümanlara olan bakış sadece "masumane" çöller ve develerle kalmamış; terörist ve barbar ana temalarıyla artarak devam etmiştir. Böylelikle klasik oryantalizmin bildik dili yerini, Avaza ve Stauth (akt. Khatip, 1990:

223)'un deyimiyle "Gelişmiş Batı" ile "Barbar Doğu" arasındaki irrasyonel ayrımın sürdürüldüğü daha saldırgan ve düşmanca olan yeni oryantalizme bırakmıştır. Daniel Pipes (akt. Sadowski, 1993: 14)'in "Müslüman ülkeler dünyada en çok teröriste ve en az demokrasiye sahip ülkelerdir" düşüncesi gibi, Milton ve Edwards (akt. Richardson, 2004: 14)'ın "İslami politikarı: Şiddet, terörizm, fundamentalizm, despotizm, dini tahakküm ve seküler demokratik devletçilik ve batı medeniyetlerine karşı duyulan düşmanlık ile ilişlilendirmesi" ya da "Arap orta doğuyu 21.Yüzyılın hasta adamı" ilan eden Hungtinton ve Lewis (akt. Alam, 2007: 196) gibi sosyal bilimcilerin çalışmalarında, yeni oryantalizmin genel çerçevesi oluşturulmuştur. Çok sayıdaki araştırmacı, yapılan terör saldırısını tüm doğuya ve Müslümanlara atfetmiş; sistematik oryantalizmin işleyen parçalarından olmayı seçmişlerdir.

Yeni oryantalist anlayış, Hollywood sinemasında da yankı bulmuştur. Tarihten pek çok kez aşina olunan şekilde tekrar Hollywood yapımcıları ve siyasiler ortak bir masada buluşup; yeni oryantalist çalışmaları hızlandırmışlardır. Başkan G.W. Bush'un en önemli danışmanlarından olan Karl Rove; Hollywood yapımcıları, oyuncu sendikası başkanları ve Hollywood stüdyolarının temsilcileriyle beraber bir toplantı gerçekleştirmiştir. Toplantının amacı, ABD'nin dış politikasını ve "terörizme karşı savaşı"nın (!) desteklenmesi olmuştur (Valantin, 2006: 146). Toplantıdan sonra onlarca "Terörist Doğu" temalı film yapılmıştır. Bu filmlerin birçoğu çalışma içerisinde de incelenecektir. Said (2004: 42-43)'e göre Hollywood sinemasının temel stratejisi, kahraman Batılılara karşı gaddar Araplar olmak üzere, Batılıların üstünlüğünü geliştirmektir.

Kozloff (1992: 62), filmlerin ve anlatıların günümüzde birer "anlatı metinleri"ne dönüştüğünü belirterek görsel medyanın önemini vurgular. Anlatı metinleri, pürdikkat izleyici kitlesini oluşturmakta ve ona hükmetmektedir. Kate Gale (akt. Güngör, 2013: 9) ise zihinlerin güdümlenmesinin ailede başladığını ve sonrasında da diğer kurumlarla devam ettiğini vurgulamıştır. Bu noktada medyanın en yaygın güdümleyici unsur olduğunu vurgulamıştır. Çağımız çocukları, erken yaşlardan itibaren "güdümleyici medya" ile tanışmaktadır. Henüz herhangi bir eğitim dahi görmeyen çocuklar, yayın organları karşısında koşulsuz-şartsız alıcı konumunda olmaktadır. Çocuk yaşta algıları,

içerik üreticisinin ona sunduklarıyla şekillenmektedir. Günümüz ideoloji üreticileri sadece sinema salonlarında değil, her alanda görülmektedir. Bilgisayar ortamındaki bir oyunda, alınan oyuncakta, izlenen çizgi filmde veya dinlenen herhangi bir çocuk şarkısında algı üretimine denk gelmek mümkündür. Oryantalizmin en tehlikeli boyutlarından biri de çocuklar için tasarlanmış oryantalist çalışmalardır. 1992 yılında Disney tarafından sunulan "Aladdin" çizgi filmi, geniş kitlelere ulaşmış olsa da içeriğinden dolayı bazı Müslüman ülkelerde yasaklanmak zorunda kalmıştır. Nitekim çizgi filmin açılış müziği şu şekilde yapılmıştır:

> *"Oh, çok uzak diyarlardan geliyorum / burada deve kervanları gezer / burada yüzünü beğenmezlerse kulakarınızı keserler / Barbarca / ama hey, burası yine evimdir."*

Disney, gelen tepkiler üzerine "*Burada yüzünüzü beğenmezlerse kulaklarınızı keserler"* cümlesini çıkartmış ama "*barbar"* kelimesini olduğu gibi bırakmıştır (White ve Winn, 1995).

> *"Develer kervanlarıyla çöllerde dolaşır geldiğim o sıcak yerde / Ateşten kumlar sonsuza uzanır / Biraz barbarca ama benim evim / Samyeli doğudan güneşse batıdan kavurur kumları burada / Halına atlayıp uçuver buraya / Başka* bir *Arap gecesine / Arap geceleri tıpkı gündüz gibi / Öyle sıcaktır alev alev ısıtır içini / Arap geceleri parlak ay altında / Asla geçilmez o sıcak yollar bilmezsin yolu (Güngör, 2013: 10).*

Oryantalizmin en tehlikeli boyutu direkt olarak bilinçaltına yapılan bilgi ve duygu inşası olmuştur. Özellikle çocukların ilgisini çeken çizgi filmlerin bünyesinde bulunan oryantalist imgeler, henüz sorgulamayı ve araştırmayı dahi bilmeyen çocuklar üzerinde "barbar Doğu" temasının işlenmesini sağlamaktadır. Her milletten, her dinden milyonlarca çocuğa ulaşan bu yapımlar; günümüzde halen yüzlerce yıldır süren Doğu-Batı çatışmasının gelecek nesillerde de devam edeceğinin göstergesi olmaktadır. Oryantalizm, Doğu'nun masumane bir araştırması değildir. Oryantalizm, Edward Said (1989: 14)'in de dediği gibi: "Doğu'yu yeniden kurmak, hâkim olmak, yönetmek ve onun amiri olmak"tır.

1.1. Amaç

Bu araştırmanın temel amacı, insanlık tarihi boyunca var olan Doğu ve Batı çatışmasının; gelişim sürecini ve sinemaya yansımasını incelemektir. Doğu ve Batı çatışmasının, sinemada incelenmesi konusunda Hollywood sineması baz alınmıştır. Bunun nedeni: Hollywood sinemasının, Amerika Birleşik Devletleri'nin elinde büyük bir propaganda aracına dönüştürülerek iç ve dış politikalarda kullanılmasıdır. ABD'nin dönemsel politikalarına göre hareket eden Hollywood sineması, Edward Said'in "oryantalizm" kavramıyla beraber incelenmektedir. Özellikle Soğuk Savaş Dönemi'nin sona ermesinden sonra yeni düşman ilan edilen orta doğu ve Müslümanların ötekileştirilmesi; 11 Eylül 2001 terör saldırılarından sonra da "terörist" ilan edilmeleri çalışmanın temelini taşımaktadır. Oryantalist Hollywood sinemasının, toplum sosyolojilerinde ve uluslararası politikalarda etkisinin gösterilmesi amaçlanmıştır.

1.2. Önem

Batının yüzlerce yıldır sistematik bir şekilde doğuya karşı uyguladığı oryantalizmin incelendiği bu çalışmada, Batı'nın tarihsel süreç boyunca söylemler ve tanımlarla beraber; doğunun ötekileştirilmesinin ve dışlanmasının sağlandığı vurgulanmıştır. Özellikle 11 Eylül terör saldırılarından sonra Müslümanların ve doğu halkının, terörist olarak dünyaya benimsetilmek istenmesi önem arz etmektedir. Sinemanın eğlence aracı olarak icadından sonra propaganda aracına dönüştürülmesi incelenmiş ve sinemanın ABD'nin elindeki en önemli güç kaynaklarından biri olduğu vurgulanmıştır. Bu güç kaynağının etkileri üzerinde durularak, film anlatısı içerisinde açık veya örtük bir biçimde benimsetilmek istenen düşüncelerin varlığından bahsedilmiştir.

Tez konusu olarak "21. Yüzyıl Hollywood sinemasındaki Oryantalist Bakış Açısı" başlığının seçilmesinin bazı önemli noktaları bulunmaktadır. Bunlardan ilki, Batı'nın yüzyıllardır sistematik bir şekilde sürdüğü ötekileştirme ve dışlama tavırlarına; yeterli karşılığın verilememesinin oluşturduğu olumsuz duruma dikkat çekmektir. Doğunun adeta "suskunluk sarmalı" içerisindeki bir döngüye tutulduğunun farkına varılması açısından önem arz etmektedir. İkinci olarak, oryantalizm ile ilgili olarak dünyada çok sayıda çalışma yapılırken; Türkiye'deki çalışmaların yetersiz olduğu

gözlenmiştir. Özellikle milyonlarca insanı etkileme ve yönlendirme gücüne sahip olan, 7. Sanat dalı olarak kabul edilen sinemanın; oryantalist ögelerin en iyi taşıyıcılarından biri olduğunun gözlenmesiyle beraber bu durumun akademik olarak yansıtılması gerektiğinin önemli olduğu düşünülmüştür. Üçüncü olarak ise Hollywood sinemasının uyguladığı elektronik kolonyalizm karşısında, kültür emperyalizmine karşı farkındalık yaratılmak istenmiştir. Tüm bu düşünceler kapsamında kısır bir döngü içerisinde litaratür taramasının gerçekleştiği söylenebilir. Sinema ve oryantalizmin beraber incelendiği akademik çalışmaların yetersiz olmasına rağmen, oryantalizmin hayatın her alanında görülüyor olması; çalışmanın farklı pencerelerden bakılarak geniş bir yelpazede incelenmesini sağlamıştır. Nitekim siyasetten sosyolojiye, kültürden sanata, felsefeden dini değerlere kadar her alanda oryantalizm görülmektedir.

Tez yazım süreci boyunca yararlanılan önemli çalışmalar olmuştur. Bunlardan en önemlisi, "oryantalizm" kavramını akademik litaratüre kazandıran Edward Said'in "Orientalism (Şarkiyatçılık)" (1978) adlı eseri olmuştur. Edward Said'in eserinin temelini oluşturan Michel Foucault'un "İktidar ve Bilgi"(1982) de önemli bir kaynağı oluşturmuştur. Foucault'un "bilgi-iktidar" ilişkisine yakın olarak Antonio Gramsci'nin "hegemonya" kavramını ve toplum-iktidar ilişkilerinin incelenmesi adına "Aydınlar ve Toplum"(1967) ve "Hapishane Defterleri"(1997) önemli analizler ve yorumlar sunmuştur. Louis Althusser'in "Ideology and Ideological State Apparatuses (İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları)" (1970) eseri, devleti yöneten üst kademe burjuvanın; kitleleri yönetirken kullandığı araçlardan bahseden önemli bir eser olarak çalışmada benzer konularda çıkarım yapılmasını sağlamıştır.

Roland Barthes'in "Göstergebilim İlkeleri" (1979), Said'in de üzerinde durduğu açık-örtük anlatım gibi "düz anlam-yan anlam" konularında da referans alınmıştır. "Dil ve Söz" ile "Gösteren ve Gösterilen" konu başlıkları altında yapılan analizlerden de düşünce bazlı olarak yararlanılmıştır. Samuel Huntington'un "Medeniyetler Çatışması"(1996) eseri de önemli bir çalışma olarak incelenmiştir. Özellikle Huntington'un Soğuk Savaş Dönemi sonrası çıkacak sorunların siyasi ve ideolojik kaynaklı değil, din ve kültür kaynaklı olacağı ana fikri üzerine yaptığı çalışması da dikkat çekici olmuştur. Tez çalışmasının hemen hemen her alanında yansımaları

bulunabilecek olan Jean-Michel Valantin'in "Küresel Stratejinin Üç Aktörü: Hollywood, Pentagon ve Washington" (2006) eseri de önemli bir dayanak olmuştur. Hollywood sinemasının etkilerinin ve anlatılarının en iyi anlatıldığı eserlerden biri olan Douglas Kellner ve Michael Ryan'ın "Politik Kamera"(1990) eseri de incelenmiştir. Politik Kamera'da, sinemanın üretmiş olduğu sistematik anlam kalıpları ve ideolojiler irdelenmiştir. Hollywood sinemasındaki stereotipler üzerine çalışmalar yapan Lübnan asıllı Amerikalı iletişimci Jack G. Shaheen'in "TV Arap"(1984), "Gerçek Kötü Araplar"(2001) ve "Suçlu: Hollywood'un 9/11'den Sonra Araplarla İlgili Kararı" gibi eserleri çalışmanın ana fikriyle uyuşması konusunda önem arz etmektedir.

Fatma Senem Güngör'ün "Hollywood'un Orta Doğu Yanılgıları" (2013) ve Serpil Kırel'in "Kültürel Çalışmalar ve Sinema" (2010) eserleri de çalışmanın çeşitli alanlarında yararlanılan önemli kaynaklar olmuştur. Hilmi Yavuz, Fuat Keyman, Şerif Mardin, Meyda Yeğenoğlu, Alim Arlı, Yücel Bulut, Oğuz Adanır, Cemil Meriç, Ali Şükrü Çoruk, Egemen Tokatlıoğlu, Mahmut Mutman, Aslı Çırakman, Nilgün Tutal, Meltem Ahıska, Nihan Gider Işıkman, Nermin Orta, Yunus Kaya, Meltem Ahıska, Jale Parla, Ali Kemal Yıldırım, Necdet Subaşı, Babür Turna, Cemal Bali Akal, Zeynep İnankur ve Semra Germaner'in; eserleri, makaleleri, çalışmaları ve düşünceleri de incelenerek tez sürecine katılmıştır.

Yukarıda adı geçen kişiler ve çalışmaları haricinde, pek çok Hollywood filmi de incelenmiştir. Bu filmlerin analizleri, değerlendirmeleri, izleyici yorumları dahi incelenerek fikir edinilmesi sağlanmıştır. Ayrıca Peter Berg'in yönetmenliğini yaptığı The Kingdom(Krallık) filmi, Tuen Van Dijk'in "söylem analizi" ile incelenerek ayrıca çözümlemesi yapılmıştır. Bu çalışmanın:

1. Oryantalizmin kökeninin günümüzden yüzlerce yıl geriye gittiği, batının sistematik bir şekilde çalışması ile doğunun ötekileştirilmesi ve dışlanması sürecinin aktarımı konusunda fikir verebileceği,

2. Amerika Birleşik Devletleri'nin dünyanın süper gücü olmasını sağlayan en önemli etkenlerden biri olarak elinde bulunan Hollywood sinemasının, ideolojik ve politik mesajları taşıdığının bakış açısının verilebileceği,

3. Müslümanların ve doğunun, ötekileştirme ve terörist ilan edilme süreci hakkında bilgi verebileceği, 11 Eylül olaylarından sonra artan yoğun baskının detayları hakkında izlenimleri aktarabileceği,

4. Batının sürekli olarak ilerleyişi karşısında, doğunun durağan ve edilgen bir şekilde tüm süreci seyirci olarak takip etmesi; Batı karşısında adeta aciz duruma düşmesi konusunda bir bakış açısı kazandırabileceği düşünülmektedir.

1.3. Varsayımlar / Sınırlılıklar

Bu çalışmanın incelenmesinde şu varsayımdan hareket edilmiştir: Yüzyıllar boyunca batı, doğuyu kontrol etme ve şekillendirme olgusu olarak oryantalizmi kullanmıştır. Oryantalizm, doğu ile batı arasında ontolojik ve epistemolojik ayrıma dayalı bir düşünüş biçimidir. Bu düşünüş biçimiyle beraber batı, doğuyu yeniden şekillendirmeyi ve yönetmeyi amaçlamaktadır. Kendisini merkez özne olarak kabul eden batı, olumsuz karşıtları yüklenmesi adına ötekileştirilen doğuyu yaratmıştır. Yüzyıllar boyunca süren bu sistematik düşünüş biçimi pek çok alanda da uygulanmıştır. Günümüzde oryantalizmin en iyi uygulandığı yer hiç kuşku yok ki sinema endüstrisi olmuştur. Milyonlarca insana direkt olarak ulaşabilen ve insanların bilinçaltını dahi etkileme gücüne sahip olan sinema, günümüzdeki en önemli güç kaynaklarından biri olmuştur. Nitekim, Amerika Birleşik Devletleri de, sinemanın milyonlarca insanı etkileme potansiyeline sahip olduğunu farkederek kendi iç ve dış politikalarında kullanabilmek adına maddi ve manevi olarak sinemayı desteklemiştir. Hollywood sineması, onlarca yıldır direkt olarak ABD politikaları doğrultusunda sayısız eser vermektedir. Bu eserler, ABD’nin iç ve dış politikasını olumlu yönde etkilemekte ve hatta ABD’nin tüm dünyada “süper güç” olarak adlandırılmasında dahi olumlu katkısı olduğu gözlenmiştir.

Oryantalizm, yaklaşık bin yıllık bir geçmişe sahip olan bir düşünce biçimidir. Oryantalizmin siyasetten spora, kültürden felsefeye, sosyolojiden sanata kadar pek çok alana doğrudan temas etmesinden ötürü; konunun sınırlandırılmasında ve incelenmesinde çeşitli zorluklar yaşanmıştır. En önemlisi, oryantalizmi anlayabilmek ve

anlatabilmek için ortaya çıkış sürecine kadar uzanmak ve her alandan incelemek gerekmiştir. Toplanan tüm olgular ve düşünüş biçimleriyle beraber günümüz dünyasının en önemli yapı taşlarından biri olan Hollywood sinemasına empoze edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma, oryantalizmin doğuşundan günümüze kadar gelen sürecin etkisinde; 21. Yüzyıldaki Hollywood sinemasındaki oryantalist yapımların incelenmesiyle sınırlandırılmaya çalışılmıştır. Marshall ve Rossman (1999: 42)'ın da dediği gibi: "Sosyal bilimlerde bir araştırma problemine çözüm bulmak amacıyla yürütülecek çalışmanın kusursuz, sınırları olmayacak şekilde tasarlanması mümkün değildir".

1.4. Tanımlar

Sinema: Herhangi bir hareketi düzenli aralıklarla parçalara bölerek bunların resimlerini belirleme ve sonra bunları gösterici yardımıyla karanlık bir yerde, bir ekran veya perde üzerinde yansıtarak hareketi yeniden oluşturma işi. (TDK)

Oryantalizm (Şarkiyatçılık): Yakın ve Uzak Doğu toplum ve kültürleri, dilleri ve halklarının incelendiği batı kökenli ve batı merkezli araştırma alanlarının tümüne verilen ortak ad. (Vikipedi)

Oksidentalizm (Garbiyatçılık): Oryantalizmin karşıtı olarak batının olumsuz klişelerine karşı ortaya çıkan düşünce yapısıdır. (Vikipedi)

Self Oryantalizm: Batının oryantalist anlayışlarını benimseyen ve destekleyen doğulu düşünce yapısıdır. (Vikipedi)

Kolonyalizm (Sömürgecilik): Bir devletin, kendi ülkesinin sınırları dışında, başka ulusları, devletleri, toplulukları siyasal ve ekonomik egemenliği altına alarak yayılmasıdır. (TDK)

Propaganda: Bir öğreti, düşünce veya inancı başkalarına tanıtmak, benimsetmek ve yaymak amacıyla söz, yazı vb yollarla gerçekleştirilen çalışma, yaymaca. (TDK)

İdeoloji: Siyasal veya toplumsal bir öğreti oluşturan, bir hükümetin, bir partinin, bir grubun davranışlarına yön veren politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dini, moral, estetik düşünceler bütünü. (TDK)

Medya: İletişim ortamı, iletişim araçları. (TDK)

Öteki: Sözü edilen veya benzer iki nesneden önem ve konum bakımından uzakta olan. Öbür, diğer. Mevcut kültürün içinde dışlanmış olan. (TDK)

Kültür: Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü. (TDK)

Stereotip: Düşünce (TDK)

Terör: Yıldırı. (TDK)

Seyyah: Gezgin, Turist. (TDK)

2. BATIDAN DOĞUYA MİSTİK BİR YOLCULUK VE STEREOTİPLERLE DOĞU ALGISI

Doğu ve batı kavramları, coğrafik olarak yön belirten iki kavramdır. Fakat; bu iki sözcük, basit birer kelimeden çok daha fazlasını ifade etmektir. Tarihin her döneminde var olan doğu ve batı kavramları aslında kültürü, ideolojiyi, tarihi, medeniyetleri, felsefeyi, bilimi, çatışmayı, tezatlığı ve hatta sayılabilecek sayısız kavramları da ifade etmektedir.

Batıdan doğuya mistik bir yolculuk ve stereotiplerle doğu algısı bölümüyle beraber, doğu ve batı ilişkilerinin tarihsel süreci ve günümüze kadar olan yankıları işlenmeye çalışılmıştır. Bölüm içerisinde doğunun ötekileştirilme süreci, batılı gezginlerin doğu hakkında oluşturdukları olumsuz imaj, Edward Said'in bu imaj karşısında akademik bir araştırma ortamına taşıdığı oryantalizm kavramı, oryantalizmle beraber ortaya çıkan oksidentalizm ve self-oryantalizm kavramları ve oryantalizmin Türkiye'deki yansımaları işlenecektir.

2.1. Tarihi ve Coğrafi Bir Kavram Olarak "Doğu"

Tarihi, insanlık tarihi kadar eski olan doğunun tanımlanmasında ve sınırlandırılmasında çeşitli zorluklar yaşanmaktadır. Doğunun coğrafik sınırları, tarih boyunca yaşanan dönemlere ve şartlara bağlı olarak farklılık göstermiştir. M.Ö.2500 yılında kurulmuş olan Asur Devleti'nin kullanmış olduğu dilde Asya kelimesi "Doğu Ülkesi" anlamına gelmektedir. Babillerde ise Asya ve Avrupa kelimeleri, Babil şehrinin her iki kısmını ifade eden asu (doğu) ve ereb (batı) sözlerinden türemiştir. (Selen, 1943: 543) Büyük İskender ise Batının sınır çizgisini Hindistan'a kadar götürmüştür. Roma İmparatorluğu döneminde ise başkent Roma, dünyanın merkezi olarak kabul edilmiştir. Roma'nın doğu tarafı için "oriens", batı tarafı için ise "occiden" tabiri kullanılmıştır. Roma İmparatorluğu devrinde Doğu, Batı'ya kıyasla "medeni ülke" manasında kullanılmaktaydı (Barthold'dan akt. Köprülü, 1984: 3). İslamiyetin yayılmasına kadar doğu ve batı kavramları mevcut hakim gücün belirlediği coğrafik sınırlara dayandırılmıştır. Müslüman ülkelerin hızla yayılması ile doğu ve batının ayrımı, coğrafik sınırlardan çok daha fazlasını ortaya çıkarmıştır.

İlk çağlardan itibaren her zaman ilgi odağı ve merak konusu olan doğu, özellikle Sanayi Devrimi'nden sonra sömürgeleştirilen ve kontrol edilmesi gereken bir coğrafyaya dönmüştür. Amerika Birleşik Devletleri'nin denizaşırı yayılmacı siyasetinin öncülerinden olan, tarihçi ve jeopolitikçi Alfred Thayer Mayan, 1902 yılında yayınlanan National Review'deki "The Persian Gulfand International Relations" başlıklı yazısında ilk kez "orta doğu" kavramını kullanan kişi olmuştur. Orta doğu kavramı tıpkı şark, doğu, yakın doğu, uzak doğu gibi batılı bir terimdir. Her şeyden önce bu kavramlar, kendisini merkez özne olarak kabul eden batı dünyasının ortaya çıkardığı tanımlar olmuştur. Oysaki dünyanın geoit yapısı düşünüldüğünde, hangi doğu ve hangi batının kimlere göre doğu ve batı oldukları muğlak bir durumdur. Nitekim 1492 yılında Christopher Columbus, Hindistan (Doğu) kıyılarına ulaşmak için çıktığı deniz yolculuğunda Amerika (Batı)'yı keşfetmiştir.

18 ve 19.yy'dan sonra coğrafi kurgusallık ile tamamen benimsenen doğu ve batı ayrımı, düalist bir dünya yapısı oluşturmuştur. İlkel, barbar ve kontrol edilmesi gereken egzotik bir doğu; modern, medeni ve antik kültürlere dayanan bir batı anlayışı oluşmuştur. Doğu için tanımlanan barbar kelimesi, Grekçe "köle, yabancı, ecnemi" anlamına gelmektedir. Hegel'in "köle-efendi diyalektiği" Doğu ve Batı üzerine yapılan araştırmaların oluşturulmasında önemli bir kaynak olmuştur. Buna göre Batı "efendi", Doğu ise "köle" konumundadır. Hegel (akt. Kojeve, 1988: 7-29) "köle-efendi diyalektiği"nde en çok özbilinç kavramı üzerinde durmuştur. Buna göre: "Özbilinç bir başka özbilinç için varolduğu ölçüde ve ondan dolayı kendinde ve kendisi için var olur; yani o ancak kabul edilmiş varlık olarak vardır". Hegel, özbilincin oluşturulabilmesi için ötekiye ihtiyaç duyulduğundan bahsetmiştir. Yani, efendinin var olabilmesi için öncelikle köleye ihtiyaç vardır. Batı siyasi gücünü, edebiyatını, sanatını ve kültürünü kullanarak; doğu üzerinde özbilinç oluşturmuştur. Buna göre batı, kendisine her anlamda bağlanan ve aidiyet duygusu hisseden bir doğu toplumu oluşturmaktadır. Lord Cromer'in doğu toplumları hakkında söyledikleri de bu durumu kanıtlar niteliktedir:

> *"Bu doğu konuşamaz, kendisini anlatamaz; Batı kendisi için konuştuğu gibi Doğu adına da konuşur. Başka deyişle, eğer Doğu kendi kendisini temsil edemiyorsa, temsil edilmesi gerekir" (Cromer'den aktaran* Bulut, *2004: 13-14) .*

Psikanalizin temelinde yatan söylem, arzuların ve isteklerin önceden verilebilecek olgular olduğu değil; zamanla inşa edilmesi gereken olgular olduğudur. Batı için varolan egzotik ve ilgi çekici doğu, dişi olarak tasvir edilip; cinsel dürtülerin odağı olmuştur. Toplumsal hayatta varolan kadın-erkek ilişkisinin tasviri doğu ve batı için de uygulanmıştır. Batı için güçlü ve egemen bir anlayış benimsenirken; Doğu için ise egemenliğinin korunması gereken zayıf bir tasvir kullanılmıştır. Kontny (2002: 120-121), doğu-batı arasındaki sorunsalın asıl kaynağının "iktidar/güç" olduğunu düşünmektedir. İktidar/güç ilişkisine benzer olarak ataerkil toplum yapısındaki en somut örnek olarak kadın-erkek ilişkisini incelemiştir. Buna göre erkek, egemen ve güce dayalı bakış açısını kadın üzerinde göstermektedir. Egemenliğin yanı sıra, arzularının iz düşümünü kullandığı bir alan olarak da görmektedir. Her iki durumda da kadının, benliği reddedilerek ötekileştirilmiştir. Oryantalistler, kendilerinde bastırılmış ve yasak olan izdüşümlerini; kadın gibi tasvir edilen Doğu üzerinde yaşamaktadır. Ataerkil toplumlarda görülen cinsiyetçi yaklaşımlar, doğu ve batı ilişkisinde sembolik anlatım olarak dikkat çekmektedir.

"Batı, doğuyla karşılaşmasında, kendisini "gelinin tülünü kaldıracak damat" gibi hissetti. Tablolarda, gezi kitaplarında, hikâyelerde, şiirlerde büyüleyici egzotik güzellikteki doğulu kadınlar, zengin fakat çirkin doğulu erkeklerle birlikte eşitsizlik duygusunu uyandıracak biçimde sunuldu. Çirkin, kaba, miskin, ahlaksız ve barbar Doğulu erkeklerin hareminde korkunç görünüşlü harem ağaları marifetiyle alıkonunan çaresiz kadınlar resmedildi. Doğu insanının özünde, iyi hasletlerle sahip olduğu, fakat idarecilerin despotik yöntemleri ve zulümleri nedeniyle kalkınamadıkları ve aydınlanmış batılı yönetimler altında Doğulu halkların görülmemiş refaha kavuşacakları savunuldu. Avrupa, kendisinin doğuya aydınlatma ve oraya özgürlük götürme misyonuyla donatıldığını ilan etti. Avrupalı girişimciler ve yönetimler, doğu ülkelerinde sömürgecilik faaliyetlerine girişmeleri için açıkça teşvik edildi ya da gerçekleştirilen sömürgeci girişimleri meşrulaştırmak için ihtiyaç duyulan açıklamalar geliştirildi" (Bulut, 2004: 13)

2.2. Hayali Doğunun Oluşumunda Dini Faktörler

Doğu-batı arasındaki ilişkiyi anlayabilmek ve açıklayabilmek için en temel kavram "din" olarak kabul edilmektedir. Öyle ki, doğu ile özdeşleşen Müslümanlık ve batılı olma koşulu olarak kabul edilmeye başlanan Hristiyanlık arasındaki ilişki, dünyanın iki farklı kutuba bölünmesine neden olmuştur. Müslümanlık ve Hristiyanlık, doğu ve batı ile öylesine içiçe geçmiştir ki; bugünkü çizilen coğrafi sınırların hem nedeni hem de sonucu olmuştur. Farklı dini inanışların hâkim olduğu yönetim biçimleri ve toplum hayatları ile artık Doğu-Batı, gece-gündüz gibi zıtlıkları yaşamaktadır.

7.yy'da ortaya çıkan İslam'ın, Arap coğrafyasından başlayarak yakın doğu içerisinde kısa sürede yayılması ve yaygınlaşması, Batı'nın dikkatini çekmiştir. İslam'ı benimseyen devletler hızla yayılmacı bir politika izlemiştir. Bununla beraber toplumların yeni bir dini inanış ile ritüelleri, yaşama biçimleri, alışkanlıkları ve sosyal hayatları hızla değişiklik göstermiştir. Hıristiyanlık, İslam'ı "rakip din" olarak görmeye başlamıştır. Kilisenin siyasallaşma ve tamamen Avrupa ile özdeşleşme dönemi başlamıştır. Öyle ki çok sayıda efsaneler üretilmiştir. Onlara göre Müslümanlar, yanlış üçlemeye tapan putperestlerdi. Peygamberi, Roma kilisesi kardinaliyken Papa olma hırsı ile Arabistan'a kaçan ve burada kendi kilisesini kuran bir büyücüydü (Güner, 2008: 65). Hz.Muhammed'in insanlara büyüler yaptığını, İslamiyet'i zorla kabul ettirip; etmeyenleri ise öldürttüğü söylentileri yayılmıştır. Hıristiyan teologlar olarka gösterilen Bede, Yuhanna ve öğrencisi Ebu Kurre eserlerinde Kuran ve Hz.Muhammed karşıtı konulara değinmişlerdir. Özellikle Yuhanna ed-Dımaşki "De haeresibus" adlı kitabında ağır iddialarda bulunmuştur. Yuhanna'ya göre Arapların İsmailoğullarının soyundan geldiğini, İslam'ın yeni bir vahiy dini değil; Hıristiyanlığın içinden çıkmış sapık bir din olduğunu savunmuştur. İslam'ı "deccalin habercisi" olarak gören Yahunna'ya göre Hz.Muhammed sahte bir peygamberdir (Kalın, 2006: 42). İslam ise "kılıç dini" olarak bütün Avrupa'ya benimsetilmiştir (Çetinkaya, 2006: 28). Kuran'da geçen anlamına göre İslamiyet, Allah'a tamamen teslim olarak barış ve huzura kavuşmak anlamındadır. Dini mana da ise, Kuran'ın öngördüğü inanç ve yaşam biçimidir. Fakat; benimsetilmek istenen düşünceye göre İslamiyet şiddet ve cinsellik içeren sapık bir din olduğudur (Kalın, 2006: 44) İslamiyet ve Hz.Muhammed hakkında yazılanlar şu çerçevededir:

"Hz.Muhammed sihirbazdı. Sahtekâr ikiyüzlü, yalancı bir peygamberdi. Afrika'da ve Doğu'da sihirle kilise yıkmıştı. Dünyadaki başarısı, cinsel hürriyet ilan etmesinden kaynaklanıyordu. İslam'ın seks, şehvet düşkünlüğü ve hayvani içgüdülerinin taşkın vahşilikleriyle dolu bir din olarak tasavvur ediyorlardı. Cinselliğin yanında Orta Çağ Batı'sında üzerinde çokça durulan diğer bir konu da, İslam dininin temel özelliklerinden birisi olarak gösterilen saldırganlık, kuvvet ve yıkıcılıktı" (Bulut, 2004: 38)

Hz.Muhammed'in 632 yılında vefatından sonra da Müslüman ülkeler gelişmeye devam etmiştir. Yayılmacı politika ile beraber bilim, kültür, askeri ve toplumsal hayat bakımından hızla gelişmiştir. Bugünkü coğrafya düşünüldüğünde önce Mısır, Suriye, İran ardından Türkiye, sonra da Kuzey Afrika olmak üzere İslamiyetin kontrolüne geçmiştir. Ardından 8. ve 9.yy'da Müslüman ordular: İspanya, Sicilya ve Fransa'nın bazı bölgelerini fethetmiştir. 13. ve 14.yy'lara gelindiğinde ise İslam egemenliği doğuda Hindistan'a, Endonezya'ya, Çin'e kadar uzanmıştır (Uluç, 2009: 297).

Richard W. Southern, Avrupa'nın İslam'a karşı bakışını ve algılanmasını üç döneme ayırmıştır. Bunlar: "Cehalet çağı","akıl ve umut çağı" ve son olarak da "basiret ve öngörü çağı"dır. Southern Orta Çağ Avrupası'nın cehalet çağını, adeta hapiste kalan bir mahkûmun veya sınırlı bir alanda tutulan birinin duydukları söylentiler ile çıkarımlar yapmasına benzetmiştir. Ona göre özellikle 1100 yılından önce batılı yazarların İslam ile ilgili bilgileri çok azdı. Hatta İslam dininin peygamberinin ismini dahi çok az kişi tarafından biliniyordu. Bu dönemde hâkim olan yerleşik düşünce Arapların, Hıristiyanlığı tehtid eden sayısız tehlikelerden sadece biri olduğudur (2000: 23). Çok fazla önemsenmeyen ve bilgi edinilme ihtiyacı dahi hissedilmeyen Araplar için ortak düşünce barbar ve birer baş belası olduklarıdır (Rodinson, 1983: 15-16). Diğer taraftan yine de Müslümanlar için insani vasıflardan yoksun ve vahşi bir güruh olduğu vurgulanırken, yabancı ve tehlikeli bir toplum figürü ortaya çıkarılmıştır (Tibawi, 1998: 50)

Batı Hristiyanlığının kendisinden çok farklı, tehlikeli ve başa çıkılması gerektiği düşünülen Müslüman Doğu için ötekileştirme çabaları yapılırken, Skolastik düşüncenin hâkim olduğu Kilise'nin çağrıları ile Haçlı Seferleri başlamıştır. 1095-1272 yılları arasında sekiz haçlı seferi düzenlenmiştir (Bulut, 2004: 31). Sadece dini amaçlarla değil; yakın doğu coğrafyasına hâkim olan Müslüman devletlerin ellerinde bulunan

ticari yolların tekrar ele geçirilmesi de amaçlanmıştır. Seferler ile ekonomik ve siyasal anlamda elde edilen başarılar olmuş olsa da, dini alanda başarılı olamamaları bu düşünceyi (Haçlı seferlerinin dini amaçla yapılmadığını) destekler niteliktedir (Kırpık, 2009: 1438). Doğuda yaşayan Hıristiyanlara yardım etmek ve kutsal sayılan toprakların "kurtarılması" için çağrılar yapan Papalık liderleri, aynı zamanda Doğu ticaretinde önemli olarak kabul edilen ticaret merkezlerinin de ele geçirilmesi üzerinde durmuşlardır. Bu nedenledir ki, Haçlı Seferleri'nin sadece dini ve yaşayan Hıristiyan halkın hizmeti için yapılmadığı aşikârdır. Özellikle ticarette önemli merkezler olarak kabul edilen Urfa, Kudüs, Kıbrıs gibi yerlerde koloniler kurulmaya çalışılmış ve denetlenmek istemiştir. Bu durum Batılıların, Doğu ile ilgili gerçek amaçlarını ortaya koymaktadır (Bulut, 2004: 32-33). Haçlı Seferleri sırasında batı, doğu toplumlarının yaşam biçimlerini ve coğrafyasını da tanımaya başlamıştır. İslam dünyasının bilimde, edebiyatta, felsefede, tıpta gelişmişliklerine hayran kalmışladır. Avrupa karanlık çağı yaşarken, İslam medeniyetleri için ise aydınlık çağ yaşanmaktadır (Gültekin, 2007: 62). İslam dünyasındaki hem maddi, hem de kültürel zenginlikleri keşfeden Batılılar; aynı zamanda yeni ürünlerle de karşılaşmışlardır. Avrupalıların daha önce görmediği halı, cam, ayna, kıyafet kumaşları gibi maddelerin yanında; şeker, limon, incir, kavun gibi besinleri de tanıma şansı yakalamışlardır. Böylece İslam medeniyetinin Avrupa'ya aktarılışında Haçlı Seferleri'nin büyük katkısı olmuştur (Bulut, 2004: 36.).

Haçlı Seferleri ile "cehalet çağı"ndan çıkan Avrupalılar, İslam medeniyeti hakkında bilgi sahibi olmaya başlamıştır. Gördükleri yenidünya ve zenginlikleri karşısında etkilenen Batılılar, "akıl ve umut çağı"na girmiştir. Isodoro de Sevilla'nın sözleri ise bunu kanıtlar niteliktedir: "Cennet Doğu'da bir yerdedir ve düşman elinden kurtarılması gerekir" (Deleuze'dan akt. Hentsch, 1996: 50). Doğu için biçilen bu yoğun anlam, yüzyıllar boyunca sürüp giden bir hedefe ulaşma arzusu yaratmıştır.

> *"Hedefler kesinleşmişti. Düşmanın çehresi ister istemez daha keskin hatlarla belirtilecek ve kafalardaki imaj basitleştirilecek ve biteviyeleşecekti. Hacıların gözünde Araplar hidayetten yoksun, gereksiz ve ilgiye layık olmayan kâfirlerdi. Yöneticiydiler ama sadece fiili bir durumdu bu. Onları hiç yokmuş sayabilirdiniz* ***(Rodinson, 1983: 18-19).***

Müslüman Doğu, Haçlı Seferleri'nden sonra sadece dini ve siyasi liderlerin değil; aynı zamanda halkın da ilgi odağı olmuştur. Bu dönemde halkı eğlendirici tasvirler dahi

Müslümanlık ve Hz.Muhammed üzerinden kurgulanmıştır. Rodison'a (1983: 22-25) göre, 11. Ve 13. yüzyıllar arasında İslam Peygamberi üzerinden tüm Arap ırkı üzerine oluşturulan algı: Barbarlık, sapıklık, büyücülük, yalancılık ve düzenbazlıktır. Latin yazarların öncülüğünde başlatılan bu algı, halk tarafından kısa sürede benimsenmiştir. Rodison, halkın kendisinden farklı olana gösterdiği bu yoğun ilgiyi, siyasi ve askeri meraktan daha çok, garip ve egzotik masallara duyulan susuzluğa bağlamıştır. Nitekim Batılı yazarların Doğu üzerine oluşturduğu imaj, dönemin ciddi eserlerine göre çok daha uzun soluklu olmuştur. Southern'in Cehalet Çağı olarak bahsettiği dönemdeki canavar ve korkunç Doğu algısı, daha insani olumsuz sıfatlara dönüşmüştür. Nitekim Hourani (2001: 45)'nin de vurguladığı gibi: Avrupalılar için "umut ve rahatlama" ortamı sağlanmış olsa da, Doğu ve İslamiyet üzerine önyargı ve cehalet azalmamıştır.

Üç yüz yıl süren Haçlı Seferleri'nden sonra Müslümanların savaşarak dinlerinden döndürülemeyeceği, topraklarından atılamayacağı anlaşılmış ve 14. yüzyıl ile R.W.Southern'in "Basiret ve Öngörü" çağı olarak adlandırdığı döneme girilmiştir. Oryantalizmin tam olarak çıkış noktası bilinmiyor olsa da, bu döneme dayandırılmıştır. Nitekim 1312 yılında Viyana'da toplanan Viyana Konsülü ile Paris, Oxford, Avignon, Salamanque ve Bologna şehirlerinde Grek, İbrani, Süryani'nin yanı sıra Arap kürsüsü de kurulmuştur. Edebi ve bilimsel gelişmeleri takip edebilmek adına Avrupa toplumlarında Arapça öğrenimi başlamıştır. Arapça bu dönemde bilim dili olarak kabul edilirken; İbn Rüşd, Farabi ve İbn Sina gibi filozofların eserleri tercüme edilmiştir. Edebi ve bilimsel eserlerin yanında Kur'an-ı Kerim'de tercüme edilmiştir. Yapılan tüm tercümelerin asıl amacı Müslümanlığın daha geniş kitlelere ulaşılmasını engellemektir.

Tercümeler sayesinde doğu ve Müslümanlık dini anlaşılmaya ve yorumlanmaya çalışılmıştır. Buna göre özellikle edebi ve bilimsel alandaki eksiklikler giderilmeye çalışılmıştır. Rodison ise asıl tehlikenin Müslüman Osmanlı Devleti olduğunu belirtmiştir (Rodison, 1983: 50). Edebi, sosyal, bilimsel konularda geri kalan Avrupa, askeri konularda da Doğu ile mücadele edememiştir. Özellikle Osmanlı Devleti sınırlarının Balkanlara kadar genişlemesi, Avrupa toplumlarında paniğe yol açmıştır. 1453 yılında Osmanlı Devleti'nin, Roma'nın kalan son parçası olan Bizans İmparatorluğu'nu yıkıp İstanbul'u alması ile Avrupa toplumlarında büyük endişe

yaratmıştır (Süphandağı, 2004: 102). Osmanlı Devleti'nin durdurulamaz yükselişi, Avrupa'nın Müslüman toplumlara karşı bakışını değiştirmiştir. Orta Çağ'daki din temelli Doğu yaklaşımlarının yerini, seyyahların Doğu hakkındaki egzotik ve mistik Doğu betimleri almıştır.

2.3. Batılı Sanatçıların ve Seyyahların Eserlerinde Doğu Algısı

Osmanlı Devleti'nin 1453 yılında İstanbul'u fethetmesinden sonra doğu ve batı günümüze kadar bir daha birleşmemek üzere ayrılmıştır. İstanbul'un Müslüman bir devlet tarafından himaye altına alınması, sadece dini ve coğrafik bir değişikliği değil aynı zamanda yeni başlayacak dalgalanmaların da nedeni olmuştur. Dönemin mevcut coğrafyasının en önemli ticari yollarına hâkim olan Osmanlı Devleti, yüksek bilim ve askeri gücünün de etkisiyle mutlak hâkimiyeti kurmuştur. Doğuda var olan bu yüksek güç, Avrupa için yeni bir kimlik arayışının başlangıcı olmuştur. Doğu, savaşılarak elde edilebilecek bir mekân olmaktan çıkmıştır. Avrupa, mecburi olarak yeni bir ticaret yolu arayışına girmiştir. Yeni ticaret yolları aranırken aynı zamanda Doğu'yu daha iyi anlamak ve hatta taklit etmek için dahi çok sayıda gezgin, resmi olarak yollanmıştır. Doğu'dan gelen seyyahların eserleri büyük ilgi görürken, getirdikleri eşyalar ise hızlıca satılmıştır. Yeni kimlik arayışında olan Batı için, İtalya'da başlayan sanat, bilim, edebiyat, mimarlık gibi başlıca konulardaki akımlar ile Rönesans Dönemi ortaya çıkmıştır. Rönesans Dönemi ile Batı, ciddi bir atağa kalkmıştır. Bu dönemde de Doğu'ya olan yoğun ilgi devam etmiştir. Doğuya seyehat eden Batılı seyyahların yanlarına almayı ihmal etmedikleri şey ise: Özgüven ve Doğu'ya karşı bir üstünlük duygusudur (Yerasimos, 2006: 10).

2.3.1. Jean Baptiste Tavernier'in İran Seyahati

17. Yüzyılda Doğu'ya karşı yapılan seyehatlerde ve yazılan seyehatnamelerde çok ciddi bir artış olmuştur. Yapılan seyeahetlerin bazıları, Batılı devletlerin resmi olarak yolladığı seyyahlar tarafından yapılmıştır. Seyyahlar, Doğu'nun kültürü, dini, yönetim şekli, toplum yapısı, mimarisi, sanatı vb tüm konularda bilgilerle dönmelerinin yanı sıra aynı zamanda getirdikleri değerli eşyalar ve tarihi eserlerle de dikkat çekmiştir. Doğu'nun zenginliklerini getiren seyyahlar, Doğu'ya karşı olan ilginin artmasını

sağlamıştır. Doğu'nun zenginlikleri karşısında katı tavrını yumuşatan Batı, ticari girişimlerde bulunmuştur. Özellikle 17. yüzyılda yaygın olan değerli taş ticareti için pek çok seyyah ve tüccar, Doğu'ya hareket etmiştir. Mısır, Suriye, İran gibi ülkelerden elyazmaları koleksiyonu, elmas vb gibi değerli eşyalarla dönen seyyahlar içinde Tavernier, İran'ı keşfe çıkan ilk gezgin olarak bilinmektedir. Tavernier seyahet ettiği dönem içerisinde Doğu'ya altı yolculuk düzenlemiştir. Bu yolculuklardan sonra Doğu'nun zenginlikleri üzerine yazdıkları ve elmas gibi değerli eşyalar ile geri dönmesi, Fransa'nın bu bölge ile ticarete başlamasına büyük katkı sağlamıştır. (Çiğdemoğlu, 1998: 110).

Doğu'ya seyehat düzenleyen gezginlerin yazdıkları seyehatnameler, editörler tarafından sürekli olarak kontrol altında tutulmuştur. Sıkıcı ve ilgi çekici olmayan konular çıkarılırken, okuyucunun ilgisini çekecek konularda eklemeler ve düzenlemeler olmuştur. Tavernier'in eserine önsöz yazan Breton, Tavernier'in yazdığı yazılardaki üslübu ve hoşa gitmeyeceğini düşündüğü konuları değiştirmiştir. Sıkıcı olan konuları çıkarıp eğlendirici ve ilgi çekici yanlar eklenirken, dönemin kitlesi hakkında da bilgi edinmemizi sağlamıştır:

> *"Bu çeşit kitaplardan, öğrenmenin yanında eğlenmekten başka bir şey beklemeyen sosyete insanlarının, bilhassa hanımların ve gençlerin isteklerine daha uygun bir biçimde sokulmaya Tavernier'ninkinden daha layık bir seyehat hikayesi olamazdı" (Tavernier, 1980: 11).*

Breton (akt. İnceiplik, 2008: 48)'a göre okuyucunun dikkatini çekmek ve eğlendirmek için bazı eklemeler ve çıkarmalar yapılması gerektiğidir. Böylece eğlence düşkünü olarak kabul edilen kitlenin, daha fazla ilgisini çekecek ve Doğu'ya karşı hayal gücü arttırılmış olacaktır. Seyyahların görevi ise editör için olabildiğince malzeme toplayıp teslim etmektir. Editörlerin gelen metinleri istediği gibi kontrol etmesi, okuyucu algısındaki Doğu'yu istenilen biçimlere sokmuş ve seyirlik bir doğu imajı oluşturulmuştur.

Jean Baptiste Tavernier, çocukluk döneminden itibaren çok ilgi duyduğu farklı coğrafyaları tanıma arzusuyla seyahetlerini gerçekleştirmiştir. Ona göre Doğu ve özellikle İran hakkında yazılabilecek çok falza ilgi çekici malzemenin olmasıdır. "Six Voyages de en Turquie, en Perse et aux Indes" isimli eserinde de kervansaraylardan,

deve tüccarlarına; zorlu çöl şartlarından, toplumların yaşama biçimlerine kadar her konuyu eserine malzeme etmiştir. Eserinin daha fazla ilgi çekici olması için ise Breton bazı eklemeler ve çıkarmalar yapmıştır. Buna rağmen Tavernier'in gözlemlerinin gücünden ve yaşadıklarının öneminden bahseden ünlü tarihçi Stefanos Yerasimos şunları ifade etmiştir (2006: 9) :

> *"Jean-Baptiste Tavernier kervan ticaretinin vazgeçilmez koşulu olan güzargahları belirleme ve betimeleme işlevini üstlenerek, her şeyden önce bir coğrafyacının görevini yaptı. Anlatılan güzergahlar, elbette kervan yollarına sağladıkları yarara göre seçilmişti. Tavernier için Doğu bir yandan başarının, öte yandan da serüvenlerin, sarayların ve değerli taşların, kısaca ihtişamın simgesiydi; ama orada yaşayan insanların simgesi asla değildi."*

Tavernier, "Six Voyages" eserinde pek çok konuya değinmiştir. Doğuda bulunan kervansarayların rahat ve temiz olmadığından ve Avrupa'lı konaklama yerlerine göre fazlaca ilkel kaldığından bahsetmiştir. Özellikle kervansarayları, Doğu'nun lokantalı oteli gibi görmüştür (Tavernier, 1980: 66). Develerin aç ve susuzluğa karşı dayanıklığına hayretler içinde kalırken, deve tüccarlarından ve çöl hayatından da sıklıkla bahsetmiştir. Anlatıları arasında en çok dikkat çeken konulardan biri ise Kufe'de biri on, diğeri on üç yaşında olan iki şeyh ile karşılaşma anıdır. Birbirlerine sultan diye hitap eden iki çocuğun, büyük bir çadırda yaşayan iki kardeş olduğundan bahsetmiştir. Bu iki kardeş, Tavernier ve yanındaki ressam arkadaşına satabilecekleri bir şey olup-olmadığını sorar. Tavernier de (1980: 93) yanlarında taşıdıkları sandıkları açar ve satabileceği ürünleri gösterir:

> *"Onlardan(şeyhlerden) birinin yaveri sandıklar açılırken, içlerinden hiçbir şeyin aşırılmaması için, kendi adamlarından hiç birinin sandıkların yanında bulunmasına müsaade etmek istememişti. Beraberimde genç bir ressamı da götürmüştüm; onun sandığında canlı renklerle boyanmış birçok basma resimler, manzara resimleri ve insan resimleri vardı; arasında yarı çıplak pek çok köylü kadına ait portrelerin bulunduğu başka resimler de vardı. Bu genç sultanlar, sadece bu köylü kadınlara ait ressimleri aldılar ve istemiyorum dememe rağmen bana oniki duka altını ödediler.*

Tavernier'in eserinde bahsettiği bu olayda kuşkusuz en çok dikkat çeken on ve on üç yaşında iki çocuğun şeyh olarak kabul edilmesi ve bu çocukların sadece çıplak kadınlardan oluşan tabloları zorla almasıdır. Doğu'nun zorla sahip olma ve cinsellik düşkünlüğü vurgulanarak, okuyucunun dikkatinin çekilmesi sağlanmıştır. Tavernier eserinde Doğu ve yaşam biçimleri hakkında küçültücü ifadelerle yaşadığı olayları

anlatırken, Hindistan seyahatinden elde ettiği(!) ve günümüze kadar uzanan 112 karatlık eşi-benzeri bulunmayan mavi elmasla beraber çok sayıda değerli mücevherleri de Batı'ya taşımıştır. (http://www.tarihieserler.com/mucevher/hope-elmasi-72 , Erişim Tarihi: 26.10.2019).

2.3.2. Jean Chardin'in İran Hakkındaki Düşünceleri

Jean Baptiste Simeon Chardin, tıpkı Tavernier gibi Paris doğumlu bir gezgindir. Tavernier'in etkisinde kalarak Doğu'yu keşfetmek ve elmas ticareti yapabilmek için Doğu'ya seyahatler düzenlemiştir. Gezilerinden sonra yazdığı eserlerden Le Recit du Roi Perse ve Voyages en Perse et aux indes Orientales ile beraber İran'ı en iyi ve en detaylı anlatabilen seyyah olduğu düşünülmüştür. Öyle ki Doğu'ya yaptığı seyahatlerden sonra Chardin, yüksek bilgi ve birikiminin ticari olarak değerlendirilebilmesi için Hollanda ve İngiliz şirketlerinde şark uzmanı olarak çalışmıştır (Çiğdemoğlu, 1998: 110).

Tavernier'in (akt. Hentsch, 1996: 122) aksine sadece örf ve adetleri incelemekle kalmamış, keskin bir gözlem yeteneği ile her konuda Doğu'yu incelemeye çalışmıştır. Zira Tavernier, Six Voyages eserinde sağlık sorunu yaşayan bir şeyhin iyileşmesi için yanında bulunan batılı cerrah arkadaşına muhtaç olduğundan bahsetmiştir. Hatta "İranlıların kendileri de tıbbın pek de yöntemli olarak uygulanmadığını itiraf ediyorlar ve bu işten en iyi anlayanların Franklar olduğunda hem fikirler" açıklamasını eklemiştir. Oysa Chardin tek bir olaya bağlı kalmadan genel bir gözlem sonucunda İranlıların, bilimde ve tıpta yetenekli olduklarından bahsetmiştir. Ona göre İranlılar, Çinliler ve Hıristiyan Avrupadan sonra en bilgili toplumdur:

> *Hiç bilmedikleri modern sistemler ve Avrupa'mızın yeni keşifleri dışında, her türlü bilimde bizim kadar üstün, bizler kadar geniş bilgi sahibiler; bizim düşündüğümüz kadar önemli olmayan şeyse, biz de yeni buluşlar olara geçen pek çok teoremin, çok daha kapalı bir şekilde de olsa Arağ ve İran kitaplarında yer alması (Chardin'den akt. Hentsch, 1996: 123).*

Chardin, İranlıların bilimde ilerleyişini övse de genel düşüncesi Batı'nın gerisinde olduklarıdır. Avrupa'daki hızlı ilerleyişe karşı, Doğu daha yavaş hareket etmektedir. Bunun başlıca sebebi olarak artık Doğu'nun bilimsel icatlarda geri kalması olarak görmektedir:

Avrupa'mızın etkili yöntemlerine sahip olsalar ve aynı anda bir çok bilim dalıyla birden ilgilenmeseler, matbaa sayesinde bizler kadar ucuz kitap edinebilseler çok daha ileride bir yerde olabilirlerdi (Chardin'den akt. Hentsch, 1996: 123-124).

Chardin'in İran hakkında düşünceleri incelendiğinde Doğu'nun aslında bir kıyaslama figürü olduğu görülmektedir. Doğu'yu bilim ve düşünce bakımından övse de, bu övgülerin sonucunda halen Batı'nın üstünlüğünden bahsetmiştir. Özellikle bilim ve kültür bakımından geride kaldığını düşündüğü Doğu için, başka bir zamana aitmiş izlenimi verilmiştir. Hentsch'e (1996: 126) göre, zamanda geriye itme ve ötekini sabitleştirme, 17.yüzyıl seyyahlarının çok fazla kullandığı bir tekniktir. Bu teknik sayesinde Batılı okuyucuları esas alan seyyahlar, Doğu'nun donup kalmışlığından bahsederken; Batı'nın aktifliğinden ve canlılığından bahsetmişlerdir. Geçmişten gelen görkemli mirasın ve kültürün durağanlaştığından ve sönükleştiğinden bahsetmiştir.

2.3.3. Jean de Thevenot'un Doğu Seyahatleri

17.Yüzyılda Türkiye, İran, Suriye, Mısır ve hatta Hint yarımadasına kadar seyehat eden Thevenot, kısa süren hayatına pek çok macera eklemiştir. Thevenot (1978: 30), diğer gezginlerin eserlerinden ve amcası Melcshisedech Thevenot'ten etkilenerek erken yaşta yolculuklarına başlamıştır. Ona göre, seyahetin anlamı "ne bilim endişesi ne de siyasi veya ticari bir vazifesi olmaksızın sadece merak ve öğrenme" isteğinde saklıdır. Thevenot (1978: 38), yapacağı yolculuklar ile sadece gördüklerini anlatma kaygısı yaşamıştır. Herhangi bir ticari veya siyasi beklentisi olmadan yolculuklarını yapmıştır. Onu Doğu'ya yolculuğa iten ise gezdiği İtalya, Almanya, Hollanda ve İngiltere gibi ülkelerde dikkate değecek farklılıklardaki olgularla karşılaşamamasıdır. Seyehat rotasını, her zaman ilgi duyduğu Doğu'ya çevirmiştir:

"Roma'nın İtalya'ya sağlayabildiği şeylerle kafamı doldurduktan sonra, burada kalmanın enteresan bir yeri olmayacağına karar verdim. Büyük bir arzu ile beklediğim yerleri görmek için başka ülkelere gittim: fakat önce nereye seyehat edeceğimi tespit etmem lazımdı ve faydasız bir seyehat yapmamak ve seyahatten yararlanmak için lüzumlu şartlar ve kılavuzlar gerekliydi" (Thevenot, 1978: 38).

Thevenot, en çok ilgi duyduğu Osmanlı Devleti üzerinden seyahetlerine başlarken, Mısır'a kadar gitmiştir. Mısır o dönemde sadece Aşağı ve Orta Mısır olarak bilinmektedir. Thevenot'tan bir yüz yıl sonrasında incelenen hiyerogliflerle beraber Mısır'ın tamamının keşfi sağlanacaktır. Özellikle Mısır'dan bahsetmesi, Avrupalı

gezginlerin ve siyasilerin yüzünü oraya çevirmesine neden olacaktır. Tavernier ve Chardin'in olumsuz İran yorumlarından sonra Thevenot'ta Mısır hakkında fazlaca olumsuz ifadeler kullanmıştır. "Anlattıklarına etnografik bir karakter kazandıran" (Yerasimos'tan akt. Hentsch, 1996: 118) Thevenot (1978: 65), Mısır halkının esmer deri tenlerinden bahsederken onların; miskin, tembel, işe yaramaz, adi ve dayak arsızı gibi olumsuz sıfatlarla karakterize etmiştir:

> *"Genel olarak insanların hepsi esmer, çok kötü, çok rezil, alçak, korkak, miskin, ikiyüzlü, fena halde oğlancı, hain, haydut, son derece hatta bir Medine için adam öldürecek kadar paragöz, sonuç olarak her kötülüğü yapmada üstlerine yok, son kertede ödlekler, hiç yoktan öfkeye kapılıp, anında barışırlar"*

Thevenot'in, Mısır gezisine istinaden Mısır ve Doğu hakkında söyleyeceği olumlu herhangi bir konu söz konusu değildir. Mısır'ın piramitlerinden ve tarihinden bahsetmek yerine, İnsanlarının ten renklerine dahi önyargı ile bakmış ve olumsuz sıfatlarla onları sınıflandırmıştır. Daha da ileri giderek Türkleri barbar ve acımasız ilan ederken, Mısırlıları ise insan yerine dahi koymamıştır. Ona göre Türkler ellerindeki sopayla zorla bir köpeği (Mısır'ı) idare eden ve yöneten barbarlardır (1978: 295). Hentsch ise, Thevenot'in katı ve önyargılı tavrıyla, sonradan gelecek olan sömürgeci batılı güçlerin davranışları arasındaki benzerlikleri vurgulamıştır:

> *"… Ortaya konuş biçimi bakımından yeni bir ırkçılıktır bu: Artık bağlı olunan dine değil (Thevenot Hristiyanlarla Müslümanları aynı kefeye koyuyor), derinin rengine (esmer) ve iddia edilen karakter özelliklerine dayanıyor… Buna karşılık, bu aşağılayıcı dille, ilerde sömürgecilerin kullanacağı dil arasında bir benzerlik kurmak işten bile değil. Beyaz adamın gözünde renkli insanların tembelliği ve gevşekliği, onlara uyguladığı her türlü şiddeti mazur göstermek için her zaman kullanıldı" (1996: 120).*

17. yüzyılda seyyahların Doğu'ya yaptığı gezilerin, önyargılar ve aşağılayıcı ifadelerle sunulduğu görmektedir. Yapılan bu gezilerin amacı, yeni yerleri tanıtmak ve anlatmak değil, aslında Batı'nın üstünlüğünden bahsederek sadece bir kıyas figürü oluşturmak olduğu görülmüştür. Kıyaslanan Doğu, ten rekleriyle ve yaşam kültürüyle aşağılanmıştır. Onlara göre burada bulunan insanlar sömürülmeye ve iyi muameleye layık olmayan topluluklardır. Yapılan gezilerden sonra editörlerinde masa başında yaptığı oynamalar ile Batılı halk ve mevcut güçleri elinde bulunduran devlet idarelerindekilerde ortak bir kamuoyu oluşturulmuştur. Bölgeler hakkında rapor niteliği

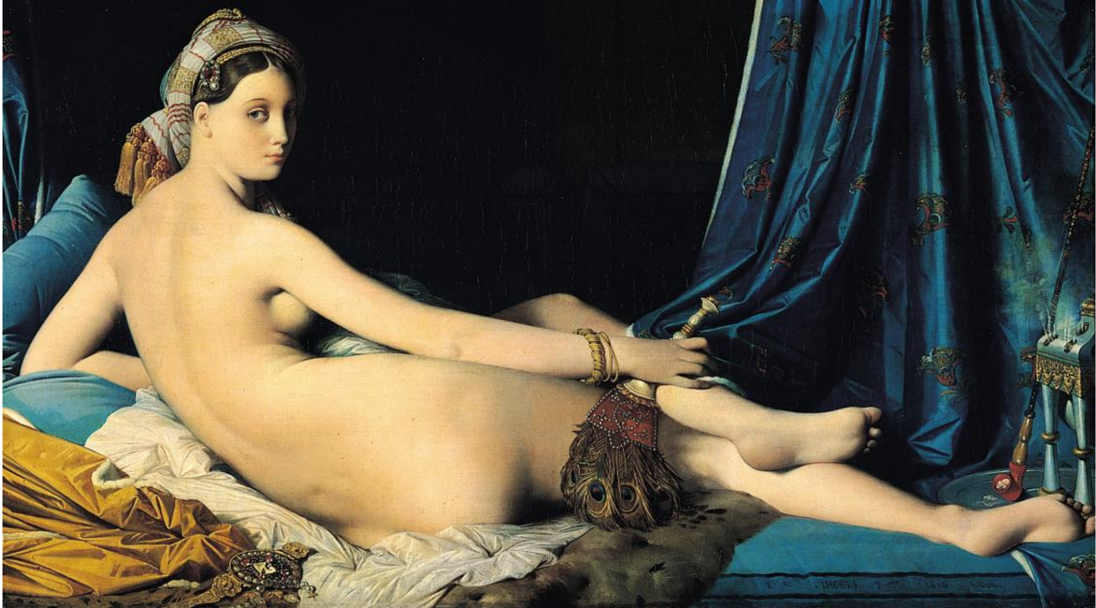
taşıyan eserler, Doğu'nun Batı karşısında bir hedef konumuna gelmesini sağlamıştır. Özellikle İstanbul'un fethinden sonra yeni ticaret yolları arayan Batılı güçler, Doğu'nun elinde bulunan ötekileştirilmiş ve insan yerine dahi konulmayan kişileri kullanmaktan ve o bölgelerin zenginliklerinden faydalanmaktan geri kalmamışlardır. Seyyahların Batıya dönerken yanlarında getirdikleri metinler ve değerli eşyalar, Doğulu öznenin yitirilmesini başlatmıştır.

> *"Yani başlangıç olarak, seyahatler. Fırsat düştüğünde bir çeşit beyin yağmasının da eşlik ettiği seyahatler: Çok geçmeden gezginler çantalarında metinlerle dönecektir, tıpkı daha sonra gemiler dolusu taşlarla (heykeller, alçak kabartmalar, dikilitaşlar vb.) dönüleceği gibi. Ama hepsinden önemlisi, bu gezginler ilk ağızdan hikayeler anlatmakta, o zamanlar söylediği gibi, doğuya ilişkin malzemenin ana kaynağını oluşturan "raporlar" sunmaktadır (Hentsch, 1996: 130).*

2.4. Doğulu Öznenin Yitimi

Doğu-Batı ayrımının kurgusallığını inceleyen Kılıçbay, üç dönüm noktasından bahsetmektedir. Bunlardan ilki, 4. yüzyılda Roma İmparatorluğu'nun Kavimler Göçü'nün etkilerinden sonra Doğu ve Batı olarak ikiye ayrılmasıdır. Bu ayrılma "Doğu" ve "Batı" için sadece bir başlangıç olarak kabul edilmektedir. Nitekim Kılıçbay (1998: 61-62)'da: "Roma'nın Doğu ve Batı olarak bölünmesi, adını koymakla beraber olgunun kendisini meydana getirmemektedir" şeklinde yorumlamıştır. İkinci dönüm noktasını ise daha belirgin bir ayrım olan İslamiyet'in doğduğu ve hızla yayıldığı 7. yüzyıldır. Hentsch'de bu dönemi "kopuş mitosu" olarak değerlendirmiştir (Hentsch, 1996: 41). İslamiyet'in Doğu'da yayılmasından sonra Batı için ötekilik fikri oluşmaya başlamış olmasına rağmen yine de kurgusal ayrımı ifade etmek zordur. Çünkü bunun için yeterli siyasi veriler henüz oluşmamıştır. Doğu ve Batı'nın direkt olarak kontak kurmamasından dolayı Hentsch (1996: 41)'de bu dönem için : "Doğu/Batı çatışmasından söz etmek, efsanelerin tuzağına düşmek demektir" diye belirtmiştir. Fakat yine de bu dönemin en önemli özelliği, Doğu-Batı ayrımının coğrafi olmaktan çıkıp; dini bir dikotomiye dönüştüğü dönem olmasıdır. Üçüncü dönüm noktası ise 11. yüzyılda başlayan Haçlı Seferleri'dir. Papa II. Urbanus'un çağrısı üzerine toplanan Haçlı Birliği Doğu'ya ve İslam'a karşı direkt olarak savaş ilan etmiştir. Bu dönem, Doğu ve Batı'nın tamamen kırılma yaşadığı dönem olarak kabul edilmiştir.

Doğu ve Batı'nın, ontolojik ve epistemolojik süreci incelendiğinde bazı kırılma noktaları görülmektedir. Bu kırılma noktalarına Batı'dan Doğu'ya özel olarak yollanan veya tamamen kendi iradesiyle giden seyyahların, yarattığı "Doğu algısı" da eklenebilir. Nitekim Doğu'ya seyahat eden gezginlerin orada bulunan insanların deri renklerinden, kültür ve yaşam biçimlerine kadar yaptıkları aşağılayıcı betimlemeler ile Doğu/Batı arasında kapatılması pek de mümkün olamayan bir kültürel mesafe yaratılmıştır. Seyyahların veya onların anlatılarına masa başında abartı katan editörlerin çıkardığı eserler, Doğu'ya seyahat etmek isteyen yeni gezginler için de bir önyargı kaynağı oluşturmuştur. Doğu hakkında ortaya konan eserlerin yüksek ilgi görmesinden dolayı çok sayıda gezgin ve sanatçı bu konuya yönelmiştir. Öyle ki hiç Doğu'da bulunmayan kişiler bile bu konuya ortak olma ihtiyacı hissetmişlerdir. Özellikle Jean Auguste Dominique Ingres'in "Harem", "Türk Hamamı", "Odalık", "Haremdeki Bahçe" gibi tabloları çok ses getirmiştir. Oysa J.A.D.Ingres tıpkı P.D. Trouillebert, J.F. Lewis, E.D. Panson, P.L.J. L. Gerome gibi Doğu'ya hiç gitmemiştir. Doğu'ya hiç gitmeyen bu ressamlar, sadece kadınların girebildiği haremi defalarca konu almışlardır. Doğu'yu cinsellik ve sapkınlıkla özdeşleştirerek, seyirlik bir nesneye dönüştürmeye çalışmışlardır.

Görsel 1: Jean Auguste Dominique Ingres'in "Grande Odalisque" (Odalık) Tablosu (https://www.louvre.fr/en/oeuvre-notices/une-odalisque, Erişim Tarihi: 02.11.2019)

Görsel 2: Jean Auguste Dominique Ingres'in "The Turkish bath" (Türk Hamamı) Tablosu

(https://www.louvre.fr/en/oeuvre-notices/turkish-bath , Erişim Tarihi: 02.11.2019)

Batı'nın Doğu'ya olan ilgisi, Antik Çağ'dan beri hep süregelen bir durum olmuştur. Binlerce yıl süren bu ilgiyle beraber tarihsel anlatımda hep anlatıcı konumundaki taraf Batı olmuştur. Bu yüzdendir ki hayali Doğu'yu yaratırken olumsuz sıfatların hepsi Doğu'da, olumlu sıfatların hepsi ise Batı'da toplanmıştır. Fakat; 1978 yılında Edward Said Doğu/Batı ilişkilerine yepyeni bir yorum olarak "Oryantalizm" adlı eserini yazmıştır. Said, Oryantalizm eserinde Doğu hakkında "üretilen bilgi" ile Batı sömürgeciliği arasındaki derin ve karmaşık ilişkisini akademik bir tavır içersinde şöyle anlatmaktadır:

> *"Oryantalizm, yalnız kültür, bilimsel faaliyet yahut müesseselerde pasif bir yansıması olan bir siyasi konu yahut saha değildir. Oryantalizm Doğu hakkındaki sayısız ve lâf kumkuması metinler koleksiyonu da değildir. "Batı" emperyalistlerinin, "Doğu" dünyasını avuç içinde tutmak için başvurdukları alçakça bir planın ismi de değildir. Oryantalizm daha ziyade "jeopolitik bilincin" estetik, akademik, iktisadi, sosyolojik, tarihi ve filolojik metinler arasında dağılımıdır,- sadece (Dünya Doğu ve Batı diye birbirine eşit olmayan iki parçadan oluşmuştur diyeni temel bir coğrafi ayırımın değil, bilimsel keşif, filolojik*

restorasyon, psikolojik tahlil, coğrafi görünüm ve sosyolojik tasvir yolu ile "yaratıp" muhafaza da ettiği bir dizi "menfaatin" ayrıntılı ifadesidir… Oryantalizme emperyalizm, pozitivizm, ütopicilik, tarihçilik, Darwinizm, ırkçılık, Freudculuk, Marksizm ve Spenglerizm karışmıştır. Fakat Şarkiyat'ın, diğer doğal ve sosyal bilimler gibi, araştırma ölçüleri, cemiyetleri ve kendi kurumu olmuştur." (Said, 1989: 18,36).

Edward Said, Doğu'nun kurgulanmış bir hayal ve macera alanından çıkarılması için pek çok açıdan Doğu/Batı ilişkisini incelemiş ve yeni incelemelerin temelini atmıştır.

2.5. Edward Said'in Çığlığı : "Oryantalizm"

Oryantalizm kavramının çıkış tarihi hakkında pek çok araştırmacının farklı düşünceleri olmuştur. Bazı araştırmacılar, Büyük Selçuklu Devleti ve Bizans İmparatorluğu arasında yapılan Malazgirt Savaşı'nın ve ilk Haçlı Seferi'nin gerçekleştiği 11.yüzyıla işaret ederken (Haldon'dan akt. Güngör, 2011: 23), Rudi Paret (akt. Güngör, 2011: 23) gibi diğer araştırmacılar ise Kuran'ı Kerim'in 1143 yılında Latinceye ilk kez çevrildiği dönemi işaret etmiştir. Fakat yine de en çok kabul görülen düşünce 1312 yılında Viyana'da toplanan konsülün, üniversitelerde Arapça kürsüsünün kurulmasının ve araştırılmasının kabulüdür. (Said, 2013: 59). Oryantalizm kelimesinin kökeni, Latince "Oriens" kavramı ile Batı dillerinde "Güneşin doğduğu yer" anlamında kullanılan "Orient" terimine dayanmaktadır. Tarihi ve konusu bakımından sınırlandırılması güç olan Oryantalizm kısaca Batı'nın Doğu hakkında yaptığı her türlü çalışmaya ve düşünce biçimine verilen isimdir.

Edward Wadie Said, Oryantalizmin akademik bir çalışma alanı olduğunu düşünerek 1978 yılında "Oryantalizm" eserini yayınlamıştır. Orta doğu araştırmaları konusunda devrim niteliğinde sayılan bu eser, yirmi altı dile çevrilmiştir. Yeni araştırma alanlarının oluşmasının yanı sıra antropoloji, tarih, siyaset bilimi ve kültür araştırmaları gibi pek çok alanı etkilemiştir. Oryantalizm kitabı, bazı üniversite ve yüksekokullarda da ders müfredatına alınmıştır (Köroğlu, 2016: 167).

Edward W. Said, Sut Jhally ile 1998 yılında yaptığı röportajında oryantalizme olan ilgisinin nedenini iki sebebe dayandırmıştır. Said ilk sebebi, 1973 yılında İsrail-Arap savaşları öncesinde Batı medyasında Arapların yüreksiz ve korkak olduklarına dair pek çok tartışmanın yapılmasının ve Arapların modern olmadığı için savaşı

kazanamayacaklarına dair küçümseyici iddialarda bulunulmasını söylemiştir. Ancak 1973'ün Ekim ayında Mısır ordularının Süveyş Kanalı'nı geçerek herkesi şaşırttığını belirtmiştir. Bu durumun kendisinde de ani bir uyarı etkisi yarattığından bahsetmiştir. İkinci sebebini ise kendi hayatından sunmuştur. Filistin doğumlu Said, Doğu sanatının Batı'daki olumsuz yansımalarından bahsetmiştir. Gerome, Ang, Delacroix gibi sanatçıların veya Flaubert ve Disraeli gibi romancıların Doğu temsilli eserlerini inceledikten sonra kendi geçmişi hakkında bildiği her şeyden tamamen farklı olduğundan bahsetmiştir. Kendi hayatı ve Doğu hakkındaki eserlerin uyumsuzluğunun, oryantalizmi inceleme ve yazma isteği oluşturduğundan bahsetmiştir. (İnternet Erişim : https://www.youtube.com/watch?v=fVC8EYd_Z_g , Erişim Tarihi: 04.11.2019. Röportajın İngilizce metin haline ise şu adresten ulaşılabilir: http://www.mediaed.org/transcripts/Edward-Said-On-Orientalism-Transcript.pdf , Erişim Tarihi: 04.11.2019).

Said, "Şark" kavramının dahi Batı'ya ait bir buluş olduğundan ve "antikçağdan beri gönül maceralarının, egzotik varlıkların, akıldan çıkmayan anılarla görünümlerin, olağanüstü deneyimlerin mekânı" (Said, 2013: 11) olarak tasvir edildiğinden bahsetmiştir. Batı, gerçek Doğu ile değil; oluşturulan egzotik Doğu ile ilgilenmiştir. Bundan dolayıdır ki Said, oryantalizmi tanımlarken ve değerlendirirken üç önemli hususta durmuştur. Bunlardan ilki: oryantalizmin akademik bir alan olması gerekliliğidir: "İster özel, ister genel yönleriyle uğraşsın –antropolog, sosyolog, tarihçi ya da filolog olması farketmez- şark hakkında yazan, ders veren ya da Şark'ı araştıran kişi şarkiyatçıdır, yaptığı iş ise şarkiyatçılıktır." Şeklinde değerlendirmiştir (Said, 2013: 12). Oryantalizmin akademik bir alan olarak kabul edilmesi çok kolay olmuş ve hatta pek çok yüksekokul müfredatlarında akademik bir araştırma konusu olmuştur (Köroğlu, 2016: 167).

İkinci olarak Batı'nın Doğu'yu ötekileştirme çabasıdır: " Şark, Avrupa'nın sadece komşusu değildir; Avrupa'nın en büyük, en zengin, en eski sömürgelerinin mekânı, uygarlıkları ile dillerinin kaynağı, kültürel rakibi, en derin, en sık yinelenen öteki imgelerilerinden biridir. Ayrıca, Şark onun karşıt imgesi, düşüncesi, kimliği, deneyimi olarak Avrupa'nın(ya da Batı'nın) tanımlanmasına yardımcı olmuştur (Said,

2013: 11). Buna göre Batı, kendisini tanımlamak için Doğu'yu sadece nesne olarak görmüş ve ötekileştirmiştir.

Üçüncü olarak ise oryantalizmi : "Doğu" ve "Batı" arasındaki ontolojik ve epistemolojik ayrıma dayalı bir düşünüş biçimi; Marx'ı, Hugo'yu, Aşil'i, Dante'yi içine alan; yazarlar, düşünürler, imparatorluk yöneticileri, siyaset teorisyenleri, iktisatçıları olan geniş yazarlar kitlesi: bir tür öğreti, yönetim biçimi, Batı'nın güçlü olduğunu kabul ettirme, Doğu'yu yeniden şekillendirme ve yönetme biçimi olarak geniş bir yelpazede tanımlar (Said, 2013: 12-13). Batı'nın Doğu'yu yönetme biçimi olarak oryantalizmi kullandığını savunan Said'in savı: Şarkiyatçılık bir söylem olarak incelenmedikçe, aydınlanma sonrasında Avrupa kültürünün Şark'ı siyasal, sosyolojik, askeri, ideolojik, bilimsel, imgesel olarak çekip çevrilebilmesini –hatta üretilebilmesini- sağlayan o müthiş sistemli disiplinin anlaşılması olanaksızdır" (Said, 2013: 13). Özellikle bahsi geçen "şarkın üretilmesi" kavramı, Said'in oryantalizm eserinin temelini oluşturmaktadır. Bu kavramı incelerken Said, eserinin pek çok yerinde Foucault'a "bilgi-söylem-iktidar" ve Gramsci'ye "hegemonya" söylemleri üzerinden atıfta bulunmuştur. Başta Foucault ve Gramsci olmak üzere Hegel, Derrida, Roland Barthes, Raymond Williams, Edward W.Lane gibi pek çok kişinin söylemlerinden etkilenmiş ve onlara kitabın pek çok yerinde atıflarda bulunmuştur.

Michel Foucault'a göre söylem tek başına değil, bütün halinde ve üretiminden sonra çözümlenebilir hale gelmektedir. Söylemin anlaşılır olması ise söylemi üreten, çeşitlendiren ve sürekli hale getiren iktidar ve kurumlar aracılığıyla olabilmektedir. Buna göre söylem, gücü elinde bulunan iktidarın belirlediği ve denetlediği bir kavramdır. Foucault, bilgi-söylem-iktidar arasındaki bağlantıyı ise şöyle açıklamaktadır: " İktidar ve bilgi karşılıklı olarak birbirlerini içerimler; karşılığında bir bilgi alanı oluşturmayan iktidar ilişkisi olmadığı gibi iktidar ilişkileri varsaymayan ve oluşturmayan bilgi de yoktur" (Foucault, 2000: 18).

Antonio Gramsci'nin sınıfsal ayrımlara dayanan hegemonya kavramı da Said'in önemli dayanak noktalarından biri olmuştur. Hegemonya kavramının kaynağında egemenliğin üretimi ve buna dayanarak sınıfsal yönetim vardır. Egemen güce sahip olan sınıf, toplumun bütün sınıflarını yönetmeli ve gücünü ispatlaması gerekmektedir.

Gramsci hegemonya terimini şöyle açıklamaktadır: "Hem yönetici bir sınıf olarak proletaryanın hem de yönetimin uygulanmasına ilişkindir. Bu egemen sınıfın, karşıt gruplar üzerinde zorunlu olarak uygulayacağı zorlama demektir. Fakat bu proletarya ile işbirliği yapmaya hazır olan ve bu tutumuna etkinlik kazandırılması söz konusu olan müttefiklerinin fikir ve kültür alanında yönetilmesi de demektir. Hegemonya yönetimin olumlu yanını da geliştirir" (Gramsci'den akt. Dural, 2012: 312). Said, Foucault'un bilgi-iktidar söyleminini ve Gramsci'nin hegemonya kavramını oryantalizmin içine sokmuştur. Buna göre Batı, yönetme gücünü elinde bulunduran ve söylemi oluşturan iktidar konumdadır. Egemen güce sahip olan Batı'nın oluşturduğu söylem, Doğu'nun sömürülmesinin meşrulaştırılması çabasıdır. Kolonyalist Batı'nın, kontrol edilmesi gereken Doğu için önce ortamın hazırlanmasını ve sonrada sömürülmesinin meşrulaştırılmasını Said şöyle anlatmaktadır: "Oryantalizm sadece sömürgecilik kurallarını haklı çıkaran bir ilim olduğunu söylemek, onun askeri işgalden çok önce sömürgeciliği yasallaştırmış olduğunu inkâr etmek olur" (Said'den akt. Bircan, 2016: 1032).

Çocukluk yıllarını iki İngiliz sömürgesi olan Mısır ve Filistin'de geçiren Said, eserinin temellerini bilinçaltında atmıştır. Daha sonraları Amerika Birleşik Devletleri'nde batılı bir eğitim almasına rağmen, çocukluk yıllarının bilinçaltında hep olduğundan bahsetmiştir (2013: 35). Çocukluk yılları ve ABD'deki eğitim hayatının olduğu dönemlerin çatışması altında "doğruluk" bilinciyle eserini yazmıştır. Said, eserinin giriş kısmında da oryantalizmi olabildiğince en geniş biçimde aktarmaya çalışmıştır. Ona göre:

> *"Oryantalizm jeopolitik bir duyarlılığın estetik, akademik, ekonomik, sosyolojik, tarihsel ve filolojik metinlerle dağıtılmasıdır; sadece temel coğrafi bir ayrımın üstünde düşünmek değil, akademik buluşlar, filolojik yeniden inşalar, psikolojik çözümlemeler, doğa ve sosyoloji tanımlamaları aracılığıyla gerek yarattığı gerekse sürdürdüğü tam bir 'çıkarlar' dizisi üstünde de durmaktır. İfade ettiğinin ötesinde, zaten oldukça açık olan bir farkı, bazen kontrol etmeye, yönlendirmeye, hatta içermeye yönelik bir amaçla, anlamaya dönük belli bir istenç (irade) ve yönelimdir. Her şeyin ötesinde, ham politik söylemle doğrudan ve tekabül eden bir ilişki içine girmeyen bir söylemdir. Fakat üretilen ve çeşitli iktidar türleriyle eşit olmayan etkileşimi içinde varolan, siyasal iktidarla (...), entelektüel iktidarla (...), kültürel iktidarla (...), ahlaki iktidarla (...), karşılıklı etkileşimi içinde biçimlendiren bir söylemdir" (Said'den akt. Kahraman, 2002).*

Said’in eserinin giriş kısmından da anlaşılacağı üzere Foucault’un “söylem” ve “bilgi-iktidar” ilişkisi, eserinin temelini oluşturmuştur. Bilgi-iktidar ilişkisini elinde bulunduran gücün, söylemi biçimlendirdiğinden bahsetmiştir. Ona göre oryantalizm, Batı’nın Doğu’ya karşı olan dönemsel bir tavrı göstermek değil; hegemonya kurma isteği olmuştur. Batı’nın elde ettiği bilgiler ile oluşturduğu iktidar sayesinde düzenli olarak ortaya çıkardığı söylemler, Doğu karşısında elde edilen hegemonya ile sonuçlanmıştır. Batı’nın sistematik çalışmalarına karşı Doğu da kendisini zorunlu olarak konumlandırmış ve Batı’nın çizdiği planı kabul etmiştir. Doğu uygarlıkları (uzak doğu da olmak üzere) kendisini tek bir uygarlık gibi gösteren Batı’ya tabi olmak zorunda kalmıştır (Kahraman, 2002: 4).

Oryantalizm, açık ve gizli iktidar ilişkilerini de içeren politik bir süreç olmuştur. Bu süreç kapsamında oryantalizm, açıktan ve doğrudan uygunandığı gibi sistematik ve gizliden de uygulanmıştır. Said bu durumu “Gizli (Latent) Oryantalizm” ve “Açık (Manifest) Oryantalizm” olarak iki ayrı türde incelemiştir.

2.6. Ötekileştirme Çabası Olarak Açık ve Gizli Oryantalizm

Öteki kavramı, Türk Dil Kurumu tarafından şöyle açıklanmaktadır: “Sözü edilen veya benzer iki nesneden önem ve konum bakımından uzakta olan”, “öbür, diğer”, “mevcut kültürün içinde dışlanmış olan” (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&kelime=%C3%B6teki , Erişim Tarihi: 06.11.2019). Öteki kelimesinin taşıdığı olumsuz anlamlar, Doğu için de kullanılmıştır. Ötekileştirilmek istenilen Doğu, Batı tarafından sistematik bir şekilde itilmiştir. Fakat Said, Doğu’nun Batı tarafından maruz kaldığı ötekileştirme çabasına karşılık herhangi bir tepki göstermemesinin oryantalist çalışmaların çoğalmasına neden olduğundan da bahsetmiştir. Doğu’nun kendisini anlatmak ve sunmak yerine, kendisine biçilen rolü sessizce kabul ettiğinden bahsetmiştir: “Doğu söz konusu olduğu zaman kendisi hiçbir zaman olayın içinde değildi. Bu esnada Doğu sadece oryantalist tarafından temsil edilmekte, onun görüşlerinde canlılığa kavuşmaktaydı. Ancak unutmamak gerekir ki sadece Doğu’nun bu yokluğu oryantalistlerin varlığını gerekli kılmaktadır” (Said’den akt. Yiğit, 2008: 239). Hegel’in “köle-efendi” diyalektiğinde olduğu gibi köle köleliğini kabul etmediği sürece, efendi de efendi olamayacaktır.

Hegel'in diyalektiğine göre Batı "efendi", Doğu "köle" konumunda değerlendirilebilmektedir. Efendi konumundaki olan Batı "güçlü", "gelişmiş", "uygar" konumundayken; Doğu "sefil", "barbar", "geri kalmış" konumundadır. Batı, kendisinde topladığı olumlu sıfatları ancak hâkimiyet sahibi olduğu yerlerde gösterebilmektedir. Bunun için Doğu üzerinde hâkimiyetini, efendi statüsünü, gücünü ve gelişmişliğini göstermiştir. Batılı efendi için bu sahada yapacağı her şey mübahtır ve o da elinden geleni ardına koymamıştır (Parlakışık, 1995: 17).

Said, oryantalizmin tamamen bir Batı ürünü olduğundan ve Şark ile uğraşan toplu bir müessese olduğundan bahsetmiştir: "Bu müessesenin amacı Doğu'yu yeniden kurmak, hâkim olmak, yönetmek ve onun amiri olmaktır" diye açıklamıştır (Said, 1989: 14). Doğu'ya hâkim olmak ve yönetmek isteyen Batı, oryantalizmi "açık" ve "gizli(örtük)" olarak uygulamıştır. Said, oryantalizmin uygulanmasını genel olarak iki hatta belirlemiştir. Bunlar: "Örtük (latent)" ve "açık (manifest)"tır. Açık oryantalizm: Doğu toplumları hakkında yapılan din, dil, ırk, tarih, sosyoloji, edebiyat, felsefe vb pek çok alanda yapılan araştırmalar ve incelemer sonucunda Batı'nın karşısında bi karşılaştırma nesnesi olarak konumlandırılmasıdır. Bunda amaç, Batı'nın Doğu'ya karşı olan farklarının belirtilmesi ve üstünlüğünün gösterilmesidir. Yapılan her türlü araştırma, görüş, analiz, yorum açık oryantalizmin sunulmasıdır (Said'den akt. Çetinkaya, 2009: 21). Gizli Oryantalizm ise, Doğu'ya karşı değiştirilemez bir imajın varlığıdır. Bilinçsiz ve statik olan gizli oryantalizm; rüyalara, hayallere, arzulara, korkulara, fantezilere tekabül eder (Said, 1998: 281). Sistematik bilgi üretiminin yanı sıra Doğu despotizminden, arzularından ve fantezilerinden bahsedilir. Böylece Doğu, hem bilgi nesnesi hem de arzu nesnesi olmuştur (Yeğenoğlu, 1999: 110-111).

Said'e göre (1998: 301) örtük içerik seyyahlara, yazarlara, tarihçilere ve antropologlara eldeki herhangi bir somut meseleyi değerlendirebilmek için konuşma kapasitesi sağlamıştır. Nitekim oryantalistlerin sıklıkla kullandığı "Doğu Despotizmi" kavramı buna en güzel örnek sayılabilir. Bu kavramı ilk kez 18. Yüzyılda "İran Mektupları (Lettres Persanes)" eserinde Montesquie kullanmıştır. Montesquie'ye göre siyasal rejimlerin oluşmasında en önemli etkenler değiştirilemeyen coğrafik durumlar ve iklim koşullarıdır. Batı toplumlarında görülen monarşinin yerine Doğu'da görülen

despot yönetim şeklinin asıl nedeninin tarımsal üretim olduğunu düşünmüştür. Bu etnosentrik bakış açısına göre Batı'da tarımsal faaliyetler yağmur suyu ile yapılabilirken, Doğu'da tarımsal faaliyetlerin yürütülebilmesi için sulamanın zorunluluğundan bahsetmiştir. Sulamanın yapılabilmesi için insanların köle gibi çalıştırılması, topraklarının dağıtılması ve bu organizasyonu yönetecek olan despot bir yönetim anlayışının mecburiliğidir. Doğu'da bulunan geniş ve düzlük arazilerin yanı sıra sıcak iklimin varlığından dolayı tüm zamanlarda köleliğin var olacağından, buna karşın daha ılıman ve dağlık alanları da bünyesinden barındıran Avrupa'da ise özgürlüğün daim olacağından bahsetmiştir. Buradan sonuçla determanist bir yaklaşımla Doğu'nun despotizm ve kölelikle yönetilmesi konusunda eğilimli olduğunu ve bunu hakettiğini söylerken, Batı'nın ise cumhuriyet ve anayasal monarşi(İngiltere gibi) ile yönetilmeye layık olduğunu söylemiştir. Sadece bir iklim durumundan "konuşma kapasitesi" sağlayan Montesquie, Doğu'nun kölelik anlayışıyla yönetilmesi gereken "cehalet yuvası" olarak görmüştür.

Oryantalizmin sürekliliğini sağlayan alıntılayıcı doğası, Montesquie'nin "Doğu Despotizmi" düşüncesinden, Karl Marx'in "Asya Tipi Üretim Tarzı (Asian Mode of Production)" düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Karl Marx, "Asya Tipi Üretim Tarzı" ile Doğu'yu ekonomik olarak değerlendirmiştir (Turner, 1984: 9-10). Marx'a göre Doğu despotizmi altında yaşayan halkın hiçbir şekilde özel mülkiyet hakkı yoktur. Başta toprak olmak üzere bütün üretim araçları sadece devletin elindedir ve despotik bir yönetim anlayışı ile halkını yönetir. Doğu'lu toplumun yaşam biçiminin, Batı'lı toplumdan tamamen farklı olduğunu vurgulayan Marx; Doğu toplumlarında hukukun gelişmediğini ve yaşam biçimlerini dinsel kurallar ve törelerin belirlediğini savunmuştur. Kapitalist gelişim olmadığı için Doğu'lu toplumların durağanlığından ve kendisini geliştiremediğinden bahsetmiştir. Toplumun içinde ve dışında bulunduğu tüm dinamiklerinin çok durağan olduğundan ve bu durağanlığın atlatılabilmesi için Batılı devletlerin askeri ve siyasi olarak müdahelesinin zorunlu olduğundan bahsederek; sömürgeciliğin meşru olacağını savunmuştur.

Montesquie "iklim" üzerinden yola çıkarak Doğu'da köleliği, Karl Marx "ekonomi" üzerinden yola çıkarak Doğu'da sömürgeyi meşru görmüştür. Açık

oryantalist düşünceler, nesilden nesile aktarıldıktan sonra hiç gidilmeyen ve görülmeyen Doğu için düşünce belirten kişilerin ortaya çıkmasıyla beraber örtük oryantalizme dönüşmüştür. Yüzyıllar boyunca oryantalist çalışmalar sonucunda edinilen bilgiler ile "Doğu Algısı" oluşturulmuştur. Bu algı beraberinde Doğu toplumlarına yönelik kolonyal ve siyasal müdahaleleri normalleştirmiştir. Bu nedenledir ki Said (2013: 45), sömürgeye ve emperyalizme taban oluşturan oryantalizmin temelini "Bilgi/İktidar" ve "hegemonya" kuramlarına dayandırmıştır. Turner'ın da dediği gibi: "Bilmek, hâkim olmak demektir".

2.7. Kolonyalizm (Sömürgecilik) ve Oryantalizmin İlişkisi

Dünya tarihinin pek çok farklı dönüm noktası olmuştur. Hiç kuşku yok ki bunlardan en önemli olanlarından biri, Osmanlı Devleti'nin 1453 yılında İstanbul'u fethetmesidir. Pek çoklarına göre dönemin en önemli şehri olan İstanbul, hemen hemen her konuda dünyanın başkenti niteliğindedir. Dini, siyasi, kültürel, sanatsal, ekonomik vb pek çok konuda merkez konumunda olan İstanbul; Osmanlı Devleti'nin himayesine geçerek dünyadaki dengeleri değiştirmiştir. Nitekim ünlü tarihçi Hammer İstanbul'un fethini: "Bizans İmparatorluğu'nun düşmesi bin yıllık bir mevcudiyetten sonra, taht şehri İstanbul'un Türklerin eline geçmesi Avrupa milletleri için uzun bir mücadele devresi açmıştır. Bu mücadele Avrupa devletleri için felaketli geçecektir" (Öztuna, 1983:456-458) şeklinde değerlendirmiştir. Taht şehri olarak kabul edilen İstanbul, dönemin en önemli jeopolitik konumuna sahip şehri sayılabilir. Özellikle en önemli ticaret yollarının kesişme noktası olması ile Dünya'nın ekonomik merkezi konumunda olmuştur. Bu merkezin Osmanlı Devleti'nin eline geçmesi sonucunda Batılı devletler kendisine yeni ticaret yolları aramak zorunda kalmıştır. Zuhuri Danışman (1965: 105)'da bu konuya değinmiştir: "İstanbul'un fehtiyle Batı alemi, Doğu'dan ümidini kesmiş, Doğuyla yaptığı ticari münasebetlerden elde ettiği menfaatlerini başka sahalarda aramak zorunda kalmış, kendisine kapanan Karadeniz ve Doğu Akdeniz yolları yerine başka deniz yolları bulmayı tercih etmiştir".

Osmanlı Devleti'nin İstanbul'u almasının pek çok sonucu olmuştur. Dünya tarihi açısından o kadar önemli bir olaydır ki, tarihçiler tarafından Ortaçağ'ın kapanıp, Yeniçağ'ın başlangıcı olarak kabul edilmiştir. Osmanlı Devleti yükselme dönemine

geçerken, Avrupalı devletler kendilerine yeni bir çıkış yolu arama telaşına girmişlerdir. Özellikle ticari olarak yeni yollar bulma yoluna gidilmiştir. Yeni arayışlar sonucunu vermiş ve 1488'de Bartolomeu Dias Ümit Burnu'ndan geçilerek Afrika kıtasının aşılabileceğini ve Asya'ya ulaşılabileceğini göstermiştir. 1492 yılında Kristof Kolomb Hindistan'a ulaşmak isterken Amerika kıtasına ulaşmıştır. Fakat yeni bir kıta olarak kabulü 1497 yılında başlayan seferleri sonucunda Amerigo Vespucci'nin keşif raporları ile kabul edilmiştir. 1498 Yılında Vasca da Gama, Afrika sahillerini ve Atlantik adalarını keşfettikten sonra Hindistan'a ulaşabilmiştir. Tüm bu keşifler beraberinde Osmanlı Devleti'nin elinde bulunan ticaret yollarının öneminin zayıflamasına ve yeni kaynaklara ulaşılmasını sağlamıştır.

İstanbul'un fethinin dünya tarihi açısından çok önemli bir başka sonucu da Rönesans Hareketleri'nin başlangıcı niteliğinde olmasıdır. Sichel: "Bizans İmparatorluğunun (Constantinople) 1453'de Türkler tarafından zaptı, Yunan ilim adamlarının Dünya yüzünde dağılmasına ve yazmalarla, heykellerle yüklü şahane bir geminin Batıya, İtalya'ya ulaşmasına sebep olmuştur" (Sichel'den akt. Tekeli, 1975: 124) şeklinde bahsetmiştir. Rönesans Hareketleri'yle beraber özellikle düşünce ve sanat konusunda hızla ilerleyen Batılı devletler, yeni ticaret yolları ve ham madde kaynaklarının bulunması ile de hızlıca bir ekonomik kalkınmaya gitmişlerdir. Bu kalkınma hareketi zamanla Sanayi İnkılabı'nı başlatacak ve Batılı güçlerin daha fazla ham maddeye, daha fazla kolonileşmeye, daha fazla farklı coğrafyaları sömürmeye itecektir.

Kolonyalizm(Sömürgecilik) Türk Dil Kurumu'nda: "Genellikle bir devletin başka ulusları, devletleri, toplulukları, siyasal ve ekonomik egemenliği altına alarak yayılması veya yayılmayı istemesi, müstemlekecilik" olarak tanımlanmıştır. (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c2aa298a64301.69973354 , Erişim Tarihi: 07.11.2019) Oxford English Dictionary'ye (OED) göre ise kolonyalizmin kökeni "colonia" kelimesinden gelmektedir. Colonia kelimesi "yerleşke" ya da "çiftlik" olarak açıklanmıştır. Detaylarına inildiğinde ise: Yeni bir yerleşke, yeni bir yöreye yerleşen, anayurtlarına tabi halde yerleşen ya da onunla bağlantısını koruyarak bir topluluk oluşturan bir grup insan; yerleşimi olarak

gerçekleştirenlerin soyu ve ardılları tarafından bu şekilde oluşturulan topluluk anayurtla bağlantıyı koruduğu sürece bu yerleşime "colonia" denir (Loomba, 2000: 18-19). "Yeni bir yerleşke" olarak bahsedilen yerler, aslında orada yaşayan halklar olduğundan dolayı "yeni" olarak kabul edilmemesi gerekmektedir. Oysa Batılı devletlerin "yeni" olarak bu toprakları görmesi, kolonyalizmin meşrulaştırılmasının bir örneği sayılabilir.

Kolonyalizm ana hatlarıyla iki tipte incelenmiştir. Bunlar: Kapitalizmin gelişim aşamasındaki serbest rekabete dayalı "Eski Tip(klasik) kolonyalizm" ve Sanayi Devrimi ile kapitalizme dayalı "Yeni Tip(Modern) Kolonyalizmdir" (Ferro, 2002: 48). Eski tip kolonyalizm güçlü bir devletin, güçsüz olan başka bir devleti doğrudan ele geçirmesi ve ele geçirdiği coğrafya üzerinde koloni kurması durumudur. Kurulan koloninin direkt amacı sömürge faaliyetlerinde bulunulmasıdır. Bu bölge topraklarına katılan yeni bir bölge olarak değil, sömürülmesi gereken yer olarak görülmüştür. Sömürülecek kaynaklar bitinceye kadar koloni devam eder. Sömürülecek herhangi bir kaynak kalmadığında koloni kaldırılır. Eski tip kolonyalizmin en belirgin özelliği açık ve doğrudan yapılmasıdır. Yeni tip kolonyalizm ise eski tip kolonyalizmden emperyalizme geçiş aşamasıdır. Modern kolonyalizmdeki amaç, koloni kurulan bölgenin sadece toprak ve mallarını ele geçirmek, denetlemek ve söz sahibi olmak değildir. Klasik kolonyalizme göre kapsam alanı ve buna bağlı olarak etki alanı farklılık göstermektedir. Modern kolonyalizm ile koloni haline getirilen bölgedeki toprakların ekonomisi yeniden biçimlendirilir, insan ve kaynak akışı sağlanır, anayurt ile koloni kurulan bölge arasındaki ilişkiler daha da arttırılır. Her halükarda koloni gerçekleştiren mevcut güç, daha kazançlı çıkmaktadır. Böyle derin bir yapı barındıran yeni kolonyalizmin oluşmasının en temel nedeni, Marksist düşünceye göre kapitalizmdir (Loomba, 2000: 20,21). Bu yüzdendir ki yeni oryantalizm, emperyalizme daha yakın bir tiptir.

Batılı devletler, Doğu'yu koloni haline getirebilmek adına oryantalizmi icat etmişlerdir. Doğu için üretilen bilgi ve algı ile sömürge faaliyetlerini gerçekleştirmişlerdir. Oryantalizmin, sömürgeciliğin ve emperyalizmin bambaşka bir seviyeye geldiği dönüm noktası; Napolyon Bonapart yönetimindeki Fransız kuvvetlerinin Mısır'ı işgal etmesi olmuştur.

19 Mayıs 1798 tarihinde Napolyon Bonapart, L'Orient adlı gemisiyle Mısır'ı işgal etmek için Toulon şehrinden hareket etmiştir (Eren'den akt. Çolak, 2008: 151). Yaklaşık 38000 asker, 1200 at ve 171 top (Dufraisse'den akt. Çolak, 2008: 151) taşıyan 50 savaş gemisi ve 500 civarında nakliye gemisiyle yola çıkmıştır (Çolak, 2008: 151). Bu seferi diğer seferlerden farklı kılan ise Napolyon'un yanında bilim adamları, arkeologlar, kimyagerler, yazarlar, doktorlar, biyoloji uzmanları, tarihçiler, mühendisler, sanatçılar ve antik çağ uzmanlarından oluşan bilim ve sanat adamlarının bulunduğu 167 kişilik ayrı bir ekibi götürmesi olmuştur. Bu ekibin yanında 287 ciltten oluşan bir kütüphane ile Fransızca, Arapça ve Yunanca baskı yapabilen iki tane de matbaa makinesi götürmüştür (Kramers'den akt. Çolak, 2008: 151). Oryantalizm tarihinin dönüm noktası sayılabilecek bu karar, Napolyon'un Mısır'ı sadece fethetmek için değil oraya tamamen nüfuz etmek için gittiğinin bir göstergesi niteliğindedir.

1 Temmuz 1798 yılında Napolyon'un emrindeki ordu ve heyet İskenderiye'ye varmıştır (Karal, 1938: 71-74). İskenderiye Kalesi'de yeterli askeri ve mühimmatı bulunmayan Osmanlı Devleti güçlerine karşı kolayca kaleyi almıştır. Napolyon bölgede bulunan Müslüman yetkililerle görüşme gerçekleştirmiştir. Napolyon kendilerine, Mısır'ı yağmalamak için gelmediğini, kölemenlerin zulmüne karşı Mısır halkını korumak ve Mısır halkının intikamını almak için geldiğini söylemiştir. Aynı zamanda Allah'a inandığını, Kuran-ı Kerim'e, Hz.Muhammed'e ve din adamlarına karşı saygı duyduğunu söylemiştir. Fransızlara karşı konulmadığı taktirde kimseye zarar vermeyeceğini ve hatta Osmanlı Devleti ve Fransa bayraklarının beraber dalgalanacağını belirtmiştir. Bunun üzerine İskenderiye Fransızlara teslim edilmiştir (Karal, 1938: 74-75).

Napolyon, Müslüman halk üzerinde yaptırdığı araştırmalar sayesinde İskenderiye'ye kolayca hâkim olmuştur. Yaptığı konuşma, herhangi bir direnişle karşılaşmamasına yol açmıştır. İskenderiye'den sonra Kahire'yi de işgal etmiştir. Kahire'de kurduğu Mısır Enstitüsü ile Mısır medeniyetinin araştırılmasını sağlamıştır. Bu enstitü faliyetlerini gerçekleştirirken Mısır'ın bir koloni haline getirilmesine, Fransız çıkarlarının korunmasına özellikle dikkat etmiştir (Herold'dan akt. Çolak, 2008: 152).

Napolyon'un beraberinde götürdüğü heyetin ve Mısır Enstitüsü'nün yaptığı çalışmalardan sonra 1809-1822 yılları arasında "Description de Legypte (Mısır'ın Tasviri)" adında Mısır'ı anlatan önemli bir eser serisi kaleme alınmıştır (Gichon'dan akt. Çolak, 2008: 152). Bir devletin, ele geçirmek istediği topraklar adına bu kadar çok araştırma yapması ve sonuçlara ulaşması, daha önce görülmemiş bir durumdur. Napolyon'un yanında götürdüğü bilim adamları ve sanatçılardan oluşan 167 kişilik heyet, yanlarında götürdükleri kaynakça eserler, farklı dillerde yazılı belge çıkarabilecek matbaalar, sömürge boyunca ortaya çıkarılan Otuz üç ciltlik "Description de Legypte" eseri ve atılan her adım oryantalizmin adeta dönüm noktası olmuştur. Tüm Avrupa'da inanılmaz bir "Mısır merakı" ortaya çıkarken, bu eser birçok oryantalist için de temel bir kaynak olmuştur. Said (2013: 52), Napolyon'un seferi ve sonrasında "eşsiz bilgi anıtı" olarak tanımladığı "Description de Legypte" eseri için: "Şarkiyatçılığa bir sahne, bir dekor sağladı" demiştir. Aynı zamanda bu eserden sonra Mısır ve diğer İslam ülkelerinin; batının çalışma alanı, tiyatrosu veya laboratuvarı olarak görüldüğünü belirtmiştir.

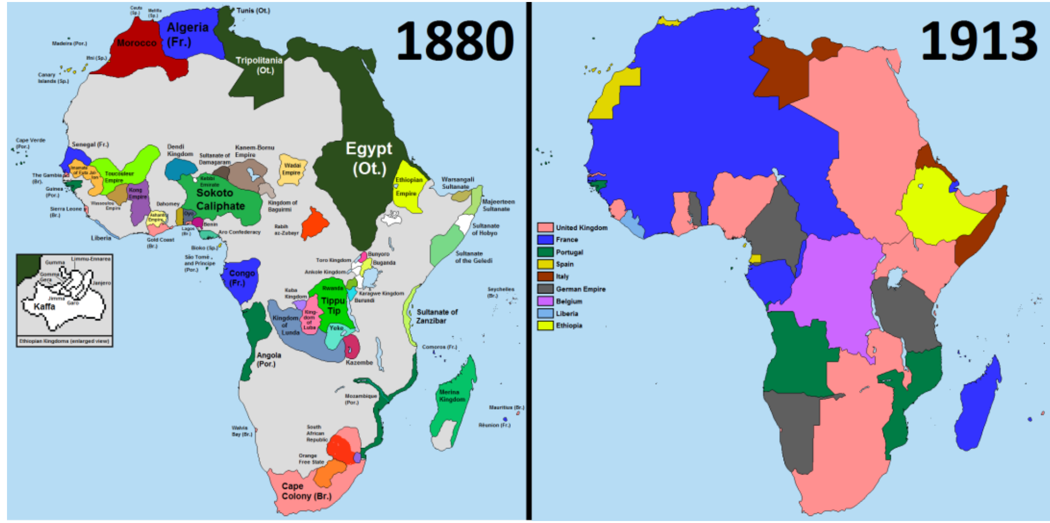
Edward Said, Prof. Dr. Sut Jhally ile yaptığı röportajında da Napolyon'un Mısır Seferi ve etkisinden bahsetmiştir:

> *"Napolyon'un 1798'de Mısır'a gelmesiyle bir nevi kırılma meydana geldi. Bunun ilk modern emperyal sefer olduğunu ve son derece önemli olduğunu düşünüyorum. Öyle ki, o bölgeyi işgal ediyor ama onunki İspanyolların Yeni Dünya'yı ganimet amacıyla işgal etmeleri gibi değil. Aksine o, askerlerden oluşan muazzam bir ordunun yanında, bilim insanları, bitki bilimcileri, mimarlar, dil bilimcileri, biyologlar ve tarihçilerle geliyor. Bunların görevi, Mısır'ı akla gelebilir her açıdan kayıt altına almak ve adeta Mısırlılar için değil de Avrupa için tasarlanmış bir nevi bilimsel inceleme koymaktır."* (İnternet Erişim : https://www.youtube.com/watch?v=fVC8EYd_Z_g , Erişim Tarihi:07.11.2019)

Napolyon'un Mısır seferiyle beraber kolonyalizm, oryantalizm ve emperyalizm üçgeninde daha da genişlemiştir. Oryantalist eserler, sömürge girişimlerini destekler nitelikte olmuştur. Özellikle oryantalist resim akımı tüm Avrupa'yı sarmıştır. Müslüman kadınların hiçbir şekilde modellik yapmadıklarından dolayı Fransız sanatçılar Paris stüdyolarında, Fransız modelleri "doğulu kadın" gibi resmetmişlerdir (Köse ve Küçük, 2015: 114). Hem Doğu'daki zengin kaynaklar, hem de oryantalist sanatçıların eserleri

Doğu'ya olan ilgiyi hızla arttırmıştır. Bu ilgi beraberinde, Avrupalı devletlerarasında paylaşılması zorunlu olan bir algıya dönüşmüştür.

1878 yılında gerçekleştirilen Berlin Kongresi sonucunda Osmanlı Devleti'nin özellikle Afrika bölgesindeki varlığı bitme noktasına gelmiştir. Osmanlı Devleti'nin dağılma süreci hızlanırken, Batılı devletlerarasındaki sömürge yarışı hızlanmıştır. Bu yarışın, kendi aralarında savaşa dönüşmemesi adına Berlin Batı Afrika Konferansı düzenlenmiştir. 15 Kasım 1884 – 26 Şubat 1885 tarihleri arasında gerçekleştirilen konferansa İngiltere, Fransa, Almanya, Portekiz, Belçika ve İspanya katılmıştır. Daha sonra davet üzerine İtalya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Rusya, Osmanlı Devleti ve İskandinav ülkeleri katılmıştır. Bu konferansın amacı Afrika kıtasının, Avrupa ülkeleri arasında bölüştürülmesini sağlamaktır. Afrika kıtası parsel parsel Batılı devletlerin kendi aralarında yaptıkları anlaşmalar ile paylaştırılmıştır. Nitekim Afrika ve Orta Doğu'da "cetvelle çizilmiş" gibi gözüken ülke sınırlarının temelleri, bu konferansta atılmıştır. Bir başka dikkat çekici veri ise Avrupalı devletlerin yıllara göre sömürge topraklarında yayılma hızıdır. Batılı devletler 1800'den 1878'e kadar 16.835.000 km² sömürge toprağı ele geçirdiler. 1914 yılına kadar bu topraklara 22.411.270 km² daha eklenmiştir. 20.yüzyılın başında yeryüzünün %55'i Avrupa ve onun sömürgelerinden müteşekkildi. Sömürge toprakları 1878'de %67 iken bu rakam 1914'de %84,4'e çıkmıştır (Weltgeshicte'den akt. Taşar, 2011: 155).

Görsel 3: Afrika Kıtasının Kolonileştirilme Süreci

(https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/383721 , Erişim Tarihi: 07.11.2019)

Weltgeshicte'nin sunduğu verilerdeki tarihler oldukça dikkat çekicidir. Napolyon'un Mısır seferinden, Berlin Konferansı'na kadar olan süre ve Berlin Konferansı'ndan I.Dünya Savaşı'na kadar olan süre baz alınmıştır. "Modern Avrupa"nın kurmuş olduğu kolonyalizm, oryantalizm ve emperyalizm üçgeni; Dünya'da milyonlarca insanın sefalet içerisinde yaşamasına ve hatta ölmesine yol açmıştır. Samir Amin ve Amytra Sen gibi pek çok iktisatçının araştırmasına göre Afrika'daki açlığın sebebinin, Afrika halkının ilkelliğinden kaynaklanmadığını, bunun asıl kaynağının 19.yüzyılda Avrupa'nın, kolonyalizmin ve oryantalizmin bir ayağı olarak yürüttüğü ekonomik bağımlılık ve yeniden yapılandırma politikasıyla "egemen" olma girşiminin sonucu olarak değerlendirmiştir (Mutman, 2002: 189, 194).

Tüm veriler ve gerçekler dikkate alındığında oryantalizmin sadece bir sanat, görüş veya düşünüş biçimi olmadığı açıktır. Masumane gibi düşünülen bir tablonun bile yarattığı algının sonuçları vahim boyutlara ulaşmıştır. Oryantalizmin sistematik yapısı, birbirini takip eden zincir halkaları gibi olmuştur. Bu sistematik yapı siyasetten sanata, bilimden düşünceye kadar her yerde kendisini fazlasıyla göstermiştir. Oluşturulan sistematik zincir, Doğu'nun köleleştirilmesini ve ellerinin zincirlere vurulmasına neden olmuştur.

2.8. Oryantalizme Bir Cevap: Oksidentalizm

Oksidentalizm, kelime kökeni olarak Batı anlamındaki "occiedent" kelimesinden türetilmiştir. Oryantalizmin zıttı olan oksidentalizm, Batı'yı anlama ve yorumlama çabasıdır. Oryantalizme karşıt olarak Doğu'nun ürettiği bir söylem olan oksidentalizm, Batı'ya dair olan her şeyi kapsamaktadır. Sadik Jelal el-Azm oksidentalizmi şöyle açıklamaktadır: "Doğulu diye tanımanlanan bölgenin entellektüellerinin Batı'yı algılama tarzı olan 'tersine oryantalizm'dir" (El-Azm'den akt. Önder, 2007: 17). Oksidentalizmin ortaya çıkmasının nedeni oryantalizmin varlığı olmuştur. Doğu'lu entellektüellerin gösterdiği bir refleks olarak yorumlanabilmektedir. Nitekim Arlı'da benzer bir düşünce belirtmiştir: " Oksidentalizm kavramının daha çok oryantalizm ve Batı'lı olanın bakışına tepki olarak ortaya çıktığını söylemek mümkündür" (2004: 60-62).

Oksidentalist, Batı'yı bir Doğu'lu olarak yeniden inşa edip söylemleştiren kişidir (Yavuz, 2007: 373). Oksidentalizm, bünyesinde bulundurduğu oksidentalistler ve görüşleri ele alındığında üç farklı sınıfta değerlendirilmektedir. Bunlardan ilki, Doğu'nun çıkarlarını gözeterek Batı'yı söylem ve bilim ile inceleyerek görüş belirtenlerin oluşturduğu gruptur. Batı'ya karşı eleştirel yaklaşım sergilenir ve Doğu'nun müdafası esas alınmaktadır. Batı'dan alınabilecek olan şeylerin çok sınırlı olduğunu ve bunun dışında Batı'yı hiçe saymanın gerekli olduğu görüşünde birleşirler. Bu grubun en önemli temsilcisi Prof. Hasan Hanefi'dir. Mısır vatandaşı olan Hanefi, Tokyo'da bulunan Birleşmiş Milletler Üniversitesi'nden; Mısır'da bulunan Kahire Üniversitesi'ne kadar farklı coğrafyalarda akademik dersler vermiştir. Hanefi, 1992 yılında oksidentalizmin dönüm noktası sayılabilecek "Mukaddime fi ilmi'l-istiğrâb" (Oksidentalizm Bilimine Giriş) adlı eserini yayımlamıştır. Hanefi'nin amacı bağımsız ve entelektüel bir Arap geleneğinin oluşmasıdır. Nesneleştirilen ve araştırma konusu yapılan Doğu'ya karşılık, Batı'ya da aynı şekilde yaklaşılması gerektiğini savunmuştur. Oryantalizmin Doğu ile olan ilişkisinin, tersine çervrilmesi gerektiğini belirtmiştir:

> *"Oksidentalizm bu ilişkiyi tam tersine çevirmektedir. Oksidentalizm "ben" olarak Batı ile öteki olarak Doğu arasındaki ilişki biçimini düzelterek Doğu'yu "ben", Batı'yı "öteki" haline getirmektedir. "Ben" ve "öteki" arasındaki ilişki bir hiyerarşi yaratmadan özneler arası eşit, rasyonel bir ilişki de olabilir. İşte burada*

önemli olan nokta yapıcı oksidentalizmin, ıkıcı oryantalizmin yerine geçecek bir karşılıktır. Geleneksel medeniyetlerin tarihi, en alt düzeye indirgenmiştir. Buna karşılık modern Batı'nın tarihi en yüksek seviyeye yükseltilmiştir. Doğu'nun üç bin yıllık tarihi en fazla bir bölümde özetlenirken beş yüz yıllık modern Batı tarihine uzun bölümler ayrılmıştır. İşte bu noktada oksidentalizm devreye giriyor. Oksidentalizm, medeniyetler tarihine karşı yapılan bu tarih yazımını ortadan kaldıracak olan dengeyi amaçlamaktadır" (Hanefi, 2007: 80-82)

Oksidentalizmin sınıflandırılması konusunda ikincisi ise, oksidentalizm görüşünün "batı düşmanlığı" olduğunu varsayanların oluşturduğu gruptur. Bu gruptaki oksidentallerin görüşlerine göre, Doğu Batı'yı ötekileştirmekte ve kurgulamaya çalıştığı Batı'yı düşmanca reddetmektedir. Batı'nın ontolojik ve epistemolojik olarak reddedildiğinin ve Batı'nın değerlerine karşı savaş açıldığının görüşünde birleşirler. Batı tarafçı olarak da gözüken bu grubun temsilcilerinin başında, "Ocddidentalism: the West in the Eyes of its Enemies"(Garbiyatçılık: Düşmanların Gözünde Batı) eserleriyle Avishai Margalit ve Ian Buruma gelmektedir. Margalit ve Buruma'ya göre oksidentalizmin Doğu ve Batı arasında yapıcı bir diyaloğu inşa edeceğine, yeni bir öteki ve düşman kavramı yarattığını savunmuşlardır. Bu yaklaşım ile üçüncü dünya ülkeleri başta olmak üzere "Batı Düşmanlığı" algısının yaratılmak istendiğini savunmuşlardır. Nitekim Turner (2003: 24)'da, Margalit ve Buruma'ya katılarak oksidentalizmi "zararlı batıcılık" olarak değerlendirmiştir. Margalit ve Buruma, oksidentalizmin taşıdığı algıyı Japon'ların Pearl Harbour saldırısına, İslami cihad örgütlerinin ve hatta El Kaide gibi örgütlerin zararlı eylemlerine benzetmiştir (Hutchinson'dan akt. Özçelik, 2015: 109).

Son olarak üçüncü gruba bakıldığında ise oksidentalizmin, "daha iyi nasıl Batı'lı olunabilir?" sorusuna cevap arayanlardan oluştuğu görülmektedir. Bu grubun en önemli oksidentalistleri ise Couze Venn ve George Yong-Boon Yeo'dur. Batı'nın Doğu ile ilişki içinde bulunmasının Doğu'nun yararına olduğunu ve Doğu'nun da Batı gibi modernleştiğini savunmaktadırlar. Oryantalizmi daha geniş çaplı inceleyerek Doğu için olumlu yanlar çıkarmaktadırlar. Hatta George Young-Boon Yeo (akt. Metin, 2013: 65-68) oryantalizmi Said gibi olumsuz olarak değil, "Doğu'dan en iyiyi almak" anlamında kabullenmektedir.

Oryantalizme ve oksidentalizme bakıldığı zaman, her ikisinin de "öteki" kavramını ürettiği gözükmektedir. Fakat oksidentalizmin varlığının nedeni,

oryantalizmin olmuş olmasıdır. Kılıç (2007:134), bu durumu: "Oryantalizmin ötekileştirici kategorik tutumu karşısında, onunla aynı özelliklere sahip olan oksidentalizm patolojik bir reflekse işaret etmektedir" şeklinde açıklamıştır. Oksidentalizmin varlığının oryantalizmden kaynaklandığını düşündüğü için bu iki kavram arasında "birinci dereceden bir soy bağının varlığından rahatlıkla bahsedilebilir" (Kılıç, 2007: 127) şeklinde yorumlamıştır. Buna rağmen oryantalizm ve oksidentalizm arasında ciddi farklar vardır. Oryantalizm 700 yıllık bir geçmişe sahipken, oksidentalizm II. Dünya Savaşı'ndan sonra Orta doğu'daki milliyetçilik hareketleriyle başlamıştır. Oksidentalizmin başlamasına dahi Batı'nın müsaade ettiği aşikârdır. Yüzyıllar boyunca Doğu'nun pek çok yerinde koloniler kuran Batı'lı güçler, amaçlarına ulaştıktan sonra Doğu topraklarından çekilmişlerdir. Oksidentalizm amacı hiçbir zaman Avrupa'da veya Amerika'da koloni kurmak ve sömürgeleştirmek olmamıştır. Oksidentalizm, bir refleks olarak ortaya çıkmıştır. Bu refleks bir çabadan öteye gidememiştir. Oksidentalizmin ontolojik inşasında Doğu, Batı hakkında bir takım yapılar inşa etmeye çalışsa da bu çaba, tarihselliklerinin farklı gerçekleşmesi sebebiyle, Doğu tarafından Batı'ya uygun görülen imge, hayal olarak ortaya çıkmıştır (Yavuz, 2007: 112-113).

Oryantalizm ve oksidentalizm arasında değerlendirme yaparken gerek sistematik yapısı gerekse tarihleri bakımından bakıldığı zaman simetrik bir karşılaştırmanın yapılması çok güçtür. Yüzyıllar boyunca sistematik bir şekilde işleyen oryantalizm, Doğu'ya hayatın her alanında "iktidar"ın varlığını hissettirmiştir. Batı kurduğu bilgi-söylem-iktidar ve oryantalizm-kolonyalizm-emperyalizm üçgenlerini inşa ederken güçlü bir ekonomiye, teknolojik altyapıya, askeri imkânlara ve siyasi ideolojilere sahip olduğunun altı çizilmelidir. Bağımsızlığını dahi sömürgelerinin müsadesine borçlu olan Doğu'nun direnişi olarak kabul edilen oksidentalizmi, cılız bir karşılık olmaktan öteye gidememiştir. Bu durumun farkında olan Hanefi, Doğu'nun yapması gerekeni çok güzel özetlemektedir: "Batıyı 'bilen özne' yapan 'düşünüyorum; öyleyse varım' artık üçüncü dünyada 'çalışıyorum; öyleyse varım' ile yer değiştirmelidir" (Hanefi'den akt. Özçelik, 2015: 127) şeklinde özetlemiştir. Özellikle Doğu'lu entellektüellere bu konuda büyük işler düştüğü aşikârdır.

Doğu ve özellikle Müslüman toplumlarının, yaratılmak istenen algı karşısındaki durumunu önemli bir iletişim teorisi olan "suskunluk sarmalı" ile meteforlaştırarak örneklendirmek mümkün gözükmektedir. Alman sosyolog Elisabeth Noelle-Neumann, suskunluk sarmalını şöyle açıklamıştır : "Çevrede edinilen gözlemler, kimilerinin fikirlerini yüksek sesle açıklamasına, kimilerinin de görüşlerini yutmasına neden olmaktadır. Bu durum da tıpkı bir sarmal sürecindeki gibi, bazıları toplumda bütünüyle baskın çıkana, bazıları da kamu sahnesinden tamamen silinip "suskun" kalana dek sürmektedir" (1998: 28). Elisabeth Noelle-Neumann'ın iletişim teorisinde üzerinde durduğu "suskunluk" ve "sarmal" durumu, Doğu ve Müslüman toplumlarının mevcut hali ile ilişkilendirilebilir. Doğu toplumlarının içinde bulunduğu suskunluk sarmalı, nesilden nesile aktarılan özgüvensizliğe dönüşmektedir. Aynı zamanda doğu toplumlarının kültürlerini, medeniyetlerini, sosyolojik ve felsefi değerlerini her geçen gün daha fazla kaybetmeye başladığı aşikâr bir durum olmuştur.

Günümüz dünyasına daha yakından baktığımızda doğulunun da kendisini sorgulaması ve geliştirmesi gerektiği aşikârdır. Batı, insanoğluna verilen en büyük nimet olan aklı kullanarak "bilgi"yi üretmiştir. Bilgiyi sistematik bir şekilde üreterek özne konumuna gelen Batı'lı, kendisi dışında kalan her şeye karşı üstünlüğünü kabul ettirmiştir. Doğu coğrafrayasında yaygın olan bir düşünce biçimi olarak: "Batının teknolojisini alalım ama kültürünü almayalım" algısı vardır. Bu algının gerçekleşmesinin ihtimali yoktur. Batı'nın ürettiği "bilgi" karşısında Doğu'lu sadece izleyen ve tüketen olarak kalmaktadır. Özellikle Orta doğu özelinde düşünüldüğünde topraklardaki kolonileşme bitmiş olarak gözükmektedir ama daha büyük tehlike olarak kültür emperyalizminin hızla devam ettiği görülmektedir. Toprak olarak bağımsızlıklarını "kazanmış" olsalar dahi, kültürel hayattaki işgalin devam ettiği görülmektedir. Hanefi bu bağlamda şöyle düşünmektedir: "Batı'yı bilginin kaynağı olarak görmekten vazgeçip, bilginin nesnesi yapmamız gerekiyor" (Hanefi'den akt. Özçelik, 2015: 118). Oksidentalizmin de sadece bir refleks ve savunma mekanizması olarak değerlendirilmesi yerine, üretkenliği arttırıcı özelliğinin ön plana çıkarılması gerekliliği gözlemlenmektedir.

2.9. Doğunun İçinden Çıkan: Self Oryantalizm

Self oryantalizm, kelime anlamı olarak "kendi kendini Doğululaştırmaktır" (Durna, 2004: 263). Self oryantalizm algısı, zihni oryantalistçe işleyen Avro-Amerikan gözlemcilerin beklentilerine uygun bir şekilde Batı'ya adapte olmaya çalışan Doğu Asya'da ortaya çıkmıştır (Golden'den akt. Bezci ve Çiftçi, 2012: 142). Tarihsel sürecine baktığımızda self oryantalizm kavramı ilk kez 1927 yılında Antonio Chuffat Latour tarafından "Apunte historico de las chinas en Cuba" isimli çalışmada, Çin topluluğunun temsili hususunda kullanılmıştır (Lopez'den akt. Bezci ve Çiftçi, 2012: 143).

Oryantalizm, Doğu hakkında yapılan her türlü çalışmaya denmektedir. Bu çalışmaların altında sistematik yapının sonuçları bambaşka boyutlara ulaşmıştır. Doğu'nun "ne olduğu" değil, "ne olması" gerektiği üzerine çalışmıştır. Buna karşılık oksidentalizm, oryantalizme cevap olarak ortaya çıkmıştır. Batı'nın bilgi kaynağı değil, bilgi nesnesi olması gerektiğini vurgulamıştır. Batı'ya dair olan her türlü çalışma oksidentalizmin kapsamı içine girmektedir. Batı'ya dair herhangi bir düşüncesi olan veya herhangi bir çalışma yapan kişi oksidentalistken, ince bir çizgiye bağlı olarak self-oryantalist durumuna geçiş yapmaktadır. Bu ince çizgi, "modernleşme" kelimesini algılayan kişiye göre değişiklik göstermektedir. Batı'yı modernitenin kaynağı olarak gören ve sırtını Doğu'ya dönenlerin yaptığı her türlü çalışma self oryantalizmin kaynağını oluşturmaktadır. Self-oryantalistler Batı'nın üstünlüğünü kabul eden, modernleşmek için Batı'lı gibi olunması gerektiğini düşünen, Doğu'ya eleştirel bir şekilde yaklaşan ve bilginin kaynağını Batı olarak gören kişilerdir. Bünyamin Bezci ve Yusuf Çiftçi, çalışmalarında oryantalizm ve self-oryantalizm arasındaki ilişiyi şöyle anlatmışlardır:

> *Oryantalizm, Batı icadı bir silahtır ve namlusu Doğu(lu)ya, Batı(lı) tarafından doğrultulmuştur. Self oryantalizm ise, Batı icadı silahın, Batı rol modelinden beslenen Doğu(lu)nun silahıdır ve self oryantalizm'in namlusu, otantik Doğu(lu)ya, bizzat Doğu(lu)nun kendisi tarafından doğrultulmuştur (Bezci ve Çiftçi, 2012: 141).*

Self oryantalizmin çıkış nedeni, tıpkı oksidentalizmde olduğu gibi oryantalizmin varlığının olmasıdır. Oryantalizmin sistematik yapısı sadece Doğu'nun topraklarında değil, yaşayan halkın benliğinde de koloni kurulmasını sağlamıştır. Oryantalizmin

uyguladığı kültürel hegemonya, yeni bir bir kimlik inşasına yol açmıştır. Oryantalizm, Said'in bahsettiği gibi bir Doğu-Batı meselesi olmaktan çıkarak Doğu'nun iç meselesine dönüşmüştür. Batılılaşmanın aktörleri artık Batılılar değildir. Doğulu toplumlar batılı değerlerini taşıyan elitlerin eliyle kendi kendilerini Doğululaştırmaktadır (Bezci ve Çiftçi, 2012: 160). Bu sayede Doğu devamlı kendisini aciz görmekte ve ötekileştirmeye devam etmektedir. Hegel'in meşhur köle-efendi diyalektiğinde olduğu gibi köleliğini kabul etmekte ve efendiye karşı hayranlık besler durumuna gelmektedir. Oryantalizmi müzik-kültürel alanında inceleyen Cheng, bu durumu "Mise en Abyme" (sonsuzluğa düşüş) kavramı ile açıklamaktadır (Cheng'den akt. Bezci ve Çiftçi, 2012: 145). Bu varsayıma göre self oryantalizm ortaya çıktığı andan itibaren sürekli yeni denek toplumlar ve şahıslar bulacak ve kendiğilinden kendi ötekesini yaratacak ve yansımaları sürekli devam edecektir (Cheng'den akt. Bezci ve Çiftçi, 2012: 143).

Joukhi ise self oryantalizm konusunu incelerken, Doğu'nun içinden çıkan self-oryantalistler için "batıcılık-modernlik enfeksiyonuna tutulmuş" kişiler olarak görmüştür (Joukhi'den akt. Bezci ve Çiftçi, 2012: 143). Doğu'nun, benliğine yayılan bu enfeksiyondan kurtulamadığı sürece kültürel erezyona uğramaya devam edeceği aşikârdır. Paul Valery'nin sözleri, Doğu'nun tekrar üretken, çalışkan ve mücadeleci olması gerektiğini göstermesi bakımından ders çıkarılacak niteliktedir:

> *"Kültürel bakımdan artık Doğu'dan yana bir korkumuz olması gerekmiyor. Tanımadığımız bir şey değil ki ! Doğu'ya sanatımızın başlangıcını ve bildiğimiz birçok şeyi borçluyuz. Doğu'dan gelenlere hoş geldin deriz, deriz de artık ne gelecek ki? " (Valery'den akt. Taşar, 2011: 153).*

2.10. Türkiye'de Oryantalizmin Yankıları

Edward Said'in 1978 yılında yayınladığı eseri "Oryantalizm"in coğrafik temelini Orta Doğu, Afrika ve Hindistan oluşturmuştur. Devrim niteliğinde sayılan Oryantalizm eserinin en büyük eksikliklerinden biri Osmanlı Devleti ve/veya Türkiye Cumhuriyeti dönemine ilişkin çok kısıtlı bilgi vermesidir. Oysaki Doğu-Batı arasındaki ilişkiler incelendiğinde, en yoğun çatışmalı ilişkileri Türkler'in yaşadığı söylenebilir. Özellikle Batı'nın en büyük "öteki"si Osmanlı Devleti sayılabilir. Zira Osmanlı Devleti kuruluşunun hemen ardından yayılmacı bir politika sergileyerek yüzyıllar boyunca

Avrupa ve Asya’da pek çok yerde hüküm sürmüştür. Batı ile ilişkileri düşünüldüğünde bugüne kadar etkisi sürmüş olan ve Dünya tarihini dahi değiştirmiş pek çok durumun yaşandığı da aşikârdır. Osmanlı Devleti’nin zamanla zayıflaması sonucunda Orta Doğu ve Kuzey Afrika’da siyasi birliğini ve üstünlüğünü kaybetmesi dahi, oryantalizmin hızla yayılmasını sağlamıştır. Tüm bu durumlara rağmen Edward Said’in eserinde Türkler’e pek yer vermemesi eleştiri konusu olmuştur. Oysaki Dünya tarihi hakkında yazılabilecek her türlü çalışmada, kıyısından-köşesinden dahi olsa Türkler’in varlığından ve etkisinden bahsedilmesi mutlaktır.

Cemal Bali Akal (2002: 105), Osmanlı Devleti döneminde Batı’nın Türkler’e yönelik yaklaşık iki bin eser yazdığından bahsederken; Türklerin Batı’ya karşı çok az sayıda eser yazdığını ve herhangi bir Batı merakının olmadığından bahsetmiştir. Fakat bu durum 1839 yılında Tanzimat Dönemi ile değişmiştir. Eskinin fetih ve üstünlüğünü kabul ettirme düşüncesinin yerini, Batı’nın bir parçası olma gayreti almıştır. Osmanlı Devleti’nin ve Türk halkının Batı’ya karşı olan ilgisi artarken, bu ilgi beraberinde Batı kültürünü de Osmanlı topraklarına getirmiştir. 1883 yılında başlayan Orient Ekspresi’nin Paris-İstanbul arası seferler yapması, halklar arasındaki ilişkiyi arttırmıştır.

Oryantalizme değinen ilk kişi Edward Said olmamıştır. Edward Said kadar sistemli olmasa da Türk düşünürler de Avrupa’nın oluşturduğu “öteki” algısına değinmişlerdir. Edward Said’in eserinden yaklaşık 100 yıl önce Namık Kemal, Ernest Renan’ın “İslam ve Bilim” konferansında Doğu’ya ve İslam’a karşı yaptığı pek çok eleştiril söyleminden sonra “Renan Müdâfaanâmesi”ni(1884) yazmıştır. Benzer savunma refleksini Ahmet Mithat Efendi de göstererek, misyoner faaliyetlere karşı müdaafasını (c.I-III 1883, 1885) kaleme almıştır. 1940 yılında ise Adnan Adıvar, yayın komisyonu başkanlığını yaptığı İslam Ansiklopedisi’nin birinci cildinde yazdığı : “Batı’da İslam ve Doğu etrafında yapılmış çalışmaları takdirle karşılamakla beraber son asırlarda (19-20. Yüzyıl) teessüs eden müstemlekecilik hareketinin oryantalizmin terakkisinde dahli olduğunu kabul etmek zarurîdir” (Adıvar’dan akt. Çoruk 2007: 195) söylemi dikkat çekicidir.

Edward Said’in “Oryantalizm” eseri hakkında Türkiye’de ilk ciddi değerlendirmeyi yapan isim ise Cemil Meriç olmuştur. Eserin Türkiye’de

yayınlanmasından bir yıl önce Boğaziçi Üniversitesi'nde verdiği konferansta Said'den ve oryantalizmden bahseden Meriç daha kapsamlı değerlendirmeyi ise eserin yayınlanmasından sonra yapmıştır. Oryantalizm eseri 1982 yılında Nezih Uzel tarafından Fransızca'dan Türkçe'ye çevrildikten sonra Pınar Yayınları tarafından yayınlanmıştır. Eser, orijinal ismi olan Oryantalizm'in haricinde Cemil Meriç'in desteği ile beraber "Sömürgeciliğin Keşif Kolu" alt başlığını da taşıyarak raflardaki yerini almıştır. Cemil Meriç eserin tanıtımını yapabilmek için Türk Edebiyatı dergisinin Aralık 1982 sayısında "Bir Çıkmazda Dolaşırken" adlı yazısını kaleme almıştır. Yazısında Edward Said'in düşüncelerine destek çıkan Meriç, Said'in bu eserle beraber Batı'nın maddi ve manevi tahakkümü altında susan, susmaya mahkûm edilmiş Doğu'nun duygularına tercüman olduğunu söylemiştir:

> *"Said'in kitabı dokunulmaz birer hakikat diye yutturulan hain ve sinsi yalanları bir bir deviriyor. Düşünceye çağıran bir düşünce kitabı, aydınlık, öğretici… Uyuşuk zekâları tokatlayarak uyandırmaya çalışıyor. Susan milyonların müdafaanamesi… Oryantalizm bomba kitap, yıkıyor ve aydınlatıyor… Okuyacak ve çok defa kendi kendinize kızacaksınız. Düşman hepimizin ortak düşmanı: Yalancı Avrupa ve şuursuz orta doğu insanı. Oryantalizm, üzerinde çok konuşulan bir kitap, daha doğrusu konuşulması lazım gelen. Filistinli bir Arap üçüncü dünya'nın ne korkunç bir gaflet içinde bocaladığını sergiliyor; ağlarını dünya üniversitelerine ve basınına geren bütün bir uzmanlar güruhunun karşısında 'sizi yalancılar' diye çıkıyor" (Meriç'ten akt. Çoruk 2007: 197).*

Meriç, yazısının devamında ise Türk düşünürlerinin ve aydınlarının, sosyal bilimler konusunda Dünya'nın hiçbir yerinde adının geçmemesinden dolayı üzgünlüğünü ifade ederken; 1960 yıllarında Oryantalizm'e benzer bir kitap yazmayı çok istediğini söylemiştir. Fakat; Edward Said'in eserini gördükten sonra bu işin üstesinden gelemeyeceğini dile getiren Meriç, en azından Said gibi yazarların çıkardığı değerli eserlerin Türkçe'ye çevrilmesinin ve yorumlanmasının gerektiğini belirtmiştir (Meriç, 1982: 37-40).

Edward Said'in "Oryantalizm" eseri Türkiye'de de kısa süre içerisinde ilgi çekmiştir. Eserin tercümesinden önce oryantalizm kelimesinin dahi geçtiği eser sayısı yok denecek kadar azken, eserin tercümesinden sonra onlarca kitap yazılmıştır. Özellikle günümüze doğru yaklaşırken 11 Eylül olayları sonrasında oryantalizm konusu üzerinden yapılan çalışmaların arttığı gözlemlenmiştir. Oryantalizm üzerine ülkemizde çalışma yapan başlıca isimlerden bazıları: Hilmi Yavuz, Fuat Keyman, Şerif Mardin,

Alim Arlı, Mahmut Mutman, Jale Parla, Meyda Yeğenoğlu, Yücel Bulut, Nilgün Tutal, Meltem Ahıska, Aslı Çırakman, Ali Kemal Yıldırım, Oğuz Adanır, Cemal Bali Akal, Yunus Kaya, Fatma Senem Güngör, Ali Şükrü Çoruk, Necdet Subaşı, Babür Turna, Semra Germaner, Zeynep İnankur'dur.

Ülkemizde Oryantalizm, oksidentalizm ve self-oryantalizm üzerine çalışma yapan pek çok isim, pek çok farklı görüşü savunmuştur. Şerif Mardin Said'in eserinin tarihin her dönemini kapsamadığını, sadece olumsuz örneklerle "cımbızla seçtiği eserler" diye nitelendirdiği durumları anlatarak genellemeler yaptığını söylemiş ve bu durumu eleştirmiştir (Mardin, 2002: 115). Aslı Çırakman da Şerif Mardin'e katılarak, Doğu'ya seyehat eden seyyahların arasında olumlu düşüncelerde olanların da olduğunu ve genelleme yaptığı için Said'in yanılgıya düştüğünü söylemiştir (Çırakman, 2002: 190). Oğuz Adanır (2001: 99) ise "Occidentalisme!" başlıklı yazısında, oksidentalizmin öneminden bahseder ve ülkemizde oksidentalist araştırmalar merkezi kurulmasının gerekliliğini savunmuştur. Semra Germaner ve Zeynep İnankur ise "Oryantalistlerin İstanbul'u"(2002) isimli çalışmalarında oryantalizmi resim sanatında incelemişlerdir.

Mahmut Mutman ve Hasan Bülent Kahraman ise oryantalizm üzerinden Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarını, Türk milliyetçiliğini, Kemalizm'i, yönetim şeklini, Batıcı hareketleri eleştirmişlerdir ve self oryantalizm olduğu savunulmuştur (Mutman, Keyman ve Yeğenoğlu, 1996: 41-44), (Kahraman, 2002a: 177). Oysa Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşlarının üstün gayreti ile Türkler, orta doğudaki gibi cetvelle çizilen değil; şehitlerinin kanıyla elde ettiği sınırlar içerisinde tam bağımsız bir cumhuriyete kavuşmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra yapılan inkılâplar ile yeni yönetim anlayışının temelleri güçlendirilmiştir. Mustafa Kemal Atatürk pek çok konuşmasında "Batı" yerine "medeniyet" kelimesini tercih etmiştir. Bundaki en büyük sebep, batı taklitçiliği yerine dünyadaki medeniyet seviyesine ulaşabilmenin hedeflenmesidir. Batı bilginin kaynağı değil, bilgi nesnesi olarak kabul edilmiştir. Yapılan inkılâplar Türk halkına göre yorumlanmış ve pek çok Avrupa ülkesinden önce hayata geçirilen reformlar da olmuştur. Örneğin 1934 yılında Türk kadınına seçme ve seçilme hakkı tanındıktan sonra 1935 yılı seçimlerinde meclise giren 399 milletvekilinin 17'si kadınlardan oluşmaktadır (Güneş, 2001: 22-37). Türkiye

Cumhuriyeti, pek çok Avrupa ülkesinden önce kadına seçme ve seçilme hakkını tanımıştır. Ekonomik bağımsızlık adına kalkınma planları yapılmış ve pek çok fabrika açılmıştır. Sömürülmeyi bekleyen ve Hegel'in meşhur "köle-efendi" diyalektiğindeki gibi köleliğini kabul eden bir toplum yerine, üreten ve gelişen bir toplum sürdürülmüştür. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında yapılan inkılâpları self-oryantalizm hareketiyle bağdaştırmak; adeta akıl tutulması yaşamaktır.

3. ABD'NİN MİLLİ GÜVENLİK SİNEMASI: HOLLYWOOD

Amerika Birleşik Devletleri, günümüz dünyasında "süper güç" olarak değerlendirilmektedir. ABD'nin uluslarası jargonda bu sıfat ile anılmasının pek çok nedeni bulunmaktır. Özellikle dünya ticaretinin ve siyasetinin, en önemli düzenleyicisi ve yöneticisidir. Bunun yanı sıra teknolojik, ekonomik ve askeri bir dev statüsündedir. Fakat; ABD'nin "süper güç" olarak tanımlanmasın ve bilinmesinin en önemli nedenlerinden biri, elinde bulundurduğu Hollywood sineması olmuştur. Yedinci sanat dalı olarak kabul edilen sinema, bir eğlence aracı olarak ortaya çıkmıştır. Fakat Amerikalılar, kısa süre içerisinde sinemanın insanları etkileme ve yönlendirme gücünü keşfetmiştir. Sinemayı bir eğlence aracı olarak kullanmak yerine, propoganda ve ideoloji taşıyıcısı bir araca dönüştürmüşlerdir. ABD sinema sayesinde kaybedilen savaşları kazanmış, sömürgelerini meşru göstermiş ve pek çok kültüre doğrudan müdahale etme gücüne kavuşmutur.

"ABD'nin milli güvenlik sineması: Hollywood" bölümünde, sinemanın ilk ortaya çıkış süreci işlenecek ve günümüze kadar gelen süreç içerisinde ABD'nin elinde nasıl büyük bir güce dönüştüğü anlatılmak istenecektir. Aynı zamanda ABD siyasi yönetiminin, onlarca yıldır Hollywood'u maddi ve manevi olarak destekleme süreci ve Hollywood'a olan ihtiyacı anlatılmaya çalışılacaktır.

3.1. Sinemanın Doğuşu ve Hollywood Sinemasına Genel Bir Bakış

Görsel anlatım, insanlık tarihi boyunca hep var olan bir iletişim modeli olmuştur. İnsanlar yazı yazmayı bilmeden önce ve hatta konuşmayı dahi bilmeden önce görsel iletişim modelini istemsizce kullanmışlardır. İlk çağda mağara duvarlarına çizilen resimlerle başlayan görsel anlatım, Orta Çağ'da bir savaş planında veya muhteşem bir

Rönesans tablosunda da karşımıza çıkmıştır. Günümüze gelene kadar evrim geçiren bu anlatı modeli, zirvesini fotoğraf ve fotoğraf karelerinin bir araya gelmesi ile oluşturulan filmler ile yaşamıştır.

Hareketli görüntülerin seyirlik bir filme dönüştürülme süreci Fransa'nın Paris şehrinde başlamıştır. Thomas Alva Edison, "kinetograf" adını verdiği bir çekim aleti ile elde ettiği görüntüleri, arka arkaya oynatan "kineteskop"u icat etmiştir. Kineteskop, kapalı bir kutu içerisinde lambanın da ışığından faydalanarak çekilmiş olan görüntülerin arka arkaya oynatılmasını sağlayan bir alettir. Bu aleti anlık olarak sadece tek bir kişi izleyebilmektedir. Edison'un devrim niteliğindeki bu icadından etkilenen Auguste ve Louis Lumiere kardeşler ise "sinematograf" adını verdikleri bir icat geliştirmişlerdir. Çocukluklarından beri başarılı bir ressam ve fotoğrafçı olan babaları Antoine Lumiere'nin fotoğraf atölyesinde çalışan Auguste ve Louis Lumiere, icat ettikleri bu alet ile sinema serüvenini başlatan kişiler olarak kabul edilmektedir.

Lumiere kardeşler, icat ettikleri sinematograf aleti ile görüntüleri bir perdeye yansıtmayı başarmışlardır ve aynı anda birden fazla kişinin aynı filmi izleme imkânına kavuşmasını sağlamışlardır. Sinematograf ilk olarak 22 Mart 1895 tarihinde Ulusal Sanayii Destekleme Derneği'nde gösterilen "Lumiere Fabrikasından İşçilerin Çıkışı" filmi ile görücüye çıkmıştır. Bir dakikadan biraz daha uzun süren bu film yoğun ilgi ile karşılanmış ve çeşitli derneklerde gösterilmiştir.

Lumiere Kardeşler halka açık olan ilk gösterimi ise 28 Aralık 1895 yılında Paris'te Capucines Bulvarı'nda bulunan Grand Cafe'de düzenlemişlerdir (Teksoy, 2009: 31). Halka açık olan bu gösterimi izleyebilmek için 35 kişi birer frank ödemiştir. Bu durum, ücretli ve halka açık olan ilk film gösterimi olarak tarihe geçmiştir (Teksoy, 2009: 31). İlk gösterim yaklaşık yarım saat sürmüş ve on tane kısa metrajlı filmin arka arkaya gösterilmesi ile sunulmuştur. Bunlardan en dikkat çekeni ise "Trenin Gara Girişi – L'Arrivee d'un train la Ciotat (1895)" filmi olmuştur. Öyle ki, kameranın bakış açısına göre yaklaşan treni, kendi üstlerine geldiğini zanneden izleyiciler korkarak bağrışmaya ve kaçışmaya başlamışlardır. İlk seyir deneyimi karşısında, erken dönem izleyicilerinin yaşadıkları anlık tepkimeler karşısında da farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Nitekim Pezzella, gösterim sırasında trenin perdeden fırlayarak kendi üstlerine geleceğini sanan

seyircilerden dolayı bu gösterimi “ilk korku filmi” olarak dahi nitelendirmiştir (Pezella’dan akt. Kırel, 2010: 19).

Lumiere Kardeşler, halkın yoğun ilgisine yetişebilmek için sabah erken saatlerden gece yarılarına kadar gösterimlerine devam etmişlerdir. Beklemedikleri bu yoğun ilgi karşısında yeni filmler çekme gereksini duymuşlardır (Teksoy, 2009: 32). Birkaç hafta içerisinde günde yirmi gösterim yapabilecek duruma gelen Lumiere Kardeşler tamamen film yapımcılığına girişmişlerdir. Bu sayede ticari değere sahip olan filmlerin yapım, dağıtım ve gösterim aşamalarına dâhil olan ilk kişiler olmuşlardır (Robb, 2013: 24-30).

Lumiere Kardeşler kısa sürede oluşan yüksek ilgiyle beraber çok önemli bir karar vererek sinematografı yurt dışında da kullanmak istemişlerdir. Lumiere Kardeşler’in kameramanalarından olan Felix Mesguich, 1896 yılının Mayıs ayında New York’a gitmiştir. Amerikan halkı, 29 Haziran 1896 yılında New York’ta “Keith’s Theater” adlı müzikholde sinematograf ile tanışmıştır. Amerikalılar da tıpkı Fransızlar gibi bu yeni icattan çok fazla etkilenmişlerdir ve gösterilen her film sonunda seyirciler ayağa kalkarak alkışlamışlardır. Hatta filmlerden sonra seyirciler “Lumiere Kardeşler” diyerek tempo dahi tutmuşlardır (Teksoy, 2009: 32). Sinematograf gördüğü yüksek ilgiyle beraber Londra, Madrid, St. Petersburg, Viyana, Bükreş, Belgrad’a da gönderilmiştir. Farklı coğrafyalar ve farklı halklar da olsa Sinematograf yine yüksek ilgi görmüştür. Nitekim 1896 yılının sonuna gelindiğinde Mısır’dan Hindistan’a, Japonya’dan Avustralya’ya kadar insanlar bu yeni icattan haberdar olmuşlardır (Vasey, 2008: 75).

Lumiere Kardeşler’in başarısı ve insanların gösterdiği yoğun ilgi karşısında sinema sektörü dönemin parlayan yıldızı konumuna gelmiştir. Pek çok ülkeden, pek çok girişimci sinema üzerine çalışmalar yapmaya başlamıştır. Özellikle 1900 yılında Lumiere Kardeşler’den sinematografinin ticari haklarını satın alan Charles Pathe (1863-1957), sinemanın kalkınmasını sağlayan kişilerin başında gelmiştir. Charles Pathe sinema stüdyoları kurup, yönetmenler ve oyuncular bularak filmler çekilmesini sağlamıştır. Böylece sinema sektörüne; teşkilatlanma, iş bölümü, yapımcı ve yönetmen gibi kavramlar girmiştir (Demirbilek, 1994: 31). Charles Pathe, kurduğu “Pathe Freres” adlı film şirketi ile küresel bir yapımcılığa girişmiştir. Belçika ve Fransa’da 200’e yakın sinema salonu kuran Pathe, Amerika Birleşik Devletleri’ne ise her filminden 200 kopya

yollamaktadır. Pathe'nin Amerika'ya sattığı film sayısı, tüm Amerikan yapımcılarının toplam filmderinden daha fazla olmuştur (Özön, 1985: 160).

Amerikan sineması, sinema sektörünün endüstriyel yükselişi karşısında nasibini almıştır. Amerikan iç pazarına yabancı filmlerin hüküm sürdüğü gözlemlenmiştir. Örneğin, 1907 yılında ABD'de piyasaya sürülen 1200 filmden sadece 400 kadarı yerli olmuştur (Orta, 2008: 162). Bu durumun farkına varan Amerikan sinema endüstrisi 1909 yılında Motion Picture Patents Company'i kurmuştur. İlk olarak Amerikan iç sinema pazarına yönelen şirket, sektöre hareketlilik getirmiştir. 1910 yılından itibaren ise pek çok film şirketi, Hollywood banliyösü ve civarına yerleşmeye başlamıştır (Gomery'den akt. Orta, 2008: 163).

I.Dünya Savaşı'nın patlak vermesi ile Avrupa'nın sinema sektörünün de içinde bulunduğu hemen hemen bütün ticari ağları hızla zayıflamıştır. Bu durumu fırsata çeviren Amerikan film sektörü, hızla atağa kalkmıştır. 1915-1916 yıllarına gelindiğinde Amerika, film ihracatını 36 milyon dolardan; 159 milyon dolara çıkarmıştır. Özellikle ABD'nin bu yıllarda konulu filmlere geçmesi ile birlikte Latin Amerika ve Asya coğrafyalarına ihracatını arttırmıştır. Bu durum beraberinde Brezilya'nın film üretimini neredeyse tamamen bitirmiştir (Miller, 2003: 35).

1920'li yıllara gelindiğinde ise Hollywood, ihracat alanını daha da arttırmıştır. Sovyetler Birliği'nden Almanya'ya kadar, Avrupa'nın hemen hemen bütün coğrafyalarına yayılırken; Güney Amerika, Orta Amerika ve hatta Karayipler'e kadar girmiştir (Gomery'den akt. Orta, 2008: 163). Hollywood yükselişine ilk renkli ve ilk sesli filmler ile devam etmiştir. 8 Mart 1926 yılında ilk renkli film olarak kabul edilen "The Black Pirate" (Kara Korsan) Hollywood seyircisiyle buluşmuştur. 6 Ekim 1927 yılında ise ilk sesli filmin adımları atılmıştır. "The Jazz Singer" (Caz Şarkıcısı) filmi New York'lu seyirciler tarafından ilk kez hem dinlenmiş; hem de izlenmiştir (Öztürk, 2009: 26). Fakat; The Jazz Singer filmi sesli bir film değildir. Filmin başrol oyuncusu olan Al Johnson'un film sırasında söylediği şarkılar salon içerisindeki bir plaktan çalınmıştır. Plaktan çalınan şarkı ile oyuncunun dudak hareketlerinin bir bütün olarak ahenkli olması, seyircilerin sesli film izliyor hissine kapılmasına neden olmuştur. Al Johnson film sırasında 4 şarkı seslendirmiştir ve bazı sahnelerdeki konuşmaları da yine

plaktan seyirciye ulaştırılmıştır. Film sonunda asıl amaçlanan olan "seyircinin tepkisi" ölçülmüştür ve seyircinin yüksek beğenisinden sonra Hollywood yapımcıları ilk sesli film için çalışmalarına başlamıştır. 6 Temmuz 1928 tarihinde Warner Bros şirketinin yapımcılığını üstlendiği "The Lights of New York" (New York'un Işıkları) filmi, ilk kez sesli bir film olarak izleyici ile buluşmuştur (Öztürk, 2009: 26). Hollywood sineması, yaptığı pek çok atılımla beraber büyümesine devam etmiştir. 1939-1945 yılları arasında süren II. Dünya Savaşı süresince dahi Hollywood sineması çalışmalarına devam etmiştir. 1946 yılına gelindiğinde ise Hollywood'un gişe gelirleri 1,7 milyar dolara kadar çıkmıştır (Monaco'dan akt. Orta, 2008: 163).

II. Dünya Savaşı'nın gerçek ve tek kazananı olan ABD yönetimi, bugünlere kadar etkisi sürecek olan iki önemli karar vermiştir. Bunlardan ilki, 26 Mayıs 1946 yılında Fransa'nın Başbakanı Leon Blum ile ABD Dışişleri Bakanı James F. Byrnes arasında imzalanan "Blum-Byrness Anlaşması"dır. Anlaşmaya göre ABD, Fransa'nın kendisine olan borçlarının büyük bir kısmını silmek için Fransa pazarındaki kilit sanayi kollarında ticari ayrıcalıklar istemiştir. ABD, kilit sanayi kolları arasına "sinema endüstrisi"ni de eklemiştir. Buna göre ABD yapımı filmler herhangi bir kısıtlamaya uğramadan Fransa sinemalarında gösterime girmiştir. Anlaşma öncesinde Fransa'da 35 Fransız filmine karşılık olarak 38 Amerikan filmi gösterilmekteyken; anlaşma sonrası 54 Fransız filmine karşılık 338 Amerikan filmi gösterilmiştir (Hennebelle, 1993: 69). Sürecin yönetiminin sağlanması adına ise Amerikan film dağıtım şirketlerinin sendikası olan M.P.P.A (Motion Picture Association of America) kurulmuştur (Finler'den akt. Güngör, 2011: 74). Beyaz Saray ile doğrudan bağlantılı olarak çalışan sendika, Amerikan kültürünün taşıyıcısı olan filmlerin yayılması planında önemli bir adım olmuştur.

ABD yönetiminin verdiği ikinci önemli karar ise "Marshall Yardımları" olmuştur. 5 Haziran 1947 yılında Harvard Üniversitesi'nde bir söyleve katılan ABD Dışişleri Bakanı George Marshall, daha sonralarında kendi adı ile anılacak olan ve Avrupa devletlerinin dengeli bir şekilde iktisadi kalkınmalarına destek olabileceklerini anlattığı "Marshall Planı"nı açıklamıştır (Ülman, 1961: 116-117). Marshall Planı'na göre ABD: Büyük Britanya, Almanya, İtalya, Hollanda, Fransa, Danimarka, Avusturya, Belçika, Norveç ve Yunanistan başta olmak üzere pek çok Avrupa ülkelerine ekonomik

yardımda bulunmuştur. Marshall Planı'nın ana hedefleri: Batı Almanya'yı kazanmak, Batı Avrupa'da siyasal istikrarı sağlamak ve Doğu Avrupa'daki Sovyet etkisini azaltmaktır (Leffler'den akt. Güngör, 2011: 37). ABD yönetiminin yaptığı ekonomik "yardım" (!) paketiyle beraber sunulan ve kabul gören diğer konu ise: Amerikan filmlerinin gümrük kısıtlamaları olmadan kabuludür.

ABD coğrafi konumu itibariyle düşman komşulardan ve istila ihtimalinden uzak bir durumdadır. Doğu ve batısındaki okyanuslarla dış dünyadan korunmuş ve tek dünyalı bir ilişkiyi benimsemiştir. Dünya tarihinin gördüğü en büyük iki savaşta milyonlarca insan ölürken, ABD'nin coğrafi sınırları içerisinde herhangi bir silah dahi patlamamıştır (Hawaii adalarındaki Pearl Harbor saldırısı hariç). Buna rağmen, farklı coğrafyalarda savaşlara katılan, savaş sürecini ve sonrasını yönetebilen ABD yönetimi "Süper Güç" konumuna gelmiştir. ABD'nin süper güç konumuna gelirken kullandığı en önemli silahlardan biri sinema olmuştur. ABD'nin yönetildiği başkent Washington, ABD'nin askeri yönetiminin yapıldığı Pentagon ve ABD kültürünün tüm dünyaya servis edildiği Hollywood'un ortaklaşa hareketi, mutlak sonucu doğurmuştur: "Süper Güç Amerika Birleşik Devletleri".

3.2. Washington'un İkiz Çocukları: Pentagon ve Hollywood

Resim, müzik, şiir, dans, heykel ve mimariden sonra yedinci sanat dalı olarak kabul edilen sinema, bir eğlence aracı olarak ortaya çıkmıştır. Kısa süre içerisinde Hollywood'un kontrolü altına giren beyaz perde, örtük ve açık mesajların milyarlarca insana doğrudan ileten ideolojik bir aygıta dönüşmüştür. ABD'nin kuruluş efsanelerine dayanan "seçilmiş millet" düşüncesi (Valantin, 2006: 15), beyaz perde de başka milletlerin bilinçaltına yerleştirilmek istenen bir çalışmaya dönüşmüştür. Dünyayı büyük felaketlerden, uzaylı istilalarından, salgın hastalıklardan kurtaran; zombilerle ve yaratıklarla savaşan ve hatta tüm bunları yaparken de "karizmatik alaycı" yaklaşımını sürdüren kişiler hep ABD vatandaşları olmuştur. Tarihi birkaç yüzyıllık kolonilere dayanan ABD, kahramanlarını beyaz perdede yaratmıştır. Kimi zaman bir okla helikopteri düşüren Rambo, kimi zaman son bir saniye kala tüm dünyayı yok edecek nükleer bir patlamayı durduran Ethan Hunt; kahraman olarak izleyicinin karşısına çıkmıştır. Tüm bunların ötesinde bir de Superman, Spiderman, Batman, ironman,

Kaptan Amerika ve onlarcasını “süper kahramanlar” olarak dünyaya lanse etmiştir. Dünyada milyarlarca insana ulaşan Amerikan şovenist yapımları, herhangi bir silahtan veya bombadan çok daha büyük etki bırakabilecek olan bir silaha dönüşmüştür. Fakat; bu silahın görevi fiziksel zarar vermek değil, kitleleri “seçilmiş millet”e inandırabilmektir.

ABD’nin bugünü dahi anlayabilmek için kuruluş sürecine bakmak gerekmektedir. Kuruluş efsaneleri olarak bilinen “City Upon a Hill” (Tepenin Üzerindeki Şehir), “Frontier” (Sınır) ve “Manifest Destiny” (Bilinen Kader, Görünen Kader) (Valantin, 2006: 14); ABD’nin kültüründe, siyasetinde, sanatında kısaca her alanında önemli yer tutmaktadır. Washington, Pentagon ve Hollywood arasındaki üçgenin temel dayanak noktası da bu efsanelerin ortak anafikri olan “Seçilmiş Millet” anlayışına dayanmaktadır. Bugünkü Hollywood’dan bir sahneyi veya herhangi bir siyasetçinin konuşmasının altında yatan anlamları daha iyi anlayabilmek için bu efsaneleri bilmek gerekmektedir. Papalığı reddeden, dini kuralların sert ve tavizsiz uygulanması gerektiğine inanan Protestanlığın bir kolu olan Püritenler (Valantin, 2006: 15), Amerika kıtasına ilk gelen kolonilerden olmuşlardır. 1620 yılında John Winthrop’un liderliğinde yola çıkan Püritenler, Matta İncili’ne göre kendilerine “vaad edilen” topraklara gittiklerine inanmışlardır. Tepenin Üzerindeki Şehir efsanesinin çıkışı da burada başlamıştır. Matta İncili’nin beşinci bölümünde bulunan 14. ve 15. ayetlerde belirtilen: Sen dünyanın ışığısın, tepenin üzerinde kurulu bir şehir gizlenemez” cümlesi Püritenlerin çıkış noktası olmuştur.

Püritenleri Amerika’ya taşıyan Arbella gemisinde John Winthrop’un yaptığı konuşma, Amerika’ya giden insanların amacını ortaya çıkarmaktadır: Tepenin üzerindeki şehir gibi olacağız. Dünyanın gözleri üzerimizde olacak. Tanrı’mıza layık olamazsak yandaşlarımızı utandıracağız, düşmanlarımızı sevindireceğiz (Winthrop’tan akt. Yılmaz, 2009: 16). Winthrop yaptığı bu konuşma ile onu dinleyen herkese “kutsal bir amaç” için her şeyi yapabileceklerinin mesajını vermiştir. Nitekim öyle de olmuştur. Tam burada da devreye “Sınır” efsanesi girmektedir. Amerikalıların Sınır efsanesine göre, yerleştikleri alanı durmadan genişleten çiftçilerin hikâyesi anlatılmaktadır. Efsaneye göre “masum çiftçiler” hayatlarını idame ettirebilmek, doğaya uyum

sağlayabilmek, çevresine ve tabiatına sahip çıkmak, bulunduğu çevreyi korumak ve hep canlı kalmak için şiddeti meşru bir şekilde kullanabilmektedir. Özellikle kendi sınırlarına bir tehtid olduğunu düşündükleri zaman, şiddete başvurulması erdemli ve olması gereken bir tepki olarak anlatılmaktadır. Bilinen Kader efsanesine göre ise Amerikan vatandaşlarının görev ve misyonu, dünyaya liderlik yapmak ve yönlendirmektir. Dünyayı sadece özel seçilmiş olan halk olan kendilerinin yönetebileceğini düşünmektedirler: Amerika Birleşik Devletleri'nin kaderi dünya lideri olmaktır ve kendini idare etmeye muktedir olan diğer uluslara da özgürlüğün, sınırlarını taşımaktır. Ancak kendini yönetemeyen uluslara böyle idealist bir misyonu ve demokratik kurumları taşımanın gereği yoktur (Kırtunç, 2005: 100).

Amerika Birleşik Devletleri'nin kurucu efsanelerine göre: Amerikalı'ların kendilerine ait olmayan bir yere "vaad edilen toprak" diyerek yerleştikleri, yerleşilen toprakların etrafında bulunan her şeyi "tehtid" olarak görerek meşru bir şekilde şiddetle genişlettikleri ve kendi sınırları dışında olan yerlere de "seçilmiş millet" olduklarına inandıkları için karışma haklarının oldukları görülmektedir. Birbirini tamamlayan bu üç efsane, Amerikan kültürüyle bir bütün olarak hayatın her alanında karşımıza çıkmaktadır. Amerikan halkı dışında kalan herkes "öteki"dir. Amerikan sınırı dışında kalan herkes "tehtid"tir. Amerikalı olmayan herkes "yönetilmesi gereken"dir. Efsanelerin etkisinde 9 Ocak 1961 tarihinde John F. Kenedy'nin hükümetin kuruluşu ile ilgili şunları demiştir: "Rehberim 341 yıl önce yaptığı konuşmasıyla John Winthrop oldu. Biz de onlar gibi tehlikeli ve riskli bir sınırda hükümet kuruyoruz. Onun dediği gibi tepenin üzerinde bir şehir olacağız ve bütün halkarın gözü üzerimizde olacak" (Kenedy'den akt. Yılmaz, 2009: 16). Kenedy konuşmasına Tevrat'ın birinci bölümü olan Tekvin'e atıfta bulunarak: "Tanrının dünyayı 6 günde yaratması gibi biz de hükümeti 6 günde kurduk" diyerek hükümetine de dinsel anlam yüklemiştir.

Amerika Birleşik Devletleri'nin ordusu üç büyük bölümden meydana gelmektedir. Bunlar: Hava Kuvvetleri (Air Force), Kara Kuvvetleri (Army) ve Deniz Kuvvetleri (Navy)'dir. Bu üç bölüm, ABD Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı'nın genel adı olan Pentagon tarafından yönetilmektedir. ABD'nin idari protokülünde Savunma Bakanı, Devlet Başkanı'nın ardından ikinci sırada yer

almaktadır (Güngör, 2013: 11). 2002 yılında yapılan araştırmalar sonucunda ABD'nin askeri bütçesi, 500 milyar dolar seviyesindedir. Bu seviye, dünya askeri harcamalarının %45'ine denk gelmektedir (Lacoste, 2008: 49). Bu kadar büyük bir gücü elinde bulunduran ABD, kendi sinemasını yaratarak askeri maliyeti olmayan çok daha büyük bir silah üretmiştir. ABD için Hollywood, "Milli Güvenlik Sineması" olmuştur. Görüntü fabrikası olan Hollywood, ABD'nin stratejik gündemine göre filmler üretmiştir. Hollywood, ABD dış politikları ile bağlantılı olarak hep bir "büyük düşman" (Dudu'dan akt. Güngör, 2011: 3) var etmiştir. İkinci Dünya Savaşı yıllarında Japonlar ve Naziler, Soğuk Savaş yıllarında Ruslar, Soğuk Savaş sonrası ve yakın dönem için ise Araplar hep düşman ve barbar olarak gösterilmiştir. Arnheim (2007: 29)'e göre insan bilme yetisinin en etken organı, görme duyusudur. Görüntü verilerini toplayan ve kaydedilmesine olanak sağlayan bu duyu, insanın varlığının en önemli parçalarındandır. İnsanlar, herhangi bir şeyi hatırlanmak istendiğinde dahi onu ilk önce görüntüsü ile hatırlamaya çalışmaktadır. Görüntü fabrikası olan Hollywood ise izleyiciye, açık veya örtük mesajlar yolu ile kendi ideolojisini empoze etmeye çalışmaktadır.

Siyasetin sinema ile ilk buluşması Griffith'in "Bir Ulusun Doğuşu" (1914) filmi ile olmuştur (Yılmaz, 1997: 22). Sinemanın icadından henüz yirmi yıl dahi geçmeden, yapımcılar ve siyasiler filmler ile mesajlar aktarabileceklerini keşfetmişlerdir. Bir Ulusun Doğuşu filmi, sahneleri ile yüksek derece ırkçılık barındırmaktadır. Kuzeyli Stoneman ve Güneyli Cameron aileleri arasındaki ilişkilerle, Amerikan İç Savaş yılları temsil edilmiştir. Filmde siyahi oyuncular oynatılmamış ve onun yerine beyaz tenli oyuncuların siyaha boyanması ile film çekimleri gerçekleştirilmiştir. Filmde zenciler düşman ve aşağılık insanlar olarak gösterilmişlerdir. Hollywood ve Washington D.C.'nin bilinen ilk buluşması ise 1920'lerde iki büyük stüdyonun, MGM (Metro – Goldwyn – Mayer Film) ve Warner Brothers patronlarının, Cumhuriyetçi partiden başkan adayı Herbert Hoover'ı destekledikleri yazılı ve görsel sunumları ile olmuştur (Scott 2000: 6). Bunun yanı sıra, 1922 yılında Washington D.C. destekli olarak : "The Motion Picture Association of America -kısaltması MPAA (Amerikan Sinema Filmleri Derneği)" kurulmuştur.

MPAA, Hollywood yapımı filmlerin ihracatının ve yayılma alanının artması için çalışmalar yapmıştır. Nitekim Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra çok büyük yaralar alan Avrupa'nın birçok salonuna Hollywood filmleri hâkim olmuştur. 1925 yılında İngiltere film pazarının %95'inde, Fransa'nın %70'inde ve İtalya'nın %68'inde yer almıştır. Üstelik bu durum sadece mevcut ülkelerde değil, onların sömürge topraklarında da yer bulmuştur (Güngör, 2013: 82). İlk sesli ve renkli filmleri üreten ve geliştiren Hollywood sineması, İkinci Dünya Savaşı'na kadar da hızla dünyaya yayılmasını sürdürmüştür. 1942 yılında ABD Başkanı Franklin Roosevelt, aralarında Frank Capa ve John Ford gibi yönetmenlerinde bulunduğu birçok yönetmeni Beyaz Saray'a davet etmiştir. Roosevelt, Beyaz Saray'daki görüşmesinde yönetmenlere psikolojik seferberlik çağrısı yaparak onlarca film siparişi vermiştir. Bu filmlerin direkt olarak Beyaz Saray onayı ile destekleneceğini belirtmiş ve Hollywood'da irtibat bürosunun kurulmasını sağlamıştır (Valantin, 2006: 21).

İkinci Dünya Savaşı'ndan galibiyetle çıkılmasından sonra başlayan Soğuk Savaş döneminde bu büro kalıcı hale getirilmiştir. 1947 yılında Sovyet tehdidine karşı Milli Güvenlik Bakanlığı'nın kurulmasıyla beraber bu bakanlığın içinde resmi olarak faaliyetlerine devam etmiştir. Washington ile Hollywood arasında resmi olarak direkt bakanlık adı altında bağ kurulmuştur. Buna göre Hollywood, Washington'un elinde resmi bir propaganda aracına dönmüştür. Hollywood stüdyoları ve Washington arasındaki iş birliği çok boyutlu ve karmaşık altyapısının yanı sıra onlarca yıl süren çalışmalar sonucunda giderek artan bir bağın oluşmasını da sağlamıştır. Washington istediği ideolojik ve stratejik film üretimi için direkt olarak Hollywood yapımcılarına askeri üniformalar, teçhizatlar sunmanın da ötesinde tanklar, uçak filoları ve hatta uçak gemileri dahi sağlamıştır (Valantin, 2006: 22).

1964 – 1967 yılları arasında Vietnam'da adeta bataklığa düşen ABD, halkının ve sivil toplum örgütlerinin desteğini hızla kaybederken, Robin Moore'nin "Yeşil Bereliler" (The Green Berets) romanını okuyan John Wayne, dönemin ABD Başkanı Lyondon Johnson'a bir mektup yazmıştır. Wayne, mektubun içeriğinde Vietnam'da neden bulunulduğunun halka doğru anlatılması gerekliliğinden bahsetmiştir. Başkan Johnson, bu talebe karşılık vererek Hollywood'da bir film yapılmasını istemiştir. John

Wayne'nin yönettiği "Yeşil Bereliler" (1968) filmi için Pentagon'dan helikopterler ve danışmanlar sağlanmıştır. ABD yönetimi bir savaş sırasında, Hollywood filmi için milyonlarca dolar harcamıştır. Film, ABD ordusunun Vietnam'da "komünizme karşı" yürüttüğü savaşa övgüler düzen militarist bir yapım olmuştur (Valantin, 2006: 38). Filmin gösterimi ise ABD ordusunun 1968 Ocak ayında Tet şehrine karşı yapılan saldırıdan hemen sonra olmuştur (Valantin, 2006: 39). Atılan bu adım ile Amerikan halkının savaşa bakış açısı tamamen değişiklik göstermiştir. Savaşa karşı olan yoğun tepki azalmış ve hatta desteğe dönüştürülmüştür. ABD askerlerinin Vietnam'da bulunmasının daha doğru olduğu inancı oluşturulmuştur.

Hollywood yapımları ile desteklenen Vietnam savaş hattı, Watergate Skandalı ile sekteye uğramıştır. 17 Haziran 1972 günü 5 hırsız, ABD Demokrat Parti'nin merkezi olan Watergate iş merkezine girmişlerdir (Çalışkan, 2016: 133). Demokrat Parti'nin çalışma ofislerine dinleme cihazları yerleştiren bu 5 kişi, polis tarafından yakalanarak tutuklanmıştır. Araştırmalar sonucunda ABD Başkanı Richard Nixon'ın en yakın yardımcıları tarafından yönetilen bu grup nam-ı diğer "muslukçular"dır. Sızma girişiminde bulunan kişilere yapılan ödemeler dahi Cumhuriyetçi Parti'nin (R.Nixon'ın partisi) seçim çalışmaları için alınan örtülü ödenekten yapılmıştır (Çalışkan, 2016: 133). Richard Nixon yapılan bu tutuklama ve devamında gerçekleştirilen soruşturmanın önünü kesmeye çalışmış olsa da başarılı olamamıştır. R.Nixon'un görevinin başındayken kurduğu suç şebekesi ortaya çıkmıştır (Çalışkan, 2016: 133). Yapılan araştırmalar sonucunda Watergat Skandalı, R.Nixon ve "muslukçular"ın daha önceki zamanlarda da farklı operasyonlar yaptıklarını ortaya çıkarmıştır. Yüksek Mahkeme'nin desteklediği araştırmalar sonucunda, Richard Nixon ve ekibinin Vietnam işgaline devam edilebilmesi için işgale karşı çıkan Savunma Bakanlığı çalışanı Daniel Ellsberg'e karşı karalama kampanyaları yaptıklarını ortaya çıkmıştır. R.Nixon gibi dönemin Savunma Bakanı Robet McNamara'da Vietnam Savaşı'nı savunan kişilerden olmuştur. 1967 yılında, dönemin başkanı Lyndon Johnson'ın haberi olmadan kurulan "Vietnam Araştırması Görev Gücü" ile binlerce belge oluşturulmuş ve ABD'nin Vietnam'a girmesi hızlandırılmıştır (Çalışkan, 2016: 133). Yaşanan gelişmelerin halka da yansıması ile halkın savaşa karşı olan izlenimi tekrardan farklılık göstermiş ve savaş karşıtı gösterilerin başlamasına yol açmıştır. Richard Nixon ise halkın güvenini

kaybetmiş ve 2 yıl süren süreç sonunda 8 Ağustos 1974 yılında Amerikan Başkanlığı mevkiisinden istifa etmek zorunda kalmıştır (Çalışkan, 2016: 130). R.Nixon, ABD tarihinde başkanlıktan istifa eden ilk ve tek isim olarak tarihte kalmıştır. Watergate skandalı ise Vietnam Savaşı'nın bitmesinde önemli rol oynamıştır.

Vietnam Savaşı ve Watergate Skandalı'nın yaralarının sarılması için görüntü fabrikası Hollywood çalışmalarını sürdürmüştür. 1975 yapımı "Three Days of the Condor (Akbabanın Üç Günü) dönemin en simgesel Milli Güvenlik Sineması ürünlerinden biridir (Valantin, 2006: 41). Sydney Pollack'ın yönettiği, Robert Refdord'un başrol oynadığı film politik gerilim filmidir. Redford, filmde "Akbaba" kodadı altında CIA'nın yan kuruluşlarından birinde, dünya üzerinde basılan tüm yazılı metinleri inceleyen bir ekip içinde çalışmaktadır. Bu ekibin amacı, basılan eserin altında yatan anlamları ve komplo teorilerini çözmektir. Akbaba, yaptığı önemli bir analizi üstlerine bildirdiği zaman CIA içinde farklı bir grubun olduğu ve komplo teorilerine destek çıkanlar olduğunu farketmiştir. Tüm çalışma arkadaşları öldürülmüştür ve kendisi de hedef halindedir. Film boyunca CIA'nın içindeki hainler izleyiciye sunulmuştur ve her şeye rağmen görevini dürüstlükle yapmak isteyenler filmin kazananı olmuştur. Film, Vietnam ve Watergate Skandalı'ndan sonra izleyiciye sunularak; Nixon dönemindeki kötü oluşuma rağmen halen iyilerin olduğunun anlatımıdır.

1976 yılında Richard Donner'ın yönettiği, Lee Reminck ve Gregory Peck'in başrollerde oynadığı "The Omen (Kehanet)" filmi de güvensizlik ortamına karşı yapılmış bir ürün olmuştur (Valantin, 2006: 42). Filmde nükleer silahların neden olacağı kıyamet senoryaları ve ABD dış politikasında dahi kötü niyetli insanların olabileceğinden bahsetmiştir ama tıpkı Akbabanın Üç Günü filmi gibi iyiler kazanmaktadır. Vietnam Savaşı sonrası yurtlarına dönen askerlerin, sosyal hayatta yaşadıkları sendromları anlatan: "Taxi Driver (Taksi Şoförü/1976)" , "The Deer Hunter (Avcı/1978)" filmi de dönemin dikkat çeken yapımlarından olmuştur (Valantin, 2006: 43). Fakat dönemin en iyi filmlerinden biri yine Francis Ford Coppola'ya aittir. "The Godfather (Baba/1972)" filmi ile harikalar yaratan Francis Ford Coppola, "Apocalypse Now (Kıyamet/1979)" filmini de yönetmiştir. II. Dünya Savaşı'ndan filmin çekildiği tarihe kadar ilk kez bu kadar devasa bir film ABD ordusunun desteği olmadan

çekilmiştir (Valantin, 2006: 39-40). Joseph Conrad'ın "Karanlığın Kalbinde" (Heart of Darkness) isimli romanından uyarlanan Kıyamet filmi, özel kuvvetlere mensup olan bir subayın Mekong'dan Kamboçya'ya kadar olan görevinde yaşadığı zorlukları anlatmaktadır. Film, Vietnam'da "kominizme karşı yapılan" savaşın acı tecrübelerinin yansıtmayı amaçlamıştır (Valantin, 2006: 40). Kıyamet filmi, Watergate Skandalı ve Vietnam Savaşı sonrası Amerikan halkının yaşadığı şokların imgesel bir anlatımı olmuştur.

20 Ocak 1981 tarihinde Ronald Reagan'ın ABD Başkanı olması ile yepyeni bir dönem başlamıştır. Eski bir aktör olan Ronald Reagan, Hollywood'da onlarca filmde rol almıştır. Karizması, diksiyonu, espri anlayışı ve kameralara alışık olmasına bağlı yüksek özgüveni; ABD siyasetine ve halkına da yansımıştır. Tekrardan güven ortamının sağlanması ve ABD'nin tekrar atağa kalkmasında önemli rol oynayan Reagan, askeri yatırımlara ağırlık vermiştir. 16 Mart 1983 yılında yılında Protestan papazları meclisinde yaptığı ünlü "Kötülükler İmparatorluğu(veya Şer İmparatorluğu)" konuşmasında SSCB'yi şeytan olarak göstermesi döneminin en önemli özeti olmuştur (Valantin, 2006: 49-50). SSCB'ye karşı "Stratejik Savunma Girişimi" adını verdiği projesi ile ütopik bir savunma sistemi kurmuştur (Valantin, 2006: 63). SSCB ile yapılan ideolojik ve teknolojik soğuk savaş çerçevesinde, ABD'yi hedef alan baristik füzelerden koruyacak bir lazer ışını savunma sisteminden bahsetmiştir. Dönemin şartlarında gündeme getirilen bu ütopik öneri, ABD'nin yeniden güçlü devlet izlenimi vermesinde önemli bir dayanak olmuştur. Eski bir aktör de olan Ronald Reagen, Hollywood sinemasını desteklemiştir. SSCB ve Vietnam Savaşı konulu filmlerin zirve yaptığı bu dönemde, beyaz perde de "kahramanlar" yaratılmıştır.

1983 ile 1994 yılları arasında Washington-Pentagon-Hollywood ortaklığı zirvesine ulaşmıştır. James Cameron, Tony Scott, Oliver Stone, John Milius, Philip Noyce, Richard Donner, Edward Zwick, John McTiernan gibi çok önemli yönetmenler sipariş filmler çekmişlerdir (Valantin, 2006: 22). Bu filmlerden bazıları: Kızıl Şafak (Red Dawn – 1984), Amerika'yı İşgal (Invasion U.S.A. – 1985), Rocky IV (1985), Rambo II (1985) ve Rambo III (1988), Yaratık 2 (Aliens/1986), Top Gun (1986), Salvador (1986), Müfreze (Platoon – 1986), Av (Predator/1987), Zor Ölüm (Die

Hard/1988), Kızıl Ateş (Red Heat – 1988), Çelik Canavar (The Beast of War – 1988), Zafer (Glory/1990), Kızıl Ekim (The Hunt for Red October/1990)'dır. (Valantin, 2006: 22). Bu filmler ile Sylvester Stallone, Mel Gibson, Bruce Willis, Arnold Schwarzenegger, Danzel Washington, Chuck Norris, Morgan Freeman, Ben Affleck, Tom Cruise ve Steven Seagal gibi aktörlerin yıldızlarını parlatmıştır. Tüm bu aktörler asla vazgeçmeyen, kararlı, cesur ve fedakâr karakterleri temsil etmişlerdir. Silah kullanma ve dövüş becerileri ile izleyen gençler arasında rol model olmuşlardır. Amerikalıların cesaretini ve kararlılığını gösteren yapımlar, tüm dünyaya "asla vazgeçmeyen ABD" izlenimini vermiştir. Vietnam'da adeta bozguna uğrayan ABD, kaybettiği savaşı beyaz perde de kazanmıştır. Watergate Skandalı'ndan sonra kaybedilen imajı, "şeytan" olarak simgeleştirilen SSCB karşısında kazanmıştır. Askeri ve siyasi olarak geçen zor dönemleri atlatırken, görüntü fabrikası olan Hollywood'un katkısı yadsınamaz derece yüksek olmuştur.

İç ve dış siyasette algı yönetimini sağlayan Hollywood, bugünkü "Süper Güç ABD"nin temel dayanaklarından biri olmuştur. Kendi halkına karşı dahi kullandığı Hollywood'un etkisine en iyi örneklerden biri Tony Scott'un 1986 yapımı "Top Gun" filmi sayılabilir. Beyaz Saray'ın siparişi olan bu film için Pentagon direkt olarak bünyesinde bulunan uçak gemisini, uçaklarını, pilotlarını film setine sunmuştur (Valantin, 2006: 22). Hatta yönetmen Tony Scott'ın isteği doğrultusunda uçaklar havada kareografiler yapmış, uçuş halindeyken dahi çekimler yapılmıştır (Valantin, 2006: 22). Sinematografik açıdan yeni çekim tekniklerinin de yer alması ile çok başarılı olan filmin halk üzerindeki etkisi çok fazla olmuştur. Özellikle dönemin Amerikan gençleri arasında yoğun ilgi ve beğeni ile karşılanılan bu ideolojik film, ABD'nin Vietnam sonrası asker açığını kapatmasında çok önemli rol oynamıştır. Deniz Kuvvetleri sinama salonları dışına kurduğu "askere alma büroları" ile filmin heyecanı ve coşkusu ile çıkan gençleri orduya davet etmiştir (Valantin, 2006: 23).

Vietnam bozgunu sonrası kaybolan imajını beyaz perdede tekrar kazanan ABD, asker eksiğini dahi sinema salonlarından çıkan gençlerden sağlamıştır. Pentagon, olabilecek her türlü propaganda ihtimalini değerlendirmeye çalışmıştır. Eşcinsel ve fetişist bir müzik grubu olan Village People'ın "In the Neavy" klibinin çekimi için

destroyer dahi vermiştir (Valantin, 2006: 23). Dönemin hemen hemen her yapımında Pentagon'un izleri görülmüştür.

ABD'nin "Küçük Dışişleri Bakanlığı" olan Hollywood, sunduğu ideolojik filmlerde kullandığı görkemli sahneler ile izleyiciyi hep etkileyebilmiştir. Kimi zaman kullanılan: Gün doğumunda ışıkların süzüldüğü Beyaz Saray, Washington Anıtı, Özgürlük Heykeli, Kongre Binası gibi görüntülerle "demokrasi" ve "tarih" anlatısı yaparken; kimi zaman ise büyük gökdelenler, eğlence merkezleri, askeri ordusunun devasa gösterimleri ile gövde gösterisi yapmaktadır. Hollywood yapımları ile halk, kimi zaman SSCB tehlikesine karşı sığınaklar yapma ihtiyacı duymuştur; kimi zaman ise askere giderek bir Rambo olma hayali kurmuştur. Kuruluş efsanelerinden bu yana "Seçilmiş Millet" olduklarına inanan ve dünyanın hâkimi olma hedefi olan ABD, yaşadığı onca olumsuz ve onur kırıcı (Vietnam Bozgunu, Watergate Skandalı, Irak İşgali gibi) durumlara rağmen bu hedefinden hiç vazgeçmemiştir. Bu hedefe ulaşmak adına, her türlü adımı denedikleri aşikârdır. Fakat; vazgeçmeden atılan her bir adımdan sonra bir şekilde sonuç aldıkları da mutlak görünen bir gerçektir. Buna örnek olarak şu bilgiler gösterilebilir: İkinci Dünya Savaşı'ndan önce, 1939 yılında ABD ordusunun mevcudu 185.000 asker, bütçesi ise yarım milyar dolardır (Ambrose ve Brinkley'den akt. Güngör, 2013: 35). Bu tarihlerde ABD'nin tek bir askeri müttefiki olmadığı gibi yabancı ülkerlerde de üsleri bulunmuyordu. Bu durum, yarım yüzyıl sonra 1989 yılında Soğuk Savaş sona erdiğinde değişmiş, Amerikan ordusunun bütçesi 300 milyar dolara ulaşmış ve ABD, 50'den fazla devlette müttefiklik ilişkisi kurmuş ve 100'den fazla ülkede bulunan Amerikan Üstlerinde bir milyondan fazla asker bulunduran bir dünya gücü olmuştur (Sherry, 1995: 355-356).

Soğuk Savaş sonrası ise ABD, Ağustos 1991 tarihli "Ulusal Güvenlik Stratejisi"nde yeni bir strateji belirlemiştir. Buna göre kendisine ve müttefiklerine olabilecek her türlü saldırıyı engellemek, biyolojik-nükleer ve kimyasal silahların önüne geçmek, dünya genelinde yapılan askeri harcamaları kısıtlatmak ve yapılan herhangi bir askeri teçhizatın kendi düşman ülke ve gruplarının eline geçmesini engellemek olarak belirlemiştir (Yinanç ve Taşdemir, 2002: 65).

1992 yılında Amerikan Savunma Bakanı Yardımcısı Paul Wolfowitz, ABD'nin küresel liderliğini belirlemek için "Savunma Planlama Rehberi"ni Başkan Bush'a sunmuştur (Güngör, 2013: 39). 7 Mart 1992 yılında New York Times tarafından da yayınlanan ve yoğun tartışmaların oluşmasına neden olan raporda, ABD'nin öncelikli hedefinin "kendisine rakip bir gücün" çıkmasını engellemek olduğu belirtilmiştir. Bu olası gücün çıkabileceği coğrafyalar olarak ise: Doğu Asya, Batı Avrupa, Eski Sovyet Coğrafyası ve Orta Doğu görülmüştür. ABD dünya üzerinde "süper güç" kavramını devam ettirebilmek istiyorsa, bu bölgelerdeki olası güçleri engellemesi gerekmektedir (Lind, 2006: 126-127). Bu rapor, ABD'nin günümüze kadar uzanan stratejisini belirlemektedir. Tabi stratejinin üretimi, dağıtımı ve etkisi için yine en güvendikleri silah Hollywood sineması olacaktır. ABD sinemasının yeni hedefi: Zenciler, Almanlar, Japonlar, Ruslar, Vietnamlılar ve hatta Uzaylılardan sonra maalesef Orta Doğu coğrafyası ve Müslümanlar olmuştur.

3.3. Amerika Birleşik Devletleri'nin Yumuşak Gücü: Hollywood

Amerika Birleşik Devletleri, günümüz küresel dünyasının süper gücü konumundadır. Dünya kapitalizminin öncüsü ve dünya ticaretinin merkezi konumundadır. Hatta öyle ki küresel ticarette geçerli olan para birimi, ABD doları olmuştur. ABD dışındaki başka ülkelerin arasında yapılan ticari anlaşmalarda dahi sıklıkla ABD doları kullanılmaktadır. Ekonomik açıdan eşsiz bir durumda bulunan ABD, askeri yönden de büyük yatırımlar yapmaktadır. Dünya üzerinde yapılan askeri harcamaların neredeyse yarısını tek başına yapan ABD, dünya genelinde 100'den fazla ülkede aktif olarak askeri üs bulundurup; 1 milyondan fazla askere de sahiptir (Sherry, 1995: 355-356). Askeri personelinin kullandığı yüksek teknolojik savaş aletleri ve kullanabileceği nükleer savaş gücüyle büyük bir orduya sahiptir. Tüm bunların yanı sıra askeri ve ekonomik gücünü kullanabilmesine olanak sağlayan, siyasi birliğini sağlamış bir devlettir. Yılmaz (2008: 49), Amerika Birleşik Devletleri'ni: "Uluslararası sistemin kurallarını ve normlarını, kendi motivasyon ve isteğine göre değiştirebilme kapasitesine ve yeteneğine sahip hegeman bir ülke" şeklinde tanımlamıştır. Tüm bu katı ve görkemli görünen gücüne rağmen, bir güce daha ihtiyaç duymaktadır. O da: "Yumuşak Güç"tür.

Soğuk Savaş Dönemi'nde oluşturulan iki kutuplu ve yarışmacı dünya düzeni, maddesel ve katı güce dayanmaktaydı. Birbirlerine misilleme yapan iki taraf, güç gösterisi yarışına girmiştir. Bu yarış ordularda, farklı ülke coğrafyalarında kurulan askeri üslerde ve hatta uzay çalışmalarında dahi olmuştur. Fakat, Soğuk Savaş Dönemi'nin sona ermesiyle beraber uluslararası politikada ve dinamiklerde değişiklikler olmuştur. Devletler güç kavramını, sadece maddi ve somut kaynaklara dayanan bir olgu olarak görmekten vazgeçmişler ve diğer devletlerin davranışlarını değiştirme konusunda başka yolların varlığını ve önemini farketmişlerdir (Yegin, 2015: 8). Bir başka ifadeyle, sert güce bağlı olaraktan elde edilen politik başarılar kısa süreli ve etkisi daha az olan başarılar olmuştur. Fakat; Kültür, bilim, sanat, medya, eğitim vb alanlardaki yumuşak güce dayanan başarılar daha uzun süreli ve daha kalıcı olarak etki yaptığı gözlemlenmiştir (Özkan: 2015: 12).

Yumuşak güç kavramını, uluslararası litaratüre kazandıran isim ABD'li siyaset bilimci Joseph S. Nye Jr olmuştur. Bu dikkat çekici kavram, Nye Jr'nin 1990 yılında yayımladığı: "Bound To Lead: The Changing Nature of American Power (Zorunlu liderlik: Amerikan Gücünün Değişen Doğası)" isimli kitabıyla litaratüre kazandırılmıştır. En yalın haliyle yumuşak güç, bir devletin isteklerini; karşı tarafındaki devletin de istemesini sağlayarak onu değiştirebilme becerisidir. Nye Jr, yumuşak güç kavramı üzerindeki çalışmalarını sürdürmüş ve 2002 yılında "Soft Power The Means To Success In The Wold Politics (Dünya Siyasetinde Başarının Yolu Yumuşak Güç)" kitabını da yayımlamıştır. Bu eseriyle beraber "yumuşak güç" kavramını daha da derinlemesine analiz etme ve anlatma şansı bulmuştur. Nye Jr (2003: 552)'ye göre, devletlerin dış politik hedeflerine ulaşabilmeleri, uluslararası sistem içerisinde yer alan diğer devletlerin tutum ve davranışlarını; kendi istekleri yönünde değiştirebilmesine bağlıdır. Bu tutum ve davranışların değişmesi için iki türlü yol izlenmektedir. Birincisi ekonomik ve askeri yaptırımlar ile sert güç uygulamaktır. Bu anlık olarak çözüm sağlıyor gibi gözükse de uzun vadeli olarak çözümü sağlayamamaktadır. İkincisi ise çok daha ekonomik ve etkili bir yöntemdir. Hâkim olunmak istenilen ülke veya bölgenin gözünde, imrenilecek ve hayal edilecek şeyleri yaratmaktır. Böylece, kaba kuvvet kullanarak değil; kendi istekleri ile ilgiyle ve merakla gelinmesini sağlamaktır. Yumuşak güç, bir devletin ikna ve çekim vasıtasıyla yapmak istediği şeyleri diğer

devletlere yaptırabilme kabiliyetidir (Wilson III'den akt. Pınar, 2017: 258). Felsefesi: "Eğer istediğim şeyi isteyebilmeni sağlayabilirsem, o zaman yapmak istediğim şeyi yapmaya seni zorlamama gerek kalmaz" (Nye Jr, 2002: 10-11) düşüncesine dayanmaktadır.

Nye Jr (2005: 14-26)'ye göre yumuşak gücün üç temel dayanağı vardır. Bunlar: Diğer ülkelere çekici gelen kültür, yurt içinde ve yurt dışında kabul edilen siyasi değerler, uluslararası toplum tarafından meşru ya da ahlaki görülen dış politikalardır. Tam da burada devreye Hollywood girmektedir. ABD'nin yüksek askeri, ekonomik ve siyasi gücünün dahi yetmediği günümüz şartlarında asıl silahı olan sinemanın başını çektiği kitle iletişim araçları devreye girmektedir. Yumuşak gücün üç temel dayanağını Hollywood sineması üzerinden değerlendirildiğinde ilgi çekici noktalar ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki olan "kültür" konusu en dikkat çekici olanıdır. Dünya üzerinde bulunan hemen hemen bütün sinema salonlarında Hollywood yapımı filmler gösterilmektedir. Bu filmlerde işlenen Amerikan kültürü, izleyici de hayranlık bırakacak şekilde sunulmaktadır. Çift katlı ve bahçeli sıralı villalarda oturanlar, her sabah kapılarının önüne süt-ekmek-gazetenin geldiği evler, özgürlük içinde yaşamaları, eşitlik içinde yaşamaları, çocuklarının sarı öğrenci otobüsleriyle alınıp; her öğrencinin özel dolabı olan okullarda okumaları, okullarında spor yapabilmeleri aynı zamanda devasa şehir merkezleri ve teknolojik imkânlarıyla akla gelebilecek her konuda Amerikan kültürünün muhteşemliği izleyiciye yansıtılmaktadır. İzleyicinin hayalleri, sıradan bir Amerikan vatandaşının rutin hayatı olmaktadır.

Yurt içinde ve yurt dışında kabul edilen siyasi değerlere bakıldığında ise Amerikan sinemasında sıklıkla işlenen ve demokrasiyi bizlere çağrıştıran anıtların kullanımı dikkat çekici olmaktadır. Beyaz Saray'ın, özgürlük heykelinin, Eski başkanların heykelleri sıklıkla izleyiciye sunulmaktadır. Amerikan Başkanı'nın dünyanın en önemli lideri olduğu vurgulanmaktadır. Kimi zaman normal halktan biri gibi parkta spor yaparken izleyiciye yansıtılır, kimi zaman ise büyük bir istilada ordularının başına geçen bir kahraman gibi yansıtılmıştır. Ayrıca ABD'nin halk-siyaset ilişkisi vurgulanarak insani değerlere uygun tutum takınıldığı hissi verilmektedir. Son olarak uluslararası toplum tarafından meşru ya da ahlaki olarak görülen dış politikalar

incelendiğinde, ABD'nin kendisini "Seçilmiş Millet" olarak milyarlarca insana lanse edildiği görülmektedir. Dünyadaki felaketleri durduran, süper kahramanlar çıkartan, dünyanın bambaşka bi yerinde olan nükleer bombayı durduran ve bunları yapması gereken Amerikalılar olarak gösterilmektedir. Tüm bu argümanlar, sadece izlemek için gidilen bir sinema filminden çıkıldığında istemsiz olarak insanların bilinçaltına yerleşen şeyler olmaktadır. ABD kendisini çekici ve ulaşılmaz büyük bir güç olarak göstermeyi başarırken, izleyiciler de buna istemsiz olarak inanmakta ve özenmektedir. ABD'nin bu kadar çok göç almasının, her milletten insanların olmasının, beyin göçünün gerçekleşmesinin, kaçak veya yasal yollarla ABD'ye yerleşilmeye çalışılmasının en büyük nedenlerinden biri oluşturulan bu algıdır. ABD, yumuşak gücünü kullanarak olan gücünü, daha fazlaymış gibi göstermeyi başarmış ve gösterdiği kişilere de kabul ettirmiştir.

ABD'nin yumuşak gücü olan kitle iletişim araçlarının en büyük etkisi "kültür" üzerinde kendisini göstermektedir. Kültür kavramı, özellikle üzerinde durulması gereken günümüz küresel dünyasının en önemli kavramlarından biridir. Artık devletler ve milletlerarası etkileşim çok daha hızlı ve kolay olmaktadır. Ritzer (2011: 21), milletlerarası bu geçişi maddenin halleri olan katı-sıvı-gaz metaforuyla açıklamaktadır. Farklı milletlerin kültürlerini maddenin gaz haline benzetmiş ve kültürlerin adeta gaz gibi birbirleri içine girerek ve kolayca yayıldığından bahsetmiştir. Günümüz küresel dünyasının, hızlı enformasyon, kültür, sanat vs akışını da bir kitap örneğiyle açıklamaktadır: "Amerikalı bir yazar tarafından yazılan, editörü İngiltere'de olan ve Singapur'da basılarak pek çok dile çevrilen ve nihayetinde bir dakika içinde bilgisayarımıza indirebildiğimiz bir çağdayız" (Ritzer, 2011: 21). Ritzer günümüz dünyasını, harika bir metaforla ve örnekle çok iyi bir şekilde açıklamıştır.

Hollywood sineması, günümüz küresel dünyasının en büyük kültür endüstrisi olmuştur. Kültürlerin bu kadar hızlı ve kolay bi şekilde yayıldığı ortamda, ABD'nin yumuşak güç kaynağı olmuştur. ABD'nin kültürünü, siyasetini, askeriyesini, ekonomisini ve demokrasisini överek; diğer ülkeri ve milletleri kendisine karşı cezbetmeyi başarmıştır. Shohat ve Stam (1994) Hollywood'un oryantalizm için başarılı bir araç olacağını vurgulamış ve: "hayal ürünü coğrafyayı ve onun içeriğini Batılı

anlatıya ve etnografik sinemalara dönüştürmüştür" şeklinde yorumlamıştır (Shohat ve Stam'dan akt. Güngör, 2011: 68). Bloch ise "hayal ürünü olan coğrafyayı" daha da zenginleştirerek bu coğrafyanın "hegemonyacı fantazilerle" güzelleştirilerek aktarıldığını ve etkisinin daha da arttığından bahsetmiştir (Bloch'den akt. Gledhill ve Williams, 2000: 111). Hollywood üzerine düşünce belirten bir diğer isim olan Gaines ise Hollywood'u "hayal fabrikasına" benzetmiştir (Gaines'den akt. Gledhill ve Williams, 2000: 111). Buna göre Hollywood, tıpkı araba üreten bir fabrika gibi seri bir şekilde film üretmiştir ve izleyiciye daima hayaller satmıştır. Zizek'de Gaines'e yakın bir tanımlama ile Hollywood'u "rüya endüstrisi" olarak görmüştür (Zizek'ten akt. Güngör, 2011: 68). Hollywood sinemasının etkileri ABD ve dünya için o kadar önemlidir ki; pek çok entelleküel bu konuda çeşitli düşüncelerini akademik bir şekilde belirtme ihtiyacı duymuştur. Pek çok insan isteyerek veya istemeyerek Hollywood'un etkisi altında kalmıştır.

3.4. Hollywood Sinemasının ABD Dış Politikasına Katkısı

Önce Lumiere Kardeşler'in hayallerinde, sonra bir kutunun içindeki ışıkta ve ışığın önündeki film rulosunda can bulan sinema; bugün devasa bir boyuta ulaşmıştır. Sinema her yerdedir: Sinema salonunda, televizyonda, CD'lerin içinde, oyun konsollarında, afişlerde, kitaplarda, dergilerde, tekstil ürünlerinde, çantalarda, parfümlerde, oyuncaklarda, saatlerde, mücevherlerde ve hatta vücutlardaki dövmelerdedir. Sinema, hayatın her alanında ve her anındadır. Sinemanın gücü, tahmin edilenden hep bir fazlası daha olmuştur. Basit bir eğlence aracı olarak ortaya çıkmasından sonra kimi zaman bir propaganda aracı, kimi zaman ticari bir gelir aracı, kimi zamansa kültür emperyalizmini sağlayan bir araç olarak kullanılmıştır.

ABD, film ihracatıyla dünyanın açık ara zirvesinde yer almaktadır. Milyonlarca kişiye ulaşan yapımlar, milyarlarca dolar gelir sağlamaktadır. Örneğin James Cameron'un yönetmenliğini yaptığı 2009 yılı "Avatar" filmi tek başına yaklaşık 2.8 milyar dolar gibi devasa bir gişe hasılatı yapmıştır. (İnternet Erişim : https://www.sinemia.com/sosyal/sinema-galeriler/hollywoodun-en-yuksek-gise-yapan-20-filmi , Erişim Tarihi: 09.11.2019).

Film yapımlarında, öncesinde ve sonrasında yapılan pazarlama teknikleri ile gelirler arttırılmıştır. George Lucas'ın yönettiği "Star Wars" filmleri, mükemmel bir pazarlama örneği olarak da değerlendirilebilir. Temelinde Amerikan kültürü ve Amerikan streatejisi yatan bu serinin etkisi ve yankısı dünya üzerinde çok fazla olmuştur. ABD dışında da yoğun bir hayran kitlesi yakalamıştır. Oyuncaklarından, kostümlerine kadar; video oyunlarından, kitaplara kadar yayılmıştır. Benzer durumu ABD sineması sayısız eserinde de yakalamıştır. Rambo, Rocky, Terminatör, Görevimiz Tehlike gibi film serileri ile sinema filmi dışında da pek çok sektör olarak ekonomik kazanç sağlamıştır. Özellikle James Bond film serisi ayrı olarak da değerlendirilebilir. Bond serisi için arabalardan saatlere, mücevherlerden kostümlere kadar çok büyük bi sponsor geliri de oluşturulmuştur.

Hollywood sinemasının ABD'ye olan siyasal, ekonomik ve kültürel katkısı yadsınamaz derece yüksektir. Günümüz dünyasında bir devletin, başka bir devleti direkt olarak askeri anlamda işgal etmesi durumu son derece azalmıştır. Askeri işgaller yerini, ekonomik ve kültürel baskılara bırakmıştır. Günümüz dünyasında en çok dikkat çeken durumlardan biri de "elektronik kolonyalizm"dir. Artık güçlü olan ülkeler, yönetmek istedikleri ülkelere askeri müdahaleler yapmak yerine; kültürlerini sömürgeleştirmeyi ve ötekileştirmeyi benimsemektedir. McPhaill (1991: 150-151) elektronik kolonyalizm olgusunun en az 18. ve 19. Yüzyıllarda karşılaşılan ekonomik, askeri ve siyasi kolonyalizm kadar tehlikeli ve korkunç olduğunu ifade etmiştir.

ABD, elektronik kolonyalizim ile fiziki bir istila değil, psikolojik bir istila uygulamaktadır. Bu istilanın maliyetleri ve gösterdiği etkisi, fiziksel istilaya göre çok daha yararlı gözükmektedir. ABD için Hollywood, küresel dünyamımızın truva atı olmuştur. Bir sanat eseri gibi gözükerek girdiği topraklardan, kültür erozyonuna uğratarak çıkmıştır. Her yeni ideolojik filminde de bu süreci sürdürmüştür. Kırel (2004: 100), Hollywood sinemasını şöyle tanımlamaktadır: "Kendi genişlemesini ve yeni pazarlara yayılımını gerçekleştirirken içine girdiği ülkelerin sinemalarını hem sektör olarak ticari boyutuyla, hem de filmlerin taşıdığı içerik açısından kültürel anlamda olumsuz bir biçimde etkilemektedir. Devam eden Kırel (2010: 164), "Hollywood sadece film üretmez. Ürettiği filmler yoluyla yani anlattığı öyküler yoluyla zihinlerde tüketim

kültürüne ait düşünce ve yaşam modellerine ait kalıpları inşa eder veya daha önce inşa edilmiş olanı tazerler" demiştir. Toby Miller ise ABD'nin sadece film ihraç etmediğini, aynı zamanda yaşam biçimi ihraç ettiğini söylemiştir (Miller, Govil, McMurria, Maxwell ve Wang 2001: 1). Tüm bu yorumlara da bakıldığında, Amerikan sinemasının elektronik kolonyalizm uyguladığı aşikâr bir durumdur.

"Liberty Valance'ı Vuran Adam-The Man Who Shut Liberty Valance" filminde; "Batı'da efsane gerçekten daha güzelse, efsaneyi anlatalım" (Ay'dan akt. Kırel, 2010: 173) sözü günümüz dünyasındaki Hollywood sinemasının pek çok yapımı hakkında bizlere ipucu vermektedir. Batı'nın efsanesi daha güzeldir ve izleyiciye hep bu sunulmuştur. Beyaz, uygar ve adil olan Amerikalıların tüm dünyayı kahramanca kurtarmaları anlatıların konusu olmuştur. Baz alınan efsaneler Batı'ya ait olanlardır. Diğer efsaneler veya milletler ötekileştirilmiş veya direkt olarak kullanılan efsanelerde kötüler olarak gösterilmiştir. Eradam, Hollywoodun reformist yapısı sayesinde seyircisine seyretmeyi dahi öğrettiğini söylemiştir (Eradam'dan akt. Kırel, 2010: 164). Hollywood filmleri seyircisine sorgulayıcı değil, kabullenici anlatım dilini de empoze etmiştir. Nitetim Kellner (1996: 59)'de kabullenici seyirci hakkında : "Popüler kültüre ait metinler hegemonik politik konumlara karşı rızayı harekete geçirirler " demiştir. Bu durum da doğal olarak Hollywood sinemasına tek merkezli egemen bir yapı sunmuştur.

ABD'nin egemen siyasi, askeri, kültürel ve sanatsal yaklaşımı bir bütünlük oluşturmakta ve tek bir amaca hizmet etmektedir. ABD'nin kuruluş efsanelerinde de yer alan "seçilmiş millet" düşüncesi, atılan her adımın ana temel kaynağı olmuştur. Boudrillard, "Amerika" adlı kitabında bir Avrupalı gözünden ABD'yi yorumlamıştır:

> *"ABD ütopyanın gerçekleştiği yerdir ve Amerikalı'ların dünyanın merkezi olduklarına, yüce güç ve herkes için salt örnek olduklarına ilişkin o saf, temiz kanıları yanlış değildir. Ve bu kanı doğal kaynaklar, teknoloji ve silahlardan daha çok, gerçekleştirilmiş bir ütopya, çekilmez denilebilecek bir saflıkla, başkalarının düşledikleri şeyleri –adalet, bolluk, hak, zenginlik, özgürlük gerçekleştirildiği düşüncesi içinde bir toplum gibi inanılmaz bir varsayıma dayanıyor. Bu toplum bunu biliyor, buna inanıyor ve sonunda başka topmlumlar da buna inanıyor " (Boudrillard, 2006: 93).*

Boudrillard'ın gözlemleri, ABD'ye ait mitselleştirmenin hem kendi halkı tarafından hemn de diğer halklar tarafından kabul gördüğünün bir anlatısıdır.

Hollywood'un en önemli yönetmenlerinden olan Steven Spielberg, Hollywood'un dünya üzerinde kurduğu egemenlikten bahsederken daha sanatsal bir yaklaşım göstermiştir: "Çok eski zamanlarda ateşin etrafında toplanıp hikâye anlatıcısının (storyteller) anlattığı büyülü ve fantezi öyküleri dinleyen küçük insan grupları olurdu. Şimdi tüm dünya böyle oldu… Bu Amerikan sinemasının "egemenliği" değil. Dünyayı birleştiren şey hikâye anlatmanın büyüsüdür" (Branston'dan akt. Kırel, 2006: 57). Spielberg'in sözlerinde haklılık payı olduğu aşikârdır. Hatta Hollywood'un çok iyi bir anlatıcı olduğu konusu da aşikârdır. Fakat; sinemanın ideolojik bir araç olarak kullanılması ve hatta kolonyal bir araç olarak kullanılması, Hollywood'un sadece basit bir "anlatıcı" olarak değerlendirilmesini yetersiz kılmaktadır.

ABD'nin siyasal gündemine ilişkin sipariş filmler yapan veya Amerikan kültürünü ve yaşamını başka milletlere empoze edebilen Hollywood yapımlarının diğer milletler üzerinde etkili olduğu aşikâr bi durumdur. Fakat, Samuel P. Huntington kültür ve medeniyet kavramlarına başka bir açıdan yaklaşmıştır. Amerikalı bir siyaset bilimci olan Huntington, 1993 yılında Foreign Affairs dergisinde yayımlamış olduğu ve daha sonra kitaplaştıracağı "Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurgulanması" ile siyaset bilimi üzerine çok ses getiren bir çalışmaya imza atmıştır. Aslında bu çalışmanın temellerini 1990 yılında Bernard Lewis "Müslüman Öfkenin Kökenleri" adlı makalesinde attığı söylenebilir. Makalesinde "medeniyetler çatışması" kavramını kullanan Lewis (1990: 47-60)'e göre "Müslümanlar ve Batı" arasında bir medeniyet çatışması olacağından bahsetmiştir. Fakat; bu kavram üzerine derinlemesine inceleme yapılması ve tam olarak akademik bir çalışma olarak ortaya konulması Samuel P.Huntington ile olmuştur.

Huntington çalışmasında medeniyler çatışmasına dayalı bir anlaşmazlığın olacağından bahsetmiştir. Ona göre insanlar arasında bölünmelerin ve çatışmaların kaynağı kültürel temeller olacaktır. Nitekim kültürler, ideolojilerden ve politik rejimlerden çok daha baskın gelmektedir. "Komünistler demokrat olabilir, zenginler fakirleşebilir ancak Ruslar Estonyalı, Azeriler de Ermeni olamazlar" demiştir (Huntington'dan akt. Tonnesson: 2006: 360). Huntungton'a göre tarihteki en uzun ve en şiddetli çatışmaların asıl nedeni kültürel farklarının olmasıdır. Hali hazırda Batı en

güçlü konumundadır fakat; "Batılı olmayan bir tarzda dünyayı şekillendirme arzusuna, iradesine ve kaynaklara sahip, gitgide artan" Batılı olmayan medeniyetlerle karşı karşıya gelmektedir: "Kültürün kadife perdesi, ideolojinin demir perdesinin yerini almıştır" (Huntington'dan akt. Tonnesson: 2006: 360). Huntington'a göre "Bir sonraki dünya savaşı –şayet olacak olursa- medeniyletler arası bir savaş olacaktır (Huntington'dan akt. Tonnesson: 2006: 360).

Bernard Lewis ile başlayan Samuel P. Huntington ile gerçek şeklini ve anlamını bulan "medeniyetler çatışması" konusu siyasi bilimler için yepyeni bir tartışma konusu ortaya çıkarmıştır. 1993 yılında akademik bir şekilde ortaya atılan bu düşünce, 11 Eylül olayları ve ABD'nin Irak'a girmesi ile gerçekleşebilme noktasına gelmiştir. Süper Güç ABD'nin, ikiz kulelerine çarpan uçaklar dünyadaki tüm dengeleri değiştirmiş ve yepyeni bir dönem başlatmıştır: Terörist Müslümanlar (!)

4. 11 EYLÜL TRAVMASI VE YENİ ORYANTALİZMİN OLUŞUMU

11 Eylül 2001 tarihi, normal bir gün olarak başlayan fakat gelişmeleriyle beraber dünya tarihini tamamen değiştiren çok önemli bir gün olmuştur. Nitekim "Yeni Dünya Düzeni" (New World Order) kavramının, meteforik olarak anlam kazandığı gün olarak kabul edilmektedir. 1812 yılındaki Amerikan-İngiliz savaşından bu yana ilk kez Amerikan topraklarına bir saldırı düzenlenmiştir (Valantin, 2006: 143). Terörist bir grup direkt olarak ABD'nin can damarlarına eylem gerçekleştirmiştir. Dört uçağı kaçıran terörist grubun ilk hedefi, New York'un en simgesel binalarından olan Dünya Ticaret Merkezi olmuştur. Dünya ticaretine ve borsasına yön veren binaya çarpan iki uçak, binanın büyük bir enkaza dönüşmesine yol açmıştır. Kaçırılan üçüncü uçak ise, ABD'nin Savunma Bakanlığı olan Pentagon'a çarpmıştır. Dördüncü uçağın hedefinde ise Beyaz Saray olduğu düşünülürken; uçak hedefine ulaşamadan etkisiz hale getirilmiştir. Amerikan kültürünün en büyük kuruluş efsanelerinden biri olan "sınır", bu saldırılarla beraber büyük bir yara almıştır.

"11 Eylül Travması ve Yeni Oryantalizmin Oluşumu" başlıklı bu bölümde, Amerika Birleşik Devletleri ile orta doğu ilişkilerinin tarihsel süreci incelenecektir. Bu süreç, 11 Eylül terör saldırılarından sonra oluşan "Yeni Dünya Düzeni"nin anlatılması ile devam

edecektir. 11 Eylül terör saldırılarının, Hollywood'a olan yansımaları irdelenecek ve oluşturulmak istenen islamafobi yansıtılmaya çalışılacaktır.

4.1. Amerika Birleşik Devletleri ve Orta Doğu

Amerika Birleşik Devletleri ve Orta Doğu bölgesi arasındaki ilişki, II. Dünya Savaşı sonrası hareketlilik kazansa da; ilişkinin tarihi ABD'nin bağımsızlığını kazandığı yıllara kadar da uzanmaktadır. ABD'nin Orta Doğu ile ilk teması 1780-1790'lı yıllarda ticaret üzerinden olmuştur. Amerikan ticaret gemileri, Orta Doğu bölgesine un, mısır ve buğday götürürken (Güler, 2005: 230); incir, kuru üzüm, kapari gibi ürünleri de ülkesine götürmektedir (Güngör, 2013: 42). Aylarca süren deniz yolcukları sırasında Amerikan gemilerini en çok zorlayan şey, Akdeniz'de Arapça konuşan korsanlar olmuştur. Bu korsanlar Amerikan gemilerine ve mallarına el koyarken; mürettabatı da ya öldürmüşler ya da köleleştirmişlerdir. ABD'ye ve ticaretine verdiği zararlardan sonra Amerikalılar o bölge için "Barbary" (Eski Berberistan) ismini vermişlerdir (Güngör, 2013: 42). ABD "Bağımsızlık Savaşı"ndan çıktıktan sonra maddi manevi zor zamanlar yaşarken; bölge ticaretini sürdürebilmek adına Avrupalı bazı devletlerle koalisyon yapmak istemiştir. Fakat; İngiltere ve Fransa gibi ülkeler Akdeniz ticaretine yeni bir yeni bir gücün girmesini istememiştir (Baktıaya, 2010: 155; Şıvgın, 2013: 93). Nitekim Avrupalı devletler de bölgede ticaret yapabilmek için Osmanlı Devleti'ne vergi ödemektedir. ABD'de diğer Avrupalı devletler gibi bölgede ticaret yapabilmek adına Osmanlı Devleti'ne vergi ödemeyi kabul etmiştir (Oren, 2008: 81-97). Bu vergiler Osmanlı Devleti'ne bağlı Kuzey Afrika Beylikleri'ne yani Garp Ocakları'na ödenmiştir. ABD 1786 yılında Fas Beyliği, 1795 yılında Cezayir Beyliği (Shaler'den akt. Kayapınar, 2017: 40) ve 1797 yılında Tunus Beyliği (Doğan, 1996:18) ile orjinali Türkçe olan ticaret ve vergi anlaşmalarını imzalamıştır. Bunun üzerine Amerikan ticaret ve savaş gemileri ziyaret amacıyla Osmanlı topraklarına gelmiş ve padişaha hediyeler sunmuştur (Köprülü, 1987: 928). ABD'nin Osmanlı Devleti toprakları içerisinde herhangi bir elçisi bulunmadığı için görüşmeleri de İngiliz konsolosluğu aracılığıyla yürütmüşlerdir (Uçarol, 1995: 155). ABD'nin, kuruluşundan günümüze kadar vergi ödediği tek devlet Osmanlı Devleti; kendi resmi dili dışında imzaladığı ilk ve tek anlaşması da Türkçe olmuştur (Kayapınar, 2017: 40).

Akdeniz ve Orta Doğu coğrafyasında Osmanlı Devleti'nin güvencesini alan Amerikalılar, ilgi çekici bu topraklara daha fazla gelmeye başlamışlardır. Bölgeye yollanan diplomatlar ve ilgisi artan seyyahlar, Orta Doğu coğrafyasına sıkça ziyaretler yapmıştır. ABD'nin ötekileştirme hareketlerinin kaynağı da bu dönemde başlamıştır. Seyyahların ve diplomatlarının anılarının derlendiği James Bruce'nin yazdığı "Travels to Discover the Source of Nile" (1790) kitabı Orta Doğu'da yaşayan insanların aşağılandığı bir eserdir. Kadınların şehvet düşkünü, erkeklerinse boş gezen insanlar olarak betimlerken; Loe Africunus ise anılarında bölge halkının barbar ve yağmacı olduğundan bahsetmiştir (Oren, 2008: 112). John Ledyard ise Mısır gezisinin anlatısını mektup olarak ABD Senatörü Thomas Jefferson'a yollamıştır. Bölgede vebanın, sefaletin, hastalıkların olduğuna dikkat çeken Ledyard, bölge halkını cani, barbar ve yobaz olarak nitelendirmiştir (Güngör, 2013: 43).

ABD Akdeniz ticaretinde etkinliğini arttırabilmek adına Osmanlı Devleti'ne bağlı olan Garp Ocakları ile savaşa girmiştir. 1815 yılında ABD'nin üstünlüğü ile sonuçlanan savaşlardan sonra ABD, Osmanlı Devleti'ne vergi ödemeyi bırakmıştır (Güngör, 2013: 43). Bu savaşlarla beraber ABD'nin milliyetçilik sembollerinden olan "Sam Amca" ve "Kel Kartal" ın ilk tohumları da atılmıştır (Olsen'den akt. Güngör, 2013: 43).

ABD, 1831 yılında İstanbul'da konsolosluk açmıştır (Güngör, 2013: 43). Konsolosluktan sonra özellikle Orta Doğu bölgesine olan ilgi ve alaka artmıştır. Amerikalı Yazar Mark Twain Avrupa'dan Kudüs'e kadar yolculuk yaparak gözlemlerini "Saflar Yabancı Ülkede (The Innocents Avroad)" isimli kitabını yazmıştır. Kitap ABD'de çok fazla satmış ve bölgeye olan ilgiyi arttırırken; Amerika'nın ve Amerikalı'ların "emperyalist bir terapi"si niteliğinde bir eser olmuştur (McKay, 2006: 164-165). Amerikan kültürünü öven Twain, bölge halkını ve insanlarını aşağılamıştır. Fas'lı kadınların, etraflarında Fas'lı erkekler yokken peçelerini kaldırdıklarında dayanılmaz bir çirkinlikle kaşılaşıldığını vurgulamış ve görsel olarak dahi aşağılama yoluna gitmiştir (Twain'den akt. Güngör, 2013: 44). Özellikle Filistin'de Endor kasabası hakkında yazdıkları dikkat çekici olmuştur:

> *"Kire aldırmıyorlardı, paçavra elbiselere aldırmıyorlardı, sıçanlara aldırmıyorlardı, kaba cahilliklerine ve yabaniliklerine aldırmıyorlardı,*

açlıklarına aldırmıyorlardı ama Allahları her kim ise onun önünde saf ve kutsal olmaya önem veriyorlardı"(Twain'den akt. Güngör, 2013: 44).

1872 yılında ise General William Tecumseh Sherman ve ünlü Amerikalı transandantalist Ralph Waldo Emerson Orta Doğu bölgesine seyehat etmişlerdir. Özellikle Sherman seyehat notlarında bölge halkından ve koşullarından fazlaca olumsuz bir şekilde bahsetmiştir (Güngör, 2013: 43). Seyehatlerle beraber pek çok eseri de ülkelerine kaçak olarak götürmüşlerdir. Mısır'dan götürülen tarihi bir dikili taş, New York'ta bulunan en büyük kentsel park olan "Central Park"a dikilmiştir. Bölge halkı bu taşa, "Kleopatra'nın iğnesi" adını takmıştır (Olsen'den akt. Güngör, 2013: 43). Mısır'dan getirilen kaçak tarihi eserler, seyyahların, diplomatlatların anılarının hepsi bölgeye olan ilgiyi daha fazla arttırmıştır. Aynı zamanda Amerikan kültürünün de oturmaya başladığı yıllar olması sebebiyle, kendi benliklerini ön plana çıkararak subjektif yorumlar yapmışlardır. Oryantalist mirasla kendi benliğini öven Amerikalılar, daha yeni bağımsızlıklarını kazanmış olmalarına rağmen diğer toplumları ve özellikle Orta Doğu ve Müslüman toplumları ötekileştirmeye başlamışlardır.

Orta Doğu bölgesi, jeopolitik olarak dünyanın en önemli merkezi alanlarından biridir. Asya'nın batısında, Afrika'nın kuzeyinde, Avrupa'nın doğusunda yer alan bölge; deniz havzası olarak da dünyanın en önemli geçiş yerlerine (Boğazlar, Süveyş, Basra Körfezi vb.) sahiptir. Yer üstü ve yer altı kaynakları olarak çok zengin olan bölgenin, ilgi odağı olması kaçınılmaz bir durumdur. Dünyada bulunan bütün petrol kaynaklarının %70'i, doğalgaz kaynaklarının ise %35'i bu bölgede bulunmaktadır (Arı, 2007b: 27). Her ne kadar gerileme ve çökme döneminde bölge üzerindeki hâkimiyetini kaybetmiş olsa da Osmanlı Devleti, I.Dünya Savaşı'nın sonuna kadar bölgenin sahibi olmuştur. I.Dünya Savaşı'ndan çok büyük yaralarla ayrılan ve bölgeyi kaybetmek zorunda kalan Osmanlı Devleti'nden sonra İngilizler ve Fransızlar bölgenin hâkimiyetini ellerine geçirmişlerdir.

I.Dünya Savaşı'ndan sonra bölgeye dâhil olmaya çalışan ABD, ekonomik gücünü kullanarak petrol rezervlerine ortak olmaya çalışmıştır. Petrolün değerinin ve öneminin her geçen gün daha da artacağını anlayan Amerikalılar, ilk önce Irak Petrol Şirketi'nin 23,75'lik 4 payından birini satın almıştır. 1933 yılında ARAMCO şirketiyle, Suudi Arabistan'da bulunan petrol imtiyazlarını 60 yıllığına almış ve 1934 yılında ise

Kuveyt'teki Gulf Petrol şirketinin de yarısını almıştır (Lacoste, 2008: 13-15). ABD yürüttüğü bu ileri görüşlü siyaseti ve ekonomik yatırımı sayesinde, bölge üzerinde söz sahibi olan bir devlet konumuna gelmiştir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra ve Soğuk Savaş Dönemi'nde değeri daha çok artan petrole karşılık asıl amaç Sovyetler Birliği'nin bölgeye girişini engellemek olarak değişmiştir. II. Dünya Savaşı sonrası Birleşmiş Milletler'in masasında kurulan İsrail devleti ile beraber bölgenin hâkimi olma çabasını göstermiştir.

ABD, Soğuk Savaş Dönemi boyunca çok hareketli olan Orta Doğu bölgesinde denge siyaseti izleyerek dönem dönem çıkan sorunlarda ve çözümlerde daima olmuştur. 1980 yılında 8 yıl sürecek olan İran-Irak savaşları pek çok şeyin habercisi niteliğinde olmuştur. Saddam Hüseyin rejimini destekleyen ABD, kendi elleriyle bir canavar yaratmıştır. 8 yıl süren İran-Irak savaşından ekonomik olarak darbe yiyen Irak gözünü Kuveyt'in elinde bulunan ve daha önce de hak iddia ettiği bölgeye çevirmiştir. Irak, 2 Ağustos 1990 yılında Kuveyt'i 19. İli olduğunu iddia ederek işgal etmiştir ve büyük bir krizi başlatmıştır (Güngör, 2013: 53). Bu işgal ile birlikte Irak, dünya üzerinde bulunan petrol rezervlerinin %20'sine tek başına sahip olmuştur (Özkan, 2003: 4). Kuveyt işgali bölgede ve dünya siyasetinde söz sahibi olan devletlerin yoğun tepkisi ile karşılanmıştır. Birleşmiş Milletler Konseyi, 29 Kasım 1990 tarihinde kritik bir karar vermiştir: Irak'ın 15 Ocak 1991 yılına kadar Kuveyt'ten çekilmemesi durumunda askeri müdahalede bulunacağını belirtmiştir. ABD, Irak'ın saldırgan tutumuna karşılık Mısır ve Suudi Arabistan sınır bölgelerine askerini çıkartmıştır. 200 bin ABD askeri Suudi Arabistan'da konumlanırken, ABD savaş gemileri de Basra Körfezi'nde yerini almıştır (Salinger ve Laurent, 1991: 42-43).

ABD ve müttefikleri, 15 Ocak 1991 yılında Kuveyt'ten halen çıkmayan Irak güçlerine karşı resmen Körfez Savaşı'nı başlatmıştır. ABD Başkanı Bush, Saddam Hüseyin'i Hitler'e benzetmiş ve Irak'lıların ayaklanmasını istediyse de bu olmamıştır (Clancy ve Homer, 2002: 26). Nitekim bu yoğun güce karşı Irak sadece 42 gün dayanabilmiştir. Irak yapılacak olan tüm anlaşma şartlarını kabul etmek zorunda kalırken, kendi elleriyle yarattıkları Saddam Huseyin rejimi ABD ve bölgeye zor anlar yaşatmıştır. ABD'nin Ulusal Güvenlik Danışman Yardımcısı Robert Gates, 7 Mayıs

1991 yılında Saddam Huseyin'i güvenilmez ve iflah olmaz bir vaka olarak değerlendirmiştir (Güngör, 2013: 54). Dönemin ABD Başkanı Bush ise Saddam rejiminin son bulması için CIA'ya örtülü faaliyetlerde bulunma talimatını vermiştir (Özkan, 2003: 63).

Körfez Savaşı'nın son bulmasına rağmen ABD bölgedeki hâkimiyetini kaybetmemek adına Irak topraklarını bombalamaya ve bölgede nüfuz etmeye devam etmiştir. Körfez Savaşı, özellikle bölgenin tamamen ayrışmasına ve kutuplaşmasına yol açmıştır. Hemen hemen aynı ırktan gelen ve hatta aynı dini inanışta olan farklı ülkeler, farklı tarafları desteklemiştir. Örneğin Irak'ı destekleyen ülkeler arasında Cezayir, Moritanya, Yemen, Ürdün, Sudan gibi devletler varken; ABD'yi destekleyen ülkeler arasında Suudi Arabistan, Fas, Umman, Pakistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Suriye gibi ülkeler olmuştur. Bölge coğrafyasında büyük bir kutuplaşma olurken; Suudi Arabistan topraklarında yepyeni bir örgüt ortaya çıkmaktadır. ABD'nin bölgedeki etkisinden ve Suudi Arabistan topraklarında bulunmasından rahatsız olan Vahhabi Tarikatı, Usame Bin Ladin'i ortaya çıkarmıştır. El Kaide terör örgütünün lideri olan Usame Bin Ladin, küresel bir tehtide dönüş(türül)müştür.

ABD kurulduğu ilk yıllarda kızılderilileri, ilerleyen yıllarda zencileri, I.Dünya Savaşı döneminde Almanları, II. Dünya Savaşı döneminde Japonları ve Almanları, Soğuk Savaş döneminde Rusları düşman edinmiş ve siyasetini ona göre şekillendirmiştir. Soğuk Savaşı'n bitimi ve Körfez Savaşı'nın başlangıcının eş zamanlı olması Amerikalıları yeni bir düşman yaratmaya itmiştir. Yeni düşman Müslümanlar ve Araplar olmuştur.

4.2. 11 Eylül Olayları ve Etkileri

Sıradan bir gün gibi başlayan 11 Eylül 2001 tarihi, dünya tarihi açısından unutulması zor ve etkileri büyük bir tarih olmuştur. 11 Eylül'ün sabah saatlerinde American Airlines şirketine ait yolcu ucağı, normal rotasından çıkarak Dünya Ticaret Merkezi'nin kuzey kulesine çarpmıştır. Bu çarpma, dünya ticaretinin ve ABD'nin en sembolik şehri olan New York'ta "inanılmaz bir kaza" gibi algılanırken sayısız kanal kazanın gerçekleştiği yerden canlı yayına başlamıştır. Herhangi bir terör saldırısı mı

yoksa kaza mı tartışmaları sürerken; ilk çarpışmadan 18 dakika sonra bu sefer United Airlines şirketine ait başka bir yolcu uçağı İkiz Kulelerin güney kulesine dalmıştır (Özer, 2005: 35). İki yolcu uçağı da yeni havalanmış ve içinde bulunan yüzlerce insan ile direkt olarak kulelere dalış gerçekleştirilmiştir. 135 bin litreden fazla yakıt taşıyan uçaklar, kulelere çarpmasıyla beraber alev toplarına dönmüştür (Özer, 2005: 35).

İnfial yaratan olaylardan sonra kolluk kuvvetleri ve basın olay yerine akın ederken, bir başka uçak ABD'nin Savunma Bakanlığı olan Pentagon'a çarpmıştır. Amerikan halkında yaşanan şaşkınlık ve çaresizlik, 10:28'de Dünya Ticaret Merkezi'nin Kuzey Kulesi'nin çöküşüyle beraber zirve yapmıştır. Ajanslar ise olayların terör saldırısı olduğunu duyururken, kaçırılan 4. bir yolcu uçağından bahsetmektedir. Kaçırılan 4. uçak Pittsburg açıklarında düşürülmüştür (Simon, 2001: 9-10). Resmi rakamlara göre terör saldırıları sonucu 3.225 kişi hayatını kaybetmiştir (Özbek'ten akt. Özer, 2005: 36). Kaçırılan 4. uçağın hedefinin ise Beyaz Saray olduğu tahmin edilmektedir.

11 Eylül 2011 terör saldırıları ABD için, 1812 yılındaki Amerikan-İngiliz savaşından bu yana ilk kez topraklarında meydana gelen bir saldırı olmuştur (Valantin, 2006: 143). Amerikan kuruluş efsanelerinden bu yana "sınır" içerisinde dış dünyadan bağımsız olarak "kutsal" saydıkları topraklarında yaşayan Amerikalılar, bu terör saldırılarıyla beraber kutsallık anlayışlarını da kaybetmişlerdir. ABD'nin silueti olan New York'a ve Savunma Bakanlığı olan Pentagon'a yapılan saldırılar ve hatta diğer hedefinin Beyaz Saray olduğu düşünülen 4. uçağın saldırı girişimi dünyanın "süper gücü"nü kaosa sürüklemiştir. El Kaide'nin yaptığı açıklanan terör saldırıları ABD'ye maddi manevi çok büyük zararlar vermiştir. Dünya finansının merkezi olan Dünya Ticaret Merkezi, 110 katlı 405 metre yüksekliği bulunan iki kulenin yanı sıra yanındaki 5 binayı daha kapsamaktaydı. İkiz kulelere biçilen değer tahminen 1 milyar 250 milyon dolar seviyelerindeydi (Özer, 2005: 36). Yapılan saldırılar sonucunda borsada yaşanan çok büyük dalgalanmalar, ABD'de günlerce duran hayat, Pentagon'daki yüksek zarar ve en önemlisi psikolojik çöküş; ABD'nin başına gelen ilk küresel facia olmuştur. Bu saldırılar ve ikiz kulelerin yıkılma anı simgesel olarak "Batı medeniyeti"ni temsil ederken; kulelere çarpan uçaklar ise Doğu'nun ve İslam'ın temsilini üstlenmiştir (Uluç,

2009: 379) veya temsil edilmesi sağlanmıştır. Amerikalı gazeteci ve yazar Robert Fisk (akt. Chomsky, 2002: 198) ise terör saldırısını: “Ezilmiş ve aşağılanmış insanların şeytani ve korkunç zalimliği” olarak değerlendirmiştir.

Özer (akt. Güngör, 2013: 56) bu saldırıların üç büyük güce yönelik olarak yapıldığını belirtmiştir:

1. Ekonomik Elitler: Yapılan terör saldırısı, ABD ekonomisinin kalbi olan New York’a yapılmıştır. New York Wall Street’in en sembolik yeri olan ve dünya ekonomisini dahi belirleyebilen “Dünya Ticaret Merkezi” hedefi, ABD ekonomisini büyük zarara uğratmıştır. Dünya Ticaret Merkezi’nde bulunan 47 farklı ülkeden şirketlerin maddi zararları da son derece yüksek olmuştur. Veri tabanlarını, çalışanlarını ve bilgi sistemlerini kaybetmişlerdir. Genel olarak yirmi milyar dolara varan maddi zararın yanı sıra, Amerikan hava sahası da bir haftalığına kapatılmıştır.

2. Askeri Elitler: ABD’nin Savunma Bakanlığı olan ve Dünyadaki bütün askeri harekâtları takip ettiği yer olan Pentagon’a yapılan saldırılar, savunma sistemlerini ve imajını çok büyük şekilde zedelemiştir.

3. Siyasi Elitler: ABD’nin siyasi seçkinlerinin beyni kabul edilen Beyaz Saray’a karşı yapılmak istenen saldırı girişimi, ABD’nin prestijine büyük bir darbe vurmuştur.

11 Eylül saldırılarının yaşandığı günün akşamında ulusa sesleniş gerçekleştiren ABD Başkanı George W. Bush ABD’nin hedef alınmasındaki amacın :”Daha aydınlık bir geleceğin ve daha çok özgülüğün istenmemesi” olarak yorumlamıştır (Pintak, 2006: 104). Terör tehdidinin küresel boyutta olduğunu ve tüm dünyanın bu terörle mücadele içinde olması gerektiğinden bahsetmiştir : “… Bu sadece Amerika’nın savaşı değil. Tehlikede olan sadece Amerika’nın özgürlüğü değil. Bu dünyanın savaşı. Bu uygarlığın savaşı…” (Bush’tan akt. Kurtbağ, 2010: 124). Bush, Evanjelist dini inancının da etkisiyle İslam’a karşı “Haçlı Seferi” başlattığını da belirtmiştir (Güngör, 2013: 57). Hıristiyan mezheplerinden biri olan Evanjelist, ABD’nin en büyük dini mezhep grubunu oluşturmaktadır. 100 milyona varan nüfuslarıyla Evanjelistler, ABD’nin Tanrı

tarafından özel olarak seçildiğine inanan bir topluluktur (Güngör, 20013: 57). Evanjelist inancına sahip olan ABD Başkanı George W. Bush'da siyasal yönetimiyle, ordusuyla ve basınıyla beraber teröre karşı savaşın başlaması konusunda dünyayı ikna etme çalışmalarına başlamışlardır. Amerika kıtasına gelen atalarından olan Püritenler gibi Matta incilinde geçen "Ya bizimlesin ya da bize karşı" söylemini defalarca tekrarlayan Bush, döneminin politikasını da buna dayandırmıştır (Güngör, 2013: 63).

George W. Bush, Amerikan Kongresi'nde yaptığı konuşma ile dış ilişkilerdeki yeni politikasını sert bir şekilde açıklamıştır:

> *"Elimizdeki tüm kaynakları, her türlü istihbarat aracını, her türlü hukuki yaptırım ve gerekli her türlü silahı kullanarak küresel terör şebekesini mahvedeceğiz. Teröristlerin mali kaynaklarını kurutacağız, birini diğerine düşüreceğiz, teröristlere yardım eden ve onları barındıran devletleri takip edeceğiz. Dünyanın neresinde olursa olsun devletlerin bir karar vermesi gerekir; bizimle misiniz yoksa teröristle mi? Bugünden itibaren teröristleri barındırmaya ve desteklemeye devam eden bir devlet, ABD tarafından düşman bir rejim olarak dikkate alınacaktır" (Bush'tan akt. Yeşiltaş, 2004: 34).*

Bush, konuşmasına El Kaide'nin yapılandığı Afganistan'daki Taliban Hükümeti'ne ültimatomlar vererek devam etmiş ve El Kaide'nin kendilerine teslim edilmesini istemiştir. Oysaki ABD'nin Afganistan ve Taliban yönetimiyle ilk karşılaşması bu olmamıştır. 1979-1989 yılları arasında Sovyetler Birliği'nin işgali altında bulunan Taliban'ı desteklemişlerdir (Kocaoğlu, 2002: 309). Komünizmin karşısında "Yeşil Kuşak" hareketini uygulamaya koymuş ve bölgesel güçleri desteklemişlerdir. Fakat Sovyetler Birliği'nin dağılması ve değişen dünya politikası ile zaman içerisindeki bu yakın ilişki değişmiş; düşmanlığa dönüşmüştür. Taliban yönetiminin El Kaide örgütünün topraklarında barınmasına müsaade etmesi sonucunda ABD, kendi ülkesine yapılan saldırıdan bir ay dahi geçmeden 8 Ekim 2001 günü müttefiki İngiltere ile beraber Afganistan'a askeri harekât başlatmıştır. ABD, Afganistan'ı abluka altına alabilmek adına bölgedeki tüm gücünü ve uluslararası ilişkilerini kullanmıştır. İlk aşamada Basra Körfezi ve Hint Okyanusu'na konuşlanan savaş uçakları ile Afgan örgütlerin mevzilerine bombalı saldırı imkânı sağlanmıştır. İkinci aşamada su üstündeki gemileri dışında Afrika ve Asya kıtları arasında bulunan, Hint Okyanusu üzerinde olan ve yüzyıllarca sömürülen Diego Garcia Üssü'nü kullanmıştır. Bu üsse konuşlanan Amerikan hareket merkezi ve uçakların kuşatma

üzerinde büyük etkisi olmuştur. Son olarak da Amerikan, İngiliz, Alman ve Fransız komandoların Celalabad'a inip Kabil'i ele geçirmesi planlanmıştır (Akkurt, 2005: 244). Tüm bunların yanı sıra kuşatmanın henüz beşinci gününde Afganistan'ın komşusu olan Pakistan'ın da desteğini alarak topraklarına askeri güçlerini yerleştirebilmiştir (Bozkurt, 2003: 235). Böylece Afganistan'ın dış dünya ile bağlantısı tamamen kesilmiş ve farklı kollardan sarılmıştır. Nitekim 7 Aralık'ta Kandahar'ın da düşmesi ile beraber Taliban kontrolünde herhangi bir şehir kalmamıştır (Kundi ve Mir, 2002: 335-348). Fakat ülke üzerinde siyasi bir birlik sağlanması mümkün olmamış ve 2007 yılına kadar süren Taliban yanlısı militanlarla çatışmalar devam etmiştir (Güngör, 2013: 61).

ABD, dünya karşısında tutunduğu "meşru müdafaa" tutumu ile Afganistan'a yerleşmiş ve Orta Asya'da çok önemli bir jeostratejik bölge kazanmıştır. Özellikle Afganistan'ın yer altı ve yer üstü kaynakları, pek çok ticaret yolu üzerindeki geçiş noktası olması, büyük bir pazar alanı olması ile önemli bir bölgenin hâkimiyetini kendi ellerine almıştır. ABD, Afganistan işgalinden elde ettiği "başarı" ile hakkı olduğunu düşündüğü "meşru müdafaa"sını genişletme adımlarına da hemen başlamıştır. Başkan Yardımcısı Dick Cheney ve Amerikan Dışişleri Bakanı Colin L. Powell önceliğin bölgedeki El Kaide yapılanması olduğunu savunurken, Amerikan Savunma Bakanı Donald H. Rumsfeld ve Amerikan Savunma Bakanı Yardımcısı Paul D. Wolfowitz, Orta Doğu kapsamında yeni hedefin Irak olması gerektiğinde ısrarcı olmuşlardır (Woodward, 2005: 56). Özellikle Paul Wolfowitz, Irak'a operasyon yapılması konusunda ısrarcı olmuştur. Soğuk Savaş Dönemi'nde Sovyetler Birliği'ne karşı çıkartılan argümanların benzerleri, Saddam Hüseyin ve rejimi için çıkartılmıştır. ABD'nin dünya siyasetinde üstlendiği misyona göre diktatör ve barbar rejimlerin önüne geçilmesi gerektiğinden bahseden Wolfowitz, Orta Doğu'daki güç dengesinin korunması ve ABD'nin ahlaki dış politikasından taviz vermemesi adına Irak'ın işgal edilmesi gerektiğini savunmuştur (Mann, 2004: 29, 79). Peter J. Boyer onun için: "Başkan Bush'un Irak politikasının önemli bir mimarı ve en şahin savunucusudur" demiştir (https://www.newyorker.com/magazine/2004/11/01/the-believer , Erişim Tarihi: 11.11.2019). Nitekim George W. Bush'da babasından yarım kalan işi tamamlamak adına çalışmalara başlamıştır.

11 Eylül saldırılarından sonra Afganistan "zaferi" Amerikan toplumunda ve siyasetinde önemli bir özgüven kaynağı olmuştur. Bush, Afganistan'dan aldığı özgüven ile gözünü, Orta Doğu'ya çevirmiş ve tüm dünyanın da desteğini almak adına önemli adımlar atmaya başlamıştır. 29 Ocak 2002 yılında "ulusa sesleniş" konuşması gerçekleştiren Bush, siyaset jargonuna yeni bir tanımlama eklemiştir: "Şer Ekseni". Şer ekseni olarak tanımladığı Irak, İran ve Kuzey Kore'yi, dünya barışının karşısındaki en büyük tehtidler olduğunu savunmuştur (Boz, 2015: 6). ABD'nin amacı: Kendisini ve müttefiklerini, kitle imha silahlarına sahip olan tehlikeli rejimlerden korumak olduğunu savunan Bush, böylece diğer ülkelerinin desteğini alma peşine düşmüştür. Bu amaç doğrultusunda direkt olarak Irak'dan bahsetmek yerine Kuzey Kore'den ve İran'dan da bahsetme gereği duymuştur. Asıl hedef olan Irak için El Kaide'yi destekleyen ve kitle imha silahları üreten bir devlet olarak bahsederken; Irak'ın 10 yıldır şarbon, sinir gazları ve nükleer silahlar ürettiğini savunmuştur (https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html , Erişim Tarihi: 11.11.2019).

ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld, 20 Ağustos 2002 tarihinde Fox News'e verdiği röportajda Irak'ın El Kaide ile bağlantısı olduğunu ve bu terör örgütüne direkt olarak destek sağladığını söylemiştir. El Kaide'nin Irak içerisinde de barındığından bahseden Rumsfeld, Irak yönetiminin bundan habersiz olmasının mümkün olmayacağını belirtmiştir (Boz, 2015: 13).

ABD Başkan Yardımcısı Dick Cheney, 26 Ağustos 2002 tarihinde "Veterans of Foreign Wars"ın 103. Ulusal kongresinde yaptığı konuşmada Irak'ı ölümcül bir tehtid olarak nitelendirmiştir. Özellikle Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 687 sayılı kararına rağmen, Irak'ın kitle imha silahları geliştirmeye çalıştığından bahsetmiştir. Biyolojik ve kimyasal silah geliştirme çabalarını da sürdüren Saddam Hüseyin rejiminin dünya için büyük bir tehlike olduğundan bahseden Cheney, Irak'ın yakın bi zaman içerisinde bu silahları üreterek ABD'nin müttefiklerini ve dostlarını tehtid edeceğinden bahsetmiştir. Saddam'ın asıl amacı olarak Orta Doğu'da baskı rejimi kurmak ve Orta Doğu'nun enerji kaynaklarına sahip olmak olduğunu savunmuş ve Saddam'ın güçlenmeden önlenmesi gerektiğini vurgulamıştır (http://georgewbush-

whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/08/20020826.html , Erişim Tarihi: 11.11.2019).

Amerikan siyasetçiler ve Amerikan kitle iletişim araçları hızla Irak propagandası yapmaya devam etmiştir. ABD'de her gün manşetleri süsleyen ve haberlerin ilk konusu Irak ve Saddam Hüseyin rejimi olmuştur. 8 Eylül 2002 tarihinde, Ulusal Güvenlik Danışmanı Condoleezza Rice, CNN'de bir tv programına katılmıştır. Bu programda Irak'ın nükleer silahlar elde edebilecek altyapıya ve bilim adamlarına sahip olduğunu vurgularken, belirsiz olanın sadece bu çalışmanın ne zaman sonuçlanabileceğinin bilinmemesi olduğunu söylemiştir. Rice'den 10 gün sonra Rumsfeld ise Saddam'ın biyolojik ve kimyasal silahlara sahip olduğunu ve 5-7 yıl içerisinde de nükleer silahları elde edebileceklerini açıklamıştır (Boz, 2015: 7).

7 Ekim 2002 yılında George W. Bush, Cincinati Museum Center'da Irak ve Saddam rejimi üzerinden açıklamalarına devam etmiştir. Amerikan halkını ve dünya kamuoyunu ikna etmeye devam eden Bush, kimyasal ve biyolojik silahlara sahip olduğunu iddia ettiği Irak'ın dünya barışı için büyük tehlike olduğunu vurgulamıştır. Kendi halkına dahi kimyasal silah kullanmış olan Saddam'ın, nükleer silahlar yaparak tüm dünyayı tehtid ettiğini vurgulamıştır. Tüm bu tehtidlerin yanı sıra El Kaide ile Irak'ın bağlantısı olduğunu savunan Bush: "Biz Irak ile El-Kaide arasında 10 yıldan uzun bir zamandır önemli bir bağlantının olduğunu biliyoruz. Ayrıca Saddam Hüseyi'in Amerika'ya gerçekleştirilen 11 Eylül saldırılarını mutluluk ile karşıladığını ve kutladığını da biliyoruz" demiştir. (http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/10/20021007-8.htm, Erişim Tarihi: 11.11.2019).

George W. Bush ve yönetimi, Birleşmiş Milletler Konseyi'ndeki konuşmalarından, katıldıkları her türlü kongreye kadar Irak ve Saddam Hüseyin rejiminin; ABD ve dünya için büyük tehtid olduğunu defalarca söylemiştir. Amerikan kitle iletişim araçları da, Irak hakkındaki iddiaları milyonlarca insana ulaştırarak ortak kamuoyu yaratma peşine düşmüştür. Nitekim bu girişimler sonuç vermiş ve Amerikan halkının %80'i Irak'ın kendileri için bir tehtid oluşturduğunu düşünmüştür:

Tarih	Irak ABD İçin Tehtid Arz Ediyor	Irak ABD İçin Tehtid Arz Etmiyor	Bir Fikrim Yok
8/7-12/02	79	16	5
12/12-15/02	81	17	2
1/27/03	81	16	3
3/5-9/03	79	19	2

Tablo 3: Irak'ı ABD İçin Bir Tehtid Olarak Görüyor Musunuz? (Yüzde)**,** (Boz, 2015: 15)

Bir başka dikkat çekici sonuç ise Irak'ın kitle imha silahlarına sahip olup-olmaması hakkında olmuştur:

Tarih	Irak Kitle İmha Silahlarına Sahip	Irak Kitle İmha Silahları Geliştirmeye Çalışıyor	Irak Kitle İmha Silahları Geliştirmeye Çalışmıyor	Fikrim Yok
2/8-10/02	55	40	2	3
8/19-2/02	55	39	1	5
11/22-24/02	66	27	2	5
12/9-10/02	63	28	4	5

Tablo 4: Irak Kitle İmha Silahlarına Sahip Mi? (Yüzde)**,** (Boz, 2015: 16).

Amerikan halkının %50'si ise Irak ve terör örgütlerinin bağlantısı olduğuna inanmıştır (Everts ve Isernia, 2005: 279).

Tarih	Yeterli Bağlantı Var	Daha Fazla Delile İhtiyaç Var	Bilmiyorum
12/5-9/01	55	34	11
9/3-8/02	48	45	7
10/7-13/02	50	45	5

Tablo 5: ABD'nin Saddam Hüseyin Rejimini Düşürmek İçin İleri Sürdüğü Irak Ve Terörizm Bağlantısı Hakkında Yeterli Kanıtların Olduğuna İnanıyor Musunuz? (Yüzde)
(Boz, 2015: 16).

Amerikan halkı, yöneticilerinin söylemlerine rağmen Birleşmiş Milletler'in desteği olmadan Irak'a girilmesini istememiştir (Everts ve Isernia, 2005: 279).

Tarih	Destekliyorum	Karşıyım	Bilmiyorum
1/3-6/03	34	59	7
1/16-17/03	31	63	6
1/23-24/03	31	65	4
2/6-7/03	37	59	4
3/13-14/03	43	54	3

Tablo 6: ABD'nin Birleşmiş Milletler'in Desteği Olmadan Irak'a Tek Başına Girmesini Destekliyor Musunuz? (Yüzde), (Boz, 2015: 17).

Bush ve yönetiminin, her fırsatta Irak rejiminin dünyayı tehtid ettiğini söylemesinin altında yatan bir başka gerekçenin de "koalisyon" ihtiyacı olduğu da ortaya çıkmıştır. Neredeyse her 3 Amerikan halkından 2'si, ABD'nin koalisyon yapmadan Irak'a girmesini istememiştir.

Amerikan toplumunun büyük bir kısmını oluşturan Evanjelistler Irak'a yapılması planlanan askeri operasyonu desteklemişlerdir. Soğuk Savaş Dönemi'ndeki

Sovyetler'in yerini, İslam ve terör almıştr. Muhafazakâr kesim olan Evanjelistler, ABD'nin Tanrı tarafından "seçilmiş millet" olduğuna ve dünya düzeninini sağlamak adına görevli olduklarına inanmaktadırlar. Buna göre Irak'a operasyonu desteklerken; Evanjelistlerin dini lideri olan Franklin Graham 2003 yılında Pentagon'da verdiği vaazda İslam'ı : "Tehlikeli ve şeytani bir din" olarak yorumlamıştır (Marquis'den akt. Güngör, 2013: 60).

Amerikan halkından ve dünya kamuoyundan yeterli desteği aldığına inanan Amerikan hükümeti, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1441 sayılı kararını inceleyerek uyulmayan koşullar sonucunda "doğacak ciddi sonuçlar" ibaresini kendisine baz alarak, savaş açma yetkisine sahip olunduğunu ileri sürmüştür (Woodward, 2004: 362). Nitekim Irak'ın hiçbir kitle imha silahları veya El Kaide ile bağlantısı olduğunu ortaya koyabilecek herhangi bir somut delil sunmadan, BM Güvenlik Konseyi'nin bir maddesinin içerisindeki ibareyi lehine kullanmıştır.

ABD, 20 Mart 2003 yılında trajikomik sayılabilecek "Irak'a Özgürlük Operasyonu"(Operiton Iraqi Freedom) adını verdiği askeri harekâta; savaş uçaklarının Irak'ı bombalaması ile resmen başlamıştır. Birinci Körfez Savaşı'ndan sonra Amerikan savaş uçakları tekrar Irak topraklarını bomba yağmuruna tutarken, resmen İkinci Körfez Savaşı'da başlamıştır. Çok uluslu bir koalisyon kurarak, Irak topraklarına giren Amerikan kuvvetleri kısa süre içerisinde Irak'a hâkim olmuştur.

Irak'a kısa sürede hakim olan ABD hükümeti, Nisan ayı içerisinde kitle imha silahlarını aramaya başlamıştır. Amerikan ordusuna bağlı Mobile Exploitation Team (MET) adında önemli uzmanların(biyologlar, kimyager, bilgisayar ve belge uzmanları, nükleer operatörler, silah uzmanları, özel kuvvet birlikleri) bulunduğu bir grup ile yapılan aramalar sonucunda herhangi bir kitle imha silahına veya izine rastlanmamıştır (http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/06/12/AR2006061200917.html , Erişim Tarihi: 11.11.2019). Arama çalışmalarını arttırmak isteyen Amerikan hükümeti Mayıs ayında içerisinde MET ekibinin de bulunduğu 1500 kişilik Iraq Survey Group(ISG) adına özel bir ekip daha oluşturmuştur. Bu ekip, Irak'ta kitle imha silahları hakkında bilgiye sahip olabilme ihtimali olan kişilerle görüşmüş ve 1000'e yakın farklı bölgelerde incelemeler

yapmıştır. Aylarca süren araştırmalar sonucunda ekibin başında bulunan CIA danışmanı David Kay, 2 Ekim 2003 tarihinde "Interim Progress Report" adı altındaki raporunu Amerikan Kongresi'ne sunmuştur. Rapora göre, Irak'ta herhangi bir kimyasal veya biyolojik silah bulunamamamıştır (http://edition.cnn.com/2003/ALLPOLITICS/10/02/kay.report/, Erişim Tarihi: 11.11.2019). Kitle imha silahları aramasına devam ederken görevinden istifa eden David Kay, istifasından bir hafta sonra 28 Ocak 2004'de Irak'ta kitle imha silahlarının varlığına dair ABD'nin tamamen yanıldığını açıklamıştır (http://edition.cnn.com/2004/US/01/28/kay.transcript/, Erişim Tarihi: 11.11.2019).

David Kay'in istifasından sonra ISG grubu Charles Duelfor'un başkanlığında çalışmalarına devam etmiştir. Duelfor'un 30 Eylül 2004'te verdiği rapor da Kay'in raporundan pek farksız değildir. Irak'ın 1991 yılındaki Körfez Savaşı'ndan itibaren nükleer programını tamamen sonlandırdığını, Körfez Savaşı sırasında uzun menzilli füze alt yapısının dahi yok olduğunu, 1996 yılından itibaren de biyolojik silah edinme amacını tamamen terkettiğini belirtmiş; herhangi bir kitle imha silahı bulgusuna rastlanmadığını eklemiştir (https://www.cia.gov/library/reports/general-reports-1/iraq_wmd_2004/chap4.html#sect1, Erişim Tarihi: 11.11.2019).

ABD'nin bir diğer iddiası olan Irak-El Kaide arasındaki bağlantı için ise 8 Eylül 2006 yılındaki rapora göre ise Saddam Hüseyin'in başta El Kaide olmak üzere herhangi bir islami grupla iş birliği içinde olmadığı ve genel olarak bu gruplara güvenmediği belirtilmiştir(http://fas.org/irp/congress/2006_rpt/srpt109-331.pdf , Erişim Tarihi: 11.11.2019).

15 Aralık 2011 yılına kadar süren Irak İşgali sürecinde ABD 4.400'den fazla askerini kaybedip, 30 binden fazla yaralı vermiştir (http://www.nytimes.com/2008/07/26/world/middleeast/26censor.html?pagewanted=all&_r=0 , Erişim Tarihi: 11.11.2019). İktisatçı Joseph Stiglitz, Irak işgalinin maliyetinin 3 trilyon dolar olduğunu söylemiştir. Bu maliyete gazilere yapılacak olan harcamalar, askeri birliklerin Irak'tan çıkma süreci, orduyu yeniden eski haline getirme süreci ve yeni bir yere konumlandırma süreci dahil değildir. Tüm bu durumların da eklenmesi ile maliyetin 5 trilyon dolara yaklaşacağını belirtmiştir. (Bilmes ve Stiglitz'den akt. Boz,

2015: 75). Saddam Hüseyin'in yakalanıp, idam edilme sürecinden; Barrack Obama'nın savaşı bitireceği vaadiyle ABD Başkanı seçilmesine kadar sürmüştür.

ABD, halkının ve dünya kamuoyunun desteğini alabilmek adına giriştiği kitle imha silahları varlığından ve El Kaide terör örgütü bağlantısından bahsettiği Irak'ta; iddia ettiği şeyleri bulamamıştır. Üstüne insan hakları ihlalleri ve savaş suçlarına kadar varacak olan görüntüler ile Irak'ta ciddi bir prestij kaybına uğramıştır. Fakat; Dünya petrol kaynaklarının %65'ine sahip (Nell'den akt. Boz, 2015: 25)olan körfez coğrafyasından adeta hazine elde etmiştir. Petrole bağımlı olan ABD, Irak petrol kaynaklarından yıllarca yararlanmıştır. Ayrıca bölgede direkt birlikleriyle beraber aktif güç bulundurarak, kendi adına Orta Doğu ve hatta dünya dengesini sağlamıştır.

Louis Pierre Althusser kiliseleri, okulları, siyasi partileri, haberleşme sistemlerini, hukuk sistemini, kültürü ve hatta aileleri devletin ideolojik aygıtları olarak görmüştür (Althusser, 2000: 33-34). Althusser'e göre devlet, ideolojik aygıtları kullanarak toplumu istediği şekilde yönlendirmektedir. Antonio Gramsci'nin "hegemonya" kavramından yola çıkan Althusser, toplumun iktidar güçleri tarafından nasıl yönlendirildiğini anlatmıştır. Günümüzde ise Althusser'in "devletin ideolojik aygıtları" olarak saydığı tüm kavramları karşılayan tek bir kavram olarak: "kitle iletişim araçları"nı söyleyebiliriz. ABD, Vietnam ve Irak coğrafyalarında yüksek teknolojik askeri kaynaklarına rağmen birebir muharebede büyük sorunlar yaşamıştır. ABD, birebir muharebe devleti olmayabilir fakat; çok büyük bir algı yönetimi devletidir. Kendi halkının ve dünya kamuoyunun algısını yönetebilme adına kullandığı kitle iletişim araçları, ABD'nin süper güç olmasını sağlayan temel dayanaklardan birisidir. Orta Doğu petrollerine ve bölge gücüne ortak olabilmek adına ortaya koyduğu algı (Irak'ın kitle imha silahları ve El Kaide bağlantısı iddiası) ile halkının çoğunluğunu (%80'den fazlasını) ve dünya kamuoyunu kitle iletişim araçları vaasıtasıyla yanıltabilen ABD, dünya siyasetini ve ilişkilerini belirleyen büyük bir güç konumuna gelmiştir. Irak işgali için kitle iletişim araçlarının ortaya koyduğu binlerce çalışma, ABD'nin Irak'ı "dünya barışı ve özgürlük" için işgal ettiğini dahi inandırabilmektedir. Elinde bulunan bu yumuşak güç kaynağı, ABD'nin en büyük güç kaynağına dönüşmektedir. Kitlelerin direkt olarak bilinçaltına hükmeden bu güç, yeni oryantalist dönemi de başlatmıştır.

Özellikle Soğuk Savaş'ın bitmesi; Körfez Savaşı'nın başlaması ile oryantalist hareketler tekrar hız kazanmıştır. Tarih boyunca ötekileştirilen ve dışlanan Doğu coğrafyası ve Müslümanlık, Batı'nın en büyük düşmanı olmuştur. Terörizmle bağdaştırılan Müslümanlık, yeni algı yönetiminin en büyük simgesi olmuştur. Herhangi bir seyyahın notlarında veya herhangi bir ressamın fırçalarında can bulan oryantalist düşünceler; Körfez Savaşı'ndan sonra kitle iletişim araçlarında ve özellikle sinemada "yeni oryantalizmin" doğmasını sağlamıştır.

4.3. Sinemada Yeni Oryantalizm ve İslamafobi

Ertuğrul Özkök, 11 Eylül'ün 10.yıldönümünde kaleme aldığı makalesinde o günü şöyle anlatmıştır:

> *"O günü çok iyi hatırlıyorum… Gözüm salondaki büyük TV ekranına takıldı. Tanıdık bir binadan dumanlar çıkıyordu. Önce bir film zannettim. Ama ekranın kenarında "canlı" yazıyordu ve spiker çok heyecanla bir şeyler anlatıyordu. Tam o sırada ikinci uçak diğer binaya girdi. Bu görüntüler benim aklımdan, dünyanın da gündeminden çıkmadı. Çünkü o saldırı ABD'nin dünyayı, özellikle de Hıristiyan-Müslüman ilişkilerini köklü bir şekilde değiştirdi" (Özkök'ten* akt. *Önal, 2011: 113).*

Özkök'ün de makalesinde belirttiği gibi 11 Eylül saldırıları, saldırıyı takip eden hemen hemen herkeste aynı etkiyi bırakmıştır. Film sahnelerinden bir kesit gibi gözüken terör saldırıları, adeta Hollywood sinemasının defalarca sahnelediği filmleri andırmaktadır. Nitekim felaket seneryoları üreten ve aksiyonlarla izleyiciyi beyaz perdeye kitleyen Hollywood yapımları; 11 Eylül terör saldırısının benzeri seneryoları da üretmiştir. Buna en iyi örnek olarak 8 Haziran 2001'de gösterime giren "Kod Adı Kılıçbalığı"(Swordfish) filmi sayılabilir. 11 Eylül saldırılarından birkaç ay önce gösterime giren filmdeki kurgunun ve sahnelerin, 11 Eylül'e benzerliği dikkat çekici olmuştur. Zamanında CIA ve Mossad'ın finanse ettiği uluslararası bir terör örgütünün, New York'ta yaptığı terör saldırılarını konu alan filmde en çok dikkat çeken sahne hiç kuşku yok ki kulelere yapılan saldırı olmuştur. New York'da bir otobüsle beraber havalanan helikopter, kulelere çarpmış ve otobüs içerisinden düşen bomba taşıyıcısı büyük bir patlamaya neden olmuştur. Filmde yaşanan gerilim ve korku dolu anlar, 11 Eylül terör saldırılarında gerçeğe dönüşmüştür. Hollywood, uzun yıllar boyunca sayısız yapımda şiddetten beslenmiş ve devamlı mazlum rolünü Amerikalı'lara oynatmıştır.

Nitekim bunun sonucu olarak 11 Eylül gününü yaşayan pek çok kişi, yaşanan saldırıları tıpkı Özkök gibi filmden bir sahne olarak sanmıştır. Fakat; aslolan dünya siyasetinin ve ilişkilerinin tamamen değişeceği bir günün yaşanmış olmasıdır.

11 Eylül terör saldırılarından sonra değişen konjonktürün en net gözlemlendiği alan Müslümanlara ve Doğu'ya karşı olan bakış açısında olmuştur. İnsanlığın var oluş sürecine kadar giden Doğu-Batı çatışması, 11 Eylül'den sonra bambaşka bir yola girmiştir. Doğu her zaman cehaletiyle ve barbarlığıyla gösterilirken adeta Batı'nın kendisine özgüven aşıladığı bir metafor görevi görmekteydi. Değişen konjonktürle beraber Doğu'nun yeni imajı, yeni oryantalizmi de doğurmuştur. Doğu'nun yeni imajı, cahil ve barbar Doğu'dan; "Terörist Doğu"ya geçmiştir. Batı'nın özgüven aşıladığı olgu yerine, korku ve terör histerisi aşılayan Doğu imgesi oluşturulmuştur. Böylelikle klasik oryantalizmin bildik dili yerini, Abaza ve Stauth'un deyimiyle "Gelişmiş Batı" ile "Barbar Doğu" arasındaki irrasyonel ayrımın sürdürüldüğü (Abaza ve Stauth'tan akt. Khatip, 1990: 223) daha saldırgan ve düşmanca olan yeni oryantalizme bırakmıştır. Daniel Pipes'in "Müslüman ülkeler dünyada en çok teröriste ve en az demokrasiye sahip ülkelerdir" (Pipes'ten akt. Sadowski, 1993: 14) düşüncesi gibi, Milton ve Edwards'ın "İslami politikaları: şiddet, terörizm, fundamentalizm, despotizm, dini tahakküm ve seküler demokratik devletçilik ve batı medeniyetlerine karşı duyulan düşmanlık ile ilişkilendirmesi" (Milton ve Edwards'tan akt. Richardson, 2004: 14) ya da "Arap orta doğuyu 21.yüzyılın hasta adamı" (Huntington ve Lewis'ten akt. Alam, 2007: 196) ilan eden Huntington ve Lewis gibi sosyal bilimcilerin çalışmalarında, yeni oryantalizmin genel çerçevesi oluşturulmuştur. Hiçbir zaman gelişemeyecek ve demokratikleşemeyecek olan Doğu'nun, bu haliyle Batı için bir tehtid olduğu vurgusu yapılmıştır.

Yeni oryantalist anlayış, Hollywood sinemasında da yankı bulmuştur. Tarihten de pek çok kez aşina olunan şekilde tekrar Hollywood yapımcıları ve siyasiler ortak bir masada buluşup; yeni oryantalist çalışmaları hızlandırmışlardır. Başkan G. W. Bush'un en önemli danışmanlarından olan Karl Rove; Hollywood yapımcıları, oyuncu sendikası başkanları ve Hollywood stüdyolarının temsilcileriyle beraber bir toplantı

gerçekleştirmiştir. Toplantının amacı, ABD'nin dış politikası ve "terörizme karşı savaşı"nın desteklenmesi olmuştur (Valantin, 2006: 146).

ABD, 11 Eylül 2001 terör saldırılarından 1 ay dahi geçmeden 8 Ekim 2001 tarihinde Afganistan harekâtını başlatmıştır. Hollywood sineması da, ABD'nin 11 Eylül'den sonra benimsediği yeni dış siyasetine uygun filmler yapımına hızla başlamıştır. Özellikle asker ve savaş temalı filmlerin sayısı hızla artmıştır. Hollywood, ABD'nin Afganistan'da bulunmasının "meşru müdaafası"nı göstermiş; ileriki yıllarda olacak olan Irak Savaşı öncesi de ortak bi dünya kamuoyunu hazırlama girişimlerini üstlenmiştir. Nitekim beyaz perde de işlenen konular, ABD dış siyasetiyle doğru orantılı olarak gitmiştir. Randall Wallece'nin yönettiği başrolünde Mel Gibson'un oynadığı "Bir Zamanlar Askerdik (We Were Soldiers)" filmi 25 Şubat 2002 tarihinde vizyona girmiştir. Film, Vietnam savaşında görev yapmış olan emekli General Hal Moore ve yine aynı savaşta bulunmuş olan gazeteci Joseph L. Galloway'in birlikte kaleme aldıkları "Bir Zamanlar Askerdik… Gençtik (We Were Soldiers Once… And Young)" adlı kitabından uyarlanmıştır. Film de General Hal Moore (Mel Gibson), ABD üssünün saldırıya uğraması sonucu 400 adamıyla beraber "kahramanca" Vietnamlı'lara karşı savaşmıştır. Film, tanıdık bi düşman olan Vietnam'lıları ve Vietnam Savaşı'nın işlemiş olsa da; ABD propagandası yapması ve Amerikan askerlerinin kahramanlıklarını anlatması bakımından önemli bi yapım olmuştur. Nitekim Afganistan'da bulunan askerlerin "kahramanlıkları" da çağrıştırılmıştır.

"Bir Zamanlar Askerdik" filminden 4 gün sonra 1 Mart 2002 tarihinde ünlü yönetmen Ridly Scott'ın yönetiği; Josh Hartnett, Orlando Bloom, Ewan McGregor, Eric Bana, William Fichtner ve Tom Sizemore gibi oyuncuların oynadığı "Kara Şahin Düştü (Black Hawk Down)" filmi vizyona girmiştir. Film, savaş muhabiri olan Mark Bowden'in gerçek olaylardan esinlenerek yazdığını iddia ettiği "Black Hawk Down: A Story of Modern War" kitabından uyarlanmıştır. Filmin konusu, 1993 yılında Somali'de halkına ızdırap çektiren General Mohamed Farrah Aidid'e karşı Birleşmiş Milletler'in "Barış Gücü" olarak giden Amerikan askerlerinin çatışmalar ortasında kalması ve 19 askerini kaybetmesini konu alan bi filmdir. Film boyunca aksiyon sahneleri, savaş sahneleri fazlasıyla işlenmiş; ABD'nin "kahraman" ve "yardım etmek isteyen" askerleri

gösterilmiştir. Oysa ABD'nin Somali'ye girmesi ile çıkan Mogadişu Savaşı'nda binlerce sivil de ölmüştür. Filmde ABD'nin bi bakıma başarısızlığı da gözükmektedir fakat asıl ana tema sonraki yıllarda gelişecek olan ABD dış politikasına benzerliği ile dikkat çekici olmuştur. 1 Mart 2002 tarihinde vizyona giren filmde Somali'ye "Barış Gücü" olarak giden ve tek adam rejimi olan General Mohamed Farrah Aidid'e karşı yapılan operasyon varken; Gerçek hayatta ise ABD, 20 Mart 2003 yılında tek adam rejimi olan Saddam Hüseyin'e karşı Irak'a "özgürlük" ve "demokrasi" götürmek için operasyon düzenlemiştir. Nitekim Hollywood'da üretilen ve dünyaya sunulan bu ve benzeri filmler ile Irak operasyonu öncesi dünyada algı operasyonu yapılmış; ortak bir kamuoyu da oluşturulmuştur. Amerikalı siyasetçilerin ve tüm kitle iletişim araçlarının verdiği mesajlar ile Irak'a askeri müdahale meşru olarak gösterilmek istenmiştir.

20 Mart 2003 tarihinde "Irak'a Özgürlük Opereasyonu" başlatan ABD, çok geçmeden Amerikan halkının ve dünya kamuoyunun ilgisini çekecek "harika" bir konu bulmuştur. 23 Mart 2003 tarihinde Amerikan ordusuna bağlı Onbaşı Jessica Dawn Lynch, arkadaşlarıyla beraber bulunduğu konvoy; Irak güçleri tarafından pusuya düşürülmüştür (Valantin, 2006: 7-8). Yapılan saldırı sonucunda 11 ABD askeri ölürken, 5 asker de yaralı olarak Irak'lı güçler tarafından ele geçirilmiştir. (http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/correspondent/3028585.stm, Erişim Tarihi: 16.11.2019). Jessica'nın ve arkadaşlarının Irak güçleri tarafından rehin alınması; henüz resmi savaşa 3 gün önce başlayan ABD yönetimi için çok büyük bir "malzeme" kaynağı olmuştur. Amerikan halkı tamamen ilgisini bu noktaya çevirirken, her geçen gün Asker Jessica'ya olan ilgi artmıştır. Nitekim Amerikan hükümeti, aldığı istihbaratlardan sonra "Er Ryan'ı Kurtarmak(Saving Private Ryan)" filminde olduğu gibi bir operasyon düzenleme kararı almıştır. Amerikan kamuoyunun Er Ryan'ı, kurtarılmayı bekleyen Asker Jessica olmuştur. Asker Jessica, Irak'lı kuvvetler tarafından Nasiriye'deki bir sivil hastaneye götürülmüştür. Irak'lı doktorlar tarafından tedavisi yapılan Jessica ve arkadaşlarının bulunduğu yerin istihbaratını da başka bir Iraklı Avukat Mohammed Odeh Al Rehailef vermiştir (http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/correspondent/3028585.stm, Erişim Tarihi: 16.11.2019). 1 Nisan 2003 tarihinde Amerikan kuvvetleri paraşütlerle atlayarak hastaneye baskın düzenlemişlerdir (Valantin, 2006: 7-8). Hastanede hiçbir Irak'lı

askerle karşılaşmayan Amerikan askerleri herhangi bir direniş dahi olmadan askerlerine ulaşmıştır. Asker Jessica ve arkadaşlarının yanı sıra, 8 Amerikan askerinin de cesedine ulaşılmıştır. (https://www.theguardian.com/world/2003/apr/10/iraq.garyyounge , Erişim Tarihi: 16.11.2019).

Asker Jessica'nın kurtarılması Amerikan halkında büyük bir mutlulukla ve coşkuyla karşılarken, yeni kahramanlarını da bulmuşlardır. 2 Nisan tarihinde Pentagon'dan yapılan açıklama ile Jessica konusu daha da dramatik bir hal almıştır. Açıklamaya göre Jessica'nın vücudunda mermi ve bıçak yaraları olduğu, şiddet görerek sorgulandığı açıklanmıştır (https://www.theguardian.com/world/2003/apr/10/iraq.garyyounge, Erişim Tarihi: 16.11.2019). Ancak Irak'lı doktorlar ise Jessica'nın vücudunda herhangi bir bıçak ve silah yarası olmadığının ve sadece konvoydaki askeri aracın yaptığı kaza sonrası kolunda ve bacağında kırıklar olduğundan bahsetmişlerdir (http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/correspondent/3028585.stm, Erişim Tarihi: 16.11.2019). Asker Jessica, hızlıca Irak coğrafyasından çıkarılır. İlk önce Almanya'da hastanede tedavi altına alınarak ailesiyle görüşür; ardından 12 Nisan günü Virginia'da büyük bir coşkuyla karşılanır. Asker Jessica, Amerikan ordusunun Mor Kalp Nişanı'na layık görülürken; bulunduğu hastaneyi Amerikan kuvvetlerine ulaştıran Irak'lı Avukat Mohemmed ve ailesi "insani gerekçelerle" ABD'ye sığınma hakkı vermiştir (http://edition.cnn.com/2003/US/04/29/sprj.irq.lynch.asylum/index.html, Erişim Tarihi: 16.11.2019).

Asker Jessica'nın kurtarılma süreci kısa süre içerisinde Hollywood'un ve edebiyat camiasının da dikkatini çekmiştir. Nitekim Jessica Lynch, yaşadıklarının kitaba dönüştürülebilmesi için yayın hakkını Alfred A. Knopf Yayınevi'ne 1 milyon dolar karşılığında satmıştır. Asker Jessica'nın hikayesinin anlatıldığı eseri de Pulitzer ödüllü eski New York Times muhabiri Rick Bragg tarafından "I Am a Soldier, Too: The Jessica Lynch Story"(Ben de Askerim: Jessica Lync'in Hikayesi) ismiyle yazılmıştır (https://www.amerikaninsesi.com/a/a-17-a-2003-09-02-24-1-87917152/814583.html, Erişim Tarihi: 16.11.2019). Hollywood'da bu duruma sessiz kalmamış ve olaydan çok kısa süre sonra 9 Kasım 2003'de ilk gösterimini yapan "Saving Jessica Lynch" filmini

beyaz perde de sunmuştur. Fakat Jessica olayı Amerikan hayal gücü ile bambaşka noktalara kadar taşınmıştır. Jessica'nın yaşadıklarını yazan Rick Bragg, Jessica'nın tecavüze dahi uğradığından bahsetmiş; Jessica ise bu iddiaları kesin bir şekilde reddetmiştir (Faludi, 2007: 191). Jessica, yaşadıklarının anlatıldığının iddia edildiği "Saving Jessica Lynch" filmini izlerken ise filmin tamamen tutarsız olduğunu ve filmi yarıda terkederek çıktığından bahsetmiştir (http://edition.cnn.com/2003/SHOWBIZ/TV/04/11/lynch.movie.reut/, Erişim Tarihi: 16.11.2019).

Jessica, kendisiyle alakalı anlatılan kahramanlık hikâyelerinin doğru olmadığını ve kahramanca savaşarak esir alındığı konusundaki iddiaları reddetmiştir. Kullandığı M16 tüfeğinin tutukluk yaptığını ve tutukluk yapmasa dahi neler yapabileceğini bilmediğinden bahseden Jessica, kurtuluşunun neden filme alındığını anlayamadığından bahsetmiş; kendisine de hastanede çok iyi davranıldığını eklemiştir. (http://edition.cnn.com/2003/US/11/07/lynch.interview/ , Erişim Tarihi: 16.11.2019). Nitekim gazeteci John Kampfner tarafından hazırlanan ve BBC'de yayınlanan belgesel sonucu gerçekler daha net ortaya çıkmıştır. J.Kampfner'in araştırmalarından sonra Jessica'nın kurtarılması süreci bir seneryoya dönüştürülmüş; Irak'lı doktorların Jessica ile özel ilgilendiklerinden, hastanede sadece 1 adet olan özel bakım yatağının ona verildiğinden, Irak'lı personelin Jessica'ya kan verdiğinden ve hatta vücudunda sadece kazaya bağlı kırıklar olduğundan bahsetmiştir. Kampfner'in araştırmalarının en ilgi çekici yeri ise Jessica'nın kurtarılmasından 2 gün önce Irak'lıların Jessica'yı teslim edebilmek adına ambulansa bindirip gönderdikten kısa süre sonra Amerikan kuvvetlerinin ateş açması sonucu geri dönmesi ve teslim edememesi olduğunu vurgulamıştır (http://arsiv.ntv.com.tr/news/215768.asp , Erişim Tarihi: 16.11.2019).

Asker Jessica olayının, Amerikan kamuoyunda geldiği inanılmaz nokta Jessica için dahi hayret verici sonuçlara ulaşmıştır. Yeni oryantalizmin oluşmasının en önemli ayağı olan sinema endüstrisi, ABD dış politikasına uygun sayısız eser vermeye devam etmiştir.

11 Eylül saldırılarının dahi Amerikan propagandasına dönüştürüldüğü çok sayıda film yapılmıştır. Bu filmlerin en kapsamlı olanlarından biri de Paul

Greengrass'ın yönettiği, 1 Eylül 2006 vizyon tarihli "Uçuş 93"(United 93) filmidir. Filmin kısa olay öyküsü, 11 Eylül olaylarında kaçırılan ve daha sonra herhangi bir saldırı eylemi yapamadan düşürülen 4. Uçağın hikayesinin anlatısıdır. İçinde 40 yolcusu bulunan United Airlines şirketine ait yolcu uçağını kaçıran "kötü adamlar"; arapça konuşan, uçakta namaz kılan ve kuran okuyan insanlar olarak gösterilmiştir. Üzerlerinde bomba bulunan bu "müslüman teröristler", uçaktaki insanları bıçaklarla öldürürken "Allahu ekber" diye bağırdıkları görülmüştür. Bir taraftan "Allahu Ekber" diye bağırıp insanları öldüren "müslüman teröristler", diğer tarafta masumca ailelerine ulaşmaya çalışan ve onları ne kadar çok sevdiğini anlatan çaresiz insanların tezat hali; önemli bir metafor olarak izleyiciye sunulmuştur. Amerikan kuvvetlerinin 11 Eylül'de yaşadığı paniğin ve kordinasyon sıkıntısına rağmen, uçağın içinden çıkan kahraman ve masum yolcuların direnişi ile teröristler etkisiz hale getirilmiş ve uçak hedefine varamadan kahramanlarla beraber düşmüştür. Filmsel öyküde veya gerçek zamanda yaşanan terör saldırıları sırasında uçak içerisindeki masum insanların varlığı yadsınamaz bir gerçektir. Fakat; Masum insanların karşısında sözde Müslüman olan teröristlerin, dini temalar kullanılarak oluşturulan algı yönetimi de bir başka gerçek olmuştur.

11 Eylül saldırılarını konu alan bir diğer film ise Oliver Stone'nin yönettiği; Nicolas Cage, Will Jimeno, Micheal Pena, Connor Paolo ve Maria Bello gibi oyuncuların oynadığı "Dünya Ticaret Merkezi" (World Trade Center) filmidir. 29 Eylül 2006'da gösterime giren film, 11 Eylül saldırıları sırasında göçük altında kalan iki liman koruma polisinin yaşadıklarını anlatmaktadır. Filmin başlangıç sahnesiyle beraber Çavuş John McLoughlin (Nicolas Cage) karısının yanında mutlu bir şekilde uyanırken, Will Jimeno(Micheal Pena)'da işe gitmek için çıktığı yolda Broklyn Köprüsü manzarasının tadını çıkarırken gösterilmektedir. Bir diğer oyuncu ise işe giderken radyoda dinlediği şarkıya eşlik etmektedir. Hollywood'un en politik yönetmenlerinden olan Oliver Stone, sıradan bir gün gibi başlayan 11 Eylül'de işlerine mutlu bir şekilde giden insanları işlemiştir. Herhangi bir filmde izleyicide sıkıcı dahi sayılabilecek ayrıntıları veren Stone, izleyicinin günün devamını nasıl olacağını bildiği için bu konulara değinerek gerilim hissini ve mutluluklarının nasıl bozulacağını işlemiştir. Tıpkı Alfred Hitchcock'un izleyiciye gerilimi yaşatmak için betimlediği örnek gibidir

(Truffaut: 1987: 68). Hitchcock izleyiciye gerilimi hissettirebilmeyi bir örnekle açıklamıştır: Masum insanlarla dolu bir topluluğun masanın etrafında oturması, masanın altında geri sayımlı bir bombanın olması ve sahnedeki hiçbir oyuncunun bunu bilmeden mutlu kesitlerinin verilmesi; izleyicinin ise bombanın varlığından haberdar olması ve duvarda asılı olan saatle de zamanın geçtiğinin bilinmesidir. Oliver Stone'da tıpkı bu örnekteki gibi sıradan ve mutlu insanların, 11 Eylül günü işlerine giderken yaşadıklarını izleyiciye yansıtmıştır.

Filmin rutin ve sıradan geçen havası, alçaktan uçan uçağın sesi ve geçtiği yerlerde binalara yansıyan devasa gölgesi ile dağılmıştır. Uçağın Dünya Ticaret Merkezi'ne çarpması ile gerilim ve panik havası izleyiciye ustaca yansıtılmıştır. Çavuş John McLoughlin'in takımı bölgeye ilk varan kurtarma ekiplerinden olmuştur. Çavuş ve ekibi bina içerisinde girdiklerinde, ikinci uçağın çarpması sonucu binanın hızla yıkılması süreci izleyiciye aktarılmıştır. Gerilimin tavan yaptığı sahnelerde Çavuş John McLoughlin ve Will Jimeno binanın korunaklı yerlerine kaçarken enkaz altında kalmıştır. Üstlerine taşlar düşmesine rağmen hayatta kalan iki kahramanın yaşadıkları, filmin devamını oluşturmaktadır. Yönetmen Oliver Stone, göçük altında kalanların hissini izleyiciye çok iyi yansıtmayı başarmış ve hatta izleyicide klostrofobi hissini dahi gün yüzüne çıkarabilmiştir. Tüm olumsuzluklara ve hayatta kalma mücadelelerine rağmen klasik Amerikan trajikomik alaycı yaklaşımı bu filmde de görülmektedir. Göçük altında sohbet eden ikili, şarkı dahi söylemişlerdir. Her türlü olumsuzluğa rağmen verilen güçlü ve morelli bakış açısı, izleyiciye yansıtılmıştır. Aynı zamanda Çavuş John McLoughlin'in evinde mutfak takımını bitiremediği için üzüldüğünden bahsetmesi ve elindeki kâğıda karısını sevdiğini yazması da klasik Amerikan duygusal-mağdur tiplemesine bir örnek teşkil etmektedir. Kurtarılan iki polis filmin mutlu sonu gibi gözükmektedir. Filmin içerdiği korku ve ümitsizlik duyguları, evrensel duygular olduğu için hemen hemen her izleyiciye ulaşabilmiş ve yaşananlar karşısında ölen masum insanların acısı hissedilmiştir. Fakat film sırasında Irak'ta da savaşmış olan eski bir Amerikan askerinin seferberlik adı altında olay yerinde çalışmalara yardım etmesi ve "bu olayın elbet intikamı alınacaktır. Bu intikam için iyi adamlara ihtiyaç var" söylemi; Amerikan güçlü mağdurun sesi olmuştur. Nitekim terör saldırıların "meşru müdafaası" sonucu Amerikan kuvvetleri Orta Doğu'ya yıllarca harekât düzenlemiştir.

Asker Jessica olayını birkaç ay içerisinde filme dönüştürebilen Hollywood, 11 Eylül terör saldırısının olduğu filmleri yıllar sonra anca beyaz perdeye yansıtmıştır. ABD tarihinde ilk kez yaşanan bu büyük kaos, yıllar sonra sergilenen filmlerde dahi Amerikan halkında rahatsızlık ve üzüntü yaratmayı da sürdürebilmiştir. Tüm bunlara rağmen kaosu dahi fırsata çevirebilen ABD hükümeti, "mağdur" ve "öc alma" propagandasını her yerde yapmıştır. Belki de bu iki ana fikre en çok uyan uygulamarından biri de yine askeri anlamda olmuştur. 11 Eylül terör saldırıları sonucu yıkılan Dünya Ticaret Merkezi binalarının temelinden elde edilen 7.5 tonluk çelikle, USS New York adlı savaş gemisinin büyük bir kısmı yapılmıştır. Devasa büyüklükte yapılan gemi geniş güvertesi ile uçak ve helikopter taşımacılığını dahi yapabilecek konumda olmuştur. Amerikan donanmasına kazandırılan bu gemi, pek çok simgesel anlamı da bünyesinde barındırmaktadır. (https://www.ntv.com.tr/yasam/dunya-ticaret-merkezinin-celikleri-geri-dondu,_YJQ5WUIikyFjtJ_wLlCLg , Erişim Tarihi: 16.11.2019).

11 Eylül terör olaylarının ABD vatandaşları üzerinde çok büyük etki bıraktığı aşikâr bir durumdur. Bu durum, Hollywood sinemasını da etkilemiştir. Nitekim tahmin edilenin aksine 11 Eylül terör saldırılarının direkt olarak işlendiği filmlerin sayısı çok fazla değildir. 11 Eylül saldırıları, bir dayanak noktası olarak kullanılmış ve yapılan saldırılar sonucunda ABD'nin kullanmayı seçtiği "meşru müdafaa" durumu filmlerde daha çok işlenmiştir. ABD halkının da yaşadıkları kara günü izlemek yerine, "öc aldıkları" filmleri izlemeyi tercih etmişlerdir.

1985 yapımı "Yaralı Yüz (Scarface)" , 1996 yapımı "Görevimiz Tehlike (Mission: Impossible)" gibi filmlerin de yönetmenliğini yapan, suç ve aksiyon filmlerinin usta yönetmeni Brian De Palma'nın yönetmenliğini yaptığı "Örtülü Gerçek (Redacted)" filmi, Irak Savaşı'nı konu alan filmlerden bir başkasıdır. 15 Şubat 2008 tarihinde vizyona giren "Örtülü Gerçek" filmi, Brian De Palma'ya Venedik Film Festivali'nde en iyi yönetmen ödülünü de getirmiştir (http://www.beyazperde.com/filmler/film-125354/ , Erişim Tarihi: 16.11.2019). Film, Irak Samarra'da kontrol noktasında bulunan Amerikan askerlerinin yaşadıklarını konu almıştır. Film, başlangıcında verilen bilgiye göre Irak'ta yaşanan gerçek olaylardan

esinlenerek yapılmıştır. Başlangıç sahnesiyle beraber kontrol noktasında bulunan Amerikan askerlerinin, gergin ve sıkılgan tavırları izleyiciye yansıtılmıştır. Ellerinde çakmakla, pet şişeyle oynayan Amerikan askerleri Iraklı insanlara hakaret ederken görülmektedir. Iraklı'lar için "lanet hacılar" diyen askerler, çocukların dahi onlara verdiği hiçbir şeyi almıyorken görülmektedir. Amerikan askerleri geçiş güzergâhında beklerken ise filmde grafik olarak önemli bir yazı gösterilmektedir: "24 aylık bir süre içerisinde Amerikan askerleri kontrol noktalarında 2000 Iraklı öldürdüler ve bunlardan sadece 60 tanesi isyancıydı. Bu olayların hiç birinde Amerikan askerleri suçlanmadı".

"Örtülü Gerçek" filmi işleniş bakımından diğer filmlerden daha farklı olarak görülmektedir. Amerikalıların yaşadıkları ızdıraplar ve şovenist yaklaşımların gösterilmesi yerine gerçekliğe daha yakın bir şekilde savaş durumu incelenmiştir. Lev, felaket filmlerinin Amerikan ya da Batı toplumunun genel bunalımının meteforları olarak okunabileceğini söylemiştir. (Lev'ten akt. Topçu, 2010: 154).Yönetmen Brian De Palma'da pek çok sahnede, kendi kamerasıyla kayıt yapan Amerikan askerinin kamerasından izleyiciye görüntü sunmuştur. Film bazı yerlerde belgsel izlenimi dahi oluşturmuştur. Film içinde en net gözüken şeyler ise dışlanan ve ötekileştirilen Iraklı'lar olmuştur. Ve hatta dışlanma ve ötekileştirmenin de ötesine geçen bazı sahneler, izleyen de şok etkisi yarattığı aşikârdır. Nitekim kontrol noktalarında taciz edilen Irak'lı öğrenci kızlar ve yine kontrol noktasında hamile kardeşini hastaneye yetiştirmeye çalışan bi Iraklı'nın durmaması sonucu aracına ateş açılarak hamile kadının ölümüne neden olunan sahneler dikkat çekici olmuştur. Ölen hamile kadından sonra olayı anlatan muhabirin aktardıkları, gerçek bi kesitten verilmiştir. Muhabirin sözleri ise çok dikkat çekici olmuştur. Amerikan askerlerinin kendi aralarındaki konuşmalarından bahseden muhabir, askerler için herhangi bi Arap'ın öldürülmesinin; hamam böceği öldürmekten bi farkı olmadığını söylediklerini aktarmıştır. Tüm bunların yanı sıra filmde en çok rahatsız eden sahnelerden biri hiç kuşku yok ki tecavüz sahnesi olmuştur. İzleyen herhangi birinde bile çok fazla etki bırakacak olan sahnede, Amerikan askerleri Iraklı bi ailenin evine baskın yaparak, evde bulunan genç kıza tecavüz ederler. Engellemeye çalışan Iraklı aile öldürülürken, Amerikan askerleri en son kızı da öldürür ve evi yakarak oradan uzaklaşmışlardır. Gördükleri karşısında sessizliğini koruyamayan bi Amerikan askeri de, olayı gerçekleştirenleri şikâyet etmiştir. Sorgulanan askerlerden

birinin sözleri ise adeta kan donduran cinsten olmuştur: "Ne yani? Onları vurmak, bomba atmak serbest ama becermek değil mi?"

Kristeva (akt. Çiçek, 2016: 34)) sinemanın bir dil olmaktan çok, dil yetisi olarak düşünülmesi gerektiğinden bahsetmiştir. Bir başka deyişle, sinema bir şeyleri anlatmak istemedir. Fakat, bunu gelişigüzel değil; sistemli olarak yapmaktadır. Bu çerçevede düşünüldüğünde "Örtülü Gerçek", orijinal adıyla "Redacted" filmi işleniş ve anlatım konusunda pek çok filmden çok farklı olmuştur. Gerçek olaylardan esinlenerek yapıldığı iddia edilen filmde ABD mağdur olarak değil, istediği her şeyi yapma gücünü elinde bulunduran ABD olarak gösterilmiştir. Film, Irak Savaşı'nın varlığını eleştirmiş ve gerçekleri göstermeye çalışmış dahi olsa; Iraklı insanların böceklere benzetilmesinin, tecavüz edilmesinin ve katledilmelerinin normal olarak gösterildiği bi eser olmuştur. Film sırasında Amerikan askerinin sözleri dikkat çekici olmuştur: " Onlar bizi öldürmek için İkiz Kuleleri yıktılar, bizi ABD'de öldürmek istediler ama yapamadılar; şimdi bu pis ülkede bizi tekrar öldürmeye çalışıyorlar". Adeta Amerikan askerlerinin Irak'ta bulunmasının dahi suçlusu olarak Iraklılar gösterilmiştir. Bu yüzden Amerikan askerleri de vahşice "masum meşru müdafaası"nı kullanmıştır. Film içinde geçen bir başka konuşma sırasında ise Amerikan askerinin: "Biz onları Saddam'dan kurtardık. Kendi asillerinden bile koruduk. Onlara demokrasi getirdik ama onlar bize tabancayla karşılık veriyor" demesi, Amerikan dış siyasetinin bir parçası niteliğindedir.

Brian De Palma, "Örtülü Gerçek" filmini arka planda çalan hüzünlü bir parçayla beraber; yanmış cessetlerin, vücuttan kopmuş ve parçalanmış organların, kadın-erkek - genç-yaşlı-çocuk farketmeksizin katledilmiş insanların fotoğraf kareleriyle filmi sonlandırmıştır. De Palma, Irak Savaşı'na eleştirel yaklaşmış; gerçekleri gün yüzüne çıkarmak istemiştir. Fakat örtülü olarak da normalleştirilen katliamların ve ötekileştirilen insanların varlığı yadsınamaz bir olgu olmuştur. "Örtülü Gerçek" filminin final sahnelerinin, izleyicide yoğun etki bıraktığı yadsınamaz bir gerçek olmuştur. Metz (Metz'den akt. Rifat, 2000: 267), sinemanın diğer anlatı türlerine oranla çok daha etkileyici ve çarpıcı olmasını şöyle açıklamaktadır: "İster dil yetisi olsun, ister sanat, görüntülü söylem; açık, gösteren ile gösterilen arasındaki uzaklığın olmadığı, fazlasıyla doğal anlaşılır bir dizgedir". Sinema dolambaçlı bir yol yerine, direkt olarak izleyiciye

kolay ve anlaşılabilir bir şekilde ulaşmaktadır. Sinemanın görsel ve işitsel duyulara direkt olarka hitap etmesi, diğer anlatı türleri arasında çok daha farklı bir yere gelmesine neden olmuştur. Brian De Palma'da "Örtülü Gerçek" filminin final sahnesinde, direkt olarak izleyiciye sunduğu görüntüler ile film için daha fazla etki bırakmaya çalıştığı aşikâr bir durum olmuştur.

28 Mart 2008 tarihinde Irak Savaşı'nı konu alan iki önemli film daha vizyona girmiştir. Bunlar: "Tanrının Vadisinde (In The Valley Of Elah)" ve "Görev Uğruna (Stop-Less)" filmleridir. Paul Haggis'in senarist ve yönetmenliğini yaptığı "Tanrının Vadisinde" filminde Tommy Lee Jones, Charlize Theron ve Susan Sarandon gibi oyuncular oynamıştır. Film, başlangıcında verilen bilgiye göre gerçek olaylardan esinlenerek yapılmıştır. Eski bir asker olan Hank Deerfield (Tommy Lee Jones)'in büyük oğlu yıllar önce askerde hayatını kaybetmiştir. Milliyetçi bir aile tablosu çizen Deerfield ailesinin, diğer çocukları olan Mike'de 11 Eylül olaylarından sonra askere yazılmış ve Irak'ta görevlendirilmiştir. Bağlı bulunduğu birliğin ABD'ye dönmesinden sonra oğulları Mike'den haber alamayan Hank Deerfield, eşi Joan Deerfield(Susan Sarandon) ve Dedektif Emily Sanders (Charlize Theron) ile beraber Mike'yi aramaya başlamışlardır.

Eski bir asker olan Hank, ilk oğlunun askerde ölmesi ve diğer oğlunun da kaybolması sonucu milliyetçilik duygularıyla çatışma içinde kalmaktadır. Oğlunu bulma çalışmaları sırasında bürokrasinin umursamaz ve ağırdan alan tavrı, onun milliyetçilik duygularını zedeleyen durumlar olarak gösterilmektedir. Mike'nin Irak'tayken kendisine yolladığı videoları inceleyen Hank, askerlerin neler yaşadığını ve psikolojilerinin nasıl bozulduğunu da gözlemlemektedir. Mike'nin Irak'tan dönen arkadaşlarından biri ise şunları söylemektedir: " Irak gibi yerlere kahramanları göndermemeliler. Orada her şey korkunçtu. Bence oraya nükleer bombayı basıp dümdüz etmeliler". Askerin sözleri, Irak'ta askerlerin boş yere zaman geçirdiğini ve oranın önemsiz bi yer olduğunun vurgulanması bakımından önemlidir. Sivillerin ve suçsuz olan milyonlarca insanın önemsenmediği, Irak'ta yaşayan herkesin ölmesi gerektiğinin vurgusu olmuştur. Nitekim Hank'de oğlunu bulamaz ve milliyetçilik duyguları sarsılır. Ailesi ve milliyetçilik duyguları arasında kalan eski asker, filmin final

sahnesinde ABD bayrağını tersten göndere çekerek "kurtarılmayı bekleyen yer" simgesel anlatımını yapmıştır. Metz (akt. Çiçek, 2016: 37), sinemanın dilbilgisi olan bir tümceler dizisi olarak algılanabilmesi gerektiğini savunmuştur. Ona göre, sineman dilini incelemek söz konusu olduğunda, bu amaca en uygun yol ve yöntem ancak genel dilbilim ve genel göstergebilimden hareket edilmesi gerekliliğidir (Metz'den akt. Çiçek, 2016: 37). "Tanrının Vadisinde" filmi de incelendiğinde vatansever bir emekli askerin, ailevi ve milliyetçi duygularının arasında sıkışıp kaldığı gözlemlenmektedir. İki oğlunu da askerdeyken kaybeden Hank Deerfield, filmin final sahnesinde Amerikan milliyetçi duygularından vazgeçtiği gözlemlenmiştir.

28 Mart 2008 tarihinde vizyona giren diğer film olan "Görev Uğruna(Stop-Loss)" filmi de Irak Savaşı'nı anlatan bir başka önemli filmdir. Kimberly Peirce'nin yönetmenliğini yaptığı filmde, Ryan Phillippe "Brandon" isimli karakteri canlandırarak başrol oyunculuğunu üstlenmiştir. Film direkt olarak Irak'ta başlamaktadır. Tikrit (Irak)'te görev yapan askerler, gitar eşliğinde şarkılar söylerken mutlu bir şekilde gösterilmektedir. Arkası dönük olan askerin kamuflajında ise "Death before dishonor" (Şerefini kaybedeceğine öl) yazısı gözükmektedir. Öztin Bağder (1999: 144), sinemanın kendisine özgü anlatım yöntemleri ve hatta dilbigisi olduğunu belirtmiştir. Filmin ilk sahneleriyle beraber izleyiciye direkt olarak güçlü ve haklı olan tarafın perspektifi sunulmuş; şerefi için savaşan askerler betimlemesi yapılmıştır. Filmin başlamasıyla beraber, kahramanlaştırıcı anlamlar askerlere yüklenmiştir. Filmin ilerleyen sahneleriyle beraber ABD askerlerini karşılayan halkın "Tanrı Amerika'yı korusun" diye bağırdıkları da görülmektedir. Film sırasında askerler arasında geçen konuşmalar, Irak'ta insanların nasıl hiçe sayıldığını ve onları öldürmenin ne kadar normal ve hatta doğru olduğunun savunulduğunu gösteriyor. Askerler arasından "savaşı kazanacak mıyız?" diye sorulan bi soruya diğer askerin verdiği cevap dikkat çekici olmuştur. Asker : " Bizim asıl yapmamız gereken tüm şehirlere ayrı ayrı bombalar koymak. Hepsini patlatmalıyız. O zaman asiler falan da kalmaz. Hepsini yatak odasında veya mutfaklarında öldürmekten bıktım" demiştir. Askere göre, tıpkı diğer filmlerde olduğu gibi tüm ülkenin bombalarla patlatılması gerekmektedir. Bölgede yaşayan halkın ve diğer bütün canlıların yaşamını düğmeye basacak olan Batı'nın belirlemesini

istemişlerdir. Film süresince öldürülen bir ABD askeri olursa da, askerlerin cevabı çok daha sert olarak öldüren kişinin tüm ailesini öldürdüğü gözükmektedir.

Filmin başrol kahramanı olan Brandon, tezkeresini almaya yakın Irak'tan tekrar ABD'ye dönmüştür. Tekrar ülkesinde olduğu için mutlu olan Brandon, "stop-loss yasası" (Görev yapan askerin süresinin uzatılabilmesi) tekrar Irak'a çağrılır. Filmin ilk bölümlerinde kahramanlar gibi gösterilen ABD askerleri, yaşadıkları psikolojik travmalardan kurtulurken tekrar göreve çağrılmışlardır. Brandon, tekrar Irak'a dönmemek için kaçacakken son anda vazgeçer ve tekrar Irak'a dönmüştür. Brandon Irak'ta yaşadıklarını ise "Askere gitmek için yazılırken ailemi, ülkemi korumak için gittiğimi zannediyordum. 11 Eylül'ün intikamını alacaktık. Fakat düşman sadece çölde değildi. Her yerdeydi. Koridorlarda, çatılarda, mutfaklarda herkeste silah vardı. Tek amacımız (arkadaşlarıyla) hayatta kalmaktı. Ya ölecektim, ya da öldürecektim" şeklinde anlatmaktadır. Filmin orijinal adı olan "Stop-Loss" aslında bi borsa tanımıdır. Bu tanım aslında "zararı durdurma noktası"nı tanımlamaktadır. Kaybetmeyi durdurmak için kullanılan tanım, psikolojisini savaşta yitiren insanlar için de metoforik olarak anlatıldığı yorumlanabilmektedir.

11 Eylül saldırılarından sonra oluşan "yeni oryantalizm" sinema dünyasında da fazlaca hissedilmiştir. Özellikle Afganistan ve Irak savaşlarında, savaşın ve ABD dış siyaset görüşlerinin Hollywood'a yansıdığı görülmektedir. Savaşı da destekleyen yapımlar, savaşta geçen uzun yıllardan sonra yavaşça azalmış ve biraz da eleştirel yapılara da dönmüştür. Fakat; eleştirel filmlerde dahi değişmeyen tek şey: Iraklılara, Araplara, Müslümanlara karşı olan alaycı, dışlayıcı ve ötekileştirici bakış açısıdır. Bu bölgelerde yaşayan insanlar için böcek gibi tanımlar yapılmış, bombalarla herkesin öldürülmesi gerektiği defalarca söylenmiştir. Yapılan bütün vahşice durumlar; tecavüzler, evlerin yağmalanması, çocuk-kadın-yaşlı demeden herkesin öldürülmesi normalleştirilmiştir. Filmlerde terörist olarak gösterilen kişilerin namaz kıldığı, Kur'an-ı Kerim okuduğu görülmektedir. Dünya üzerinde milyonlarca insana ulaşan yapımlarda, İslamiyetle terör bağdaştırılmıştır. ABD'nin "demokrasi götürmek" için girdiği Irak'ta; insan haklarının hiçe sayıldığı, milyonlarca sivilin öldürüldüğü ve bölgenin yer altı kaynaklarının sömürüldüğü görülmüştür. ABD, Hollywood'un da büyük katkılarıyla

yarattığı "meşru müdafaa" hakkını, sonuçları uzun yıllar unutulamayacak kadar ağır bir şekilde kullanmıştır.

11 Eylül sonrası oluşan yeni dönemle beraber pek çok film yapılmıştır. Analizi yapılan filmler dışında yine dikkat çeken yapımlar olarak : "Fahrenheit 9/11 (2004)", "Jarhead(2005)", "Cesurların Vatanı (Home Of The Brave – 2006)", "No End in Sight(2007)", "Şanslı Olanlar (The Lucky Ones – 2008)", "Ölümcül Tuzak (The Hurt Locker – 2008)", "Yeşil Bölge (Green Zone – 2010)", "00:30 (Zero Dark Thirty – 2012)", "Ebu Gureybin Çocukları (The Boys Of Abu Ghraib-2014)" gibi filmler sayılabilir. 2007 yapımı "Krallık (The Kingdom)" filmi çalışmanın devamında ayrıca incelenecektir.

4.4. Medyada Öteki ve Düşman Kavramı

"Ben ve diğerleri ayrımından hareketle kendisini dünyanın merkezine koyan Batı, Orta Çağ'dan itibaren Doğu kültürleri, medeniyetleri ve inançları etrafında başlattığı şarkiyat çalışmalarıyla kendi Doğu'sunu oluşturmuş, bu çalışmalar neticesinde ortaya çıkan ve akla gelen bütün olumsuzlukların yüklendiği Doğu imajını günlük hayattan siyasete, sosyal bilimlerden güzel sanatlara kadar hemen hemen hayatın her sahasında kullanıma sokmuştur (Çoruk, 2007: 194).

Batı'nın Doğu'ya karşı olan bakış açısı, güzel sanatların dönemsel koşullarına göre farklılık göstermiştir. Doğu'nun tasviri ve "arzu nesnesi" olarak temsili ilk önce roman ve resim sanatında gözükürken; daha sonra gelişen teknolojilerle beraber önce fotoğraf ve sonrasında sinemada can bulmuştur. 17.yüzyılda oryantalist bir tabloda "arzu nesnesi"ne dönüştürülen Doğu imgesinin aynısını veya benzerini, günümüz dünyasında beyaz perdede görmek mümkündür. Yüzyıllar boyunca güzel sanatlar konusunda çok büyük değişimler ve gelişmeler olsa da; Batı'nın Doğu'ya karşı olan bakış açısı halen değişmemiştir.

Güzel sanatların hemen hemen her alanında da ilgi çekici olarak bulunan Doğu imgesi, sinemanın başlangıcıyla beraber işlenen konulardan biri olmuştur. Öyle ki 1893 yılında Thomas Edison'un kurduğu ve ABD'nin ilk film stüdyosu olarak görülen "West Orange" de dahi yapılan ilk filmler arasında Doğu imgesi görülmektedir. Nitekim bu duruma en iyi örnek olarak "The Dance of The Seven Veils (Yedi Peçelinin Dansı)" filmi gösterilebilir (Işıkman, 2009: 179). İlk filmlerden olan The Dance of The Seven

Veils, tek kişilik film kutularına para atılarak izlenen bir film olmuştur. Onlarca saniye süren film, ilk filmlerden olmasının yanı sıra Doğu imgesi taşıdığı için de yoğun ilgiyle izlenmiştir.

Amerikan Sineması, yaşanan zamanın gerekliliklerine göre film üreten bir fabrika olmuştur. ABD siyasetiyle doğru orantılı olarak ilerleyen Amerikan film yapım şirketleri, dönem koşullarına göre film üretmesinin yanı sıra Doğu imgesinden de asla vazgeçmemiştir. Sinemanın icadından, günümüze gelene kadar yüzlerce "doğu" temalı film izleyiciyle buluşturulmuştur. Özellikle Soğuk Savaş Dönemi'nin bitmesinden sonra ABD sinemasının kendisine bulduğu yeni düşman Doğu ve Müslümanlar olmuştur. Milyonlarca insana ulaşan Amerikan yapımları, Doğu'yu ötekileştirmiştir ve bunu olması gereken bir şey olarak da göstermişlerdir. Bazı Amerikan yapımı filmlerde ötekileştirmenin ötesinde Doğu'lu insanlar terörist olarak dahi gösterilmiştir. 7 Nisan 2000 vizyon tarihli "Rules Of Engagement (Vur Emri)" filmindeki bir sahne bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Amerikan deniz kuvvetlerine bağlı bir komutan, içlerinde kadın ve çocuklarında bulunduğu 83 kişilik Yemenli bir grubun üzerine ateş açılması emrini vermiştir. Askerlerin kurşunlarıyla katledilen 83 kişiden sonra emri veren komutan kahraman ilan edilmiştir. İçlerinde çocukların ve kadınların dahi bulunduğu onlarca kişiyi öldüren komutanın yargılanması sonucu o grubun tamamının "terörist" olduğu belli olmuştur. Kadınların ve çocukların dahi "Doğulu terörist" olarak gösterildiği; onları öldürmenin kahramanlık olarak lanse edildiği bu film milyonlarca kişiye ulaşmıştır. Film, ABD'de vizyona girdiği ilk haftadan 15 milyon dolarlık bir hasılat elde etmiş ve Nisan 2000 döneminin en büyük gişe hasılatını da sağlamıştır (Glidden'den Akratan Işıkman 2009: 184). Jack Shaheen, Rules Of Engagement filminin seneryosunun eski bir ABD Donanma Sekreteri olan James Webb'in yazdığını ve devletin de bu filmin yapımını desteklediğini belirtmiştir (Shaheen'den akratan Işıkman, 2009: 183). Film, dünya genelinde de gösterime girmesinden sonra Araplar'ın yoğun tepkisiyle karşılaşmıştır. Arapların aşağılanması ve erkek-kadın-çocuk-yaşlı ayırt etmeden herkesin terörist ilan edilmesi üzerine The Arab-American Anti-Discrimination Committee (Ayrımcılığa Karşı Amerikalı Arap Komitesi), filmi tüm zamanların en kötü Arap temsilini sunan film olarak değerlendirmiştir (Işıkman, 2009: 184).

ABD, sinema sanatı üzerinden kendi milli kimliklerini inşa ederken, milliyetçi kavramlarını da empoze etmektedir. Amerikan sinemasının, “Amerikanlaştırıcı” etkisi olduğu aşikâr bir durumdur. Kellner (1996: 1-2), sinemanın gücünü şöyle açıklamıştır: “ Kimin güçlü ya da güçsüz olduğunu, kimin güç ve vahşet uygulamaya muktedirken, kimin aciz olduğunu ortaya koyup, hem güce sahip olanların durumunu meşrulaştırır hem de aciz olanlara oldukları yerde kalmaları mesajını verir”. Sinemayı yumuşak güç kavramı olarak kullanan ABD, tüm dünyaya empoze etmek istediği düşünceleri bu vaasıta ile aktarmaktadır. Nitekim Meiloud (2008: 35)’da Hollywood sinemasını ve Orta Doğu insanı hakkındaki düşüncelerini şöyle dile getirmiştir: “İzleyici, mümkün olabilen tek bir okuma biçimiyle baş başa bırakılır; Araplar teröristtir. Çünkü öyledirler”.

Birinci Körfez Savaşı’nın başlaması ve Soğuk Savaş Dönemi’nin son bulmasının aynı zamanlara denk gelmesi ile yeni düşman ilan edilen Orta Doğu halkı, 11 Eylül saldırıları ve Afganistan-Irak işgalleri ile daha da ötekileştirilen topluluklara dönmüştür. Herhangi bir yerde olan, herhangi bir sorunda direkt olarak ilk önce Müslümanlar ve Orta Doğu’lu insanlar şüpheli olarak gözlemlenmiştir. Nitekim 19 Nisan 1995 yılında meydana gelen Oklahoma City saldırısı da bu duruma örnek olarak gösterilmektedir. Birinci Körfez Savaşı’ndan gazi olarak ayrılan Timothy McVeigh ve yardımcısı Terry Nichols’un, bomba yüklü bir kamyonla Oklahoma City’de bulunan Alfred P.Murrah isimli fedaral binasını hedef alarak yaptığı terör saldırısında 168 kişi hayatını kaybetmiş; 680 kişi de yaralanmıştır (https://www.amerikaninsesi.com/a/oklahoma-saldiri-22-yil-sonra-yine-gundemde/3756739.html , Erişim Tarihi: 20.11.2019). Saldırının gerçekleşmesinden hemen sonra tüm dünya gözünü Oklahoma City’e çevirmiştir. Amerikan medya organları gerçekleşen terör saldırısı sonrası okları derhal Müslümanlara çevirmiştir. Olağan şüpheliler olarak Müslümanlar ve Orta Doğu halkından insanlar olarak gösterilirken, ilerleyen zamanlarda saldırıyı gerçekleştiren kişilerin aşırı sağcı bir radikal olarak tanımlanan ve eski ABD askeri olan Timothy McVeigh ve onun yardımcısı Terry Nichols olduğu anlaşılmıştır. Edward Said’de 1998 yılında Prof. Dr. Sut Jhally ile yaptığı röportajda o gün yaşadıklarını şöyle anlatmıştır:

“Saldırının olduğu zamanda bazı konferanslar vermek üzere Kanada’da bulunuyordum. Öğleden sonra –saldırının gerçekleşmesinden belki yarım saat

sonra- ofisim medya tarafından telefon yağmuruna tutulmuş. Sık sık yaptığım gibi, benim için dikkate şayan bir mesajın olup olmadığını öğrenmek için Kanada'dan ofisimi aradım. Sekreterim 'Büyük televizyon kanallarından, kablo tv kanallarından, belli başlı gazeteler ve dergilerden 25 arama geldi ve hepsi sizinle görüşmek istiyor' deyince "Ne alaka?!" dedim. Anlaşılan hevesli canlı yayın yorumcularından birisi, bunun Orta Doğu usulü bir bombalı eyleme benzediğini ve eylemden hemen sonra etrafta bazı esmer kişilerin bulunduğunu veya görüldüğüne dair bir şeyler söylemiş. Bu da onları(muhabirleri) –olayla ilgim olduğundan değil ama sırf Orta Doğu'dan olmam sebebiyle- olayın iç yüzünü anlayacağımı ve benimle konuşmaları gerektiğini düşünmelerine sebep olmuş. Bu önerme o kadar mantıkdışı ve o kadar ırkçı ki… Sadece o bölgeden olmakla bunu kimin yaptığını ve neden yapıldığını anladığınız düşünülüyor. Bir an bile bu olayı, orada yetişmiş dış görünüşü itibariyle tamamen Amerikalı olan McVeigh adlı bir gencin, Amerikan yok etme prensiplerinden hareketle ve dünyaya karşı duyduğu (7.İsrail Kralı) Ahab-vari öfkesiyle gerçekleştirdiğini düşünmediler. (İnternet Erişim : https://www.youtube.com/watch?v=fVC8EYd_Z_g , Erişim Tarihi: 20.11.2019. Röportajın İngilizce metin haline ise şu adresten ulaşılabilir: http://www.mediaed.org/transcripts/Edward-Said-On-Orientalism-Transcript.pdf , Erişim Tarihi: 20.11.2019).

Edward Said'in de röportajında anlattığı gibi henüz Oklahoma City saldırısını gerçekleştiren kişiler hakkında bir bilgi dahi yokken Müslümanlar ve Orta Doğu halkı direkt olarak eylemi gerçekleştiren kişiler olarak görülmüştür. Oryantalist anlayışın ve tüm dünyaya servis edilen "terörist müslüman" olgusunun yaşanan her türlü olumsuz olaydan sonra direkt olarak "olağan şüpheliler" olarak ortaya çıktığı aşikâr bir durumdur. Benzer bir başka durum ise 1996 yılında New York'da TWA uçağının infilak etmesi sonucu Araplar sorumlu tutulmuştur. Fakat Oklahoma City saldırısı kadar ses getirmeyen bu olayda da yine sorumlu olan Araplar değil; yakıt sisteminde meydana gelen arızadan kaynaklı patlamanın gerçekleşmiş olmasıdır (Işıkman, 2009: 187).

Oklahoma City terör saldırısını gerçeleştiren kişilerin Amerikalı olmaları, Batılıların Müslümanlara ve Doğulu insanlara karşı olan bakış açılarını değiştirmemiştir. Artan ırkçılık ve ötekileştirilme durumu, 11 Eylül terör saldırılarıyla beraber tavan yapmıştır. Terör eylemini gerçekleştiren kişilerin Müslüman olduğunun iddia edilmesi ile ülke içerisinde yaşayan Müslümanlara karşı saldırılar düzenlenmiştir. Ülkenin pek çok yerine Müslümanların hemen öldürülmesinin gerektiğini belirten afişler asılmış ve duvarlara grafitiler yapılmıştır. Müslümanların veya Arapların sahip olduğu dükkânlara saldırılmış, Müslüman öğrenciler veya sıradan vatandaşlar hakaretlere ve saldırılara uğramışlardır (Tokatlıoğlu, 2012: 98). Amerikan televizyon kanallarının ve medya organlarının da yoğun provakasyonları sonucu, Araplar ve

Müslümanlara karşı işlenen suçlarda artış görülmüştür (Tokatlıoğlu, 2012: 98). Edward Said ise yapılan genellemelerden dem vurmuştur. Oklahoma City'de gerçekleştirilen terör saldırısından sonra "Hıristiyan bir fundamentalist" olduğu vurgulanmış ve herhangi bir genelleme yapılmadığından ama 11 Eylül terör saldırılarından sonra tüm müslümanlara karşı terörist vurgusunun yapıldığından ve "Amerika'da Cihat" gibi belgeselerin çekildiğinden bahsetmiştir. Amerikan halkını da galayana getiren bu yapımları, medya organları da desteklemiştir. Ve hatta Amerikan haber programlarını dehşetle izlediğini belirten Said, Arapça konuşan insanların görüntülerini haberlerde vererek İngilizce seslendirme yapıldığını ve o kişilerin Amerika'yı yok etme planlarından bahsettiklerini söylemiştir. Oysaki Arapça bilen biri olarak Said, konudan tamamen alakasız iki insanın sohbet ettiğini belirtmiştir (İnternet Erişim: https://www.youtube.com/watch?v=fVC8EYd_Z_g , Erişim Tarihi: 20.11.2019).

11 Eylül terör saldırılarından sonra sadece Amerika'da değil dünyada Müslümanlara karşı olan bakış açısı daha sert olmuştur. Amerikan Hükümeti'nin, medya yayın organlarının ve sinema sektörünün de yoğunlukla işlediği "terörist müslüman" olgusu, dünyaya hızla yayılmıştır. İsrail'de onlarca yıldır zorla topraklarına yerleştiği Filistin'e karşı saldırılarını arttırmış ve "teröre karşı mücadele" ettiklerini belirtmişlerdir (İnternet Erişim: http://arsiv.ntv.com.tr/news/174877.asp , Erişim Tarihi: 20.11.2019). Oysaki İsrail Devleti onlarca yıldır bahane dahi üretmeden sistematik olarak Filistin topraklarına saldırmıştır. Filistin bölgesi, üç büyük din için de kutsal sayılan toprakları bünyesinde barındırmaktadır. Bu bölgenin hâkimiyeti için binlerce yıldır sayısız savaşlar olmuştur. Fakat; İkinci Dünya Savaşı zamanında (1939-1945) Hıristiyan Batı'nın, Adolf Hitler yönetimindeki Almanya'nın soykırımına uğrayan Yahudiler; konuyla hiçbir alakası olmayan Orta Doğu ve Müslümanları hedef almayı seçmişlerdir. Yahudiler, kurban olurken; Filistin halkı ise kurbanın kurbanı olmuştur. Yahudi lobisinin üstünlüğü siyasetten sanata kadar her alanda da gözükmektedir. Nitekim Hollywood'da da Yahudi film yapım şirketleri bulunmaktadır. Bu şirketlerin öncülerinden birisi Golan-Globus Films'dir. Bu film şirketinin sahibi ise İsrail Devleti'nden maddi destek alan Menahem Golan'dır (Işıkman, 2009: 187). Golan-Globus Films'de de çok sayıda Arapların ve Doğunun ötekileştirildiği yapımlar olmuştur. Bunlara başlıca örnekler ise Sahara(1983), Bolero(1984) ve The Delta Force

(1986) verilebilir. Günümüze kadar halen Yahudilerin büyük üstünlüğü bulunan Hollywood'da, Arapların ötekileştirildiği çok sayıda yapım görülmeye devam etmektedir.

Doğu ve Batı'nın kültürel çatışması binlerce yıldır süren bir süreçtir. Bu süreç dönem dönem değişiklikler göstermiş olsa da son yüzyıllarda Batı'nın mutlak hegemonyasından bahsetmek mümkündür. Günümüz global dünyasının en büyük güçlerinden biri olan ve 7. sanat dalı olarak kabul edilen sinemanın sadece bir eğlence aracı olmadığı mutlak bir gerçektir. Özellikle ABD, siyasetiyle ve sosyolojisiyle beraber doğru orantılı olarak sinemayı çok iyi kullanabilmektedir. Batılı kahraman, güçlü, cesur iken; Doğulu korkak, aciz ve mizahi sakarlıklar yapan kimselerdir. Batılı gezgin, arkeolog, profesör olarak Doğu'ya giderken; Doğulu ise yabani, kaçakçı, katil olarak onu karşılamaktadır. Batı'nın değişmeyen imgeleri yıllardır süregelmektedir. Fakat bu durumun halen devam ediyor olmasında Doğu'nun da katkısı çok büyüktür. Yeterli ve güçlü bir karşılık veremeyen Orta Doğu coğrafyası, oryantalist çalışmaların esiri olmaya devam etmektedir.

5. THE KINGDOM (KRALLIK) FİLMİNİNİN TUEN VAN DİJK'İN SÖYLEM ANALİZİ İLE İNCELENMESİ

Hangi konuda olduğuna bakılmaksızın tüm bilimsel araştırmalar için belirli verilere gereksinim duyulmaktadır. Çok çeşitli araştırma yöntemleri olsa dahi, her bilim dalının kendine has kullandığı araştırma yöntemleri görülmektedir. Fen bilimlerinde deneysel desenler, sosyal bilimlerde ise olgulara yönelik karşılaştırmalar sıklıkla yapılmaktadır (Baltacı, 2018: 233).

Araştırma yöntemleri nicel, nitel ve karma olmak üzere üç ana grupta toplanmaktadır. Nicel araştırma, temelde matematiğe dayalı yöntemler yardımıyla değişkenler arasındaki ilişkileri çeşitli istatistikler ve sayısal verilerle açıklayan bir araştırma yöntemidir (Patton'dan akt. Baltacı, 2018: 233). Daha geniş bir ifade ile nicel araştırma, bireysel veya toplumsal bir olgu ya da problemi açıklayabilmek için çeşitli varsayımlar geliştirilmesi, varsayımları test etmek için sayısal verilerin elde edilmesi ve farklı hesaplama yöntemleri ile sayısal verilerin anlam bütünlerine dönüştürülmesi gibi

temel süreçleri içeren deneysel bir araştırma yöntemidir (Coyne'den akt. Baltacı, 2018: 233). Nitel araştırma ise, bireysel ve toplumsal olgular hakkında çevreden ve diğer değişkenlerden sınırlandırılmış değişkenlere indirgenemeyecek ölçüde karmaşık ve birbiri ile bağlı epistemolojik varsayımlara dayandığından, nicel araştırma verilerinden daha karmaşık bir veri desenine sahiptir (Denzin ve Lincoln'den akt. Baltacı, 2018: 233).

Nitel araştırmanın karmaşık yapısını azaltmak adına evren ve örneklem üzerinden gidilebilir. Evren, araştırmacının incelediği ve araştırdığı olguları barındıran insan toplulukları, sosyal gruplar ve çok çeşitli olay ve olgulardır. Evren kavramı, bir kıtayı (Asya, Avrupa vb), bir ülkeyi (ABD, Türkiye), bir şehri (New York, İstanbul), bir kurumu (Adalet Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı) ifade edebileceği gibi bir meslek grubu, medeni durum, yaş, ırk, cinsiyet gibi belirli demografik özellikleri barındıran yığınlar da evreni oluşturabilir (Baltacı, 2018: 234). Araştırmacı, inceleme yapmak istediği alan konusunu evren ile sınırlandırması, maliyet ve zaman açısından ciddi önem taşımaktadır. Aynı zamanda konuya olacak olan hâkimiyeti de arttırmaktadır. Belirlenen evrenden sonra örneklem, yapılmak istenen çalışmanın çerçevesininin belirlenmesi konusunda önem arz etmektedir. Nitekim Neuman (akt. Baltacı, 2018: 235)'da örneklem çerçevesinin, evreni tam anlamıyla temsil edebilecek öğeler veya unsurlar taşıması gerektiğinden bahsetmiştir.

Örneklem araştırmacının incelediği, ilgilendiği, hakkında fikir sahibi olmak istediği ve aktif olarak araştırdığı evrenden aldığı ve o evreni temsil ettiğini düşündüğü gruba denmektedir (Neuman'dan akt. Baltacı, 2018: 235). Öğretmenlerin, stresle başa çıkabilme yollarını belirlemek isteyen bir araştırmacının; Milli Eğitim Bakanlığı'ndaki bütün öğretmenleri toplaması mümkün değildir. Bu durumda araştırmacı, erişim imkânına göre örneklemin belirlenmesi ve araştırmanın bu örneklem üzerinden sürdürülmesi gerekmektedir. Genel olarak öğretmenleri yansıttığını düşündüğü takriben 10 kişilik bir grup, örneklem seçimi olarak ifade edilebilir. Bu çerçevede düşünüldüğünde oryantalizm konusu, sınırlandırılması ve yorumlanması zor bir alana tekabül etmektedir. Nitekim, oryantalizm yüzyıllarca sürdürülmüş sistemli bir düşünce sistemi olmuştur. Siyasetten dine, ticaretten sanata kadar her alanda oryantalizm

görülmüştür. Günümüzde oryantalizmin en önemli temsilcisi olan Hollywood'un, oryantalizmi en iyi yansıtan evren dallarından biri olduğu aşikârdır. Çalışma içerisinde pek çok oryantalist filmden ve taşıdığı imgelerden esintiler sunulmaya çalışılmış olsa dahi, The Kingdom (Krallık) filmi taşıdığı yoğun oryantalist düşüncelerden ötürü örneklem olarak sunulmuştur. Bu örneklem, Tuen Van Dijk'in söylem analizi ile incelenmeye çalışılmıştır.

Yedinci sanat dalı olarak kabul edilen sinema, bünyesinde barındırdığı açık ve örtük mesajlarla çok önemli bir kitle iletişim aracı olmuştur. Sinema, zamanla kendisine ait bir dil geliştirmiş ve anlatım yapısını beyaz perdeye uyarlamıştır. Filmlerde kullanılan müzikler, dekorlar, mekânlar, sanatçılar, diyaloglar, efektler ve hatta kamera hareketleri dahi görsel bir söylemin parçası olmuştur. Sinemanın tüm dünyada bu kadar çok popüler olmasının en büyük nedenlerinden biri de -hiç kuşku yok ki- kendisine yarattığı dilin, görsel bir söylem olmasından kaynaklanmasıdır. Görsel söylemin, çok yönlü yapısı beraberinde çeşitli zorlukları da getirmektedir. Özellikle görsel söylemin bu kadar çok çeşitli olması ve filmlerin süresi düşünüldüğünde, filmlerin her anlamda analiz edilmesi zorlaşmaktadır. Bu zorluğu aşmak için Teun A. Van Dijk'in geliştirmiş olduğu "Eleştirel Söylem Çözümleme Yöntemi" sık sık kullanılmaktadır. Özellikle haber metinleri için kullanılan bu çözümleme tekniği, sinemanın görsel ve işitsel özellikleriyle beraber taşıdığı ideolojiler düşünüldüğünde de kullanıma uygun olarak görülmektedir.

Teun A. Van Dijk (1988: 17), eleştirel söylem çözümlemesini, konusu insan ve toplum olan çok sayıda disipline uzanan disiplinler arası bir çalışma olarak görmüştür. Bu çözümlemenin geçmişinin 1960'ların sonuyla, 1970'lerin başına dek uzanan bir çalışma olduğunu vurgulayan Van Dijk, başlangıçta ayrı ayrı gibi görünen çalışmaların zamanla bir bütün oluşturarak; sözlü veya yazılı söylemlerin incelenmesine ilişkin bir disipline dönüştüğünden bahsetmiştir (1988: 17-22). Van Dijk eleştirel söylem çözümlemesini şöyle açıklamaktadır:

> *"Eleştirel söylem çözümlemesi, metin ve konuşmalarla ortaya konulan sosyal güçlerin kötüye kullanılması, egemenlik ve eşitsizliklerin çoğaltılması gibi konuları ele alan ve karşı koyma yollarını araştıran bir analitik söylem araştırması türüdür. Bu tür araştırmalar toplumsal eşitsizliğin anlaşılmasını ve ortaya*

çıkarılmasını sağlayarak buna karşı koymanın önünü açar… Eleştirel söylem çözümlemesi öncelikle mevcut paradigmalar ve biçimler yerine toplumsal sorunlara ve politik konulara odaklanır. Söylem yapılarını tanımlamak yerine, bunları sosyal etkileşim özellikleri ve özellikle toplumsal yapı açısından açıklamaya çalışır. Spesifik olarak, söylem yapılarının toplumdaki iktidar ve egemenlik ilişkilerini yürürlüğe koyma, onaylama, meşru kılma, çoğaltma veya meydan okuma yollarına odaklanır" (Van Dijk, 2003: 352-353).

Eleştirel söylem çözümlemesi, birbirinden farklı pek çok disiplinin ilgi ve araştırma alanı içerisine girmektedir. Söylem, ideoloji, propoganda, biz ve onlar gibi kavramların üzerinde sıklıkla durulması, pek çok farklı araştırma açısından önem arz etmektedir. Van Dijk (akt. Ankaralıgil, 2008: 154), söylem yoluyla toplumsal denetimin uygulanabilmesi için söylemin denetim altında tutulması ve hatta bizzat söylemin üretilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu noktada egemen Amerikan ürünlerinin üretilmesi hususunda Hollywood yapımlarının değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Günümüz ABD politikaları ve Hollywood sinemasının karakteristik yapısı düşünüldüğünde, Van Dijk'in ideolojik çözümlemesinde altını çizdiği "biz" ve "onlar" ayrımıyla örtüştüğü görülmektedir. Bu yaklaşıma göre ideolojik iletişim amacıyla söylemin kurgulanmasında kullanılan strateji ideolojik kare olarak da adlandırılan dört güdüden oluşmaktadır.

1. "Bizim hakkımızda olumlu şeyleri vurgula
2. Onlar hakkında olumsuz şeyleri vurgula
3. Bizim hakkımızda olumsuz şeyleri vurgulama
4. Onlar hakkında olumlu şeyleri vurgulama" (Van Dijk, 2003: 57).

Van Dijk'in bahsettiği "ideolojik kare", Hollywood sineması yapımlarında sıklıkla görülmektedir.

Teun A. Van Dijk'e göre:

- Söylem çözümlemesi ile fikirler, anlamlar ve ideolojiler ortaya çıkarılır.
- Hafızada temsil edilen bilgi, metni anlamaya yarayan zihinsel yapılanmadır. Bilginin hafızadaki temsili, sadece metinde temsil edilen anlamları değil,

aynı zamanda metne ilişkin ayrıntıları da kapsar. Bağlam modeli diye adlandırılan bu spesifik zihni modele göre; söylemin sosyal durumu ve yapı ile bağlantısı kurularak, söylemin iletişime ve etkileşime dayalı görünüşü düzenlenir.

- Eleştirel söylem çözümleme yöntemi, makro ve mikro yapının çözümlenmesi şeklinde tasarlanmıştır (Mora, 2011: 19).

Mikro Yapılar:

- Söz Dizimsel Yapı: Sesler, sözcükler ve cümle yapıları

- Film Retoriğinin Çözümlenmesi: Filmin ideolojik yapısıdır. Filmde kullanılan görüntülerin uzun-kısa olması, filmle ilgili sayısal veriler, grafikler, jenerikler, giriş sekansları, kurgu yapısı vs bu başlık altında değerlendirilmektedir (Ekinci, 2014: 56).

Makro Yapılar:

- Tematik Çözümleme: Filmin konusu, anlatı yapısı, kullanılan mekanlar ve karakterlerin sunumu.

- Şematik Çözümleme: Mikro yapılarla ilişkiye giren hükümetler, polisler, askerler gibi makro yapılar ve ideolojiler (Ekinci, 2014: 56).

Çözümleme Modeli	Kodlar ve Anlamlar	Sinemasal Metinler
Mikro Yapılar	Cümle yapıları, Sözcükler, Sesler	Filme ait görsel ve işitsel malzeme (Giriş sekansı, jenerik vb)
Makro Yapılar	Ana Tema, Konu, Tema	Filmin öyküsü, karakterler, mekanların sunumu ve mikro yapılarla ilişkili

		ideolojik temsiller

Tablo 7: Mikro Yapılar ve Makro Yapılar, (Ekinci, 2014: 57).

Söylem analizinde kullanılan dil önemli bir veri kaynağı olmuştur. Sinemanın kendisine yaratmış olduğu dil (görsel ve işitsel söylemler), sinemanın sadece bir eğlence aracı olarak kullanılmasının önüne geçmiştir. Milyonları etkileme ve peşinden sürükleme özelliği olan sinema, icadından bu yana propaganda ve ideolojik mesajların iletildiği bir kitle iletişim aracı olmuştur. Armes (2011: 43) sinema için "politik mücadelelerin yürütülmesi açısından özel önem taşıyan kültürel bir temsil arenasıdır" demiştir. Sözcükler nasıl ki bir araya gelerek bir cümleyi oluşturuyorsa, sinematik dilin içindeki örtülü veya açık kavramlar da bir araya gelerek ideolojik bir filmi oluşturmaktadır. Ekinci (2014: 55) ideoloji kavramını şöyle açıklamaktadır: "Fikirler, inançlar ve kavramlar birleşkesi olan ideoloji kavramı, bizi kendisine ikna etmeyi amaçlamaktadır" demiştir. Günümüzde ikna etmek için en uygun araç da hiç kuşku yok ki sinema olmuştur.

İnsanlık tarihi kadar eski olan Doğu-Batı çatışması, dönem koşullarına ve şartlarına göre devamlı olarak farklılık göstermiştir. Oryantalizmin kökeni yüzyıllar öncesine kadar giderken, şiirlerden resimlere kadar birçok farklı yerde kendisine yer bulan oryantalist temsilin günümüzde en etkin kullanıldığı mecra hiç kuşku yok ki sinema filmleri olmuştur. Söylemi ve algıyı üretme araçlarına hâkim olan Batı, Soğuk Savaş Dönemi sonrası direkt olarak Orta Doğu coğrafyasını ve müslümanları hedef almıştır. Fakat; oryantalist temsilin çok daha şiddetli olarak hissedilmesi süreci 11 Eylül terör olaylarından sonra olmuştur. 11 Eylül terör olayları sonrası dünyada değişen tüm siyasi ve ekonomik durumların yanı sıra en büyük değişikliklerden biri de sinema da yaşanmıştır. Müslümanlara ve Doğu'ya karşı sayısız film üreten Hollywood fabrikası, "terörist" imgesini Müslümanlara endekslemiştir. Bu imgenin en yoğun olarak uygulandığı filmlerden biri de "The Kingdom(Krallık)" olmuştur.

5.1. The Kingdom (Krallık) Filmi Künyesi

Filmin Adı : The Kingdom / Krallık

Filmin Yapım Yılı : 2007

Vizyon Tarihi : 28 Eylül 2007 (A.B.D.) / 2 Kasım 2007 (Türkiye)

Tür : Aksiyon, Dram, Gerilim

Yapım Şirketi / Ülke : Universal Pictures / A.B.D.

Yapımcılar : Michael Mann, Scott Stuber ve Tim Smythe

Seneryo : Matthew Michael Carnahan

Yönetmen : Peter Berg

Görüntü Yönetmeni : Mauro Fiore

Besteci / Müzik : Danny Elfman

Oyuncular : Jamie Foxx (Ronald Fleury), Chris Cooper (Grant Sykes), Jason Bateman (Adam Leavitt), Jennifer Garner (Janet Mayes), Kelly AuCoin (Ellis Leach), Ashraf Barhom (Faris Al-Ghazi), Jeremy Piven (Damon Schmidt), Ali Suliman (Sergeant Haytham), Kyle Chandler (Francis Manner), Richard Jenkins (Robert Grace)

5.2. The Kingdom (Krallık) Filminin Söylem Analizi

İdeolojilerin yeniden üretiminde ve günkük ifadelerde vazgeçilmez bir rol oynayan söylem, dilbilimsel ve dilsel olmayan etkinliklerin, özelliklerin bir arada oluşturduğu anlamlandırma ve sınıflandırma dizgisidir (Van Dijk, 2015: 15). Söylemi bir silah gibi kullanan Hollywood'un üretimi olan The Kingdom (Krallık) filmi Teun A. Van Dijk'in "Eleştirel Söylem Çözümleme Yöntemi" ile incelenecektir. Çözümleme modeli olarak "mikro yapılar" ve "makro yapılar" üzerinden ayrı gruplandırmalar ile inceleme yapılacaktır.

5.2.1. Mikro Yapılar

The Kingdom (Krallık) filminin "Mikro Yapılar" ile incelenmesi sırasında filmin afişlerleri, giriş sekansı ve jeneriği, dış sesin kullanımı değerlendirilecektir.

5.2.1.1. Filmin Afişleri

Oryantalist ressamların tablolarında başlayan görsel oryantalist akımının modern hali film afişleri olmuştur. Sinemada simgesel anlatımlar, film afişleri ile başlamaktadır. Afişler, film ve izleyici arasındaki ilk iletişimin gerçekleştiği noktadır. İzleyicilere film hakkında ipuçları verirken ilk mesajın da iletildiği alan olmuştur. İzleyicinin film hakkında temel bir fikir alma noktasını oluşturan afişler, kullandığı göstergeler ve taşıdığı metinler doğrultusunda film içeriğine bağlantı yapmaktadır (Parsa, 2008: 114-115). İzleyicilerin filmden neler beklemesi gerektiği hakkında ipuçları veren afişler, film hakkında da ön bilgilendirmeyi sunmaktadır. Sıklıkla kullanılan mekanlara, oynayan karakterlere ve ilistirasyonla zenginleştirilmiş görsellere sahip olan afişler, izleyiciyi salona çekebilmek adına yüksek önem arz etmektedir.

Universal Pictures şirketinin yapımcılığını üstlendiği, Peter Berg'in yönetmenliğini yaptığı 2007 yapımı The Kingdom (Krallık) filminin afişleri de simgesel anlatımları bünyesinde barındırmaktadır. 11 Eylül sonrası oluşan yeni oryantalist dönemin en klişe konusu olan "terörist arap" teması filmin afişinden, olay örgüsüne kadar her alanına yansımıştır. Hatta Shaheen (2008: 132)'e göre The Kingdom filmi, 11 Eylül sonrası çekilmiş olan en vahşi Arap imgeli film olmuştur.

The Kingdom (Krallık) filmine ait olan üç farklı afiş de incelenmektedir. Görsel imgelerin çok fazla olduğu afişler, izleyiciye filme girmeden dahi çok fazla mesajlar ulaştırmaktadır. Göstergelerin gücünden bahseden Erkman (1987: 10) şöyle yorumlamıştır: "Gösterge, kendisi o şey olmadığı halde, o şeyi çağrıştırarak iletişim sağlayan her şeydir".

Görsel 4: The Kingdom (Krallık) Filminin Birinci Afişi

(İnternet Erişimi: http://www.impawards.com/2007/kingdom.html , Erişim Tarihi: 22.11.2019)

The Kingdom (Krallık) filminin birinci afişine bakıldığında, afişin merkezden aşağı ve yukarı olmak üzere iki parçaya bölündüğü görülmektedir. Üst yarım parça, filmde geçen bir sahnenin fotoğrafik yansıması olarak afişe konulmuş halidir. Bu bölüm ile izleyiciye hissettirelecek olan aksiyonun ipuçları verilmektedir. Fotoğrafın dengesini sağlayacak şekilde sağa ve sola yerleştirilen karakterlerin, ellerinde tuttukları tüfekler ve arkalarında devrilmiş olan araçlar izleyiciye yaşanan filmsel anın savaştan veya çatışmadan olduğunu göstermektedir. Tıpkı Wollen (1989: 149-150)'in, gösterge bilimi anlatmak için "adaletin simgesi olan terazi bir başka simge ile anlatılamaz. Terazi yerine at arabası kullanılamaz" önermesi gibi burada da kullanılan tüfekler, savaşın veya çatışmanın simgesini oluşturmaktadır. Aynı şekilde devrilmiş olan arabalar da tüfekler gibi görsel anlatımı desteklemektedir. Afişin sağ tarafında bulunan kadın karakterin arkasında bulunan toz bulutu da devrilen arabalara ve filmsel zamana eşlik edecek şekilde uyarlanmıştır.

Hollywood sinemasının Orta Doğu veya Arap temalı filmlerinde sıklıkla kullandığı sarımtırak görüntü bu afişte de mevcuttur. Afişin alt yarım tarafı ise oldukça dikkat çekici olmuştur. Başrolde yer alan Amerikan aktrist ve aktörlerinin isimlerine üstte büyük puntolarla yer verilmiştir. Filmde yer alan diğer oyuncuların isimleri ise altta küçük puntolarla yer almaktadır. Diğer oyuncuların adlarının yer aldığı bölgenin sağ altında ise kırmızı ve büyük puntolarla "kimseye güvenme" yazmaktadır. Filmin adı olan The Kingdom'un üstünde yer alan yazı ile filmin konusu hakkında izleyiciye ipucu sunulmuştur: "Bir grup elit FBI ajanı, Suudi Arabistan'a bir katili yakalamak için gönderilir. Şimdi onlar hedef haline gelmiştir". Bu yazı ile izleyiciye kahraman olan batılının, doğuya katil yakalamak için gittiği ama doğu da hedef haline gelerek öldürülmek istendiği vurgulanmıştır.

Afişin en dikkat çeken yeri ise hiç kuşku yok ki siyah bir tonun içinde silüet olarak gözüken cami olmuştur. Müslümanların ibadet yeri olan cami, afişin tamamıyla beraber değerlendirildiğinde bambaşka simgesel anlamları barındırmaktadır. Kahraman olan batılı ajanların Suudi Arabistan'a katil yakalamak için geldiği fakat hedef haline geldiklerinin vurgulanmasıyla, afişin üst yarımında yer alan arabaların devrildiği ve karakterlerin savaş durumunda olmasıyla beraber düşünüldüğünde; karanlığın içinde

silüet olarak sunulan caminin sadece bir ibadethane olarak sunulmadığı aşikâr bir durumdur. Savaş halinde olan batılı karakterler afişin üst kısmında yer alırken, Müslüman aleminin ibadethanesi olan cami onların altında konumlandırılmıştır. Batılı karakterlerin, cami görseli kullanılarak Müslümanlarla savaş halinde olduğu vurgulanmıştır.

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 4)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Silahlar	Savaş anı
Nesne	Araba	Kaza ve saldırıya uğrama anı
Nesne	Cami	Müslümanların ibadethanesi
İnsan	Siper alma	Çatışma anı

Karşıtlıklar

KADIN	ERKEK
BİRLİKTE	AYRI
YARALI	SAĞLIKLI
GÜÇLÜ	ZAYIF
SAVAŞ	BARIŞ

Görsel 5: The Kingdom (Krallık) Filminin İkinci Afişi

(https://www.traileraddict.com/the-kingdom/poster/5 , Erişim Tarihi: 22.11.2019)

The Kingdom (Krallık) filminin ikinci afişine bakıldığında, filmin dört ABD'li başrol oyuncusunun ışık ve konum olarak merkezde olduğu gözlemlenmektedir. Dört ABD'li karakterin üzerinde yer alan FBI tişörtleri ve bazılarında bulunan FBI şapkaları, izleyiciye kıyafet kodlarından çağrışımı sunmaktadır. Ana karakterlerin arkasında yer alan Arap Polis veya asker olan karakterler ile dört başrol oyuncusu desteklenmiştir. Bu karakterlerin arkasında yer alan cami kubbesini andıran yer, filmi izlemeyen bir kişi için cami çağrışımı yaparken; film izlendikten sonra afişte gözüken yerin Suudi Arabistan prenslerinden birine ait olan saraydan görüntü olduğu anlaşılmaktadır.

Afişin sağ üst köşesinde yer alan iki kule ise 11 Eylül terör saldırılarını ve ikiz kuleleri anımsatmaktadır. İzleyici için toplumsal hafızayı harekete geçiren bu anımsatma, adeta öc almaya gidiyormuş gibi gözüken FBI ajanları ile daha da zenginleştirilmiştir. FBI ajanlarının karşısında yer alan iki kişi ise giyimleriyle beraber izleyiciye Arap olduklarının çağrışımını yapmaktadır. Daha az ışık ile daha karanlıkta gözüken bu iki Arap karakterin yanlarında tüfekler bulunmaktadır. Tüfekleri olmasına rağmen FBI ajanlarının üstlerine kararlı gelişi dikkat çekicidir. Afişte hâkim olan çöl sarısı renk, 18. Ve 19.yüzyıldaki oryantalist tabloları da anımsatmaktadır. Filmin orijinal adı olan The Kingdom yazısının üstünde "Seçkin bir FBI takımı, düşman ülkeye katili yakalamaya gider" yazmaktadır. Batılı karakterler seçkin ve kahramanken, görsellerden anlaşılacağı üzere gidilen Doğu ve onları karşılayan Doğu'lu ve iki tüfekli kişi düşman ve katildir. Afişte renklendirmelerle ve ışıkla oluşturulan tezatlık, filmin ana fikrini yansıtan cümle ile de oluşturulmuştur. Filmin diğer afişinde de yazdığı gibi "Kimseye Güvenme" yazısı da dikkat çekicidir. Amerikalı başrol oyuncuları afişin üst kısmında yer alırken, diğer oyuncular da afişin alt kısmında daha küçük puntolarla yer almaktadır. Kıran (akt. Aydın, 2016: 151), göstergebilimin anlayışında göstergenin temel özelliklerinden birinin, hep bir başka göstergeye göndermede bulunduğundan bahsetmektedir. Böylece düşünce göstergeyi yorumlayan, bir başka düşünceye göndermede bulunan bir göstergedir. Tıpkı bu afişte anımsatılan ikiz kuleler, cami kubbesi görüntüsü, çöl sarısı rengin hâkimiyeti, terörist imajı verilen Arap insanların göstergeleri söylenebilir.

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 5)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Silahlar	Savaş hissi
Nesne	Üniforma	Güven
Nesne	Saray kubbesi	Zenginlik
İnsan	Yürüyen İnsanlar	Organize Ekip

Karşıtlıklar

KADIN	ERKEK
BİRLİKTE	AYRI
MODERN	İLKEL
GÜÇLÜ	ZAYIF
ÜNİFORMA	SİVİL

Görsel 6: The Kingdom (Krallık) Filminin Üçüncü Afişi

(https://www.traileraddict.com/the-kingdom/poster/2 , Erişim Tarihi: 22.11.2019)

The Kingdom (Krallık) filminin üçüncü afişine bakıldığında, filmden geçen bir sahnenenin fotoğrafı, illüstrasyon ile eklenen ögelerle daha fazla zenginleştirilmiştir. Başrol oyuncularının ellerinde tüfeklerle çatışma anında olduğunun hissedildiği afişte, arka tarafta patlayan bina ve üzerinden uçan iki askeri helikopter gözükmektedir. Başrol oyuncularından erkek olanların yaslanmış olduğu duvardaki mermi delikleri, dizi üzerinde duran kadın karakterin vücudundaki yaralar izleyiciye çatışma ortamını özetlemektedir. Afiş üzerinde yazan: "Ateş Altında. Baskı Altında. Zaman Yok" yazıları da dikkat çekici olmuştur. Kıran (akt. Aydın, 2016: 152), uzamı oluşturan tüm öğelerin karşılıklı olarak bir ilişki içerisinde bulunması gerektiğini belirtmiştir. Dolayısıyla anlam, bu ilişkilerden ortaya çıkmaktadır. Afişte yer alan mermi delikleri, patlama alanı, uçan helikopterler, karakterlerin elinde bulunan tüfekler vs hepsi karşılıklı olarak birbirini tamamlayan öğeler olmuştur.

Diğer iki afişte gözüken yoğun oryantalist yaklaşımlar, bu afişte gözükmemektedir. Diğer iki afişe göre alternatif gibi gözüken bu afişin, dünyanın pek çok yerinde filmin gösterimde olacağı düşünülürse ticari kaygılarla yapılmış olma ihtimali yüksektir. Bölgelere ve seyirci kitlesine uygun olarak afişin kullanımı değişkenlik göstermiş olması kuvvetle muhtemeldir.

İzleyiciyle ilk temas olan sinema film afişleri, her geçen gün daha çok önemsenen bir konu olmuştur. Özellikle ideolojik mesaj taşıma aracı olarak görülen sinema, ilk simgesel anlatımlarını da afişlerde sunmaktadır. Hollywood'un, Orta Doğu üzerine yaptığı filmlerin afişleri; 18. Ve 19.yüzyıllardaki oryantalist tablolara da benzediği gözlemlenmektedir.

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 6)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Silahlar	Savaş
Nesne	Askeri helikopterler	Savaş
Nesne	Patlamış bina	Savaş
Nesne	Kurşun delikleri	Savaş
İnsanlar	Siper alma	Savaş anı

Karşıtlıklar

KADIN	ERKEK
YER	GÖKYÜZÜ
GÜÇLÜ	ZAYIF
SAVAŞ	BARIŞ

5.2.1.2. Filmin Giriş Sekansı ve Jeneriği

The Kingdom (Krallık) filmi yaklaşık 4 dakika süren bir animasyonla başlamaktadır. Çöl görüntüleriyle başlayan animasyonda Suudi Arabistan'ın kuruluşu, petrolün bulunması ve işlenmesi süreci, Suudi Arabistan ve ABD ilişkileri, 11 Eylül olayları, Usame Bin Ladin ile Suudi Arabistan'ın ilişkisi ve FBI'nın yurt dışında yaptığı görevlerden bahsedilmiştir. Animasyon; gazete küpürleri, fotoğraflar, videolar ve haber kanallarından alıntılarla desteklenmiştir. Bu sayede izleyici, filmin başlangıcından önce egemen ideoloji olan Batı'nın gözünden şekillendirilmiş ve bakması gereken yer betimlenmiştir. Ryan ve Kellner (1997: 421) film anlatılarında "tanıklara" başvurulmasının, tarihsel anlatıların inanırlılığını arttırdığını ve izleyenlere belgesel tadının verilmesinin sağlandığını belirtmişlerdir.

Görsel 7: Çölde At Süren Vahabi Savaşçılar , (00:00:45)

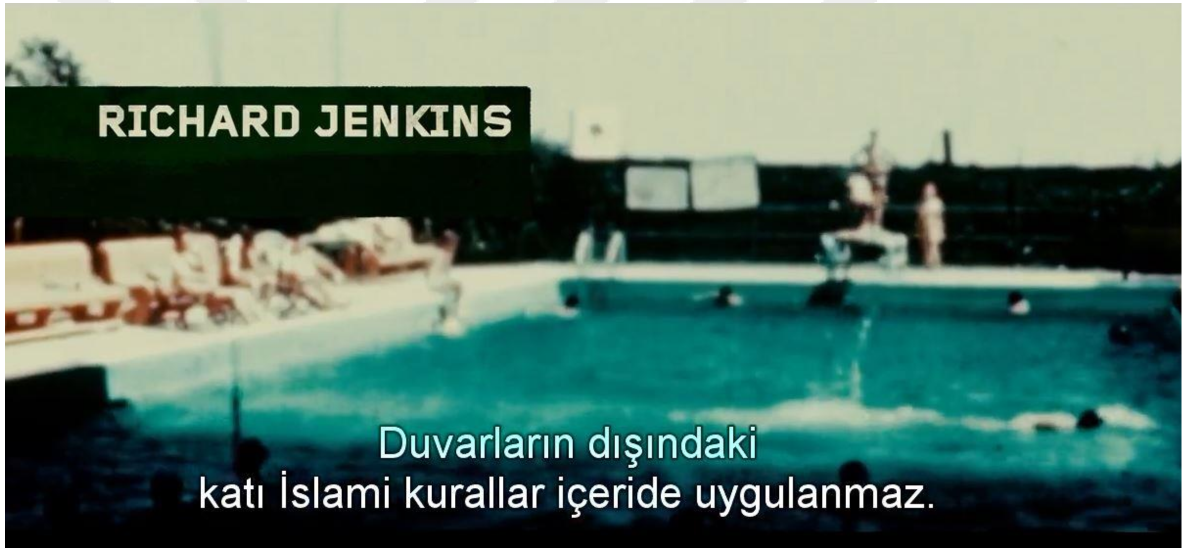
Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 7)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Silahlar	Savaş
Hayvan	Atlar	Ulaşım
İnsan	At Üstündekiler	Savaşa giden ordu

Animasyonel bilgi akışı, seyircinin film sahneleriyle buluştuğu ilk andır. Çöl üzerinde hareket eden kameraya, eski bir radyo sesinin ve sunumunun eşlik etmesiyle beraber filmsel akış başlatılmıştır. Başlangıç sahnesi olarak 1932 yılında ellerinde silahlarla çölde at süren Araplar gözükmektedir (bknz. Görsel 7). Radyodan gelen ses: "İbn Suud, Vahabi İslam savaşçılarının yardımıyla Arap Yarımadası'nın çoğunu ele geçirdikten sonra Suudi Arabistan Krallığı'nı kurar" demiştir. Suudi Arabistak Krallığı denilirken ekranda "The Kingdom" yazısı görülmektedir. Bu yazı aynı zamanda filmin de adıdır. Filmin adı, Suudi Arabistan'ın Krallığı'ndan gelmektedir. "Ateşli Batı düşmanı vahabiler" diye devam eden animasyonel bilgi akışındaki sese, çölde develerini bırakıp namaz kılan insanların görüntüleriyle eşlik edilmiştir. Söylem ve görselin eşzamanlılığı, filmde henüz 1 dakika geride bırakılırken ilk oryantalist bulgu olmuştur. İzleyici; dönemin siyasi, sosyolojik, ekonomik ve uluslararası savaş durumları da düşünüldüğünde –ki film 2007 yapımı- kendi duygu ve deneyimleriyle beraber izlediği filmden ilk mesajı almıştır. "Batı düşmanı vahabiler" seslendirmesiyle beraber namaz kılan müslümanların görüntüsü dönem koşulları düşünüldüğünde direkt olarak Müslümanların hedef gösterilmesidir. Nitekim Kant (akt. Büker, 2012: 29)'ın önermesi de bu duruma uyarlanabilmektedir : "Nesneler duyuları etkiler ve tasarımların oluşmasına katkıda bulunur". Kant'ın önermesiyle beraber ilk sahne düşünüldüğünde namaz kılan Müslümanlar'ın, anlatılan dille özdeşleştirilmesi mümkün gözükmektedir.

Animasyonel bilgi akışı, 1933 yılında Arapların su ararken yanlışlıkla petrol bulduğu bilgisi ile devam etmektedir. İbn Suud karlı bir iş olduğunu anladığı petrol için ise 1938 yılında ABD ile bir anlaşma yapmıştır. Anlaşmaya göre ARAMCO (ABD ve Suudi Arabistan Krallığı Ortak Petrol Arıtma Şirketi) adında bir şirket kurulmuştur. Bu anlaşma, direkt olarak ABD ile yapılan ilk birleşmedir. Aramco şirketinin güncel

değerinin 1.25 trilyon dolar ile 10 trilyon dolar arasında değiştiği tahmin edilmektedir. Bu verilere göre ARAMCO, dünyanın en değerli şirketi olarak gözükmektedir. (https://www.enerjiportali.com/saudi-aramco-dunyanin-en-degerli-sirketi-oldu/ , Erişim Tarihi: 23.11.2019). Genel olarak halkın tepkisini çeken bu durum, beraberinde Avrupai yaşam tarzını da krallığa getirmiştir. ARAMCO şirketinde çalışması için batıdan gelen işçiler için Avrupai siteler ve yaşam alanları inşa edilmiştir. Dış ses siteler içerisinden verilen görüntü sırasında: "Duvarların dışındaki katı islami kurallar içeride uygulanmaz" demektedir. Site içerisinde havuzda eğlenen batılı insanlar gösterilirken (bknz. Görsel 8), site dışarısında ise Pazar içerisinde gezen çarşaflı Arap kadın gösterilmektedir (Görsel 9).

Görsel 8: Batılı Modern Yaşam Tarzı , (00:01:29)

Anlatı devam ederken iki farklı yaşam biçimi gösterilerek içerik çatışması yaratılmaktadır.

Görsel 9: Doğulu İlkel Yaşam Tarzı, (00:01:30)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 8 ve 9)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Havuz	Yüzen insanlar
İnsan	Yüzen insanlar	Eğlence ve serinlik
İnsan	Güneşlenen insanlar	Dinlenme
Nesne	Pazar yeri	Çalışan insanlar
İnsan	Çarşaflı kadın	Dini ve yaşamı vurgulama

Karşıtlıklar

KADIN	ERKEK
BİRLİKTE	AYRI
MODERN	İLKEL
ÇALIŞAN	ÇALIŞMAYAN
MUTLU	MUTSUZ
AÇIK GİYİNEN	KAPALI GİYİNEN

Animasyonel bilgi akışında 1945 yılı gösterilir. İkinci Dünya Savaşı'nın da bittiği yıl olan 1945 yılında, ABD Başkanı Franklin D. Roosevelt ve Suudi Arabistan Kralı İbn Suud'un yaptığı görüşmeden görüntüler aktarılır. Yapılan görüşme sonucunda Suudi Arabistan Krallığı'nın, korunabilmek adına ABD'ye ihtiyaç duyduğu belirtilmiştir. (bknz. Görsel 10).

Görsel 10: Suudi Arabistan Kralı İbn Suud ve ABD Başkanı Franklin D. Roosevelt'in Görüşmesi, (00:01:39)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 10)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Toplantı	Görüşen liderler
Nesne	Kıyafet	Geleneksel ve modern kıyafet

Karşıtlıklar

MODERN	İLKEL

Keyifli bir sohbetin geçtiği izlenimi yaratan görüntülerden sonra daha önceki ABD Başkanlarından olan Kennedy ve Nixon'un da Suudi kralla görüntüleri verilir. Krallık ve ABD arasındaki ilişkilerin temelinin daha da eskiye gittiği seyirciye

yansıtılmaktadır. Fakat bu görüntülerin hemen arkasından anlamsız bir şekilde oryantal bir dansçı görülür (bknz. Görsel 11). Konuyla alakasız olarak başlayan görüntü, Doğu'nun şehvet dünyasına gönderme yapma niteliğindedir ve "Seçkin Suudiler adı çıkmış büyük para tüketicileriydi" seslendirmesi verilemektedir. Takım elbise giymiş olan Arapların eğlendiği görüntüler verilmiş ve muhafazakâr kesimin bu durumdan büyük rahatsızlık duyduğu belirtilmiştir. Muhafazakâr kesim betimlemesi yapılırken, dansöz eşliğinde eğlenen Araplardan; namaz kılan diğer bir Arap vatandaşa geçiş yapılmıştır. İçerik çatışması seslendirme ile de desteklenmiştir. Rifat (1990: 9), göstergelerin masum olmadığını ve amaçları olan bir bilim olduğundan bahsetmiştir: "Tüm gösterge dizgelerindeki anlamsal katmanları yapılaştırmayı amaçlayan bir anabilimdir". Rifat'ın da belirttiği gibi, animasyonel bilgi akışındaki dansöz figürleri, eğlenen takım elbiseli araplar ve fakirlik içinde geleneksel kıyafetleriyle yaşayan halk arasında anlamsal katmanlar oluşturulmuştur.

Görsel 11: Arap Eğlence Hayatı Algısı, (00:01:44)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 11)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Dansöz	Oynayan kadın
İnsan	Dansöz	Eğlenen insanlar
İnsan	Müzisyenler	Enstürman çalan insanlar

Karşıtlıklar

KADIN	ERKEK
MODERN	İLKEL

Animasyonel Bilgi Akışında 1970 yılı gösterilmektedir. Arap-İsrail savaşı sırasında ABD'nin İsrail'i desteklediğinden bahsedilir ve Vahabilerin Suudi Kralı'na baskı yaparak petrol üretiminin durdurulmasını için baskı yaptıkları anlatılır. Animasyonda dikkat çekici konulardan biri de İsrail bayrağındaki yıldızın, ABD bayrağındaki yıldıza dönüşmesi anıdır. Metz'e göre görüntü, anlamını kültürel kodlardan ötürü ya da bağlamdan ötürü edinir. Her görüntü tek başına anlam taşır ama başka görüntülerle birlikte olduğunda yeni yan anlamlar edinir (Büker, 2012: 42). İsrail bayrağındaki yıldızdan, ABD bayrağındaki yıldıza anlamsal bağlantı ile geçiş yapılması; iki ülkenin ortak hedefler doğrultusunda birleştiğini göstermektedir. Hemen arkasından verilen görüntü ile 1973 yılından bahsedilmektedir. Petrol ambargosunun uygulandığından bahsedilirken; "Petrolü kontrol edenler Batı'yı esir tutuyor" bilgilendirmesi yapılır. Para sayan Araplar gösterilirken, Batı'da yükselen petrol fiyatları ve artan ihtiyaç belirtilmiştir. Farklı haber kanallarının seslendirmeleri ile yaşanan gerginlik ve ihtiyaç durumu izleyiciye daha çok hissettirilmiştir. ABD'nin petrole olan yüksek ihtiyaç durumu da animasyonda gösterilmektedir (bknz. Görsel 12). Petrol ile gıda, mazot ve yaşanabilirlik durumları eşleştirilirken; en önemlisinin de ABD'nin ulusal güvenliği için değişilmez bir ihtiyaç olduğundan bahsedilmektedir. Tekrar radyo sesiyle aktarılan bu söylem, dinleyende yetkili bir kimse tarafından yapıldığı izlenimi vermektedir. Ulusal güvenlik başlığı altında bulunan uçaklardan

birinin animasyondan, gerçek görüntüye geçerek havalanması ile seyircinin ilgisi daha da çok arttırılmıştır.

Görsel 12: ABD'nin Petrole Olan İhtiyacını Gösteren Animasyon, (00:02:07)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 12)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Animasyon	Petrol	ABD'nin petrole olan bağımlılığı

Animasyonel bilgi akışında 1974 yılı gösterilmektedir. Petrol ambargosunun dünya dengelerini değiştirdiği ve ambargonun son bulduğu bilgilendirmesi yapılmaktadır. ABD Başkanlarından Reagan ve Nixon'un Suudi Kral ile olan görüntüleri izleyiciye sunulmaktadır. Animasyonda 16 yıllık br atlama yapılarak 1990 yılından bahsedilmektedir. Irak ordusunun Kuveyt'e girdiği bilgisi, tank ve askerlerin hareketlilik görüntüleriyle beraber verilmektedir. Animasyonun en dikkat çeken noktalarından biri de burada yaşanmaktadır. Suudi uyruklu olan Usame Bin Ladin'in, Kraliyet ailesine destek sağlayabileceğini belirttiği bilgisi verilmektedir (bknz. Görsel 13). Sancar (2018: 28), yan anlamın göstergebilimsel bir analizde, filmin derinliklerine inmek için en önemli verileri sunduğunu belirtmiştir. Usame Bin Ladin'in verilen görüntüsü ile izleyicide terörist gerginliği yaşatılmıştır. Bin Ladin'in giyimi, elindeki kalaşnikof silahı ve etrafındaki müritleri; dini bir terör grubunun varlığını işaret etmektedir.

Görsel 13: Usame Bin Ladin'in Kraliyet Ailesiyle Bağlantısı, (00:02:20)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 13)

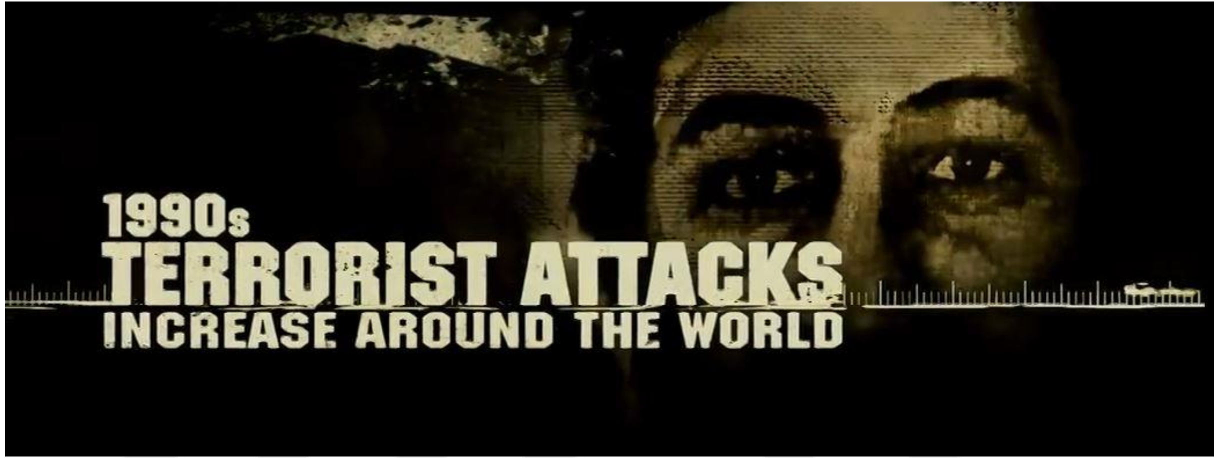
Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Silah	Savaş hissi
İnsan	Terör lideri	Korku
İnsan	Silahlı insanlar	Savaş

Karşıtlıklar

SAVAŞ	BARIŞ

Animasyonel bilgi akışında Usame Bin Ladin'in görülmesi, izleyici de "terör nefreti" duygusu yaratmaktadır. Ladin'in Suudi vatandaşı olduğu bilgisi tekrar izleyiciye sunulurken, Suudilere olan bakış açısı da konumlandırılmaktadır. Fakat Suudi Kalı, Irak'lı işgalcilerden kurtulmak için Ladin'e değil; çok daha iyisi olduğu vurgulanan yarım milyonluk ABD askerinin desteğini almayı seçtiği vurgulanmıştır. Bu sırada ABD Başkanı G.W. Bush ile Suudi Kralı'nın görüşmeleri izleyiciye yansıtılmıştır. ABD askerlerinin gövde gösterisi şeklinde geçen saniyelerde ABD bayraklı tanklar, uçaklar ve tabur tabur askerlerin çöllere geldiği görülmektedir. ABD'nin en önemli generallerinden olan Herbert Norman Schwarzkopf ve General

Colin Luther Powell'ın cam bardaktan çay içen görüntüleri de verilmektedir. Körfez Savaşı'nda da görev yapacak olan 2 generalin görüntüsünden sonra CNN haber kanalından ABD'nin hedeflerini bombaladığına dair görüntüler verilmektedir. Teklifi reddedilen Usame Bin Ladin'in mikrofona konuşması verilirken; ordusuyla beraber sokaklara dökülerek ABD'yi ve Kraliyet Ailesi'nin ittifakını protesto etmiştir. Kurulan ittifakın lanetli olduğunu aktaran Ladin'in terör saldırılarını da arttırdığı belirtilmiştir (bknz. Görsel 14).

Görsel 14: Usame Bin Ladin'in Görseli ve Dünyada Artan Terör Saldırıları Görseli**,** (00:02:45)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 14)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Animasyon	Terör lideri	Terörizm ile Müslümanlığın bağdaştırılması

Animasyonel bilgi akışına 1990'lı yıllarda artan terör saldırılarının görüntüleriyle devam edilmiştir. Suudi Arabistan'ın başkenti Riyad, Kenya'nın başkenti Nairobi, Tanzanya'nın bir şehri olan Dar Es Salam'dan terör saldırıları sonrası çekilmiş olan görüntüler verilmiş; Yemen açıklarında bulunan USS Cole isimli ABD gemisine yapılan terör saldırılarından bahsedilmiştir. Suudi Arabistan Krallığı'nın Usame Bin Ladin'i vatandaşlığından çıkardığına dair bilgilendirme yapılırken, 2000 yılına doğru zaman işler ve Dünya haritası üzerinde çeşitli yerlerde patlamalar olduğu görülmektedir.

Animasyonda 2000'li yıllara gelindiğinde ilk bilgilendirmeler: Suudi Arabistan'ın dünyanın 1 numaralı petrol üreticisi, ABD'nin de dünyanın 1 numaralı petrol tüketicisi olduğu vurgulanmıştır (bknz. Görsel 15 ve görsel 16).

Görsel 15: Suudi Arabistan'ın Dünya Üzerindeki 1 Numaralı Petrol Üreticisi Olduğu Bilgisi, (00:02:55)

Görsel 16: ABD'nin Dünya Üzerindeki 1 Numaralı Petrol Tüketicisi Olduğu Bilgisi, (00:03:00)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 15-16)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Animasyon	Petrol	Suudi Arabistan'ın 1 numaralı petrol üretici olduğu
Animasyon	Petrol	ABD'nin 1 numaralı petrol tüketicisi olduğu

Animasyonel bilgi akışında, harita üzerinde ABD'nin üzerinde çıkan ve dünya genelinde açık ara petrol tüketicisi olduğunu gösteren grafik; animasyonel olarak ikiz kulelere dönmektedir. Bu kulelere doğru uçan uçak 11 Eylül terör saldırılarının anlatımını oluşturmaktadır (bknz. Görsel 17).

Görsel 17: İkiz Kulelere Doğru Hareket Eden Uçak Animasyonu, (00:03:03)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 17)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Animasyon	Uçak ve kuleler	İkiz kulelere yapılan saldırının çağrışımı

Nora (2006: 9-12)'nın bahsettiği "hafıza mekânlar" önermesi bu sahnede izleyiciyle buluşmaktadır. Nora, hafıza mekânlar olarak gördüğü tarihi yerlerin insanlara geçmişle veya deneyimleriyle ilgili bağlantılar kurduğundan bahsetmektedir. Bu sahnede de uçaklar kulelere doğru ilerlemektedir ama izleyici çarpmayı görmemiş

olmasına rağmen gerçekleşecek olan olayı bilmektedir. Uçaklar kulelere doğru yaklaşırken animasyonda müzik durmuştur ve ekran tamamen karartılmıştır. Birkaç saniye sonra Manhattan haritası üzerinden dumanlar çıkmakta ve sirenler duyulmaktadır (bknz. Görsel 18).

Görsel 18: Manhattan / New York Haritasından Çıkan Kara Dumanlar Animasyonu, (00:03:08)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 18)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Animasyon	Manhattan	Saldırıya uğrayan şehrin haritası

Manhattan üzerinde çıkan dumanlar ve siren seslerini takip eden ilk görüntü, içerisinde “gerçek” teröristlere ait olan fotoğrafların bulunduğu 15 sayısı olmuştur. Terör eylemini gerçekleştiren 19 kişiden, 15’inin Suudi Arabistan vatandaşı olduğu anlatılmaktadır (bknz. Görsel 19). 15 sayısı içerisinde yer alan teröristlere ait olan fotoğraflar, CNN’in 2002 yılında hazırlamış olduğu “Amerika Hatırlayacak” belgeselinden alınmıştır. 90 dakika süren belgesel de terör eylemini gerçekleştirenler için CNN muhabiri Paula Zahn (akt. Güngör, 2013: 142) şöyle demiştir: “En nihayetinde gördük… Şeytanın yüzlerini gördük… Bu alçakça saldırıyla binlerce masumun ölmesine sebep olanların gözlerinin içine bakabiliyoruz…”.

Görsel 19: 11 Eylül Terör Saldırısını Gerçekleştiren Ekipteki 15 Suudi Vatandaşının Görseli, (00:03:10)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 19)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Animasyon	Teröristler	Saldırı düzenleyen kişilerin görseli

Animasyon, Bin Ladin'in Suudi Arabistan'ı direkt olarak düşmana dönüştürdüğünden bahsederek devam etmektedir. Fakat; Suudi Kralı: "Bu alçakça saldırıyı gerçekleştirenlerin hemen yakalanmasını istiyoruz" demiştir. CNN muhabiri Larry King'in karşısında oturan Suudi müfti ve akademisyen olan Yusuf Al-Quaradasi'de gerçek faillerin yakalanmasını istediğini ve teröristlerin kendilerine nasıl müslüman dediklerini sormaktadır. Fakat; sorusu sırasında geçen "müslüman" kelimesinde hemen sonra animasyonda görüntü olarak önce namaz kılan insanlar, ardından da Kabe görüntüsü verilmektedir (bknz. Görsel 20). Terörist saldırıyı gerçekleştiren ve müslüman olduğunu iddia edilen kişilerden sonra gerçek faillerin yakalanmasından bahsedilirken; Müslümanlar için en kutsal mekân olan Kâbe'nin

verilmesi tüm müslümanların ithamda bırakılmasına neden olmaktadır. Andrew, (2010: 325): “sinema alanının kalbinde sinematografik olay, sinematografik olayın çekirdeğinde ise anlam süreci vardır. Göstergebilimci doğrudan doğruya bu çekirdeğin içine yönelmelidir” demiştir. Terör saldırılarından sonra, CNN’deki gerçek görüntülerle beraber sunulan haber görselinde; terör saldırısını gerçekleştirenlerden bahsedilirken “Müslüman” kelimesi geçtiğinde Kâbe’nin ve namaz kılan insanların gösterilmesi özellikle dikkat edilmesi gereken sahneler olarak ön plana çıkmıştır. Nitekim Andrew’in bahsettiği gibi sinematografik olayın çekirdeğindeki anlam, terör saldırısının tüm Müslümanlara mâl edilmesi olmuştur.

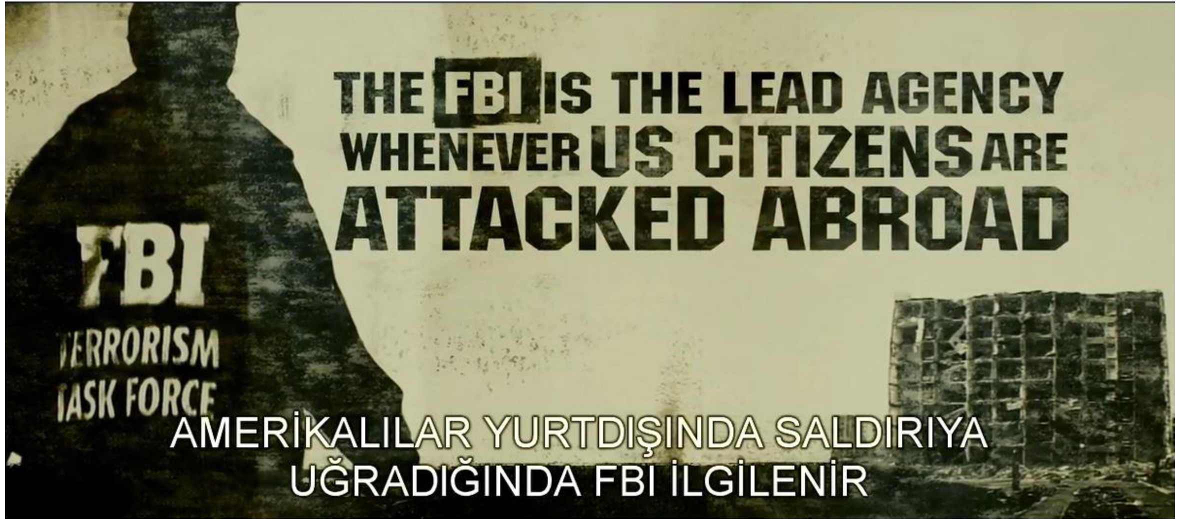
Görsel 20: Müslüman Terörist Vurgusundan Sonra Kâbe’nin Gösterilmesi, (00:03:25)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 20)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Kabe	Müslümanların hac ibadet yeri
İnsan	Topluluk	İbadet eden insanlar

Animasyonun son bölümünde ise Suudi Arabistan Krallığı için: “Gelenek ve modernliğin şiddetle çarpıştığı bir devlet bu” yazısı verilirken; tomarla sayılan dolarlar, lüks markaların dükkânları (Ferrari, mercedes, valantino, sony, starbucks vs) görülürken aynı zamanda çarşaflarla alışveriş merkezlerini gezen kadınlar ve camilerde namaz kılan erkekler görülmektedir. İçerik çatışması yaratılarak dikkat çekilen konunun hemen

arkaasında Riyad'daki bir terör saldırısından sonra harabe alanına dönmüş bölge gösterilmektedir. Herhangi bir tarih bilgisi verilmemiş olsa da 2004 yılında gerçekleşen saldırının arkasında El-Kaide olduğu belirtilmiştir. Saldırının gerçekleştiği bölge gösterilirken "gerçek" FBI ajanlarının olduğu, dönem görüntülerinin bizzat verilmesiyle görülmektedir. Filmin ana temasında da bahsedildiği gibi burada da: "Amerikalılar yurtdışında saldırıya uğradığında FBI ilgilenir" bilgilendirmesi yapılmaktadır (bknz. Görsel 21).

Görsel 21: FBI'nın Uluslararası Hareket Özgürlüğü Görseli, (00:03:39)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 17)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Animasyon	Amerikan FBI	ABD'nin vatandaşlarını sahiplenmesi

Animasyonel bilgi akışının son görüntülerinde ise ABD yanlısı Suudi Kraliyet Ailesi ile radikal vahabi militanlar arasındaki bölünmenin her geçen gün daha çok arttığı vurgulanmıştır. Suudi Kralı'n çeşitli diplomatik görüşmeler yaptığı gözlemlenmektedir. ABD Başkanı olan G.W. Bush ile de yaptığı görüşme izleyiciye sunulurken (bknz. Görsel 22);

Görsel 22: Suudi Arabistan Kralı ve ABD Başkanı G.W.Bush'un Görüşmesi, (00:03:48)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 22)

Gösterge	**Gösteren**	**Gösterilen**
İnsan	Toplantı	Görüşen liderler
Nesne	Kıyafet	Geleneksel ve modern kıyafet

Karşıtlıklar

MODERN	İLKEL

Vahabiler arasındaki militanların ise tüfekleri ve Kur'an-ı Kerim'i havaya kaldırarak tehtidler savurduğu görülmektedir (bknz. Görsel 23). Havaya kaldırılan tüfeklerin ve Kur'an-ı Kerim'in görüntüleriyle beraber animasyon karanlığa büründürülmüştür. Savaş çığırtkanlığı yapanların ellerinde Kur'an-ı Kerim taşıyor olması, Müslümanlar için onur kırıcı hisleri yaşatırken; izleyiciler için ise nefretin körüklenmesini sağlamaktadır.

Görsel 23: Silahlar ve Kur'an-ı Kerim'in Havaya Kaldırılması, (00:03:51)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 23)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Silah	Savaş
Nesne	Kur'an-ı Kerim	Müslümanların kutsal kitabı

The Kingdom (Krallık) filminin başlangıcından önce yaklaşık 4 dakika süren animasyon ile izleyicinin kafasında suni bir yargı oluşturulmaktadır. Animasyon yer yer videolarla ve gazete küpürleriyle desteklenmiş ve izleyici için daha gerçekçi bir ortam sağlanmaya çalışılmıştır. Fortin (akt. Khatib, 2006: 182)'e göre, filmlerde kullanılan gerçek tarihi görüntüler izleyicide güvenirlilik yaratarak verilecek mesajların daha inandırıcı olmasını sağlamaktadır. Suni animasyonu hazırlama ve filmleri yapma gücünü elinde bulunduran Hollywood, sadece 4 dakika süren bir animasyonla bile saatlerce konuşulabilecek oryantalist tasvirlerle "terörist müslüman" algısını yaratmayı başarmıştır. Bu algı, karanlığın içinde yüksek ses ve görüntü sistemlerinin bulunduğu sinema salonunda filmi izleyen bir seyirci için çok daha fazla hissedilebilmektedir. Kullanılan oryantalist ve aşırıya kaçmış olan bu dil "nefret" ve "kin" duygularını arttırarak; "ötekileştirme" tavrının daha da güçlenmesine yol açmaktadır.

5.2.1.3. Dış Ses (Outer Sound)

The Kingdom (Krallık) filminin yaklaşık 4 dakika süren animasyonel bilgi akışında, dış ses etkili bir şekilde kullanılmaktadır. Animasyonun başlangıcında çölde başlayan görüntüye, rüzgâr sesi ile eşlik edilmektedir. Kameranın hızla ilerlemesi ile beraber hareketli bir fon müziği verilmektedir. 1932 yılını anlatan ve çölde ellerinde silahlarla atlıların üzerinde hareket eden kişilerin gösterilmesiyle beraber bir radyonun frekanslar arasındaki geçiş sesi izleyiciye aktarılmaktadır. Fondaki müziğin kısılmasıyla beraber tok sesli bir erkeğin konuşmalarını duymaktadır. Burada izleyiciye sesin radyodaki bir sunucudan geldiği izlenimi verilmektedir. Gianluca Sergi (2006: 1) efekt seslerinin, gerçeklik eklemek için sinemanın olmazsa olmazlarından olduğundan bahsetmiştir. Verilen radyo sesi ile izleyiciye gerçeklik algısı yaratılmaktadır.

Animasyonel bilgi akışında tarihsel süreci anlatan radyodaki sese, doğal seslerle de eşlik edilmektedir. Kalabalıkların, insan gürültülerinin sesi de kısık bir şekilde verilmektedir. Seslendirme sırasında, resmi açıklamalarda bulunan ve yetkili kimseler olduğu izlenimi veren kişilerin konuşmaları da direkt olarak verilmektedir. Haberlerden veya herhangi bir bağlantıdan alınma hissi veren ses kayıtları, izleyicide konuya karşı inanma ve güvenme hissini arttırmaktadır. Radyo ile anlatımı, haber bültenlerindeki kadın sunucuların sesleri ile de pekiştirilmiştir. Barnes (2005: 313), herhangi bir nesnenin gösterilmeden de sesi ile tanınabileceğini ve algı oluşturulabileceğinden bahsetmiştir. Bu duruma "sesin temsiliyeti" olarak belirtmiştir. Bu sahnelerde de herhangi bir radyo görseli olmamasına karşın, izleyiciye sunulan seslerin radyodan çıktığı algısı başarılı bir şekilde işlenmiştir.

Animasyonel bilgi akışı sırasında 1945 yılı gösterilirken Suudi Arabistan Kralı İbn Suud ve ABD Başkanı Franklin Roosevelt'in konuşmalarına yer verilirken; radyodaki ses kısılmış ve ABD Başkanı'nın konuşmaları duyulmaktadır. Konu anlatımı siyasilerin görüntüleriyle ve sesleriyle daha fazla dikkat çekici duruma getirilmiştir.

Animasyonel bilgi akışıyla doğru orantılı olarak verilen doğal sesler, izleyiciyi filme daha çok çekmektedir. Özellikle tankların geçtiği, füzelerin atıldığı, helikopterlerin uçtuğu, paraların sayıldığı, benzin istasyonlarında bulunan benzin tutar göstergesinin hareketlerinin doğal sesleri izleyici için radyodaki sese daha kolay eşlik

etmeyi sağlamaktadır. Doğal seslerin, görüntülerle olan uyumu izleyicide mekan ve derinlik olarak algılanması daha kolay olguları oluşturmaktadır. Doğal seslerin sinemada önemi çok büyüktür. Wajda (2006: 127)'da doğal seslerin öneminden ve etkisinden bahsederken, stüdyolarda ne kadar iyi teknolojik veya karmaşık tekniklerin kullanılırsa kullanılsın doğal seslerin yarattığı etkiye ulaşılamayacağından bahsetmiştir.

Animasyon sonlarına doğru fon müziği arttırılmış, yaşanan bombalı terörist saldırılar bomba sesleriyle beraber pekiştirilmiştir. Animasyon sırasında müziğin en çok arttığı yerde uçak sesi duyulmaktadır. Uçağın ekranı da sallayarak uçuşu ile ikiz kulelere doğru ilerlediği görülmektedir. Animasyon içerisindeki adrenalinin en çok yükseldiği ve gerilimin sonuna kadar hissedildiği sahnede uçaklar kulelere doğru ilerlemiştir. Herhangi bir çarpma görüntüsü, çarpma sesi veya herhangi bir patlama sesi verilmemektedir. Müziğin ve gerilimin en yüksek seviyeye ulaştığı anda birden ekran karartılmış ve müzik durdurulmuştur. Birkaç saniyelik karanlıktan sonra Manhattan haritası üzerinden çıkan kara bulutlar ve onlara eşlik eden siren sesleri duyulmaktadır. İzleyici, herhangi bir çarpma görüntüsünü görmemiş olsa dahi seslendirme ve görselle karartılan sahnede neler olduğunun tahmin edilmesi sağlanmıştır. 11 Eylül terör saldırısını gerçekleştiren kişilerin fotoğrafları sunulurken, Suudi Kralı'nın da saldırıyı kınadığı kendi röportajından gerçek sesi ile verilirken, Suudi müfti ve akademisyen olan Yusuf Al-Quaradasi'nin de CNN'de katıldığı programdan kesitler ve seslendirme izleyiciye aktarılmaktadır. Peşinden namaz kılan müslümanlar ve ezandan olduğu tahmin edilebilecek çok kısa bir ses verilmektedir. Saldırıyı düzenleyen kişilerden sonra tüm Müslüman alemi seslendirme ve görüntüyle hedef olarak gösterilmektedir.

Animasyonel bilgi akışında gerilim müziği, Arap vahabilerin gökyüzüne doğru silahlarını ve Kur'an-ı Kerim'leri kaldırmasıyla beraber zirve yapmış ve birden kesilmiştir. Yaklaşık 4 dakika süren animasyon, gerçek görüntüler ve seslerle desteklenmiştir. Özellikle geçişler sırasında da kullanılan doğal sesler, izleyicinin konuya olan ilgisinin arttırılması sağlanmıştır. Oryantalist görüntülerle beraber verilen ezan sesi ve namaz kılan kalabalığın doğal sesi, Müslümanlığın hedef alındığını göstermektedir. Sesler ve efektler, metaforik anlatım olarak büyük öneme sahiptir. Teröristlerle beraber verilen ezan sesinin altında yatan anlam önem arz etmektedir.

Benzer anlatı yollarının sık sık kullanıldığından bahseden Irwing ve Wrea (2004: 92), seyircilerin sesler ve efekler vasıtasıyla görüntünün yüzey anlatımının altında artık bir alt metninin okunmasına ve anlamlandırılmasına aşina olduklarından bahsetmişlerdir.

The Kingdom (Krallık) filminin başında verilen animasyon, yönetmenin şahsi isteği veya projenin zaten olması gereken bir parçası olabilir. Fakat animasyonun gerçek görüntüler ve seslerle beraber desteklenip, hâkim gücün anlatısı ile izleyiciye aktarılması; suni bir önyargı oluşturmaktadır. Bu önyargı, film boyunca izleyiciye eşlik etmektedir. Radyodaki sesin terörist dediği anda Kâbe görüntüsünün verilmesi, bombalamalardan önce ezandan olduğu tahmin edilen sesin verilmesi oldukça dikkat çekici olmuştur. Terörden veya bombalardan bahsedilirken müslümanların gerçekleştirdiği ibadetlerin verilmesiyle beraber izleyicinin bilinçaltına "terörist müslüman" imgesi yerleştirilmeye çalışılmaktadır. Bu imge sadece film boyunca değil, filmden sonra da izleyicinin bilinçaltına yerleşecek bir olgu olabilimektedir.

5.2.2. Makro Yapılar

The Kingdom (Krallık) filminin "Makro Yapılar" ile incelenmesi sırasında filmin olay örgüsü, mekânlar ve temsili, ana karakterler ve temsili, yan karakterler ve temsili olmak üzere dört başlıkta incelemesi yapılacaktır.

5.2.2.1. Olay Örgüsü

The Kingdom (Krallık) filmi, yaklaşık dört dakika süren bir bilgi animasyonu ile başlamıştır. Animasyon, gerçek görüntüler ve ses kayıtlarıyla beraber desteklenerek; izleyicide inanma ve güvenme duygusunun yaratılması sağlanmıştır. Animasyonun bitişiyle beraber ilk sahne olarak kavurucu sıcağın altında softbol maçı yapan mutlu aileler görülmektedir. Etrafı duvarlarla ve güvenlikle kapalı olan site içerisinde insanlar sotbol maçını barbekü partileri yaparak ve yüksek sesle müziğe eşlik ederek izlemektedirler. İçeride bulunan insanların korunması için çatıda ve ana girişin orada polislerin beklediği, güvenlik noktalarının olduğu görülmektedir. Bilgilendirme yazısıyla beraber sitenin, Amerikan vatandaşlarının ve petrol şirketinde çalışan yabancıların kaldığı Al Rahmah Sitesi olduğu anlaşılmaktadır. Site içerisine giren 2 Arap polisi, yüksek bir konumdan dürbünle izleyen Arap liderin ve yanlarında

çocukların olduğu görülmektedir. İçeriye giren iki kişi, silahlarla rastgele ateş açmaktadır. Terör saldırısı gerçekleştiren iki Arap, yüzlerce insanın üzerine ve evlerine ateş açmaktadır. Bu sırada site içerisinde yine polis kıyafetiyle bulunan bir terörist insanları sakinleştirmek ve yönlendirmek için etrafında toplamaya çalışır ve kelime-i tevhid getirerek üzerindeki bombayı patlatır (bknz. Görsel 24).

Görsel 24: Teröristin kelime-i Tevhid Getirerek Bombayı Patlatması, (00:09:03)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 24)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Piknik	Eğlenen insanlar
İnsan	Terörist	Kelime-i şehadet getiren terörist
İnsan	Şehadet getiren terörist	Müslümanları terörist gösterme
İnsan	Terörist	Kendisini bombayla patlatan
İnsan	Kaçan insanlar	Korkarak kaçan insanlar

Karşıtlıklar

ASKER	SİVİL
KADIN	ERKEK
YAŞLI	GENÇ
SAVAŞ	BARIŞ

CESARET	KORKU

Bombanın patlamasıyla beraber onlarca insan ölmüştür. Bombanın patlamasını uzaktaki binanın tepesinden izleyen Arap terör lideri ise :"Allah-u Ekber" demektedir (bknz. Görsel 25). Bombalı bir terör saldırısı tekrar Müslümanlarla özdeşleştirilmiştir. Pudowkin (akt. Güngör, 2013: 157) senaryo yazarının yazdığı her cümlesinin, plastik gibi olması gerektiğini vurgulamıştır. Senaryonun ekran önüne çıkarılırken, kolaylıkla şekil verilebilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Sonuçta yazılan kelimeler değil; bu kelimelerin izleyicide bırakacağı anlamlar önemlidir ve izleyiciye "plastik görüntüler" sunulmalıdır. Filmin giriş sahneleriyle beraber Amerikan ailelerinin mutlu ve huzurlu birlikteliğini, dini söylemlerle beraber bozan Araplar görülmektedir. İzleyici, masum ve sevgi dolu birlikteliği; intihar saldırısı ile sonlandıran Araplar'ı görmektedir. İzleyiciye sunulan plastik görüntüler, izleyicinin diğer Arap karakterler için önceden şekillendirilmiş düşüncelerin oluşmasına yol açmaktadır.

Görsel 25: Terör Saldırısı Sonrası Arap Teröristin "Allah-u Ekber" Demesi, (00:09:33)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 25)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Terörist	Allah-u ekber diyen terörist lider
İnsan	Terörist	Müslümanlar terörist gösterme

Al Rahmah Sitesi'ndeki terör saldırısından sonra olay yeri inceleme ekipleri ve bölgeden sorumlu FBI ekipleri saldırının gerçekleştiği yere gelmişlerdir. Bölgeden sorumlu FBI ajanı Francis Manner (Kyle Chandler) patlamanın gerçekleştiği yerden, ABD'de bulunan bir başka FBI ajanı olan arkadaşı Ronald Fleury'i (Jamie Foxx) arar. Ronald Fleury, oğlunun okulunda arkadaşlarıyla sohbet ederken yaşadığı en mutlu gün olan, çocuğunun doğduğu günü anlatmaktadır. Onu arayan Francis Manner ise patlamanın gerçekleştiği yerden durumu anlatmaktadır. Onlarca çocuğun öldüğünü söyleyerek, Ajan Fleury'i bölgeye çağırmaktadır. Fleury'nin oğlu da babasının telefonla görüşmesini izlemektedir. Telefon görüşmesinden önce mutlu çocuklar, telefon görüşmesinden sonra ise ölen çocukların varlığı içerik çatışması yaratması açısından önemli olmuştur. Ajan Fleury, oğluyla bir görüşme yaparak "kötü adamları" yakalamaya gitmesi gerektiğini anlatır. Telefon görüşmesinden sonra bölgede bulunan Francis Manner, yerde bir çocuk şapkası görür. Üzgün bir şekilde çocuk şapkasını alır ve bulunduğu yere oturur, yanındaki Bölgesel Güvenlik Subayı olan Rex Burr (Tom Bresnahan)'a dönerek : "Şapkan bu kadar küçükken kaç yaşındaydın?" diye sorar (bknz. Görsel 26). Rex Burr, sorusuna cevap veremez ve onu tekrar ayağa kaldırıp morel vermek ister. Francis ayağa kalkar ve bölgenin incelenmesi hakkında yorumlarını yaparken ikinci büyük bir patlama meydana gelir. Ambulans arabasının patlaması ile olay mahalinde bulunan diğer kişiler de hayatlarını kaybeder.

Saldırılar sonrasında 100'den fazla insanın öldüğü, 200'den fazla da insanın yaralandığı bilgisi verilmektedir. Seyirci, terörizmin vahşetini ve acımasızlığını sonuna kadar hissetmektedir. Özellikle kadın ve çocukların can çekişme sahnelerinin gösterilmesi, ambulansın bile suikast aracı olarak kullanılması; seyirci de bunlara sebep olan "müslümanlara" karşı şiddet ve kin duygusunun oluşmasını sağlamaktadır. Sancar (2018: 36), izleyicinin bir sinema filmini hem zekâsıyla hem de sezgileriyle anlayabildiğini söylemiştir. Özellikle ambulansın terör aracı olarak kullanılması, yaralılar ve ölüler arasında kadın ve çocukların daha fazla gösterilmesi; izleyicinin direkt olarak sezgilerine müdahale etme durumunu beraberinde getirmiştir. İzleyici, bilinçaltında Müslümanları konumlandırma durumuna düşmüş ve gelecek olan diğer korkunç olayların da tekrar Müslümanlardan geleceğini sezimlemeye başladığı söylenebilir.

Görsel 26: Terör Saldırısı Sonrası Bulunan Çocuk Şapkası, (00:11:02)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 26)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Şapka	Bombalı saldırıda ölen bir çocuğa ait şapka
İnsan	Ajan	Terörün dehşeti

Fleury, FBI Komuta Merkezi'nde toplanmış olan ajanlara yaşanan terör saldırısı hakkında bilgiler vermektedir. Özellikle ajan Francis Manner'in de ölümü, komuta merkezinde büyük üzüntüyle karşılanmıştır. Saldırının arkasında Usame Bin Ladin hayranı olan Ebu Hamza'nın olduğu tahmin edilmektedir. Nitekim gerçek teröristler olan Usame Bin Ladin ve Ebu Hamza'nın adlarının geçmesi, filme gerçeklik ve inandırıcılık boyutu kazandırmaktadır. FBI'da bomba uzmanı olarak görev yapan Grant Sykes (Chris Cooper), Fleury'e: " Cehenneme gidip yardım etme şansımız var mı?" diye sorar, Fleury ise henüz izin alınamadığını ama izinle beraber gideceklerini ve herkesin hazır olması gerektiğini belirtir. Sykes'in "cehennem" olarak nitelendirdiği yer Suudi Arabistan topraklarıdır. Cehennem, hemen hemen bütün dinlerde geçen ve insanlar için ölümden sonra ceza çekilen yer olarak tasvir edilmektedir. Burada ise cehennem olarak, Suudi Arabistan gösterilmektedir. Camporesi (akt. Güngör, 2013:

153)'ye göre ise "cehennem" kavramı geleneksel olarak tarihte egemen olanın bilgisi, değer anlayışı ve arzularının tam tersi olarak anlamlandırılmıştır.

Ajan Fleury, Francis Manner'in saldırılar sonucu öldüğünü söylemek için Manner'lerin evine gitmiştir. Francis'in oğlunun odası askeri oyuncaklarla doludur ve kendisi de elinde askeri helikopterle oynamaktadır. Çocukla iyi bir diyalog yakalayan Fleury, çocuğun itirafıyla duygusal anlar yaşamıştır. Çocuk, babasının öldüğünü bilir ve Fleury'e: "Sana bir sır vereyim mi? Benim babam Suudi Arabistan'da öldü" demiştir. Fleury, çocuğa karşı babasının iyi bir arkadaşı olduğundan bahseder ve artık kendilerinin de arkadaş olduğunu söyler. Yine bir genelleme yapılarak Suudi Arabistan, masum insanların öldürüldüğü yer olarak gösterilmiştir. Barthes (1990: 54) ise oyuncaklar konusunda şöyle demektedir: "Yaygın oyuncaklar insan nesnelerinin küçültülmüş kopyalarıdır… Her zaman bir şeyler anlatırlar ve bu bir şey de toplumsallaştırılmıştır". Çocuğun odasında bulunan askeri oyuncaklar ve elinde tuttuğu askeri helikopter, filmin "savaş" ve "intikam" ile devam edeceğini gösteren metaforik anlatımlar olmuştur.

Suudi Arabistan'da ise yaşanan terör saldırısı sonrası Genel Güvenlik Binası'nda bir asker, bir polise işkence yaparak sorgulamaktadır. Bu polis, saldırı sırasında Al Rahmah Sitesi'nde görevli olan Çavuş Haytham (Ali Suliman)'dır. Saldırı ile alakası olduğu düşünülen Haytham'ı, Suudi Arabistan Ulusal Muhafızları Komutanı General El Abdülmelik sorgulatmaktadır. Çavuş Haytham'ın kardeşi de Amerikalılarla savaşırken ölmüştür. Fakat Çavuş Haytham ise saldırıyı düzenleyen iki Arap teröristi öldüren kişidir ve kardeşi gibi olmadığını kanıtlarla anlatır. Filmdeki ilk "iyi Arap" imgesi izleyiciye burada sunulmaktadır. İşkencenin durdurulmasını ve anlattığı kanıtların doğrulanmasını ise Suudi devlet polisi olan Albay Farih El Gazi (Ashraf Barhom) yapmıştır. Bu sayede ikinci "iyi Arap" imgesi de sunulmuştur. İşkenceden kurtulan Çavuş Haytham ve Albay Farih El Gazi beraber yemeğe giderler ve saldırıyı yapanların yakalanması için çalışmak istediklerini belirtirler. Filmin başlangıcından itibaren Araplar hakkında yüklenen tüm olumsuzluklara karşı bu iki karakter "iyi Araplar" olarak gösterilmektedir. Film boyunca "iyi arap" imgesi sadece bu iki karakterle sınırlı kalacaktır ve aşağılayıcı oryantalist figürlerin sunulmasına devam edilecektir.

Suudi Arabistan'a ekibiyle beraber gitmek isteyen Fleury'nin gidişine, İç İşleri Bakanlığı Suudi Arabistan ile olan ilişkilerin zedelenmemesi için izin vermemektedir. Fakat ekibiyle beraber gitmeyi kafasına koyan Fleury, bakanlığın haberi olmadan Washington'da bulunan Suudi Arabistan Büyükelçisi Prens Thamer ile görüşür. Prens Thamer, FBI ajanlarının gidişine izin veremeyeceğini ve sürecin de çok uzun süreceğini belirtirken ajan Fleury ise onu tehtid eder. FBI'nın elinde kraliyet ailesindekilerin Cakarta'da bulunan eğitim kamplarına 10 milyon dolar bağışladıklarının kanıtları olduğunu, Cakarta'da küçük çocukların camilerde; büyük olanların ise hemen arkasındaki yerde silahlarla hazırlandırıldığını bildiklerini söyler. Bu durumu basına ve dünya kamuoyuna paylaşacağını söyleyerek tehtid eden Fleury amacına ulaşmıştır. Prens Thamer, Fleury ve ekibinin gidiş işlemlerini yapmak için aylarca sürebileceğini belirtmişken; görüşmeden hemen sonra gidişlerini ayarlamak zorunda kalmıştır. Fleury ekibiyle havaalanında buluşurlar ve uçağa binerler. Uçağa binerken ise ABD Dış İşleri Bakanlığı'nın, FBI Yönetiminin ve Beyaz Saray'ın onayı gelmeden hareket ettiklerini belirtirler. Alaycı ama fedakâr ve risk alan tavırlarıyla beraber izleyicide kahramanlık hissi yaratılmaktadır. Diğer taraftan ise Suudi Arabistan Kraliyet ailesinin kendi elleriyle teröristler yetiştirdiği bilgisi izleyiciye verilmektedir. Bunu aktarırken de terör eğitim kampları içerisinde camilerin olduğunu ve çocukluktan itibaren teröristlerin yetiştirildiği savunulmuştur. Fiske (1996: 62) göstergebiliminde anlamın oluşması için gösterge, yorumlayıcı ve nesne arasında güçlü bir etkileşimin olması gerektiğini vurgulamıştır. Film boyunca hemen hemen her sahnede bu kilit üç kavramın, birbirili ile ilişkileri görülmektedir.

Ronald Fleury, Chris Cooper, Janet Mayes (Jennifer Garner) ve Adam Leavitt (Jason Bateman) dört kişilik bir takım olarak Suudi Arabistan Krallığı'na doğru yola çıkmışlardır. Filmin başrol oyuncuları olan bu dört ismin, uçakta Krallığa doğru giderken yaptıkları konuşmalar tekrar oryantalist ve aşağılayıcı tavırları gün yüzüne çıkarmaktadır. Adam Leavitt: "Beş gün orada ne yapacağız? Orası nasıl bir yer?" diye sorar. Ekibin bomba uzmanı olan Chris Cooper ise : "Biraz Mars gibi" der. Suudi Arabistan Krallığı, Mars'a benzetilmektedir. Batı'nın Doğu'yu bu dünyadan görmediği, aşağıladığı ve sadece çöllerden oluştuğunun sanıldığı bir diyalog olmuştur. Adam Leavitt ise Batı'nın her zamanki gibi cool, kahramanca ve umursamaz tavırlarında

olduğu gibi “Uygun giysiler almamışım” diye cevap verir. Janet Mayes ise zekice bir gülümeme yaptıktan sonra :”Orada olduğum sürece bana kötü bakacaklar” demiştir. Doğu’nun kadına kötü gözle bakıldığı klişesi tekrar izleyiciye sunulmuştur. Ronald Barthes (akt. Güngör, 2013: 157)’in Mars örneğinde, Sovyetler’in Soğuk Savaş Dönemi’nde Marslaştırıldığına (bu dünyadan olmayan, öteki anlamında) değinmiştir. Bu sahnede de ötekileştirilen ve bambaşka bir gezegenmiş izlenimi verilen, kısaca Barthes’in dediği gibi “Marslaştırılan” Araplar olmuştur.

Dört kişilik FBI takımı uçakta Suudi Arabistan Krallığı’na doğru yolculuk yaparken terör saldırısını gerçekleştiren Ebu Hamza, kameralar karşısında Al Rahmah Sitesi’ndeki operasyonu üstlendiklerine dair açıklama yapmaktadır. Kendi müritlerinin amatör çekimine açıklama yapan Ebu Hamza: “El Rahmah Sitesi operasyonu kutlu bir müdahale ve büyük bir cihattı. Bu daha başlangıç. İnşallah tüm kâfirleri Müslüman topraklarından atacağız” demektedir. Kendisini dinleyen çok sayıda çocuk müriti de olan Ebu Hamza şöyle devam eder :”Allah sizi korusun evlatlarım. Allah bize zafer verecek. Allah-u ekber”. Terör saldırısıyla Müslümanlığı özdeşleştiren yapım, oryantalist ögelerine devam etmektedir. Bu sırada Suudi Arabistan Krallığı’na ulaşan dört kişilik FBI grubunu indiklerinde Albay El Gazi karşılar. FBI grubu aşağıya inerken, bir yandan da 2 adet tabut indikleri uçağa yüklenmektedir. Albay El Gazi: “Kayıplarınız için üzgünüm” der. Bir yandan tüm fedakârlıklarla Krallığa gelen Amerikalılar, bir yandan da ülkelerine tabutlarla dönen Amerikalılar gösterilmiştir. Beş gün boyunca FBI grubundan sorumlu olacak olan El Gazi, gruba direkt olarak kurşungeçirmez yeleklerinin olup-olmadığını sorar. Havaalanına iner-inmez sorulan bu soru, tabutlarla ülkelerine gönderilen Amerikalılar, hepsi Suudi Arabistan Krallığı topraklarının ne kadar tehlikeli olduğunu gösteren metaforlar olmuştur. İnen FBI ekibinden Leavitt’in pasaportunda İsrail damgasının olması ve büyükannesinin orada yaşadığı için ara sıra ziyarete gittiğini söylemesi de Batılı için masum bir gerekçe olurken; Doğulular için tedirgin edici bir durum olarak gösterilmiştir. Short (akt. Güngör, 2013: 158), Hollywood’un “öteki”nin yaşadığı yeri olumsuzluklarla dolu bir mekân, modern vahşi bir alan (modern wilderness) ya da betonla kaplı vahşi bir orman (concrete jungle) olarak tasvirlediğini belirtmiştir.

FBI ekibi, Albay El Gazi'nin komutasında kalacakları yere 4 araçlık konvoy ile götürülür. Araçlar güvenlik için çok hızlı hareket etmektedir ve Riyad, yolların etrafı bomboş ve çöllerin olduğu bir yer gibi gösterilir. Bu durum Hollywood'un klasik Orta Doğu filmlerinin bir metaforudur. Bir diğer klasik metaforu da yine aynı sahnelerde karşımıza çıkacaktır. Araç yol üzerinde hızlıca giderken karşı yoldan gelen bir araç gözükür. Pikap bir araba aksi yönden, hareket eden konvoyun istikametine doğru gelmektedir. Araç içerisindekiler panikler ve Albay El Gazi silahını çıkartıp araca doğru hedef almaya başlar. Pikap aracın arkasında büyükçe bir gölge gözükür. Araç yaklaştıkça gölge büyür ve gerilim müziğiyle beraber diğer araçlardan gelen telsiz konuşma sesleri doruğa ulaşır. Araç tam yandan geçerken atışa hazırlanan El Gazi, pikap aracının arkasında deve görür. Hollywood sinemasının bir başka Orta Doğu metaforu olan deve, izleyiciye bu sefer pikap aracının arkasında sunulmuştur (bknz. Görsel 27). Zizek, Steven Spielberg'in yönetmenliğini yaptığı "Güneş İmparatorluğu (Empire of The Sun)" filminin incelemesini yaparken; baş karakterin Çin'deki kaos ve fakirlik ortamını Rolls Royce aracının camından izlerken şaşkınlığını anlatmıştır. Kahraman, son derece lüks ve görkemli aracın içerisinde rahat bir şekildeyken, dışarıda insanlar sefalet içerisinde ve kaos ortamındadır. Zizek (2004: 48), bu durumu "gerçek parçaların" sinematik bir yansıması olduğunu belirtmiştir.

The Kingdom (Krallık) filminde de, Amerikalıların araçtan dışarı bakarken güvensizlik hissetmesi, yolların bomboş ve etrafının çöl olması, yolda giderken namaz kılanları görmeleri ve yan aracın pikabında bir devenin olması; Doğu'nun izleyiciye sunulmuş "gerçek parçaları"dır. İzleyici, Hollywood sinemasının klasik oryantalist figürlerini tekrar görmektedir. Özellikle deve ve çöl figürleri, Batı'nın yüzyıllar boyunca kullandığı metaforik Doğu anlatımları olmuştur. Yüzyıllar önce John Frederick Lewis'in bir tablosunda veya Jean Baptiste Tavernier'in gezi notlarında dahi bu anlatımlar karşınıza çıkabilmektedir. Bu isimler, onlarca oryantalistten sadece ikisidir. Yüzyıllar geçmesine rağmen Doğu'ya karşı olan ortak algı değişmemiş; hatta günümüzde çok daha kötü hale gelerek "terörist doğu" imajı yaratılmıştır.

Görsel 27: Pikap Araçta Taşınan Deve, (00:32:50)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 27)

Gösterge	**Gösteren**	**Gösterilen**
Araç	Araba	Aracında deve taşıyan biri
Hayvan	Deve	Oryantalizmin en simgesel anlatılarından biri

Ajan Fleury ve ekibi, Albay Faris El Gazi'nin kontrolünde yüksek güvenlikli kalacakları birliğe getirilmiştir. FBI ekibi için bir spor salonunun içi düzenlenmiş ve kalacakları şekilde ayarlanmıştır. El Gazi, sabah şafağıyla beraber geleceğini ve çalışmalara beraber başlayacaklarını söyleyip gider. Salondan çıkan El Gazi, içeride ajanlar varken salonun kapılarını kitletir. Grant Sykes ise kapının kitlenmesi üzerine : " Bu yangın yönetmeliğine aykırı" der. Mayes ise ona : " Burada yangın yönetmeliği yok. Artık ormandasın, bebek!" diye karşılık verir. Batı'nın en trajik zamanlarda bile kurallara uyması, Doğu'nun ise kuralsız ve fevri hareketleri vurgulanmıştır. Mayes ise bulundukları yeri kuralsız ve tehlikeli olduğunu belirtmek için "orman" olarak nitelendirmiştir. Batı her zaman medeniyetin ve gelişmişliğin sembolü olurken; doğu ise barbarlığın ve geriliğin sembolü olmaktadır.

Ertesi gün, güneşin cami minaresinin ve kubbesinin arasından yükselmesinin görüntüsü ile başlamaktadır. Devamında ise ilk sahne olarak gökyüzünden terör

saldırılarının gerçekleştiği Al Rahmah Sitesi gösterilmektedir. Camiden hemen sonra patlama alanının gösterilmesi dahi, terör ve islam arasındaki bağlantının vurgulanması niteliğinde olmuştur. Cami minaresi, kubbesi ve hilalin gözükmesi, İslam'ı simgelemektedir. Özellikle hilal görüntüsü, islamiyetin simgesi niteliğinde olmuştur. Friedman (akt. Lockman, 2004: 218-219)'a göre Arap ve Batı dünyası kendi simgelerine bakılarak dahi ayırt edilebilir. Bu semboller haç ve hilaldir. Fakat, bu sahnede hilal simgesinin kullanımı İslam dinini vurgulamak için değil; İslamiyete yüklenmiş ideolojik düşüncelerin aktarımı için kullanılmıştır.

Dört FBI ajanı bölgeye getirilir ve özellikle kadın ajan Mayes'in terör bölgesini gördükten sonra şaşkınlığı ve üzgünlüğü dikkat çekici olarak vurgulanmıştır. Terör bölgesinde güvenlik üst düzeyde tutulmaktadır. Makineli silahlara sahip bir helikopterde havada bulunmaktadır. Terör bölgesine resmi araçla ABD Elçiliği'nin Yardımcı Misyon Şefi Damon Schmidt de gelir. Schmidt, bölgeye uyum sağlamış ve FBI ekibinin bölgeye gelmesini istemeyen Dış İşleri Bakanlığı'na bağlı olarak çalışan ve Batı'lı kötü karakter izlenimi veren kişi olarak görülmektedir. Gelir gelmez grubun lideri olan Fleury'i bulur ve "Nasıl bir belada olduğunuzu biliyor musunuz?" diye sorar. Sözlerine : "Müdürüm sizden nefret ediyor. Eve döndüğünüzde işiniz bitecek. Eve dönebilirseniz tabi" diyerek devam eder. Güvenliğin ve özellikle gökyüzünde bulunan helikopterin nedeni belli olur. Prens Ahmet Bin Halit bölgeye gelmiştir. Schmidt, Prensin gelişi öncesi Fleury'e komutlar verir : "Prens soru sorana kadar konuşma ve o elini sıkıp bırakmadıkça sen de bırakma" gibi komutlar verir ve yanında duran Ajan Mayes'in ise tişörtle durduğunu görerek: "Şu memişleri biraz gözden uzak tutmalıyız. Bunları kapatmalıyız " diyerek o sıcakta hızlıca bir kıyafet buldurur ve tişörtünün örtülmesi sağlanır.

Bu sahne, Zizek (2004: 76)'in Freud'dan ödünç aldığı "simgesel anlam" kavramını çağrıştırmaktadır. Zizek, filmlerdeki bu simgesel anlamı, kelime temsillerinden anlam temsillerine geçiş olarak görür. Filmde yer alan bu sahne, Hollywood anlatısal gerçekliğin zemininde yatan sözsel uyarıdır. Bu uyarıda bulunan simgesel anlam ise İslam dinine karşı yapılan bir uyarı niteliğindedir. Prens sadece ekibin başı olan Fleury ile el sıkışır. Beraberinde gelen çok sayıda gazeteciye döner ve "

Teröristleri yakalamak ve adalatet önüne çıkarmak konusundaki kararlılığımız bu ölçüde. Krallığa bir Amerikan soruşturma ekibi getirttik. Tutuklama yapmak için değil, bize öneri ve rapar vermesi için" der. ABD ekibi burada Prens tarafından aşağılanmaktadır. Prens açıklamasından sonra ekibi bir gün sonrası için sarayına davet eder ve cevabı beklemeden uzaklaşır. Schmidt ise ekibin yanına giderek "hala hayattasınız. Kalkışa hazır bir uçağım var hemen gidebilirsiniz" der. Olumsuz tepki aldıktan sonra ise kurşun yelekleriniz var mı diye sorar ve karakterlerin üstlerini yoklar. Teklifini düşünmelerini ister ve kendisi de prensin konvoyuna katılarak bölgeden ayrılır. El Gazi ise daha çok güvenlik gerek diyerek grubu tekrar içeriye spor salonuna götürür. Ekip spor salonuna giderken, Suudi askerlerin ve polislerin çimler üzerinde namaz kılmaları gösterilmektedir. Terör bölgesinde doğru düzgün bir çalışmanın olmadığı gösterilmiş ve karakterlerin konuşmalarına da yansıtılmıştır.

Spor salonunda Janet Mayes ve Ronald Fleury beraber basketbol oynamaktadırlar. Prensin karşısında üzerini örtmek zorunda kalan ve konuşamayan Mayes, ekibiyle beraber basketbol oynamakta ve NBA muhabbeti yapmaktadır. Bu sırada Adam Leavitt, bilgisayarda "El Saha" ismiyle başlayan bir siteye rastlar. Sitede, terör saldırısı gerçekleştirilirken bir bina üzerinden, saldırının gerçekleştirdiği alanın kamerayla çekilmiş görüntüleri yer almaktadır. Görüntülerde kelime i şehadet getirerek intihar eden saldırganın görüntüsü tekrar verilmektedir. İzledikleri karşısında tekrar şoka uğrayan ekip, Albay El Gazi'nin gelmesi ile bu durumdan çıkmışlardır. Tekrar olay yerini incelemeye giderler. El Gazi, olay yerinden hiçbir şeye dokunamayacaklarını ve asla bir müslüman cesedine temas etmemeleri gerektiğini söyler. Tüm yapım boyunca ötekileştirilen ve hor görülen Doğuluların, izleyiciye direkt olarak Batılıları dışladıkları ve onlara Hıristiyan oldukları için önyargılı yaklaştıkları gösterilmiştir. Doğuluların, Batı'yı ötekileştirildiği anlatılırken dahi aslında Doğulular tekrar ötekileştirilmekte ve önyargılı oldukları gösterilmektedir. Batılılar herzamanki gibi mağdur olanlar olarak gösterilmiştir.

Olay yerinden herhangi bir kanıt dahi almalarına izin verilmeyen "çalışkan" FBI ekibi, çevredeki ailelerin dahi sorgulanmadığını şaşkınlıkla öğrenir ve sorgulamak için izin alırlar. Al Rahmah Sitesi içerisinde terör olayını yaşayan Amerikalı ailelerin

yanlarına giden ekip, kapıda çocuk oyuncakları ve bisikletleriyle karşılaşır. Amerikalı aile üyeleri olayı anlatırlar : "Her şey çok hızlı oldu. Hiçbir şey farketmedik. Ortalık Rambo filmi gibiydi. Silah silah silah. Güvenli odamıza gittik. Buraya taşındığımızda bu odayı yapmak için 15 bin dolar harcadık. Çığlıkları duyana kadar burada kaldık" demişlerdir. Amerikalıların, çok yüksek güvenlikli gözüken sitelerinde dahi kendilerini korumak için sığınaklar yaptıklarını, para harcadıklarını anlatmışlardır. Bölgenin ne kadar tehlikeli ve güvensiz olduğu vurgulanmıştır. Çığlık sesleri ile evden çıktıklarını, yan komşuları olan Tracy Jackson'ın camdan dışarı bakarken çocuklarının gözü önünde öldüğünü anlatırlar.

Ajan Fleury yan eve gidip kapıyı çaldığında, karşılarına eşini kaybetmiş üzgün bir adam çıkar. Aaron Jackson ismindeki adam son derece üzgün ve bir o kadar da sinirlidir. Jackson dışarı çıktığında El Gazi'ye saldırmak ister ve "onu benden uzak tutun" der. Ajan Fleury, kendisinin FBI'dan geldiğini söyleyerek onu sakinleştirmek ister ve çocuklarıyla da konuşmak istediğini söyler. Fakat Jackson, El Gazi'yi göstererek bu saldırıyı onlar yaptı der. Sözlerine de devam eder: " Oğullarıma ne soracaksınız? Annelerinin kan kaybından ölmesini seyretmelerini mi? Oğullarıma bunu mu soracaksınız? Eve döndüğümde 5 yaşındaki oğlumun ellerinde yara bantları vardı ve annesinin ağzını tutturmaya çalışıyordu" der. Bu sırada kameralar tekrar Suudi polislerini göstermektedir. El Gazi de üzgün bir şekilde Amerikalı'yı dinlerken Jackson Suudi polislere bağırarak sözlerine devam eder: "Hazreti Muhammed'in istediği… Allah'ın istediği bu mu? Allah sizin çocuklarınızı benimkilerden çok mu seviyor? Allah sizin eşlerinizi benimkinden çok mu seviyor? Beni rahat bırakın ve dönmeyin. Uzun zaman önce memlekete dönmeliydim" der. Yaratılan duygusal etki ile terör mağduru olan babanın sorduğu sorular, aslında izleyicinin kendi kendisine sorması gereken sorulardır. Yönetmen Peter Berg, Jackson'un eşini kaybederken 5 yaşındaki çocuğunun yara bandı getirmesini anlatması ve din üzerine karşılaştırıcı sorular sorması ile beraber izleyiciyi tam olarak sahnenin içine çekmeyi başarmıştır.

Lewis'e (akt. Lockman, 2004: 217) göre Müslümanlar, son üç yüz yıldır Batı'ya karşı yenilmektedirler. Güçlerini önce Ruslara, sonra da Batılılara karşı kaybetmiştirler. Ülkelerinde kendi otoritelerini, yaşam biçimlerini, kültürlerini, fikirlerini ve hatta

kanunlarını dahi kaybetmiş ve Batı'nın fikirlerini benimsemişlerdir. Bu yüzden de "Müslüman öfkesi" oluşmuştur. Müslümanlara karşı düşüncelerine devam eden Lewis (akt. Lockman, 2004: 218): "Kâfirlerin gerçek inanlar üzerinde kurduğu egemenliğe karşı çıkarak çalınan inançları, amaçları, onurları ve yaşamları için mücadele veren Müslümanlar yüzyılların birikimini artık bu şiddet içerikli eylemlerle dile getirmektedir" demiştir. Lockman ise Lewis'in düşüncelerine katılmamaktadır. Bu düşünceleri, azaltılmış olan tarih bilgilerine dayandırmaktadır. Bu düşünceleri yetersiz ve çarpık olarak görürken, Doğu'lulara karşı da bir önyargının oluşturulduğundan bahsetmiştir. Filmin hemen hemen her sahnesinde bu önyargılar görülmektedir. Eşini kaybeden bir Amerikalı, FBI ajanlarına yardım eden El Gazi'ye saldırmak istemesi de bu önyargının bir ürünü olarak izleyicinin karşısına çıkmaktadır. Fakat bu önyargıyı, izleyicinin destekleyeceği ve empati yapacağı şekilde sunarak işlenmesi dikkat çekici olmuştur.

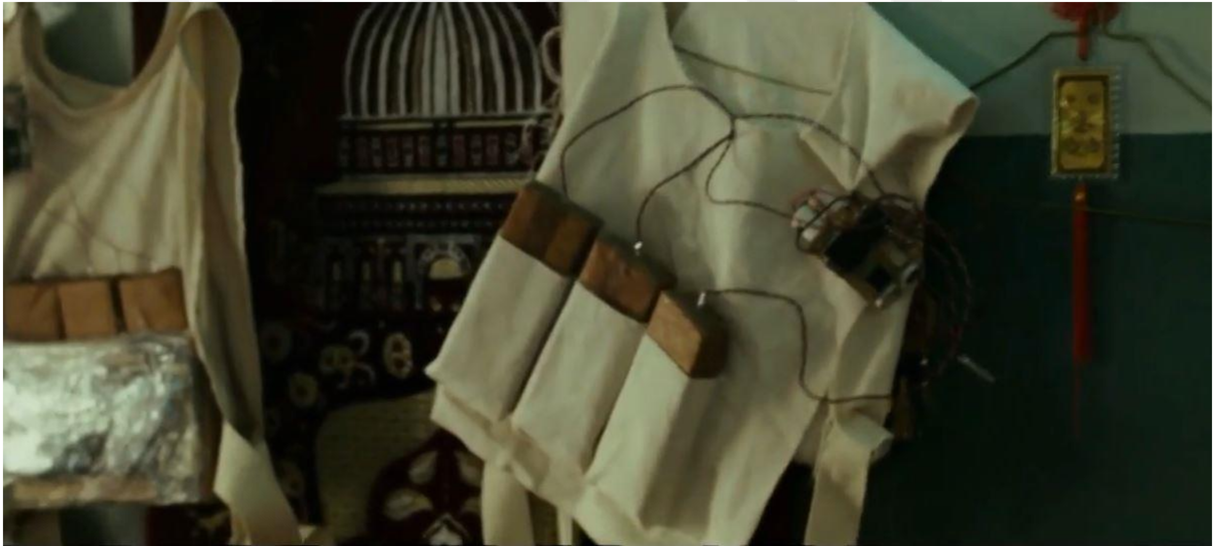
FBI ekibi spor salonunda dinlenirken Ajan Leavitt, yüksek sesle "Kur'an Rehberi" isimli kitabı okur. Dalga geçen bir ifadeyle : "Bağnazların yaptıklarını yaparsan, öteki dünyada kaç huri hizmetinde olacak?" diye sorar. Ajan Mayes ise: "Yetmiş" diye karşılık verir ve Leavitt ise cevabın yanlış olduğunu söyler. Dini değerlerle dalga geçilirken, Sykess ise bir yandan tekne planlarının olduğu bir eseri incelemektedir. Bir yandan ötekileştirilmiş ve bağnaz olarak gösterilen bir din tanımlası, diğer yandan zeki ve çalışkan batılının cehennem diye tabir edilen bir yerde tekne planlarını incelemesi ve teknelere dair hayaller kurması gösterilmektedir. Semmerling (2006: 18), Amerikalılara göre Orta Doğu farklı bir kültürle yoğrulmuş, farklı bir alandır. Arapların "anayasaları", "bağımsızlık bildirgeleri" , "insan hakları beyannamesi" ve "incil"leri olmadığından bahsetmiştir. Kendi dünyalarındaki kurallar ve etik yargıları olduğundan bahsetmiştir. Orta Doğu'nun eşitlikten, hukuktan, adaletten, hükümetlerden ve bireysel haklardan yoksun olduklarından bahsetmiştir. Semmerling'in bu düşüncelerini, film boyunca Amerikan karakterlerinde de görmekteyiz. Arap toplumuna karşı olan ön yargıları ve hatta dinlerini dahi aşağılamaları, sıklıkla izleyiciye sunulmaktadır.

Filmin başından beri hep polis üniformaları ile görmeye alıştığımız Albay El Gazi ve Çavuş Haytham, bu kez aileleriyle beraber evlerinde gösterilir. El Gazi yöresel sivil kıyafetlerini giymiş ve çocuklarıyla beraber vakit geçirmektedir. İlk önce sohbet edip, resim çizmişler; ardında da namaz kılmışlardır. Çavuş Haytham ise eve geldiğinde hasta ve yaşlı olan babasıyla ilgilenmektedir. Babasıyla beraber namaz kılarlar. Evlerin duvarlarında Müslümanlığa ait görsel objeler kullanılmıştır. El Gazi ve Haytham, filmin başından beri iki "iyi" Arap'ı canlandırmaktadır. Bu iki iyi Arap karakterin, aileleriyle beraber olan görüntülerin verilmesiyle beraber izleyicilerle bu iki karakter arasında olumlu bir bağ kurulması sağlanmıştır. Diğer bir yandan ise Ajan Fleury, oğluyla telefonda konuşmaktadır. Ona haritada gösterdiği yeri hatırlayıp-hatırlamadığını sorar ve "kötü adamları yakalamak için buradayız" der. İki farklı kültür ve iki farklı aile hayatı izleyiciye yansıtılmaktadır. Karakterlerin aileleri ile ilgili olumlu ve sıcak sahneler, izleyici ile karakter arasında duygusal bağ sağlanmasını kolaylaştırmaktadır.

Seyircinin sempatisini kazanan Albay Faris El Gazi, ertesi gün güzel bir haberle spor salonuna gelir. FBI ekibinin, terör saldırısının gerçekleştiği anda kamera ile çekim yapıldıklarını düşündükleri binayı incelemek için izin aldıklarını belirtir. Fleury ve ekibi bu habere sevinirler ve hemen kurşungeçirmez yeleklerle beraber binanın olduğu bölgeye gelirler. Yerel halk, Suudi polislerin ve FBI ekibinin gelişini rahatsızlıkla izlemektedir. Albay El Gazi, FBI ekibiyle beraber binaya çıkmak isterken bir başka askeri ekip ise onları durdurur ve komutanları El Gazi'ye saldırır. Fleury ise o komutana karşılık verir ve El Gazi'yi korur. El Gazi ve Fleury arasındaki bağ güçlenmiştir ve ekip izinle beraber binaya çıkar.

Binada incelemeler yapan ekip, saldırı sırasındaki kamera çekiminin inceledikleri binadan yapıldığına karar verir. Fleury, bu saldırının sistematik bir planla yapıldığını ve binaya daha önce de defalarca gelinmiş olma ihtimalinden bahsetmektedir. El Gazi ise saldırıyı yapanların Suudi olduğunu aksi taktirde yabancı biri olsa bu bölgeye defalarca gelemeyeceğinden bahseder. Fleury, terör saldırısını gerçekleştirenin Ebu Hamza olabileceğini ve bölgede tanıklar olabileceğini söyleyerek soruşturma yapılmasını teklif eder. El Gazi ise bunun mümkün olmadığını, Ebu Hamza'nın burada "Robin Hood" gibi göründüğünü ve kimseden aleyhine bilgi

alınamayacağını söyler. Amerikanların vicdanlı ve cesur kahramanı olan Robin Hood, Doğu'da bir terörist için uygun görülmüştür. Doğulu için kahraman, terör saldırısı gerçekleştiren ve yüzlerce insanı öldüren kişidir. Bina incelemelerinden sonra ise bomba yapımı gösterilmektedir. Robin Hood'un (Ebu Hamza) çocuk yaştaki müritleri, bombalar hazırlamakta ve bombaların daha da şiddetli olması için içerisine bilyeler, vidalar ve çeşitli metal parçalar koymaktadır. Hazırlanan bomba yeleği ise duvarda cami figürlü halının ve Arapça dua olduğu tahmin edilebilecek duvar süsünün ortasına asılmıştır (bknz. Görsel 28). Bir kez daha bombalar, terör saldırıları ve İslamiyet bağdaştırılmıştır. Bombalar hazırlanırken ise odada FBI ekibinin ve onlara yardım eden Suudi "iyi" polislerin fotoğrafları vardır. İzleyici, yeni hedefin kim olduğunu buradan görmektedir. Fiske (akt. İlkdoğan, 2017: 2819) gösteren, göstergenin algıladığımız imgesidir demiştir. Gösterilen, gösterenin göndermede bulunduğu zihinsel kavramdır. Bu sahnede izleyiciye gösterilen canlı bomba yeleği ve yeleğin asılı olduğu duvardaki İslami figürlerdir. İzleyicinin zihninde ise terörizm ve İslamiyet tekrar bağdaştırılmak istenmiştir.

Görsel 28: Cami Figürü ve Canlı Bomba Yeleği, (00:56:22)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 28)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Bomba	Terör saldırısı hazırlığı
Nesne	Seccade	Müslümanların terörle özdeşleştirilmesi
Nesne	Dua Süsü	Müslümanların terörle özdeşleştirilmesi

FBI ekibi, Prens Ahmet Bin Halit'in sarayındaki davete katılmak için yola çıkarlar. Fakat davet, kadın olduğu için Ajan Janet Mayes'i kapsamamaktadır. Fleury, bu durumu kendisine söyleyen El Gazi'ye; Ajan Mayes'e de kendisinin söylemesi gerektiğini belirtir. Davete katılmaya giden FBI grubunu, askeri helikopter tüm yol boyunca takip eder. Prensin sarayına geldiklerinde ise görkem ve şatafat karşısında adeta şoka uğrarlar. Fleury, kaç tane prens olduğunu sorar. Aldığı cevap 5 binin üzerinde olduğudur. Şaşkınlığı daha çok artan Fleury : "Her prensin böyle sarayı var mı?" diye sorar. El Gazi ise :"Bazıları daha da büyük" der. Fleury'nin ilgisi ve merakı daha çok artar ve sorularına da devam eder : "Bunların parasını kim ödüyor?". Albay El Gazi ise dünyaca ünlü petrol şirketlerini sayar: "Exxon, Chevron, Shell". Petrolün, Orta Doğu'da nasıl bir zenginlik getirdiği gösterilmiştir. Prensin sarayı tüm görkemi ile izleyiciye sunulurken; bu saraylardan daha binlerce olduğu ve hatta daha büyük sarayların da olduğu belirtilmiştir.

Albay El Gazi, ziyaret sırasında Amerikalı ekibe yapmaları gerekenleri anlatır. Özellikle Prensin evcilleştirilmiş bir şahini olduğunu ve eğer tutması için teklif edilirse kesinlikle geri çevrilmemesi gerektiğinden bahseder. Bu fikirden hiç hoşlanmayan Amerikalı ekibin homurdanması duyulurken sahnenin devamında Ajan Leavitt'in elinde şahin görülür. Leavitt'e şahin teklif edilmiş, kendisi de geri çevirmemiştir. Fakat; yüzündeki memnuniyetsizlik gözükmektedir. Prens şahinin özelliklerini anlatırken yanında oturan Fleury'e dönerek onlara safari ayarlamayı teklif eder. Fleury ise Krallık tarihinin en büyük suçunu planlayan kişinin Suudi olduğunu ve oraya safari için değil suçluyu yakalamak için geldiklerini anlatır. Prensin etrafındaki Araplar cevap karşısında şaşırırlar. Fleury ise sözlerine devam eder: "ABD mükemmel değil. Bunu söyleyebilirim. Ama bu konularda iyiyiz. Bırakın adamlarınızın bu suçluyu yakalamasına yardım edelim" der. Salonda bulunanlar, Fleury'nin Prensle böyle

konuşması karşısında şaşkına dönerler. Zizek (2004: 54) filmler üzerine yaptığı incelemelerde, karakterlerin simgesel "gerçeklikler" sayesinde izleyici ile bağlantı kurduğunu ve bu anlatılar sayesinde izleyicinin karaktere güvendiğini söylemiştir. Tıpkı bu sahnede de olduğu gibi Fleury, ülkesi adına özeleştiri yapmış olsa dahi; suçluları yakalama konusunda iyi olduklarını belirtir. İzleyici, simgesel gerçekliği istemdışı da olsa almaktadır. Bu yüzden Fleury'nin, Prensin karşısındaki bu çıkışını da haklı görürler. Bu konuşmadan sonra Ajan Fleury, ekibi için tam yetkiyi alarak davetten ayrılır.

Ertesi gün, caminin minaresine vuran güneş ışıkları ile izleyiciye sunulmuştur. Tekrar develer ve çöller gösterilmiş, yol kenarında bir Arap'ın aracından inip namaz kılan hali gösterilmiştir. Oryantalist ögelerle, yeni sahnelere tekrar geçiş yapılmıştır. Fleury'nin ekibi, alınan onayla beraber terör saldırısının gerçekleştiği alanda daha rahat hareket etmeye başlar. Bomba uzmanı ajan Grant Sykes, ikinci büyük patlamanın gerçekleştiği çukurun içindedir. Çukur bel hizasına kadar suyla kaplıdır ve suyun çekilmesi gerektiğini Araplara anlatmaktadır. Tek başına çukurun ortasında duran Sykes, çocuklara anlatır gibi yapmaları gerekeni anlatmaktadır ama onlarca Arap ona sadece bakar. Dilini de anlamayan Araplar için elleriyle ve mimikleriyle beraber anlatımını yapar. Birkaç sahne sonra Araplar'ın bir şekilde ikna edildiği ve suyun içerisinde memnuniyetsizce çalıştıkları görülür. Sykes ise şarkı söyleyerek suyun içerisinde çalışmaya devam etmektedir. Suyun içerisinden bazı demir parçaları ve misketler çıkarılır. Demir parçalarının ve küçük tekerlekleri birleştiren Sykes, bu parçaların bir sedyeye ait olduğunu anlar. Teröristler, ikinci büyük patlamayı yapmak için ambulansı kullanmıştır. Sykes, durumu anladıktan sonra şaşkındır ve küfürler eder. Teröristlerin tüm canilikleri, gün yüzüne çıkarılmaktadır.

Ajan Janet Mayes ise saldırı sırasında hayatını kaybeden kişilerin cesetlerini incelemektedir. Morgta bulunan Mayes'in incelemelerini polis ve sağlık çalışanı tedirginlikle izlemektedir. Mayes'in saldırıyı gerçekleştiren teröristin elinden parmak izi almaya çalışması sırasında yanındakiler hemen tepki vermiştir. Yüzlerce kişinin ölmesine sebep olsa dahi, ölen kişi Müslüman olduğu için Mayes'in dokunmasını istemezler. Çavuş Haytham ise onları sakinleştirir ve Mayes'e, Müslümanlara

dokunamayacağını belirtir. Müslümanların, başka dinlere inananlara karşı saygısız ve dışlayıcı olduğu fikri tekrar benimsetilmek istenirken, Mayes ise çalışmasına Haytham'ı yönlendirerek ve onun parmak izi almasını sağlayarak devam etmiştir. Sonrasında Müslüman olmayan kişilerin cessetlerini incelerken vücutlarında misket parçaları ve demir parçaları da bulur. Çocukların, oyun oynamak için kullandıkları misketlerin bombalarda kullanıldığı ve nasıl etki yaptığı gösterilmiştir. Ajan Fleury ise El Gazi ile beraber soruşturmalara devam etmektedir. Aldığı ipuçlarıyla beraber saldırganın site içerisine ne şekilde girdiği de öğrenilir. Araştırmayı genişletmek için El Gazi, onu daha büyük balıklara götürebileceğini söyler ve araca binerler. Fleury, araçtayken El Gazi'ye neden polis olduğunu sorar. El Gazi ise çocukluğunda izlediği Hulk dizinden çok etkilendiği için polis olmaya karar verdiğini söyler. Çizgi kahraman olarak çıkan Hulk karakteri, Amerikan yapımı bir sanal kahramandır. Dünyanın bambaşka bir ucunda Amerika'nın "kahramanı", bir çocuğun da kahramanına dönüştüğü aktarılmıştır. Suudi Arabistan'da "kahraman" olmak isteyen Suudi bir çocuk, ABD'nin sanal kahramanını kendisine idol olarak görmüştür. El Gazi ve Fleury, Arap çocuklarının çokca olduğu bir internet kafeye gelmiştir. Çocukların, savaş oyunları oynadığı gösterilmektedir ve oyun sırasında ölen bir Amerikan askeri de izleyiciye sunulmuştur. Yönetmen benzer sahneleri iki kez daha tekrar eder. Semmerling (2006: 198)'in deyimiyle izleyiciye "görsel gerçeklik" yaratılır. El Gazi, Bin Ladin'in Kraliyet Ailesi'ne savaş açtığında Ladin'in tarafında olan ama sonrasında hata yapıp teslim olan İzz El Din'i göstermiştir. El Din, çocukların büyüdüğü internet kafenin başında durmakta ve bir bakıma kamu görevi cezasını çekmektedir. Bin Ladin'in yanında savaşmak için giden biri, Suudi çocuklarının büyüdüğü bir yere kamu görevi cezasını çekmesi için yollanmıştır. Ajan Fleury, Ebu Hamza'nın yerini öğrenmek için gelmiştir.

Fakat; El Din onun hayalet gibi olduğunu ve bulmasının imkanı olmadığını anlatmıştır. Bulması için şansa, duaya ve bir de tokalaşmaya ihtiyacı olduğunu belirtir. Kendisinin de eski bir bombacı olduğunu da belirtir ve her bombacının, kendi eseri tarafından ısırıldığını söyler. El Din'in tokalaşırken, iki parmağının yarısının kopuk olduğu görülmüştür. Ajan Fleury'e, Ebu Hamza hakkında bir ipucu vermiştir.

Sykes, saldırıların gerçekleştiği yerden önemli kanıtlar bulmuştur. Saldırıyı gerçekleştiren ambulansın, hangi hastaneye bağlı olduğu anlaşılmıştır. Hastanede ambulans vardiyasında çalışan kişilerden biri ise, site içerisine silahlı saldırı gerçekleştiren teröristlerden birinin kardeşidir. İlk şüpheli olarak evine baskın yapılır ama çatışma çıkar. Çatışma sırasında içeride bulunan takkeli çocuklara kadar herkes öldürülür. Baskın sonrası çok sayıda silahlar, bomba düzenekleri, ABD elçiliği fotoğrafları, Al Rahmah Sitesi'nin fotoğrafları ve Irak'ta askeri bulunan diğer ülke birliklerinin fotoğrafları bulunmuştur. Seyirci, gerçekleştirilen baskının doğru bir yere yapıldığını ve çocuk yaşta takkeli kişilerin öldürülmesi gereken teröristler olduğunu anlar. Prens Ahmet Bin Halit olay yerinde kameralara açıklama yapmakta ve rol çalan kişi olarak gösterilmektedir. Bu sırada olay yerine panikle gelen Damon Schmidt, FBI ekibinin hemen ABD'ye dönmesini ister. Operasyondan dolayı ekibi tebrik eden Schmidt, Ölen 4 çocuk için "kötü adamlar" diye bahseder ve Al Rahmah Sitesi'nin faillerinin etkisiz hale getirildiği bilgisinin verileceğini söyler. Fleury ise ölenlerin sadece basit çocuklar olduğunu, asıl liderleri yakalamadıklarından bahsetse de; Schmidt adeta çalışmaların önüne geçmek ister ve onlara kendi paraları ceplerinden çıkacak şekilde uçak biletlerini aldığını söyler. Prens'in olay yerinden gitmesiyle beraber 4 araçlık konvoyla beraber havaalanına bırakılacaklarını söyler ve konuyu tartışmaya kapatarak gider. Schmidt, Batı'nın içindeki kötü adam izlenimi veren kişi rolündedir. Diğer bir yandan ise bir aracın bagajına bomba düzeneği hazırlanmaktadır. İzleyici yeni bir bombalı saldırı yapılacağını anlar. Aracın hazırlanması sırasında yüzü kapalı ve peçeli bir kişi yine kamera karşısında konuşur. Kameraya doğru "Allah-u Ekber" diyen bu kişinin de iki parmağı yoktur. İzz El Din'in, Ebu Hamza hakkında verdiği ipucu burada gözükmektedir. Ebu Hamza, yeni bir terör saldırısı yapmaya hazırlanmaktadır.

FBI ekibi, konvoy halinde havaalanına doğru götürülür. Aracın içerisinde ajanlar ABD'de içecekleri biraları ve yiyecekleri şeyleri konuşmaktadırlar. Fakat Fluery bir şeylerin yanlış gittiğini anlar ve çevreyi kontrol etmeye başlar. Daha önceki sahnede bagajına bomba düzeneği hazırlanmış olan araç da gittikleri istikamette gözükmektedir. Araç, konvoyun önünde birden durur ve konvoydaki aracın ona çarpmasıyla beraber büyük bir patlama gerçekleşir. Konvoyun önündeki iki araç patlamayla beraber havaya uçarlar ve arkalarında FBI'yı taşıyan araç, Fleury'nin birden direksiyona müdahale

etmesi ile beraber araç patlama alanını geçer ve defalarca taklalar atar. Konvoyun dördüncü aracı ise ihanet eden Arap polislerdir. Kaza alanının önünde durur ve silahlarını korumakla görevli oldukları FBI ekibine doğrulturlar. Kaza yapan araçtan Ajan Leavitt'i bacağından tutarak dışarı çıkarırlar ve zorla araca bindirip kaçırırlar. Yan yoldan geçen bir başka araçtan da kaza alanına ateş açılır. Ajanlar da onlara karşılık vererek aracın şöförünü öldürürler ve araçtaki diğer teröristler arabayla kaçar. El Gazi otoban üzerinden bir başka aracın şoförünü zorla indirir ve FBI ekibiyle beraber kaçan araçları takibe başlar. Mahalleler arasında kovalamaca devam ederken, sahnede cami minaresi ve hilal görüntüsü gösterilir. Saldırganlar, tekrardan tüm müslüman camiası olarak lanse edilir. Kaçan araçlar Suweidi'ye gitmiştir. Krallık topraklarında, en tehlikeli yerlerden biri olarak bilinen Suweidi, El Gazi'yi tedirgin etmiştir fakat; FBI ekibinin kararlı ve kendisine güvenen vücut dilleri yansıtılmıştır.

Ajan Leavitt, elleri bantlanmış bir şekilde sürüklenerek araçtan indirilerek bir binaya doğru sürüklenir. Diğer saldırıyı gerçekleştiren araçtaki yaralı Arap'ı da arkadaşları kucaklarında yakın bir binaya sokar. FBI ekibi, iki aracın ortasında ve pek çok binanın ortasında kalmıştır. Çevredekilerin tehtidkar bakışları arasında şaşkınca etraflarına bakmaktadırlar. Ekip, kara çarşaflı bir kadınla göz göze gelir. Kadın hiçbir şey söylemeden onlara doğru başını iki yana sallamaktadır (bknz. Görsel 29). Monaco (2010: 153-154), bir görüntünün, bir sözcüğe göre doğrudan ilişkiler taşıyabildiğini ve direkt olarak anlam yüklenebileceğinden bahsetmiştir. Çarşaflı ve kötü bakışlı olarak tasvir edilen Müslüman kadının, hiçbir söz söylemeden sadece başını iki yana doğru sallaması da Monaco'nun görüntünün taşıdığı anlamlar hakkındaki düşüncesini çağrıştırmaktadır.

Görsel 29: Çarşaflı Kadının Tehditkar Bakışı , (01:24:35)

Yabancıların o bölgede olmaması gerektiğini belirten bakışların arkasından, omzunda roketatarla bir Arap çıkar ve araca doğru atışı gerçekleştirir (bknz. Görsel 30). Araç ani bir manevra ile geriye doğru gider ve son anda roketatar füzesinden kurtulur. Kadın, çarşaf giyen bir Müslüman; adam ise geleneksel Arap kıyafeti olan disdash giyen bir müslüman olarak gösterilmiştir. Ortak noktaları ikisi de tehtidkar ve hatta teröristtir. Film boyunca devam eden göstergeler dizgesi, burada da sürmüştür. Kadın – Erkek zıtlığı, tek bir anlam olan terörirstlikte birleşmiştir.

Görsel 30: Roketatar Fırlatan Arap, (01:24:45)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 29 ve 30)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Çarşaflı kadın	Tehdit içeren Müslüman kadın
Nesne	Füze atar	Savaş
İnsan	Füze atan kişi	Yöresel kıyafetli kişinin terör saldırısı

Karşıtlıklar

KADIN	ERKEK
SAVAŞ	BARIŞ
SİYAH	BEYAZ

Füzeden kurtulan FBI ekibinin aracının üstüne el bombası atılır. Fleury, onu da bertaraf ederek el bombasını tutarak uzak bir yere fırlatır. Arap teröristlerin kıskancında kalırlar. Binalardan ve yerden üstlerine ağır silahlarla ateş açılmaktadır. FBI ekibi ve El Gazi ise aracın arkasından daha az mermi kullanarak karşı tarafa daha çok zarar vermektedir. Füzeatarlar atılmaya devam edilirken Fleury, güneş gözlüğünü dahi

düşürmeden çatışmaya devam etmektedir. ABD ajanları hemen hemen her atışlarında karşı taraftan birilerini vururken ve cool hareketleriyle dikkat çekerken; karşılarında organize olamayan, eğitimsiz ve becereksiz kuru kalabalık gösterilmektedir. Hatta bina odasından ateş açan teröristlere el bombası atıldığı sırada yanlışlıkla füzeatarı kendi odalarına attıkları da görülür. Bir yandan da binada tutulan Ajan Leavitt'in önünde kamera kurulmuş, ışık açılmıştır. Yüzü peçeli bir adam kâğıttan Arapça bir bildiri okumaktadır. Leavitt elleri bağlı şaşkınca etrafına bakarken, başında elinde kılıçla bekleyen başka bir Arap görülmektedir. Adam kılıcını Leavitt'in boynuna yasladıktan sonra "Bismillah… Allah-u Ekber" diye bağırır. Tam o sırada silah sesleri daha yakından gelmeye başlar ve içeridekiler paniğe kapılır. Leavitt, ayağıyla kameranın tripoduna vurarak kamerayı düşürür. İçeride arbede devam ederken; Fleury, El Gazi ve Mayes bina içerisinde Leavitt'in tutulduğu yeri ararken; Sykes ve Çavuş Haytham'da bina dışarısında beklemektedir. Leavitt, tutulacağı yere giderken duvarlara kan izleri bıraktığı için onu takip ederek ilerlerler. El Gazi ve Fleury, bir kapı girişinde içeri baskın yapmak için hazırlanırlar. O sırada Fleury, El Gazi'ye dönerek : "Allah kapının hangi tarafında?" diye sorar. El Gazi ise : "Yakında göreceğiz" şeklinde yanıtlandırır. İçeri ani bir şekilde giren ikili, içeride bulunan kişileri öldürürler. Hücre evlerinin derinliklerine ve yan odalarına doğru ilerlerken, seyirci de Allah'ın kapının hangi tarafında olduğunu anlamıştır. Fleury ve El Gazi yoğun bir çatışma ortamında odalar arasında ilerlemeye çalışırken, Ajan Leavitt için tekrar kamera kaydı alınmaktadır. Leavitt'i zorla tutan teröristler, tekrar bildiri okumaktadır. Aynı anda Ajan Mayes koridorlar arasında ilerlerken birden arkasında kapı açılır. Kapıyı, 4-5 yaşlarında tesettürlü bir kız çocuğu açmıştır. Mayes, refleksle silahını çocuğa doğru doğrultmuştur. Silahın ucunda tesettürlü küçük bir kız ve masanın üzerinde Kur'an-ı Kerim vardır (bknz. Görsel 31). Sivas (2012: 532-533), göstergebilim araştırmacısı olarak sinematografik olayın anlam sürecine odaklanılmasının öneminden bahsetmiştir. Kadın ajanın namlusunun ucunda duran Kur'an-ı Kerim ve küçük kız çocuğu, masumane bir sinematografik sahne olmadığı aşikar olarak gözükmektedir.

Görsel 31: Silahın Ucundaki Küçük Kız ve Kur'an-ı Kerim, (01:31:20)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 31)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Silah	Savaş
Nesne	Kur'an-ı Kerim	Masa üzerinde Müslümanların kutsal kitabı
İnsan	Küçük kız	Tesettürlü Müslüman küçük bir kız
İnsan	Silah doğrultan biri	Kur'an-ı Kerim'i ve küçük kızı hedef gösterme

Ajan Janet Mayes evin içerisindeki kadınları, çocukları ve yaşlıları sakinleştirmeye çalışır ve hücre evler arasında yürümeye devam eder. Bu sırada gerilimin en doruk noktaya ulaştığı anda Ajan Leavitt için tekrardan başında bildiri okunmakta ve kameraya çekilmektedir. Leavitt artık mücadele etmeyi de bırakmış ve olacakları korku ile beklemektedir. Arapça okunan bildiri biter ve Leavitt'in başında kılıçla bekleyen kişi de tekbirler verdikten sonra tam Leavitt'in başını kesmeye başlayacakken; Ajan Mayes teröristlerin üzerine kurşun yağdırır. Bir terörist, silah atışlarından kurtulur ve kavga etmeye başlarlar. Elleri ayakları bağlı olan Leavitt'de kavgaya dâhil olmaya çalışır ve Mayes elindeki bıçağı, Arap teröristin kasıklarına sokar. Leavitt'in de yardımlarıyla sonra kalbine, sonra da başına bıçağı saplar. Suudi Arabistan Krallığı topraklarında kadın olduğu için hor görülen, konuşma hakkı olmayan, Prensin

davetine dahi katılamayan Mayes, rütbeli ama terörist polisin kasıklarına, kalbine ve başına bıçağı sokarak büyük bir öc almış ve Batı'lı kadının gücünü göstermiştir (!).

Çatışmalar son bulmuş, destek kuvvetleri de olay yerine gelmeye başlamıştır. Ajan Mayes, daha önce kendisini karşılayan çocuğun olduğu eve doğru girer. Peşinden Fleury ve El Gazi'de gelir. Leavitt ise yaşadıklarının etkisiyle kendisini koridora bırakır ve oturmaya başlar. Mayes, kadın-çocuk ve yaşlıları sakinleştirmeye başlar. Ağlayan çocuk için cebinden bir lolipop şekeri çıkartır ve uzatır. Ağlaması geçen çocuk ise mutlu olur ve elinde sakladığı bir adet misketi uzatır. Fakat gülen Mayes'in suratı birden düşer. Bu misketler, Al Rahmah Sitesi'ndeki cesetlerin vücutlarına yapışan misketlerle aynıdır. O sırada onları yaşlı ama kötü bakışlı bir adam yatarak izlemektedir. El Gazi adamın yanına gider ve gülerek elini uzatır : "Yardım edeyim. Elini ver" der. Yaşlı adam elini uzattığında El Gazi, onun iki parmağının eksik olduğunu görür ve elini tutar. Onun tahmin ettiği kişi olduğunu anlar ve:" Ebu Hamza" der. Hayalet gibi olan, hiçbir zaman yakalanılamayacağı düşünülen Ebu Hamza yakalanmıştır. El Gazi'nin yüzünde bir tebessüm belirir, Ebu Hamza'nın yüzünde ise donukluk hâkimdir. El Gazi tam zaferi elde etmişken sırtından ve ensesinden küçük bir çocuk tarafından vurulur. Kurşunu biten çocuk, silahını Fluery'e doğrultur ve Fluery onu vurur. Bu sefer Ebu Hamza sakladığı silahını çıkartıp ateş açacakken; bu sefer de Çavuş Haytham Ebu Hamza'yı vurur. El Gazi yaralı bir şekilde yatarken Fluery ona ilk kez "dostum" diye hitap eder : "Dayan dostum dayan". Yaralı El Gazi, vurulan kişinin Ebu Hamza olduğunu söylemeye çalışır ama söyleyemez. Ebu Hamza, El Gazi ve Ebu Hamza'nın akrabalarından olduğu tahmin edilebilecek çocuk üçü de yaralı olarak aynı anda, aynı sahnede can çekişmektedir. Fleury ise El Gazi'yi kollarında tutarak: "Onları hakladık. Hepsini hakladık" demektedir. El Gazi, Fleury'nin ellerinde ölür.

Diğer gün, minarenin arkasından güneş doğmasıyla başlamıştır. Çavuş Haytham, Fleury'i Faris El Gazi'nin evine götürür. El Gazi'nin evinde Kur'an-ı Kerim okunduğu ve başsağlı ziyaretlerinin yapıldığı görülür. Fleury'de baş sağlığı diledikten sonra El Gazi'nin oğlu Sultan'ın yanına gider. Babasının çok cesur bir adam olduğunu ve iyi bir arkadaşı olduğunu anlatır. Bu sahne, izleyiciye Fluery'nin Suudi Arabistan Krallığı'na gelmeden önce patlamalar sonucunda ölen FBI Ajanı Francis Manner'in oğluyla yaptığı

konuşmaları hatırlatmaktadır. Tıpkı Manner'in oğlu gibi El Gazi'nin de oğluyla duygusal bir görüşme gerçekleştirmiştir. Karakter ve seyirci arasında duygusal bir bağ kurulmuştur. Lotman (2012: 23), seyircilerin perde de geçen olayların ne kadar düşsel veya sadist olursa olsun kurmaca olduğunu bilmesine karşın; yine de gerçekmişçesine duygusal bağlar kurduğundan bahsetmiştir. Bu sahnede de seyirci, Ajan Fluery ve El Gazi'nin ailesi ile duygusal bir bağ kurduğu söylenebilir.

FBI ekibi havaalanında kendilerini bekleyen uçağa, resmi törenle giderler. Uçağın biniş yolunun etrafında Arap polisler, silahlarıyla beraber saygı duruşunda beklemektedir. Çavuş Haytham, Janet Mayes'le dahi el sıkışır. Mayes bu durum karşısında şaşırır. Amerikalıların, Arap'ları "olumlu" yönde değiştirdiği izlenimi verilmektedir. Haytham, Fleury ile el sıkışır ve ona tesbih vererek : "Endişelerini gidermek için" der. Film boyunca Çavuş Haytham ve Albay Faris El Gazi, "iyi Arap" rolünü oynayan kişiler olarak görülmüştür.

Sonraki sahnede FBI ekibi ABD'ye dönmüştür. Ekip, Krallık topraklarına gidişleri ve orada yaşadıklarından dolayı soruşturma geçirmek zorunda kalır. Onlara neler yapmaları gerektiğini anlatan bir şefleri vardır. Tek şartı, bu konuşmadan kimsenin haberinin olmamasını istemesidir ve ekibe iyi şeyler yaptıklarını, gurur duymaları gerektiğini anlatır. Şefin odadan çıkmasıyla beraber bir sessizlik olur. FBI bürosunda geçen dakikalarla beraber, Suudi Arabistan topraklarından da sahneler verilir. Seyirci iki farklı ülkede eşzamanlı olarak yaşananları görmektedir. Leavitt'in aklına, ikinci büyük terör saldırısı sonrası FBI bürosunda yapılan toplantı gelir. Toplantı sırasında Fleury'nin, Ajan Francis Manner'in öldükten sonra Janet Mayes'in çok fazla ağlaması ve Fleury'nin onun kulağına eğilerek bir şeyler söyledikten sonra ağlamasının kesilmesine atıfta bulunarak sorusunu sorar:

FBI Bürosu:

Ajan Adam Leavitt: "Fleury. Janet'e ne söyledin de, Fran için ağlamayı kesti? Tüm bunlardan önce… Ona ne söyledin?"

Suudi Arabistan Krallığı:

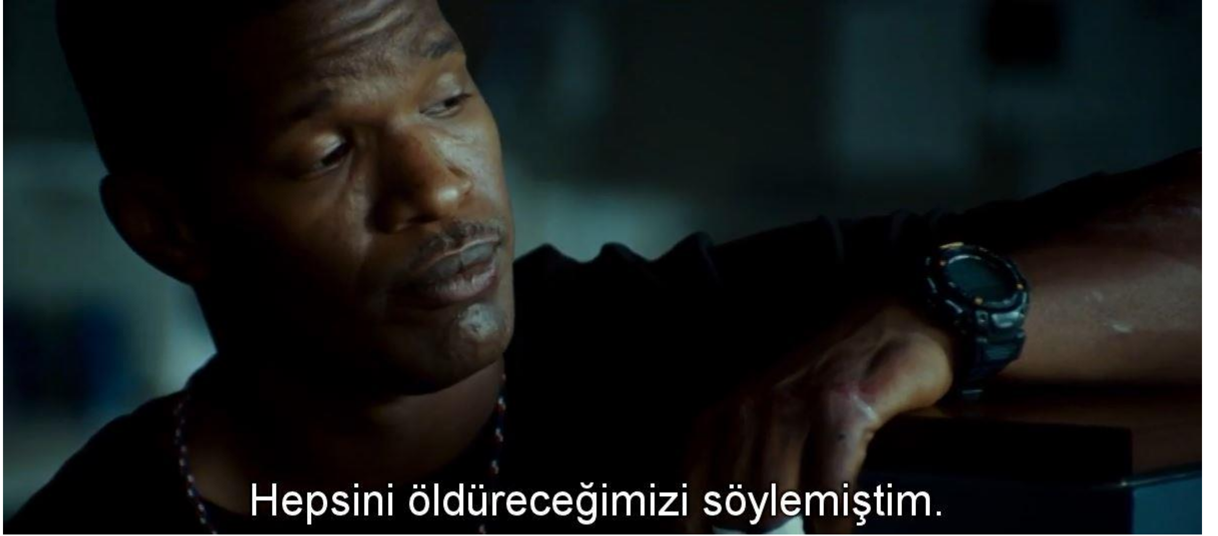
Arap Kadın: “Büyükbaban (Ebu Hamza) ölmeden önce kulağına ne fısıldadı?”

FBI Bürosu:

Ronald Fleury: “Hepsini öldüreceğimizi söylemiştim.” (bknz. Görsel 32)

Suudi Arabistan Krallığı:

Arap Çocuk: “Sakın korkma çocuğum. Hepsini öldüreceğiz” (bknz. Görsel 33)

Görsel 32: Ajan Fleury’nin Sözleri, (01:42:11)

Görsel 33: Arap Annenin Çocuğuna İntikam Duygusu Aşılaması, (01:42:15)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 32 ve 33)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	ABD'li Ajan	Hedefe ulaştığını belirten
İnsan	Küçük Çocuk	Öc almak isteyen çocuk
İnsan	Füze atan kişi	Yöresel kıyafetli kişinin terör saldırısı

Karşıtlıklar

SİYAH	BEYAZ
ÇOCUK	YETİŞKİN
KAZANAN	KAYBEDEN

İki farklı coğrafyada, iki farklı kültürde aynı anda yaşanan bu diyaloglar; Doğu-Batı savaşının bitmediğini ve süreceğini izleyiciye sunmaktadır. Filmsel zamanda olan tüm olayların, tekrar tekrar yaşanacağını izleyiciye anlatan görüntülerle filminde son sahneleri sunulmuştur. Bu sunum bir bakıma da Batı'nın, kahramanlıklarıyla beraber medeniyetin ve özgürlüğün temsilcisi olmayı sürdüreceğini de izleyiciye hissettirmektedir (!). Ronald Barthes meşhur "Çağdaş Söylenler" eserinde boks sporunu anlatırken, bu sporun izleyici tarafından "iyilik ve kötülük arasındaki söylensel dövüş" olduğunu belirtmiştir (1990: 19). Rocky filmi bu söylemle bağdaştırılabilmektedir. Rocky, Rus bir boksör ile sahada dövüşürken; izleyici kötü karakterin Rus sporcu olduğunu düşünmektedir. Seyirci, adaletin sağlanması ve iyilerin kazanması adına Rocky'nin kazanması istenmektedir. Barthes (akt. Güngör, 2013: 175), göstergelerin düş kırıklığı yaratmadığını ve kitlenin kendisinden beklediğini sonunda verdiğini söyler. Barthes'in "göstergeler" konusunda vardığı düşünce, tıpkı Rocky filminde olduğu gibi The Kingdom (Krallık) filmi için de geçerli olduğu söylenebilir. Amerikan ajanları, gerçekleştirilen saldırılardan sonra Krallık topraklarına gider ve "kötü adamlarla" savaşır. Savaş bittikten sonra kazanan Amerikalılar olmuştur. İzleyici, Batı'nın gözünden sunulmuş filmi izlerken hayal kırıklığına uğramaz. Barthes'in vurguladığı

gibi göstergeler, izleyici de düş kırıklığı yaratmamış ve beklentilerini karşılamıştır. Fakat filmin son sahnesiyle beraber beklentileri karşılamaktan öte, izleyicinin Batı'yı destekleme duygusunu da gün yüzüne çıkardığı söylenebilir. Çünkü filmin son sahnesinde, savaşın iki tarafınında "savaşın bitmediğinden" bahsetmiş olması; sürecin yaşananlar gibi devam edeceğini ve seyircinin de doğru(!) tarafı desteklemesi gerektiği belirtilmiştir.

5.2.2.2. Mekânlar ve Temsil

The Kingdom (Krallık) filmi, kullanılan mekânlarla beraber oryantalist temsilin çok yüksek hissedildiği bir film olmuştur. Özellikle 11 Eylül terör olaylarından sonra başlayan yeni oryantalist akımı, filmin hemen hemen her sahnesinde izleyiciyle buluşmuştur. Filmin animasyonel bilgi akışından sonra ilk sahne Suudi Arabistan Krallığı'nda başlamaktadır. Krallık topraklarında, Amerikan petrol şirketinde çalışan ailelerin Al Rahmah Sitesi içerisindeki eğlenceli anları gösterilmektedir. Sıcak havanın buharlaşma etkisi ve sarımtırak rengin hâkim olduğu sahneler gözükmektedir. Diğer taraftan ABD'de bulunan kahramanlar için ise daha canlı renkler kullanılmış, daha huzurlu bir tablo çizilmiştir. Ajan Fleury, oğlunun okulunda canlı renklerin hâkim olduğu güzel bir sınıfta çeşitli ırktan çocuklara hikâyeler anlatırken; diğer tarafta Suudi Arabistan Krallık toprağında terör saldırısını canlı olarak izleyen ve sarımtırak renklerin hâkim olduğu sahnelerde resim çizen Arap çocuk görülmektedir.

Oryantalist temsilin olmazsa olmaz mekân tasvirlerinin başında çöller gelmektedir. Suudi Arabistan Krallığı'nın başkenti olan Riyad, modern ve gelişmiş yapılarıyla bilinmesine rağmen genel olarak eski binaların hâkim olduğu ve uçsuz bucaksız çöllerin olduğu bir yer olarak tasvir edilmiştir. Çöl görüntüleri, develerle ve vahabilerle desteklenmiştir (bknz. Görsel 34).

Görsel 34: Ortadoğu Filmlerindeki Deve Meteforu, (00:59:16)

Çölde devesini bir yere bağlayıp veya arabasını yol kenarına çekip yöresel kıyafetlerle namaz kılan Araplar gösterilmektedir (bknz. Görsel 35).

Görsel 35: Aracını Parkedip Çölde Namaz Kılan Arap, (00:59:19)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 34 ve 35)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Doğa	Çöl	Orta Doğu coğrafyaıs
Hayvan	Deve	Orta doğu ulaşım aracı ve oryantalist öge

Nesne	Araba	Develer ve araba arasında çatışma
İnsan	İbadet	Yol kenarında sağlıksız ortamda namaz kılan biri

Karşıtlıklar

MODERN	İLKEL
CANLI	CANSIZ

Film boyunca en çok gösterilen mekânların başında ise camiler gelmektedir. Hemen hemen her olaydan sonra günün başlangıcını veya sonunu belirtmek için cami kubbesinden arkasında güneş gösterilmektedir (bknz. Görsel 36). Mekân ve zaman konusu için doğru bir anlatım olabilecek olan bu sahneler, herhangi bir terör saldırısından sonra veya araç kovalama sahnelerinden sonra da camilerin gösterilmesiyle beraber göstergenin anlamını ve amacını tamamen değişmektedir.

Görsel 36: Cami Kubbesi Arkasında Gün Batımı, (00:36:08)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 36)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Doğa	Gün batımı	Camii üzerinde gün batımı

Krallık topraklarında halkın yaşam standartları ve tüketim araçları düşük bir profil ile gösterilirken, prensin yaşam standartları ise çok yüksek gösterilmiştir. Halk arasında kullanılan araçların geneli eski model ve arazi araçları olarak gösterilmiştir. Film boyunca kullanılan neredeyse bütün araçların ön camları kum tozuyla kaplı ve kirlidir (bknz. Görsel 37). Çöl rüzgârlarının ve yaşam standartlarının zorluğuna atıfta bulunulmaktadır. Bunun yanı sıra yüksek kademe de olanların araçları tamamen lüks ve temizdir.

Görsel 37: Arabanın Camındaki Kum Tozları, (00:06:42)

Toplumsal çatışma ortamı izleyiciye yansıtılmıştır. Genel olarak derme çatma yapılar görülürken, Prens'in kaldığı saray çok ihtişamlıdır (bknz. Görsel 38)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 37)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Araba	Araba camındaki toz kalıntıları ile orta doğu anlatımı

Görsel 38: Prens Ahmet Bin Halit'in Sarayı (00:25:49)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 38)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Saray	Suudi prenslerinin şatafatlı hayatı

Filmin en dikkat çekici sahnelerinden biri hiç kuşku yok ki, FBI ekibinin uçakla Suudi Arabistan Krallığı topraklarına gelirken gerçekleştirmiş oldukları diyalog sahnesidir. Yolculuk sırasında Ajan Adam Leavitt, gittikleri yer olan Suudi Arabistan'ın nasıl bir yer olduğunu sorar. Ekibin bomba uzmanı olan Grant Sykes ise elindeki yat dergisine bakarken Suudi Arabistan'ın Mars gibi bir yer olduğunu söyler (bknz. Görsel 36). Doğu, sadece insanlarından veya dininden dolayı değil; aynı zamanda coğrafik koşullarından dahi ötekileştirilmektedir. Sykes, cool ama aynı zamanda aşağılayıcı ifadesiyle beraber Suudi Arabistan'ın çöllerine gönderme yaparak adeta tüm ülkeyi dışlamıştır.

Görsel 39: Orta Doğu İçin Mars Benzetmesi, (00:25:34)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 39)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Ajan	Orta doğu coğrafyasını ötekileştirme, aşağılama

FBI ekibi, Al Rahmah Sitesi'ne yapılan saldırının kameraya çekilmesi ve internet ortamında yayılmasından sonra görüntülerin çekildiği açıyı düşünerek bir binada incelemeler yapar. Teras katına çıkan FBI ekibi, saldırı sırasında görüntülerin bulundukları açıdan çekildiğini anlarlar. Terastaki konuşmalar sırasında ise bazı görsel ögeler oldukça dikkat çekici olmuştur. Konuşmanın yapıldığı yerde manzarada Riyad'ın simgelerinden olan "Kingdom Centre Tower" görülmektedir. Terasta bulunan masada ise bıçak, su ve kola kutuları görülmektedir (bknz. Görsel 40).Terör saldırısının gerçekleşmesini sağlayan kişilerin, bu terastan terör saldırısını takip etmeleri ve yönlendirmeleri düşünüldüğünde; kolaları onların içtiği tahmin edilmektedir. Teröristlerin, Amerikan vatandaşlarının ülkede bulunmasından dolayı terör saldırıları yapmasına rağmen; Amerikan ürünlerinden de vazgeçemediğini gösteren trajik bir sahnedir. Aynı zamanda Coca-Cola için de önemli bir viral çalışması olmuştur.

Görsel 40: Terör Saldırısının Yönetildiği Yerdeki Coca-Cola Reklamı, (00:53:40)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 40)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Ajanlar	Suudi şehrine karşı toplantı yapan ajanlar
Nesne	Coca-Cola Kutusu	Amerikan reklamı

El Rahman Sitesi saldırısında canlı bombanın, kendisini patlatmak için kullanmış olduğu detonatörü bulan FBI ekibi; El Gazi'den detonatörün nereden temin edildiğinin öğrenilmesi için destek ister. El Gazi ve Fleury, bulunan ipucunun sonuçlandırılabilmesi için İz El Dinn'e giderler. El Dinn, El Kaide'nin Krallığa savaş açtığında Bin Ladin'in tarafında Krallığa karşı savaşan biridir. Fakat af sırasında teslim olmuş ve çocukların oyun oynadığı internet kafede kamu hizmeti vermektedir. Zamanında El Kaide'ye katılmış olan biri, çocukların bulunduğu ortamı yönetmektedir. Suudi gençlerin yoğun olduğu mekânın tamamında savaş oyunları oynandığı görülmektedir. Çocuk yaşta oyunlarla başlayan süreç, yanlış kişilere çocukların emanet edilmesi ile de daha vahim olarak sürmektedir. Yönetmen Peter Berg, anlatım sırasında kritik bir görüntüyü de ekrana sunmaktadır. Çocuklar oyun oynarken, oyun karakteri olarak ölen bir Amerikan askeri gösterilmektedir (bknz. Görsel 41). Çekilen görüntülerin rastlantısal olmadığı, filmin tüm sürecinden ve benzer oyun sahnelerinin

üç-dört defa daha gösterilmesinden anlaşılabilmektedir. Bu görüntülerle beraber Semmerling (2006: 198)'in deyimiyle "görsel gerçeklik" yaratılmaktadır.

Görsel 41: Bilgisayar Oyununda Ölen Amerikan Askeri, (01:08:44)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 41)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Bilgisayar	Savaş oyunu oynayan çocuk
İnsan	Bilgisayar Oynayan Çocuk	Oyunda ölen ABD askeri

Ajan Adam Leavitt'in, teröristler tarafından kaçırılmasından sonra kamera karşısında bildiri okunarak başı kesilmek istenir. Fakat Leavitt duruma direnir ayağıyla kameranın tripoduna vurarak, düşürür. Araplar, Leavitt'i döverler ve tekrar kamera karşısında bildiri okunur. Bildiri sırasında Arapça dualar ve tekbir sesleri gelmektedir. Baş kesme videosu sırasında Arap yöresel kıyafetiyle eylemi gerçekleştirmek isteyenler ve yanlarında da Arap polisi görülmektedir. Polislerin dahi, terörist eylemlere yardım ettiği izleyiciye sunulmuştur. Aynı zamanda eylem sırasında duvarda yer alan seccadelerde dikkat çekmektedir (bknz. Görsel 42). Aynı zamanda sahnenin diğer açılarında duvarda da cami desenli süslemeler de görülmektedir. Seccadeler, cami desenli süslemeler, dualar ve tekbirler ile tekrardan bir saldırı, Müslümanlığa mâl edilmiştir.

Görsel 42: İslam Tasvirleri Arasında Batılı Kahramanın İnfaz Edilme Teşebbüsü, (01:32:03)

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 42)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Duvardaki Seccade	Terörizmle Müslümanlığın bağdaştırılması
Nesne	Bıçak	Kafa kesmek için kullanılması
İnsan	Terörist	Müslüman infazcının eylemi
İnsan	Kurban	Kurban olan ABD'li ajan

FBI ekibi ve El Gazi, teröristlerin konuşlandığı hücre evlerindekileri öldürürler ve diğer odalara da baskınlar yapmaktadırlar. Son girdikleri odada teröristlerin başı olarak bilinen Ebu Hamza da vardır. Yanında bulunan kadınlar ve çocuklar hakkında bilgi verilmemiş olsa da; bulunan kadınlar Ebu Hamza'nın eşleri izlenimini yaratmaktadır. Terör saldırılarının başı olan Ebu Hamza'nın evinde de yine halı işlemeli Cami kubbesi bulunmaktadır (bknz. Görsel 43). Halı işlemenin yanında da her Arap evinde betimlenen, duvarda asılı olarak küçük bir eşya bulunmaktadır. Diğer evlerde gösterilenler üzerinden tahmin edildiğinde onun da üzerinde Arapça dualar yazdığı düşünülebilir.

Görsel 43: İslam Tasvirlerinin Bulunduğu Terörist Liderin Evi**, (01:34:22)**

Göstergelerin Çözümlenmesi (Görsel 43)

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Duvardaki Seccade	Terörizmle Müslümanlığın bağdaştırılması
Nesne	Yer döşeği	Müslümanların ilkel hayatı
İnsan	İnsanlar	İçiçe yaşayan Müslüman aile düzeni

The Kingdom (Krallık) filmi, baştan sona hemen hemen her sahnesinde oryantalist ögeleri bolca bünyesinde barındırmaktadır. Diyaloglar ve oyunculuklar, mekânlar ve verilen mesajlar ile daha da pekiştirilmiştir. Dünya sinema tarihinin en oryantalist eserlerinden biri olduğu aşikâr bir durumdur.

5.2.2.3. Ana Karakterler ve Temsil

The Kingdom (Krallık) filmi, dört ana karakter üzerine kurulmuştur. Dört FBI ajanının merkezinde geçen olaylar, Batı'nın gözünden izleyiciye aktarılmıştır. Filmin başrol oyunculuğunu Ronald Fluery karakteriyle Jamie Foxx yapmıştır. Fluery, eğitimli bir FBI ajanıdır. Filmin başlangıç sahneleriyle beraber Fluery, ABD'de çocuğunun okulunda birçok çocuğa keyifli bir şekilde hitap ederken görülür. Mutlu bir aile babası figürü çizilen Fluery aynı zamanda FBI ajanı olduğu için tehlikeli operasyonlarda da bulunur. Oğlunun yanındayken mutluluğu yarım kalır ve bir telefonla FBI merkezine gitmek zorunda kalır. Al Rahmah Sitesi saldırılarından sonra ise İç İşleri Bakanlığı'nı

ve FBI yöneticilerini dahi dinlemeden, ABD'de bulunan Suudi Arabistan Krallığı Büyükelçisi Prens Thamer'i tehtid ederek ekibiyle beraber Krallık topraklarına gitmeyi başarmıştır. Fluery hırslı, yetenekli, başına buyruk ve vatansever bir profil içerisindedir. Krallık topraklarında da ekibinin hâkimiyetini ve sorumluluğunu hiç bırakmamıştır. Özellikle çatışma anlarındaki kabiliyeti ve Prens Ahmet Bin Halit'e karşı yaptığı konuşma onun karakterini göstermiştir. Ekibin lideri olarak operasyonlarda belirleyici rol oynar. Dostluk kavramına da önem verdiği görülmüştür. Krallık topraklarına bir bakıma arkadaşının da öcünü almak için gitmiş ve orada da El Gazi gibi bir arkadaş edinmiştir. Dostları için tehlikelere atılan, güçlü ve hakim bir karakter olarak görülmüştür.

Bomba uzmanı rolünde oynayan Chris Cooper, Grant Sykes karakterine can vermiştir. Sykes, ekibin en tecrübeli ismidir. Yatlara ve seyahatlere ilgisi olan Sykes, saldırılar sonrası bölge araştırmasında ve ipucu bulma konusunda da uzmandır. Al Rahmah Sitesi saldırısı sonrası da bölge içerisinde yaptığı araştırmalar ve analizler sonucunda ekibin doğru hedeflere gitmesini sağlamıştır.

FBI'da adli tıp müfettişi olarak görev yapan Janet Mayes'i ise Jennifer Garner canlandırmıştır. Mayes, grubun tek kadın üyesidir ve duygusal bir yapıdadır. Al Rahmah Sitesi saldırısı sonrası gelişmeleri ağlayarak takip etmiş ve Fluery'nin ekibiyle beraber Krallık topraklarına gitmiştir. Krallık topraklarında bir kadın olarak dışlandığı görülmektedir. Fakat Mayes, güçlü batılı kadın imajını tüm film boyunca sürdürmüştür. Prens Ahmet Bin Halit'in yemek davetine kadın olduğu için katılamamıştır. Al Rahmah Sitesi'ne düzenlenen terör saldırısı sonrası ölenlerin vücudunda araştırma yaparken Müslüman olmadığı ve kadın olduğu için zorluklar yaşamıştır. Ölü bir Müslüman bedenine dahi dokunmasına izin verilmemiş, yanındaki Çavuş Haytham'ı yönlendirerek incelemesine devam etmiştir. Çatışmalarda da sıklıkla gözüken Mayes, cesur kadın imajını da çizmiştir. Ajan Leavitt'in infaz edileceği sırada onu kurtarmış ve Suudi erkek polisle olan kavgası sırasında onu bıçağıyla öldürmüştür. Önce kasıklarına, sonra kalbine ve daha sonra da başına vurduğu bıçak darbeleriyle beraber güçlü Doğu'lu erkek; Batı'lı dışlanan kadın karşısında aciz duruma düşmüştür. Mayes karakteri, filmin pek çok sahnesinde ağzında lolipop şekeri ile görülmektedir ve bu durum izleyici

açısından sempati uyandıracak bir metafor olmuştur. Çocuklara ve kadınlara karşı sevecen yaklaşımı ile de dikkat çeken Mayes, Batı'lı kadının temsili rolündedir.

Jason Bateman'ın canlandırdığı Adam Leavitt karakteri istihbarat analisti görevinde yer almaktadır. Leavitt, grubun espritüel karakterini canlandırmaktadır. Arap karakterlerle pek anlaşamayan Leavitt, küfürlü tartışmalara dahi girmiştir. Al Rahmah Sitesi'ne yapılan saldırıların araştırmalarını yürütmüş ve siteye yapılan saldırı sırasında çekilen görüntülerin yerinin saptanması konusunda önemli rol oynamıştır. Bu süreç, ekibin terör elebaşlarına giden yolu da açmıştır. Son sahnelere doğru konvoya yapılan saldırılar sonucu teröristler tarafından kaçırılmış ve infaz edilecekken son anda kurtarılmıştır.

The Kingdom (Krallık) filmindeki dört ana karakter de birbiriyle uyumludur. Zeki ve lider olan Fluery, tecrübeli Sykes, güçlü kadın imajındaki Mayes ve espritüel Leavitt karakterleri birbirlerini tamamalar niteliktedir. Batılı karakterler tıpkı diğer oryantalist eserlerde olduğu gibi güçlü ve karizmatiktirler. Fluery çatışma sırasında dahi güneş gözlüğü ile görülür ve güneş gözlüğünü hiç çıkarmaz. Sykes, küstah konuşmaları ve başındaki şapkasıyla görülmektedir. Mayes, duygusal çatışmalarının yanı sıra lolipop şekeriyle beraber sempatik görünümü ve güçlü kadın imajındayken; Leavitt ise espritüel ve umursamaz havalardadır. Genel olarak batılı karakterler cool ve zeki olarak görülürken; doğu'lu karakterler ise beceriksiz ve çirkindirler. Doğulu karakterler yöresel kıyafetleri ile gösterilirken, Batılı karakterler kendi kılıklarından taviz vermemişlerdir. Özellikle kadın olarak dışlanan Mayes'in, kıyafetiyle dahi Doğu'luların sert tavırlarına maruz kaldığı gösterilmiştir. Genel olarak Araplar'ın da Mayes ile çok fazla iletişim kurmadıkları da görülmektedir. Amerikalı ajanların, pek çok sahnede İslamiyet ve Doğu kültürüyle de dalga geçtikleri görülmektedir. Dostluğa, aileye, vatanseverliğe ve çok daha fazla olumlu kavramlara değer veren Amerikalı ajanların karşısında ise; yine terörist, kötü ve çirkin Arap karakterler bulunmaktadır.

5.2.2.4. Yan Karakterler ve Temsil

The Kingdom (Krallık) filminde en çok dikkat çeken yan karakterler Albay Faris El Gazi, Çavuş Haytham, terörist lider Ebu Hamza ve Prens Ahmet Bin Halit'in olduğu söylenebilir. Albay Faris El Gazi neredeyse başrol oyuncusu olacak kadar uzun süre

filmde rol almıştır. FBI ekibini, Krallık topraklarında karşılayan ve onların can güvenliğinden sorumlu olan polis rolündedir. Filmin başlarında pek sevilmeyecek bir karakter rolü çizen El Gazi, zamanla Fluery ile arkadaş gibi hareket etmesinden sonra ve ailesiyle geçirdiği vakitten sonra izleyici için "iyi Arap" rolüne evrilmiştir. Kendisi de bir Suudi olmasına rağmen, Amerikalı ajanlara yardım etmiş ve bu uğurda canından da olmuştur. Kendi ülkesindeki teröristlere karşı mücadele eden El Gazi, cesur ve iyi kalpli bir karakter olarak izleyicinin karşısına çıkmıştır. Çocukluk hayali olan bir işi yapmaktadır ve işini de hakkıyla yapar. Seyirci, El Gazi'yi evinde ailesinin yanı hariç hep üniforması ile görmüştür. Çocuklarıyla olan iletişimi, işini hakkıyla yapması, iyi niyetli olması ve cesur biri olması ile filmin önemli karakterlerinden biri olmuştur.

Çavuş Haytham, Al Rahmah Sitesi saldırısı sırasında saldırıyı gerçekleştiren ve polis üniforması giyen teröristleri durduran polistir. Aracıyla, teröristlerin aracına çarparak onları durdurmuş ve silahıyla da çatışmaya girerek onları öldürmüştür. Canı pahasına teröristlere karşı gelen Haytham, kardeşinin de teröristlerin yanında olmasından dolayı olağan şüpheli olarak sorgulanmıştır. General El Abdülmelik'in sert sorgusuna ve işkencesine maruz kalan Haytham, Faris El Gazi'nin de katkılarıyla sorgulamada masum olduğu kanıtlanarak kurtulmuştur. El Gazi'yle beraber Amerikalı FBI grubuna destek sağlamıştır. Tıpkı Faris El Gazi gibi o da ülkesindeki teröristlere karşı mücadele etmeye karar vermiştir. Yatalak babasına da bakan Haytham, ikinci "iyi arap" karakterinde olan kişi olmuştur. El Gazi'ye göre daha geri planda olsa da, hemen hemen her an FBI ekibine yardımcı olmuştur. El Gazi'nin çatışma sırasında ölmesinden sonra Fluery'i, El Gazi'nin evine ve ailesine de Haytham götürmüştür. FBI ekibini ülkesine uğurlarken de bulunan Haytham, Fluery'e tesbih hediye ederek ülkesine uğurlamıştır. Seyircinin sevgisini kazanan bir karakter olarak dikkat çekmiştir.

Ebu Hamza, Suudi Arabistan Krallığı topraklarında terör eylemlerinin gerçekleştirilmesini sağlayan terörist liderdir. Krallık toprakları içerisinde Amerikanların ve hatta Müslüman olmayan kişilerin olmaması gerektiğini düşünmektedir. Yabancılara ait olan yerlere çeşitli saldırılar düzenleyerek onları öldürmek veya ülkeden gitmeye zorlamaktadır. Yapılan terör saldırıları kamera ile çekilir ve dünyaya servis edilirken, saldırılar sonrası da Ebu Hamza yüzünü kapatarak

kamera karşına geçip saldırıları üstlenir. Saldırıları üstlenirken, tekbirler getirir ve dualar eder. Bu durum seyirciye, teröristle İslamiyetin bağlantısını göstermektedir. Ebu Hamza karakteri, çocukluktan itibaren İslamiyet adı altında teröristler yetiştiren ve çeşitli saldırıları düzenleyen kötü karakter olarak izleyicinin karşısına çıkmıştır.

Prens Ahmet Bin Halit, film boyunca uzun süreler almamış olsa da dikkat çeken bir karakter olarak izleyiciyle buluşmuştur. FBI ekibinin karşılanması için Albay Faris El Gazi'yi görevlendiren kişidir. Büyük bir sarayda yaşayan Prens, FBI ekibinin kontrol altında tutulmasını ister. Al Rahmah Sitesi'nde FBI ekiplerinin yaptığı incelemeleri ziyaret eden Prens, ekibi sarayına yemeğe davet eder. Kameralar karşısında soğukkanlı ve ılımlı açıklamalar yapsa da ekibin çalışmasının da önüne geçmektedir. Yemek davetine kadın olduğu için Ajan Mayes katılamamıştır. FBI ekibinden diğer kişileri ve onlardan sorumlu olan polisleri sarayında ağırlamıştr. Kendi ülkesinde herhangi bir terör saldırısı olmamış gibi soğukkanlı ve doğal davranan Prens, gelen ekibi ülkede gestirmek ve hatta safari yapmayı teklif etmiştir. Fluery'nin kendisine yaptığı çıkış ile kendi sarayında küçük duruma düşen Prens, ekibin daha rahat çalışması için imkânları tanımıştır. Herhangi bir operasyondan sonra direkt olarak bölgeye gelen ve kameralar karşısında rol çalarak olumlu işleri üstlenen bir karakter olarak izleyiciye sunulmuştur.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Doğu ve batı kavramının tarihçesi, binlerce yıllık geçmişe dayanmaktadır. Mevcut tarihsel dönemlerin şartlarına bağlı olarak dahi değişen doğu ve batı kavramları, insanlık tarihi kadar eski sayılabilir. İki olgu arasındaki bu geniş tarihçe, yüzyıllardır süren dini, siyasi, ekonomik ve kültürel çatışmayı da beraberinde getirmiştir. Özellikle 11. Yüzyılda başlayan Haçlı Seferleri, doğu ve batının mutlak ayrılığının başlangıcı niteliğinde olmuştur. Haçlı Seferlerini takip eden süreç içerisinde: İstanbul'un fethi, Rönesans ve Reform Hareketleri, coğrafi keşifler, Sanayi Devrimi ve Fransız İhtilali gibi dünyanın kaderini değiştiren nice tarihi olaylar da sayılmaktadır. 21.Yüzyılda ise dünya tarihini değiştiren en önemli olay 11 Eylül 2001 terör saldırıları olmuştur. Bu tarih, yeni oryantalist dönemin başlangıcı olarak kabul edilmektedir.

Kuruluş efsanelerinde dahi "seçilmiş millet" olduğuna inanan Amerikalılar, 11 Eylül 2001 tarihinde ilk kez topraklarında bir saldırıya uğramıştır. Bu saldırı, batının yüzlerce yıldır sistematik olarak sürdürdüğü oryantalizmin; yepyeni bir boyut kazanmasına yol açmıştır. Yüzyıllar boyunca şehvetin, erotizmin ve barbarlığın imge bataklığına sürüklenen Doğu, 11 Eylül saldırılarından sonra terörizmle bağdaştırılmıştır. Özellikle İslamiyet ve terör, birbirini tamamlayan iki olguya dönüştürülmüştür. Bu algının yaratılması sürecindeki en büyük pay, ABD'nin politik hedeflerine ulaşmak için kullandığı Hollywood sinemasının olmuştur. Sipariş üzere çekilen filmler, ABD'nin anlam kodlarının taşıyıcıları niteliğinde olmuştur.

Resim, müzik, şiir, dans, heykel ve mimariden sonra yedinci sanat dalı olarak kabul edilen sinema, bir eğlence aracı olarak ortaya çıkmıştır. Sinemanın, görsel ve işitsel duyulara direkt olarak hitap etmesi; izleyenin direkt olarak filmin içine dâhil oluşu, sinemanın hızlıca popülerleşmesini sağlamıştır. Sinemanın kitleleri etkileme ve adeta hipnoz etme gücünü farkeden Amerikalılar, sinemayı bir eğlence aracı olarak değil; propoganda aracı olarak kullanmaya başlamışlardır. Zamanla sinemaya olan ilginin artması ve gelişen teknoloji ile beraber beyaz perde, büyük bir güce dönüşmüştür. Nitekim ABD, kaybettiği savaşları beyaz perde de kazanmış; kaybolan siyasi ve ekonomik itibarını beyaz perde de kurtarmıştır. ABD'nin uluslararası siyasette izlediği ajandaya bağlı olarak içerik üreten Hollywood, sayısız sipariş filme de imza

atmıştır. Maddi ve manevi olarak her dönem Amerikan hükümetleri tarafından desteklenen Hollywood, uluslararası ilişkilerde yarattığı algı ile ABD'ye büyük avantajlar sağlamıştır. Uygulanan doğru stratejilerle beraber dünyanın hemen hemen her yerine yayılan Hollywood yapımı filmler ile Amerikan ideolojisinin ve kültürünün taşınması sağlanmıştır. II. Dünya Savaşı zamanında Almanlar ve Japonlar, Soğuk Savaş zamanında Sovyetler, Soğuk Savaş döneminden sonra doğulu toplumlar ve 11 Eylül terör saldırılarından sonra ise tüm doğu ve özellikle Müslümanlar "düşman" olarak tüm dünyaya lanse edilmiştir.

Günümüz dünyasında devletlerin dış politik hedeflerine ulaşabilmesi için, diğer devletlerin tutum ve davranışlarını kendi istekleri doğrultusunda değiştirmesi gerekmektedir. Bu tutum ve davranışların değişmesi için iki türlü yol izlenmektedir. Birincisi ekonomik ve askeri yaptırımlar ile "sert güç" uygulamaktır. Bu yöntem, kısa vadeli çözümler sağlasa da; uzun vadeli süreçler için çözüm sağlamamaktadır. İkinci yöntem ise, daha ekonomik ve etkili olanıdır. Hâkim olunmak istenen bölge üzerinde, algı yöneteminin sağlanmasıdır. Bölge için dahi imrenilen ve hayal edilen konuma gelinmesi için "yumuşak güç" kullanılmaktadır. Günümüzdeki en büyük yumuşak güç kaynağı ise sinema olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri, sinemayı en kusursuz kullanan ülke konumundadır. Nitekim milyarlarca insana doğrudan ulaşabilmenin ve onları etkilemenin en etkili yolu olarak sinemayı görmektedirler. Özellikle günümüz dünyasında enformasyon ve kültür akışı çok hızlı sağlanmaktadır. Farklı kültürler ve toplumlar arasındaki ilişki, maddenin katı-sıvı-gaz halleri ile meteforlaştırılabilir. Günümüz dünyasında farklı toplumlar arasındaki kültürel akış, tıpkı maddenin gaz hali gibidir. Artık kültürler maddenin gaz halinde olduğu gibi birbiri içerisine herhangi bir sınıra veya biçime maruz kalmadan geçmekte ve hızlıca yayılmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nin kültür endüstrisi olan Hollywood, maddenin gaz hali gibi tüm dünyaya kolayca yayılmıştır. Amerikan ideolojilerinin ve algılarının taşıyıcısı olan bu gaz, milyarca insanı adeta zehirlemektedir.

11 Eylül 2001 terör saldırılarından sonra ABD'nin hedefi direkt olarak Müslüman toplumlar olmuştur. Bu doğrultuda Hollywood, doğu toplumlarını ve İslamiyet'i aşağılayan sayısız esere imza atmıştır. 11 Eylül saldırılarının dahi halen

gerçek bir terör saldırısı olduğu tartışmaları sürerken; ABD bu süreci kişisel çıkarlarına uygun olarak sürdürmüştür. Tüm toplumlar üzerinde de "mağdur" ve "haklı meşru müdafaa" algısı için, Hollywood sinemasını kullanmaya devam etmektedir. Bu doğrultuda Müslümanlar direkt olarak hedef alınmaktadır. Hollywood sineamasının sayısız eserinde kelime-i şehadet getirerek bomba patlatan, uçak kaçıran, terör saldırısı düzenleyen, gaddar, çirkin, pis, cahil vb tüm kötü sıfatları bulunduranlar Müslümanlar olarak gösterilmektedir. Bu algı, siyasi ve ekonomik olarak direkt batılılar tarafından desteklenen terör grupları ile de desteklenmektedir. Yeni oryantalist düzen içerisinde ABD ve diğer batılı güçler, doğu üzerinde emperyalist amaçlarını gerçekleştirmektedirler. Tıpkı, batılıların coğrafi keşiflerden sonra başlattığı sömürgecilik düzeni gibi halen doğu medeniyetlerinin zenginlikleri sömürülmektedir. Doğuda bulunan pek çok jeopolitik ve jeostratejik konumun, batının çıkarları doğrultusunda elde tutulduğu görülmektedir.

Doğu toplumlarının, yüzyıllar boyunca batının fiziksel ve psikolojik saldırılarına maruz kalmasının en önemli nedenlerinden biri de "kendisi" olmuştur. Doğu, Hegel'in meşhur "köle-efendi diyalektiği"nde olduğu gibi "köle" olmayı kabul etmiştir. Bu diyalektiğin anafikiri, efendinin var olabilmesi için köleye ihtiyacın olmasıdır. Bu doğrultuda Batı medeniyetleri, yüzyıllar boyunca sürdürdüğü oryantalizmin algısı ile "efendi", doğu ise batının çizdiği değer yargıları içinde "köle" olmayı kabul etmiştir.

Doğu ve özellikle Müslüman toplumlarının, yaratılmak istenen algı karşısındaki tutumlarını, bir başka iletişim teorisi olan "suskunluk sarmalı" ile de açıklamak mümkündür. Alman sosyolog Elisabeth Noelle-Neumann'ın litaratüre kazandırdığı kuramın anafikrinde ise baskın olan düşünceye veya kişilere karşı; ezilmek veya dışlanmak korkusundan dolayı düşüncelerini yutan kişilerden bahsedilmektedir. Dışlanma korkusu olan kişinin, suskunluk sarmalına kapılarak güçlü konumdaki kişinin düşüncelerine katılma ve onaylama güdüsü hissettiğinden bahsedilmiştir. Elisabeth Noelle-Neumann'ın iletişim teorisinde üzerinde durduğu "suskunluk" ve "sarmal" durumu, doğu ve Müslüman toplumlarının mevcut hali ile ilişkilendirilebilir. Doğu toplumlarının içinde bulunduğu suskunluk sarmalı, nesilden nesile aktarılan özgüvensizliğe dönüşmektedir. Aynı zamanda doğu toplumlarının kültürlerini,

medeniyetlerini, sosyolojik ve felsefi değerlerini her geçen gün daha fazla kaybetmeye başladığı aşikâr bir durum olmuştur.

Doğu ve batı arasındaki ilişkiyi, bir başka iletişim teorisi ile daha meteforlaştırmak mümkündür. Amerikan siyaset bilimcisi Harold Dwight Lasswell'in kendi adıyla da anılan klasik iletişim modeli, tek taraflı bir iletişim modeli olarak görülmektedir. Bu iletişim modeli, bir bakıma ABD egemenliğindeki iletişim anlayışının da modeli olmuştur. Bu iletişim modeli, merkez anlayışlı ve tek taraflı bir iletişim modelidir. "kim" kısmı etken ve aktif, "kime" kısmı ise edilgen ve pasiftir. İletişim teorilerinin başlangıcı niteliğindeki bu şema, yüzyıllar boyunca süren Batı ve Doğu ilişkilerinin de örneğini taşımaktadır. Etken ve aktif olan Batı, edilgen ve pasif olan ise Doğu'dur. Batı'nın söylemleri, Doğu'nun ise mutlak dinleyeci olması; Lasswell iletişim modeli'ne benzeyen bir metaforu ortaya çıkarmaktadır. Bu metaforun daha iyi anlaşılabilmesi adına tıpkı tek taraflı olan Lasswell İletişim Modeli'nin bir benzerini, Batı-Doğu ilişkileri için de çizilebilmektedir (bknz. Tablo 8).

Tablo 8: Sünger Kitle Metaforu

Sünger Kitle Metaforuna göre "Batı", iletişim sürecini başlatan kaynak olarak sunulmuştur. Yüzyıllardır sistematik bir şekilde yürütülen oryantalizmin, pek çok farklı alanda uygulanmasından dolayı iletişimin konusu genellenerek "oryantalist çalışmalar" olarak sunulmuştur. Batı'nın oryantalist yaklaşımı kimi zaman bir tablo da, kimi zaman siyasi bir söylem de; kimi zaman ise beyaz perde de görülmektedir. Oryantalizmin görüldüğü alanlar, sınırsız olmaktadır. İletişim için kullanılan kanal olarak ise "Kitle İletişim Araçları" ve özellikle "Sinema" sunulmuştur. Kitle iletişim araçları arasındaki en önemli araç olarak kabul edilen ve hatta 7. sanat dalı olarak dahi kabul edilen sinema, milyonlarca insana doğrudan ulaşan önemli bir araç olmuştur. İletişim şemasının alıcı kısmında ise "Doğu" vardır. Doğu, edilgen ve pasif durumdadır. İletişime ortak olmak yerine, Batı'dan gelen söylemlerin seyircisi olmaktadır. Etki kısmı ise tıpkı Lasswell İletişim Modeli'nde olduğu gibi, iletişim modelinin temel

noktasını oluşturmaktadır. Kaynağın, göndermiş olduğu mesajların alıcıya ulaşmasından sonra oluşan "etki"yi anlatabilmek adına "sünger kitle" sunulmuştur. Pasif durumdaki doğu, aktif durumdaki batıdan aldığı bütün mesajları sorgusuz-sualsiz kabul etmektedir. Doğu toplumları, batının sunduğu kültürü, dini, siyasi ve sosyolojik görüşleri; sünger gibi emmektedir.

Wilbur Lang Schramm ve Charles Egerton Osgood ise iletişimin doğrusal değil, dairesel olması gerektiğini savunmuşlardır. Buna göre iletişim durağan değil, dinamiktir. Kaynak ve alıcı, karşılıklı iletişimde devamlı olarak yer değiştirmektedir. Kaynak, hem gönderici hem alıcı rolüne geçerken; alıcı da hem hedef hem de kaynak rolüne geçmektedir. Geribildirimin esas alındığı iletişim modeline göre taraflar kişisel deneyimlerine bağlı olarak mesajları çözer, yorumlar ve tekrar yanıtlar şeklindedir.

Yüzyıllar boyunca sistematik bir disiplin olarak oryantalizme maruz kalan doğunun, Lasswell iletişim modelinde olduğu gibi pasif ve edilgen olmak yerine, Osgood ve Schramm iletişim modelindeki gibi aktif olması gerekmektedir. Doğu toplumlarının, ilkçağlardan günümüze kadar olan süreci bilimsel değerler üzerinden irdelemesi gerekliliği mutlak olarak gözlemlenebilen bir durumdur. Nitekim doğu medeniyetleri, yüzyıllar boyunca bilimin, kültürün, edebiyatın, sanatın, ekonominin vb konuların merkezi konumunda da olmuştur. Doğu toplumlarının kalkınması ve sünger kitle konumundan kurtulması için bu değerlere tekrar önem vermesi mutlak bir gerçektir. Özellikle oryantalizme karşı oksidentalizmin desteklenmesi gerektiği gözlemlenmektedir. Bu desteğin fanatik veya bağnaz bir destek değil; bilim ve sanat ile olması gerekliliği gözlemlenmektedir.

Bu çalışmada, batının yüzyıllar boyunca sürdürdüğü oryantalizmin söylem olarak incelenmesi ve 21.Yüzyıldaki Hollywood sinemasında kullanımı ve etkilerinin yorumlanması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda oryantalizm temel alınarak, Hollywood sinemasının ürettiği oryantalist filmler incelenmiştir. İncelenen pek çok oryantalist filmlerin yanı sıra 2007 yılında vizyona giren ve Peter Berg'in yönettiği The Kingdom (Krallık) filmi, Tuen Van Dijk'in söylem analizi ile incelenmiştir. Yüzyıllar boyunca batılıların, sistematik bir şekilde sürdürdüğü oryantalist çalışmaların günümüzde de devam ettiği vurgulanmıştır. 15.yüzyılda herhangi bir Batılı ressamın fırçalarında hayat

bulan oryantalist ögelerin, günümüzde batılı bir yönetmenin sinemasal çerçevesinde tekrar nasıl yer aldığının gösterilmesi ve oryantalizmin basit bir düşünce değil; sistematik bir disiplin olduğunun vurgulanması amaçlanmıştır.

Günümüzde oryantalizmin en büyük savunusu olarak Hollywood gözükmektedir. ABD'nin elinde bulunan bu "yumuşak güç" kaynağı, elektronik kolonyalizmin ve emperyalizmin en büyük ayağı olarak görülmektedir. Hollywood karşısında İran ve Hindistan sinemasının gösterdikleri atılımların, sürdürülebilir ve desteklenebilir olması gerekliliği gözlemlenmektedir. Doğu medeniyetlerinin tamamen yok olmadan önce, kendi "yumuşak güç" kaynaklarını oluşturmak zorunda olduğu mutlak bir gerçek olarka gün yüzüne çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

AKKURT, Mehmet (2005). **Afganistan'ın Yapılanmasında Siyasi ve Ekonomik Stratejiler**, 1.Baskı. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık

ALAM, Muhammad Shahid (2007). **Challenging the New Orientalism: Dissenting Essays on the "War Against Islam"**, United Kingdom: Islamic Publiscations International

ALTHUSSER, Louis (2000). **İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları**, (Çeviri: Yusuf Alp ve Mehmet Özışık), 4.Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları

ANDREW, James Dudley (2010). **Büyük Sinema Kuramları**, (Çeviri: Zahit Atam), 1. Baskı. İstanbul: Doruk Yayıncılık

ARI, Tayyar (2007b). **Irak, İran, ABD ve Petrol**, 2.Baskı (Güncellenmiş), İstanbul: Alfa Yayınları

ARLI, Alim (2004). **Oryantalizm Oksidentalizm ve Şerif Mardin**, 1. Baskı, İstanbul: Küre Yayınları

ARMES, Roy (2011). **Sinema ve Gerçeklik Tarihsel Bir İnceleme**, (Çeviri: Zeynep Özen Barkot), 1. Baskı, İstanbul: Doruk Yayınları

ARNHEİM, Rudolf (2007). **Görsel Düşünme**, (Çeviri: Rahmi Öğdül), 1.Baskı. İstanbul: Metis Yayıncılık

BAĞDER, Duygu Öztin (1999). **Sinema Göstergebilimi**, 1. Baskı. İstanbul: Simurg Yayınları

BARNES, Randall (2005). **Collaboration and Integration: A Method of Advancing Film Sound Based on The Coen Brother's Use of Sound and Their Mode of Production**, 2. Baskı. Bournemouth: Bournemouth University

BARTHES, Roland (1990). **Çağdaş Söylenler**, (Çeviri: Tahsin Yücel) 1. Baskı. İstanbul: Metis Yayınları

BARTHOLD, Wilhelm (1984). **İslam Medeniyeti Tarihi**, (Çeviri: Fuad Köprülü), 6. Baskı. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları

BARTHOLD, Vasilij Vladimiroviç (2000). **Asyanın Keşfi Rusya'da ve Avrupa'da Şarkiyatçılığın Tarihi**, (Çeviri: Kaya Bayraktar ve Ayşe Meral), 1.Baskı. İstanbul: Yöneliş Yayınları

BAUDRİLLARD, Jean (2006). **Amerika**, (Çeviri: Yaşar Avunç), 2.Baskı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları

BOZKURT, Enver (2003). **Birleşmiş Milletler Sisteminde Kuvvet Kullanımı,** 1.Baskı. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık

BULUT, Yücel (2004). **Oryantalizmin Kısa Tarihi**, 1.Baskı, İstanbul: Küre Yayınları

BÜKER, Seçil (2012). **Sinemada Anlam Yaratma**, 1.Baskı. İstanbul: Hayalbaz Yayınları

CHOMSKY, Noam (2002). **Amerikan Müdahaleciliği**, (Çeviri: Taylan Doğan ve Barış Zeren), 1.Baskı. İstanbul: Aram Yayınları

CLANCY, Tom ve HORNER, Chuck (2002). **Her Erkek Bir Kaplandır**, (Çeviri: Feride Kurtulmuş), 1.Baskı. İstanbul: Epsilon Yayınları

DANIŞMAN, Zuhuri (1965). **Osmanlı İmparatorluğu Tarihi**, 1.Baskı, İstanbul: Zuhuri Danışman Yayınevi

DEMİRBİLEK, Alev (1994). **Dünya Sinema Tarihi / Ders Notları 1**, 1.Baskı, İstanbul: Engin Fotokopi

DOĞAN, Nuri (1996). **Cumhuriyet Öncesi Türk Amerikan Ticaret Anlaşmaları,** 1.Baskı. İstanbul: Turan Yayınları

ERKMAN, Fatman (1987). **Göstergebilime Giriş**, 1.Baskı. İstanbul: Alan Yayıncılık

FALUDİ, Susan (2007). **The Terror Dream: Fear and Fantasy in Post-9/11 America**, New York: Metropolitan Books

FERRO, Marc (2002). **Fetihlerden Bağımsızlık Hareketlerine Sömürgecilik Tarihi: 13. Yüzyıl – 20. Yüzyıl**, (Çeviren: Muna Cedden), 1.Baskı. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları

FİSKE, John (1996). **İletişim Çalışmalarına Giriş**, (Çeviri: Süleyman İrvan), 1.Baskı. Ankara: Ark Yayıncılık

FOUCAULT, Michel (2000). **Özne ve İktidar**, (Çeviri Editörleri: Işık Ergüden ve Osman Akınhay), 1.Baskı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları

GÜNGÖR, Fatma Senem (2013). **Hollywood'un Orta Doğu Yanılgıları**, 1.Baskı. Ankara: Gazi Kitabevi

HEGEL, Georg Wilhelm Friedrich (2010). **Tinin Görüngübilimi**, (Çeviri: Aziz Yardımlı), 1. Baskı. İstanbul: İdea Yayınevi

HENTSC, Thierry (1996). **Hayali Doğu: Batı'nın Akdenizli Doğu'ya Politik Bakışı**, (Çeviri: Aysel Bora), 1. Baskı. İstanbul: Metis Yayınları

HOURANI, Albert (2001). **Avrupa ve Orta Doğu**, (Çeviri Editörleri: Ahmet Aydoğan, Fahrettin Altun), 1. Baskı. İstanbul: Yöneliş Yayınları

KARAL, Enver Ziya (1938). **Fransa-Mısır ve Osmanlı İmparatorluğu (1797-1802)**, 1. Baskı. İstanbul: Milli Mecmua Basımevi

KELLNER, Douglas (1996). **Media Culture**, London: Routledge

KEYMAN, Fuat, MUTMAN, Mahmut ve YEĞENOĞLU, Meyda (1996). **Oryantalizm, Hegemonya ve Kültürel Fark**, 1. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları

KHATİB, Lina (2006). **Filming the Modern Middle East: Politics in the Cinemas of Hollywood and the Arab World**, London: I.B. Tauris

KIREL, Serpil (2010). **Kültürel Çalışmalar ve Sinema**, 1.Baskı. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi

KURTBAĞ, Ömer (2010). **Amerikan Yeni Sağı ve Politikası**. 1.Baskı. Ankara: Usak Yayınları

LİND, Michael (2006). **The American Way of Strategy**, New York: Oxford University Press

LACOSTE, Yves (2008). **Büyük Oyunu Anlamak. Jeopolitik: Bugünün Uzun Tarihi**, 2. Baskı. İstanbul: NTV Yayınları

LOCKMAN, Zachary (2004). **Contending Visions Of The Middle East: The History And Politics Of Orientalism**, UK: Cambridge University Press

LOOMBA, Ania (2000). **Kolonyalizm ve Postkolonyalizm**, (Çeviri: Mehmet Küçük), 1. Baskı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları

LOTMAN, Yuri Mikhailovich (2012). **Sinema Göstergebilimi**, (Çeviri: Oğuz Özügül), 3. Baskı. İstanbul: Nirengi Kitap

MANN, James (2004). **Rise of the Vulcans: The History of Bush's War Cabinet**, New York: Penguin Books

MEİLOUD, Ahmet Ould (2008). **Image of Arabs in Hollywood Films**, New York: Prequest Information and Learning Company

METİN, Abdullah (2013). **Oksidentalizm: İki Doğu İki Batı**, 1.Baskı. İstanbul: Açılım Kitap

MİLLER, Toby, GOVİL, Nitin, MCMURRİA, John, MAXWELL, Richard ve WANG, Ting (2012). **Küresel Hollywood** (Çeviri: Selim Türkmenoğlu, Yusuf Can Ekinci ve Zahit Atam) 1. Baskı, İstanbul: Doruk Yayıncılık

MONSTESQUİEU, (2011). **Kanunların Ruhu Üzerine**, (Çeviri: Fehmi Baldaş), 1. Baskı. İstanbul: Hiperlink Yayınları

MUTMAN, Mahmut (2002). **Şarkiyatçılık/Oryantalizm, Modernleşme ve Batıcılık**, Cilt: 3, 1.Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları

MORA, Necla (2011). **Medya Çalışmaları Medya Pedagojisi ve Küresel İletişim**, 1.Baskı, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık

NOELLE-NEUMANN, Elisabeth (1998). **Kamuoyu – Suskunluk Sarmalının Keşfi**, (Çeviri: Murat Özkök), 1.Baskı, Ankara: Dost Kitabevi

NORA, Pierre (2006). **Hafıza Mekanları**, (Çeviri: Mehmet Emin Özcan), 1. Baskı. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları

NYE JR, Joseph Samuel (2002). **The Paradox American Power: Why The World Only Superpower Can't Go It Alone**, New York: Oxford University

NYE JR, Joseph Samuel (2005). **Dünya Siyasetinde Başarının Yolu Yumuşak Güç**, (Çeviri: Reyhan İnan Aydın), 1.Baskı, Ankara: Elips Kitap

OREN, Michael (2008). **Power, Faith and Fantasy: America in the Middle East: 1776 to the Present**, USA: W. W. Norton & Company

ÖZKAN, Tuncay (2003). **Bush ve Saddam'ın Gölgesinde Entrikalar Savaşı**, 1.Baskı. İstanbul: Alfa Yayınları

ÖZÖN, Nijat (1985). **Sinema Uygulayımı – Sanatı – Tarihi**, 1.Baskı. İstanbul : Hil Yayınları

PARLAKIŞIK, Ahmet (1998). **Oryantalizmin Sorunları**, 1. Baskı. İstanbul: İnsan Yayınları

PARSA, Seyide (2008). **Film Çözümlemeleri**, 1. Baskı. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları

REA, Peter W. ve IRWING, David (2004). **Sinema ve Videoda Kısa Film**, (Çeviri: Selçuk Taylaner), 1. Baskı. İstanbul: Es Yayınları

REEVE, Simon (2001). **Yeni Çakal'lar: Remzi Yusuf, Usame Bin Ladin ve Terörizmin Geleceği**, (Çeviri:Gürol Koca), 1.Baskı. İstanbul: Everest Yayınları

RICHARDSON, John (2004). **(Mis)Representing Islam: The Racism and Rhetoric of British Broadshet Newspapers**, Netherland: John Benjamins Publishing Company

RİFAT, Mehmet (1990). **Genel Göstergebilim Sorunları**, 2. Baskı. İstanbul: Sözce Yayınları

RİFAT, Mehmet (2000). **XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları**, 2.Baskı. İstanbul: OM Yayınevi

RİTZER, George (2011). **Küresel Dünya**, (Çeviri: Melih Pekdemir), 1.Baskı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları

ROBB, Brian (2013). **Sessiz Sinema**, (Çeviri: Eser Ulun). 1.Baskı. İstanbul: Kalkedon Yayınları

RODINSON, Maxime (1983). **Batı'yı Büyüleyen İslam**, (Çeviri: Cemil Meriç), 1. Baskı. İstanbul: Pınar Yayınları

RYAN, Michael ve KELLNER, Douglas (1997). **Politik Kamera Çağdaş Hollywood Sinemasının İdeolojisi ve Politikası**, (Çeviri: Elif Özsayar), 1.Baskı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları

SAİD, Edward Wadie (1989). **Oryantalizm: Sömürgeciliğin Keşif Kolu**, (Çeviri: Selahaddin Ayaz), 2. Baskı. İstanbul: Pınar Yayınları

SAİD, Edward Wadie (1998). **Oryantalizm (Doğu Bilim) Sömürgeciliğin Keşif Kolu**, (Çeviri: Nezih Uzel), 4. Baskı. İstanbul: İrfan Yayınevi

SAİD, Edward Wadie (2013). **Şarkiyatçılık**, (Çeviri: Berna Ülner), 7. Baskı. İstanbul: Metis Yayınları

SALİNGER, Pierre ve LAURENT, Eric (1991). **Körfez Savaşı Gizli Dosya**, (Çeviri: Erden Akbulut), 1.Baskı. İstanbul: E Yayınları

SELEN, Hamit Sadi (1943). **Tarihte Şark ve Garp Mefhumları**, Cilt: 7, Sayı: 21, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınevi

SEMMERLİNG, Tim Jon (2006**). "Evil" Arabs in American Populer Film: Orientalist Fear**, USA: University of Texas Print

SHAHEEN, Jack George (2008). **Guilty: Hollywood's Verdict on Arabs After 9/11**, USA: Olive Branch Press

SHERRY, Michael (1995). **In the Shadow of War: The United States Since the 1930s**, New Haven: Yale University Press

SCOTT, Ian (2000). **American Politics in Hollywood Film**, Edinburg: Edinburg University Press

SOUTHERN, Richard (2000). **Ortaçağ Avrupası'nda İslam Algısı**, (Çeviri: Ahmet Aydoğan), 1.Baskı. İstanbul: Yöneliş Yayınları

SÜPHENDAĞI, İsmail (2004). **Oryantalizm**, 1. Baskı. İstanbul: Gelenk Yayıncılık

TAVERNIER, Jean Baptiste (1980). **XVII. Asır Ortalarında Türkiye Üzerinden İran'a Seyahat** (Çeviri: Ertuğrul Gültekin), 1. Baskı. İstanbul: Tercüman

TEKELİ, Sevim (1975). **Modern Bilimin Doğuşuna Bizans Etkisi**, 1. Baskı. Ankara: Kalite Matbaası.

TEKSOY, Rekin (2009). **Rekin Teksoy'un Sinema Tarihi**, 1.Cilt, 3.Baskı, İstanbul: Oğlak Yayıncılık

THEVENOT, Jean (1978). **1955-1956'da Türkiye** (Çeviri: Nuray Yıldız), 1. Baskı. İstanbul: Tercüman

TIBAWI, Abdul Latif, ABDÜLMELİK, Enver ve ALGAR Hamid (1998). **Krizdeki Oryantalizm**, (Çeviri: Melike Kır), 1. Baskı. İstanbul: Yöneliş Yayınları

TOPÇU, Yusuf Gürhan (2010), **Hollywood'a Yeniden Bakmak,** 1.Baskı. Ankara: De Ki Yayınları

TRUFFAUT, François (1987). **Hitchcock**, (Çeviri: İlyas Hızlı), 1.Baskı, İstanbul: Afa Yayınları

TURNER, Bryan Stanley (1984). **Marks ve Oryantalizmin Sonu**, (Çeviri: Çağatay Keskinok) 1. Baskı. İstanbul: Kaynak Yayınları

TURNER, Bryan Stanley (2003). **Oryantalizm, Postmodernizm ve Globalizm**, (Çeviri: İbrahim Kapaklıkaya), 2. Baskı. İstanbul: Anka Yayınları

UÇAROL, Rifat (1995). **Siyasi Tarih (1789-1994)**, 1.Baskı. İstanbul: Filiz Kitabevi

ULUÇ, Güliz (2009). **Medya ve Oryantalizm**, 1.Baskı. İstanbul: Anahtar Kitaplar

ÜLMAN, Ahmet Haluk (1961). **İkinci Cihan Savaşının Başından Truman Doktrinine Kadar Türk-Amerikan Diplomatik Münasebetleri1eri 1939-1947**, 1. Baskı. Ankara: Sevinç Matbaası

VALANTİN, Jean-Micheal (2006). **Hollywood, Pentagon ve Washington**, (Çeviri: Ömer Faruk Turan), 1.Baskı. İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılığı

VAN DİJK, Teun Adrianus (1988). **News As Discourse**, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers

VASEY, Ruth (2008). **Sinemanın Dünya Çapında Yaygınlaşması,** (Çeviri: Ahmet Fethi), 2. Baskı. İstanbul: Kabalcı Yayınevi

WAJDA, Andreas (2006). **Sinema ve Ben**, (Çeviri: Füsun Ant), 1. Baskı. İstanbul: Es Yayınları

WİLLİAMS, Linda ve GLEDHİLL, Christine (2000). **Reinventing Film Studies**, London: Arnold

WOODWARD, Bob (2004). **Saldırı Planı**, (Çeviri: Şefika Kamcez ve Melih Pekdemir), 1.Baskı. Ankara: Arkadaş Yayınevi

WOODWARD, Bob (2005). **Bush Savaşta**, (Çeviri: Şefika Kamcez), 1. Baskı, Ankara: Arkadaş Yayınevi

WOLLEN, Peter (1989). **Sinemada Göstergeler ve Anlam**, (Çeviri: Zafer Aracagök), 1.Baskı. İstanbul: Metis Yayınları

YEĞENOĞLU, Meyda (1999). **Oryantalizm, Hegemonya ve Kültürel Fark Peçeli Fanteziler: Oryantalist Söylemde Kültürel ve Cinsel Fark**, 2.Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları

YERASIMOS, Stefanos (2006). **Tavernier Seyahatnamesi**, (Çeviri: Teoman Tunçdoğan), 1. Baskı. İstanbul: Kitap Yayınevi

YILMAZ, Ertan (1997). **1968 ve Sinema**, 1.Baskı. İstanbul: Kitle Yayınları

YILMAZ, Mehmet (2009). **Amerika Tedavi Edilir mi?**, 1.Baskı. İstanbul: Derin Düşünce Fikir Platformu

YİNANÇ, Refet ve TAŞDEMİR, Hakan (2002). **Uluslararası Güvenlik Sorunları ve Türkiye**, 1.Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık

ZİZEK, Slavoj (2004). **Yamuk Bakmak: Popüler Kültürden Jazques Lacan'a Giriş,** (Çeviri: Tuncay Birkan), 1. Baskı, İstanbul: Metis Yayıncılık

MAKALELER & DERGİLER

ADANIR, Oğuz (2011). "Occidentalisme!", **Doğu Batı**, Sayı: 14 ss. 97-102

AKAL, Cemal Bali (2002). "Rousseaucu Cumhuriyet Spinozacı Devlete Karşı", **Toplum ve Bilim**, Sayı: 92 ss. 105-119

ANKARALIGİL, Nazım (2008). "Van Dijk'in Eleştirel Söylem Analizinden Hareketle Kuşatma 'The Siege' Filmi Üzerine İdeoloji Çözümlemesi", **Film Çözümlemeleri**, 1.Baskı, ss. 151-166

AYDIN, Duygu (2016). “Göstergebilim ve Sinemada Propoganda Kodları”, **Anadolu Bil Meslek Yüksek Okulu Dergisi**, Sayı: 43, ss. 145-170

BAKTIAYA, Adil (2010). “1830: Fransa’nın Cezayir’i İşgali, Abdülkadir’in Yükselişi ve Amerikan Kamuoyunda “Abdülkadir” Hayranlığı”, **Ortadoğu Etütleri**, Cilt: 2, Sayı: 2, ss. 143-169

BALTACI, Ali (2018). “Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemi ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme”, **Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 1, ss. 231-274

BEZCİ, Bünyamin ve Çiftçi, Yusuf (2012). “Self Oryantalizm: İçimizdeki Modernite Ve/Veya İçselleştirdiğimiz Modernleşme”, **Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries)**, Cilt: 7, Sayı: 1, ss.139-166

BİRCAN, Ufuk (2016). “Foucault’da Oryantalizm ve İran Devrimi”, **Ortadoğu’da Devlet, Devlet-Dışı Aktörler ve Demokrasi**, Sayı: 1. ss. 1029-1040

ÇALIŞKAN, Behlül (2016). “Küresel Gözetime Karşı Kolektif Bir Üretim Biçimi Olarak Sızıntı Gazeteciliği”, **Marmara İletişim Dergisi**, Sayı: 25. ss.127-154

ÇETİNKAYA, Bayram Ali (2006). “Küresel Şiddet Karşısında Sevgi Peygamberi ve İdeal İnsan Hz.Muhammed”, **Diyanet İlmi Dergi**, Cilt: 42**,** Sayı: 2, ss. 25-68

ÇETİNKAYA, Bayram Ali (2009). “Batı’daki ‘Sürgün’ Doğulu/Yabancı Edward Said’in Gözüyle Oryantalizm “Öteki”nin Tanımlanması”, **Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi**, Sayı: 1, ss. 3-23

ÇIRAKMAN, Aslı (2002). “Oryantalizmin Varsayımsa Temelleri: Fikri Sabit İmgelem ve Düşünce Tarihi”, **Doğu Batı**, Sayı: 20, ss. 181-197

ÇİÇEK, Mehmet (2016). “Göstergebilim ve Sinema ya da Sinema Göstergebilimi”, **Kesit Akademi Dergisi**, Sayı:3, ss. 25-41

ÇİĞDEMOĞLU, Sema (1998). "Ortaçağ, XVI, XVII, XVIII ve XIX'uncu Yüzyıllarda Fransız Doğu Seyyahlarına Kısa Bir Bakış", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi Dergisi**, Cilt: 38, Sayı: 1-2, ss. 103-120

ÇOLAK, Kamil (2008). "Mısır'ın Fransızlar Tarafından İşgali ve Tahliyesi (1798-1801)", **Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi**, Sayı: 2 ss. 141-183

ÇORUK, Ali Şükrü (2007). "Oryantalizm Üzerine Notlar", **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 2, ss. 191-204

DURAL, Ahmet Baran (2012). "Antonio Gramsci ve Hegemonya", **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 11, Sayı:39 ss.309-321

DURNA, Tezcan (2004). "Köşe Yazarlarında Avrupa Birliği Tartışmaları: Helsinki Zirvesi 1999", **Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi**, 1.Basım, ss. 259-287

EKİNCİ, Barış Tolga (2014). "Argo Filmi Bağlamında Hollywood Sinemasında Söylem ve Yeni Oryantalizm", **Atatürk İletişim Dergisi**, Sayı: 6, ss. 51-65

EVERTS, Philip ve ISERNİA, Pierangelo(2005). "Trends: The War in Iraq", **The Public Opinion Quaterly**, Cilt: 60, Sayı: 2, ss. 264-323

GÖNENÇ, Enver Özgür (2012). "İletişimin Tarihsel Süreci", **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 16, ss. 87-102

GÜLER, Yavuz (2005). "Osmanlı Devleti Dönemi Türk-Amerikan İlişkileri (1795-1914)", **Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt: 6, Sayı: 1, ss. 227-240

GÜLTEKİN, Mustafa (2007). "Edward Said'in Gözüyle Oryantalizm", **Sosyoloji Notları Dergisi**, Sayı: 2 ss. 59-64

GÜNER, Selda (2008). "Oryantalizmin Ortaçağ Avrupa'sındaki Düşünsel Kökenleri: Batı'nın "Ötekileştirildiği" Müslüman Doğu", **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt: 25, Sayı: 1 ss. 57-73

GÜNEŞ, İhsan (2001). "Türk Parlamento Tarihi V. Dönem (1935-1939), **Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları**, Cilt: 2 Sayı: 26 ss. 1-933

HANEFİ, Hasan (2007). "Oryantalizmden Oksidentalizme", **İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültürel ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kültür Müdürlüğü Yayınları**, 1.Baskı. ss. 79-90

HANNEBELLE, Guy (1993). "Amerikan İmparatorluğu", (Çeviri: Battal Odabaş), **Marmara İletişim Dergisi**, Sayı: 3. ss. 63-75

IŞIKMAN, Nihan Gider (2009). "Amerikan Sinemasının İdeolojik Yapısı Bağlamında Arap Temsili", **Marmara İletişim Dergisi**, Sayı: 14, ss. 175-191

İLKDOĞAN, Haldun (2017). "Üç Oda ve Üç Zaman, 'Okuyucu' Filmi Göstergebilimsel Analizi", **İdil Dergisi**, Cilt: 6, Sayı: 38, ss. 2817-2833

JHALLY, Sut (2016). "Edward Said ile 'Oryantalizm'e Dair"**,** (Çeviri: Adem Köroğlu), **Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı: 41, ss. 167-178

KAHRAMAN, Hasan Bülent (2002). "İçselleştirilmiş, Açık ve Gizli Oryantalizm ve Kemalizm", **Doğu Batı**, 2.Baskı, Sayı: 20. ss. 153-178

KALIN, İbrahim (2007), "Napolyon ile Ceberti Arasında: Modern Döneme Girerken Oryantalizmin Yeni Yüzleri", **İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültürel ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kültür Müdürlüğü Yayınları**, 1.Baskı. ss. 169-183

KAYAPINAR, Selda (2017). "'1830 Osmanlı-ABD Ticaret Antlaşması' Öncesi Amerika'nın Diplomasisi", **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 51, ss. 39-56

KILIÇ, Muharrem (2007). "Zihinsel Bir Patoloji: Medeniyet Algımız Açısından Oksidentalist Söylemin İmkansızlığı/Köksüzlüğü", **Marife Bilimsel Birikim Dergisi**, Sayı:3, ss. 123-134

KILIÇBAY, Mehmet Ali (1998), “Fakir Akrabanın Talihi”, **Doğu Batı,** 4.Baskı Sayı: 2 ss. 57-64

KIREL, Serpil (2004). “Kendi Evinde Misafir: Evsizleşen Ulusal Sinemalara Bir Örnek Olarak Türk Sineması”, **Kültürel Üretim Alanları: Renkli Atlas**, 1.Baskı, ss. 99-124

KIREL, Serpil (2006). “Küresel Seyircilik, Hollywood ve “Öteki” Sinemalar Bağlamında İran Filmlerinin Konumlandırılması”, **Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi**, Sayı: 4, ss. 51-69

KIREL, Serpil (2010). “Popüler Sinema ve Propaganda İlişkisi: Uygarlaştırma Mitinin Meşrulaştırıcısı Olarak Hollywood Westernlerinin Etkisi”, **Seçenlerle ve Seçilenlerle Politik Dünya**, 1. Baskı, ss. 161-184

KIRPIK, Güray (2009) “Haçlı Seferleri Tarihinin Kaynakları” **International Periodical For The Languages**, 1.Baskı. ss. 1437-1452

KIRTUNÇ, Ayşe Lahur (2005). “Kim Bu Amerikalı, Bu Yeni Adam?” **Doğu Batı**, Sayı: 32. ss. 97-112

KOCAOĞLU, Timur (2002). “Afganistan Ulusal Sorununun Uluslararası Boyutları”, **Afganistan Üzerine Araştırmalar**, Tarih ve Tabiat Vakfı Yayınları, ss. 299-318

KOJEVE, Alexandre (1988). “Köle – Efendi Diyalektiği” , (Çeviri: Tülin Bumin), **Defter**, Sayı: 6, ss. 7-29

KONTNY, Oliver (2002). “Üçgenin Tabanını Yok Sayan Pythagoras: Oryantalizm ve Ataerkillik Üzerine”, **Doğu Batı**, Sayı: 20, ss. 117-131

KÖPRÜLÜ, Orhan Fuat (1987). “Tarihte Türk-Amerikan Münasebetleri”, **Beleten**, Cilt: 11, Sayı: 200, ss. 927-947

KÖSE, Meryem ve KÜÇÜK, Meryem (2015). "Oryantalizm ve Öteki Algısı", **Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (The Journal of Social and Cultural Studies)**, Cilt:1, Sayı: 1, ss. 107-127

KUNDİ, Mansor Akbar ve MİR, Faiza (2002). "Afganistan: Sona Ermeyen Savaş", **Afganistan Üzerine Araştırmalar**, Tarih ve Tabiat Vakfı Yayınları, Sayı: 266, ss. 47-60

LASSWELL, Hardold Dwight (1948). "The Structure and Function of Communication in Society", **The Communication of Ideas**, ss. 37-51

MARDİN, Şerif (2002). "Oryantalizmin Hasıraltı Ettiği", **Doğu Batı**, Sayı: 20 ss. 111-115

MCKAY, Daniel (2006). "Imperial Therapy: Mark Twain and the Discourse of National Consciousness in Innocents Abroad", **Colluquy**, Sayı: 11, ss. 164-177

MCPHAİLL, Thomas L (1991) "Yanlış Bir Başlangıç, Enformasyon Devrimi Efsanesi", (Çeviri: Yusuf Kaplan), **Rey Yayıncılık**, 1.Baskı, ss. 141-164

MERİÇ, Cemil (1982). "Bir Çıkmazda Dolaşırken", **Türk Edebiyatı Dergisi**, Sayı: 101, ss. 37-40

NYE JR, Joseph Samuel (2003). "Limits of American Power", **Political Science Quarterly**, Vol: 117, No:4, ss. 545-559

ORTA, Nermin (2008). "Hollywood Sinemasına Karşı Avrupa Film Politikaları ve Geliştirilen Korumacı Tedbirler", **Marmara İletişim Dergisi**, Sayı: 13, ss. 161-169

ÖNAL, Hülya ve BAYKAL, Kemal Cem (2011). "Klasik Oryantalizm, Yeni Oryantalizm ve Oksidentalizm Söylemi Ekseninde Sinemada Değişen 'Ben' ve 'Öteki' Algısı, **Zeitschrift für die Welt der Türken**, Cilt: 3 Sıra: 3, ss. 107-128

ÖZKAN, Abdullah (2015). “21. Yüzyılın Stratejik Vizyonu Kamu Diplomasisi ve Türkiye’nin Kamu Diplomasisi İmkanları” **TASAM Stratejik Raporu** No: 70 ss. 1-29

ÖZTUNA, Yılmaz (1994). “Batılı Yazarlara Göre Fetih ve Fatih”, **Tarih ve Medeniyet Dergisi**, Sayı: 3 ss. 15-16

PINAR, Latif (2017). “Amerika Birleşik Devletleri’nin Yumuşak Gücü ve Hollywood”, **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi** Cilt: 6 Sayı: 1 ss. 253-274

PİNTAK, Lawrence (2006). “Reflections in a Bloodshot Lens, America, Islam and the War of Ideas”, **Pluto Press**, ss. 77-149

SADOWSKİ, Yahya (1993). “The New Orientalism and the Democracy Debate”, **Middle East Report**, Sayı: 183, ss. 14-21+40(Ek Sayfa)

SANCAR, Mustafa Kemal (2018). “Göstergebilimsel Film Çözümlemelerinin Bergsoncu Eleştirisi”, **Sinefilozofi Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 6, ss. 23-38

SERGİ, Gianluca (2006). “In Defence of Vulgarity: The Place of Sound Effects in the Cinema”, **Scope: An Online Journal of Film Studies**, Sayı: 5, ss. 1-13

SEYDİ, Süleyman (2003). “Batı’nın İslami Teröre Yaklaşımı”, **Stradigma** (E-Dergi), Sayı: 8 (Eylül)

ŞIVGIN, Hale (2013). “Amerika’nın Trablusgarp’a Askeri Müdahalesi: 1801-1805”, **ABD’nin Askeri Müdahaleleri 1801’den Günümüze**, Kaynak Yayınları, ss. 93-109

TAŞAR, Murat (2011). “Batı’nın Kendi Kimliğini İnşa Sürecinde Öteki Olarak Doğulu Kadın ve Harem”, **Milli Saraylar Kültür-Sanat-Tarih Dergisi**, Sayı: 2, ss. 153-175

TENNANT, Donald ve AKASHAH, Mary (1980). “Madness and Politics: The Case of James Forrestal”, **Proceedings of the Oklahoma Academy of Science**, Cilt: 60 ss. 89-92

TOBY, Miller (2003). "Küresel Hollywood (Global Hollywood): Hollywood Tarihi Kültür Emperyalizmi ve Küreselleşme", **Yeni İnsan Yeni Sinema**, Sayı: 14 ss. 33-42

TOKATLIOĞLU, Egemen (2012) "11 Eylül Sonrası Sinema", **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Kongresi**, 1.Baskı, ss. 97-104

TONNESSON, Stein (2006). "Oryantalizm, Oksidentalizm ve Ötekini Tanımak", (Çeviri: Necmeddin Güney), **Marife**, Yıl: 6, Sayı: 1, ss. 357-366

VAN DİJK, Teun Adrianus (2003). "Critical Discourse Analysis", **The Handbook of Discourse Analysis**, Sayı:1, ss. 352-372

VAN DİJK, Teun Adrianus (2015). "Söylem ve İdeoloji Çok Alanlı Bir Yaklaşım", **Söylem ve İdeoloji**, 2.Baskı. ss. 15-100

YAVUZ, Hilmi (2007). "Oksidantalizm Üzerine Notlar", **Marife Bilimsel Birikim Dergisi**, Sayı: 3, ss. 373-375

YAVUZ, Şevket (2007). "Takdirden Tahayyüle: Dinin Kadastrolaşması ve Varlığın Ötekileştirilmesi Bağlamında Oksidentalizmi Yeniden Düşünmek", Sayı: 3, ss. 107-122

YEĞİN, Abdullah (2015). "İran'ın Yumuşak Gücü", **SETA Analiz**, Sayı: 118, ss. 7-18

YEŞİLTAŞ, Murat (2004) "ABD'nin Uluslararası Terörizme Yaklaşımı" **ABD'nin Haydut Devletleri**, Değişim Yayınları ss. 13-53

YILMAZ, Sait (2008). "ABD Hegemonya Kurgusu", **21. Yüzyıl Dergisi**, Yıl: 2 Sayı: 4 ss. 45-66

YİĞİT, Zehra (2008). "Hollywood Sineması'nın Yeni Oryantalist Söylemi ve 300 Spartalı", **Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 3, ss. 236-249

TEZLER

BOZ, Ümmügülsüm (2015). **Amerikan Müdahaleciliği ve Irak: İşgal ve Çekilme**. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi

GÜNGÖR, Fatma Senem (2011). **Oryantalizm ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Ortadoğu'ya Bakışının Sinemaya Yansımaları**. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora Tezi

ÖNDER, Ahmet Serdar (2007). **Arap ve İran Entelektüellerinin Oksidentalizm Bağlamında Batıyı Ötekileştirmesi**. Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

ÖZÇELİK, Tacettin Gökhan (2015). **Doğu ve Batı Dikotomisinin Yarattığı Gerçeklik: Oryantalizm – Oksidentalizm**. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora Tezi

ÖZER, Turgay (2005). **11 Eylül Eylemlerinin Zaman Gazetesi Köşe Yazarlarınca Değerlendirilmesi**. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi

ÖZTÜRK, Serkan (2009). **Kısa Filmin Oluşum Sürecinde Ses Öğelerinin Kullanımı**. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi

İNTERNET ERİŞİMİ

http://www.tarihieserler.com/mucevher/hope-elmasi-72 (Erişim Tarihi: 26.10.2019)

https://www.louvre.fr/en/oeuvre-notices/une-odalisque , (Erişim Tarihi: 02.11.2019)

https://www.louvre.fr/en/oeuvre-notices/turkish-bath , (Erişim Tarihi: 02.11.2019)

https://www.youtube.com/watch?v=fVC8EYd_Z_g (Erişim Tarihi: 04.11.2019)

http://www.mediaed.org/transcripts/Edward-Said-On-Orientalism-Transcript.pdf (Erişim Tarihi: 04.11.2019)

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&kelime=%C3%B6teki (Erişim Tarihi: 06.11.2019)

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c2aa298a64301.69973354 (Erişim Tarihi: 07.11.2019)

https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/383721 , (Erişim Tarihi: 07.11.2019)

https://www.sinemia.com/sosyal/sinema-galeriler/hollywoodun-en-yuksek-gise-yapan-20-filmi (Erişim Tarihi: 09.11.2019)

https://www.newyorker.com/magazine/2004/11/01/the-believer (Erişim Tarihi: 11.11.2019)

https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html (Erişim Tarihi: 11.11.2019)

http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/08/20020826.html (Erişim Tarihi: 11.11.2019)

http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/10/20021007-8.htm (Erişim Tarihi: 11.11.2019)

http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/06/12/AR2006061200917.html (Erişim Tarihi: 11.11.2019)

http://edition.cnn.com/2003/ALLPOLITICS/10/02/kay.report/ (Erişim Tarihi: 11.11.2019)

https://www.cia.gov/library/reports/general-reports-1/iraq_wmd_2004/chap4.html#sect1 (Erişim Tarihi: 11.11.2019)

http://fas.org/irp/congress/2006_rpt/srpt109-331.pdf (Erişim Tarihi: 11.11.2019)

http://www.nytimes.com/2008/07/26/world/middleeast/26censor.html?pagewanted=all&_r=0 (Erişim Tarihi: 11.11.2019)

http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/correspondent/3028585.stm (Erişim Tarihi: 16.11.2019)

https://www.theguardian.com/world/2003/apr/10/iraq.garyyounge (Erişim Tarihi: 16.11.2019)

http://edition.cnn.com/2003/US/04/29/sprj.irq.lynch.asylum/index.html (Erişim Tarihi: 13.04.2019)

https://www.amerikaninsesi.com/a/a-17-a-2003-09-02-24-1-87917152/814583.html (Erişim Tarihi: 13.04.2019)

http://edition.cnn.com/2003/SHOWBIZ/TV/04/11/lynch.movie.reut/ (Erişim Tarihi: 16.11.2019)

http://edition.cnn.com/2003/US/11/07/lynch.interview/ (Erişim Tarihi: 16.11.2019)

http://arsiv.ntv.com.tr/news/215768.asp (Erişim Tarihi: 16.11.2019)

https://www.ntv.com.tr/yasam/dunya-ticaret-merkezinin-celikleri-geri-dondu,_YJQ5WUIikyFjtJ_wLlCLg (Erişim Tarihi: 16.11.2019)

http://www.beyazperde.com/filmler/film-125354/ (Erişim Tarihi: 16.11.2019)

https://www.amerikaninsesi.com/a/oklahoma-saldiri-22-yil-sonra-yine-gundemde/3756739.html (Erişim Tarihi: 20.11.2019)

http://arsiv.ntv.com.tr/news/174877.asp (Erişim Tarihi: 20.11.2019)

http://www.impawards.com/2007/kingdom.html (Erişim Tarihi: 22.11.2019)

https://www.traileraddict.com/the-kingdom/poster/5 (Erişim Tarihi: 22.11.2019)

https://www.traileraddict.com/the-kingdom/poster/2 (Erişim Tarihi: 22.11.2019)

https://www.enerjiportali.com/saudi-aramco-dunyanin-en-degerli-sirketi-oldu/ , (Erişim Tarihi: 23.11.2019)

https://www.communicationtheory.org/lasswells-model/ (Erişim Tarihi: 18.05.2019)

https://www.communicationtheory.org/osgood-schramm-model-of-communication/ , (Erişim Tarihi: 18.05.2019)